

PARADIGMS & UNDERSTANDING SOCIAL ISSUES

Adem Erdem Erbaş

PARADIGMS AND UNDERSTANDING SOCIAL ISSUES

Edited By

Adem Erdem Erbaş

Paradigms and Understanding Social Issues

(Edited by: Adem Erdem Erbaş)

IJOPEC Publication Limited

CRN:10806608
615 7 Baltimore Wharf
London E14 9EY
United Kingdom

www.ijopec.co.uk

E-Mail: info@ijopoc.co.uk
Phone: (+44) 73 875 2361 (UK)
(+90) 488 217 4007 (Turkey)

Paradigms and Understanding Social Issues

First Edition, September 2018

IJOPEC Publication No: 2018/35

ISBN: 978-1-912503-56-8

No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, transmitted in any form or by any means electronically without author's permission. No responsibility is accepted for the accuracy of information contained in the text, illustrations or advertisements. The opinions expressed in these chapters are not necessarily those of the editors or publisher.

A catalogue record for this book is available from Nielsen Book Data,
British Library and Google Books.

The publishing responsibilities of the chapters in this book belong to the authors.

Printed in London.

Composer:

Çelebi Şenel

Cover Illustrators designed by Freepik

CONTENTS

Introduction: Paradigms and Understanding Social Issues	5
---	---

PART I: POSTMODERN PARADIGMS

1. IDLENESS AND THE ORIGINAL TEMPORALITY / AYLAKLIK VE ORİJİNAL ZAMAN	9
<i>Cihan Camcı</i>	
2. A REVIEW OF ASKED QUESTIONS AND RECEIVED ANSWERS: PSYCHOLOGICAL COUNSELING IN THE CONTEXT OF POSTMODERN PARADIGM / SORULAN SORULARA VE ALINAN CEVAPLARA DAİR BİR İNCELEME: POSTMODERN PARADİĞMA BAĞLAMINDA PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK.....	13
<i>Burcu Aykaç</i>	
3. THE EFFECT OF LEARNED CHARACTERIZATION ON PERCEPTION	27
<i>Mustafa Özodaşık</i>	
4. REFLECTION OF THE RELATIONSHIP OF NEED AND DESIRE ON PRESENT DAY	37
<i>Onur Uca</i>	

PART II: PSYCHOLOGY AND CULTURAL STUDIES

5. THE ADAPTATION AND VALIDATION OF RIVERSIDE LIFE SATISFACTION SCALE TO TURKISH CULTURE	45
<i>Ferah Çekici</i>	
6. EXPLORATION OF THE CONNECTIONS BETWEEN SELF-COMPASSION AND SUB-DIMENSIONS TO WELL-BEING IN MENTAL HEALTH CANDIDATES.....	53
<i>Zeynep Aydın Sünbül</i>	

PART III: GENDER AND SOCIAL ISSUES

7. THE RELATIONSHIP BETWEEN GENDER ROLE STRESS AND LIFE SATISFACTION ON FEMALE UNIVERSITY STUDENTS.....	61
<i>Nihan Altan Sarıkaya, Burcu Kucukkaya, Sevcin Oz, Hatice Kahyaoglu Sut</i>	
8. “NO DOESN’T MEAN YES OR MAYBE”: DATING VIOLENCE AWARENESS OF UNIVERSITY STUDENTS	69
<i>Ceyda Kuloğlu</i>	
9. YOUNG PEOPLE FROM MIGRANT BACKGROUNDS IN EUROPE IN THE CONTEXT OF DELINQUENCY AND VIOLENCE / LA DÉLINQUANCE ET LA VIOLENCE CHEZ LES JEUNES ISSUS DE L’IMMIGRATION EN EUROPE DANS LE CONTEXTE DE LA REPRODUCTION SOCIALE.....	81
<i>Zeynep Demirci</i>	
10. GENDER AND GENERATION: TWO VITAL CATEGORIES FOR CHILD POLICY IN TURKEY...91	
<i>Türkan Fırıncı Orman</i>	

11. FEMALE PERFORMERS OF A “MALE PROFESSION”: WOMEN GUARDS / “ERKEK MESLEĞİNİN” KADIN İCRACILARI: KADIN İNFAZ KORUMA MEMURLARI.....	101
--	-----

İpek Merçil

PART IV: SOCIO-POLITICAL STRUCTURE AND JUSTICE

12. PRODUCTION OF LAW AND JUSTICE: FROM THE COURT INTERACTIONS TO THE SOCIAL STRUCTURES / HUKUK VE ADALET ÜRETİMİ: MAHKEME ETKİLEŞİMLERİNDEN TOPLUMSAL YAPILARA.....	115
--	-----

Verda İrtiş

13. SOCIO-POLITICAL BUILDING OF THE CONCEPT OF MILLET FROM THE OTTOMANS TO THE REPUBLIC / OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E MİLLET KAVRAMININ SOSYO-POLİTİK İNŞASI	123
---	-----

Polat S. Alpman

14. THE PROFILE OF SOCIAL AND ECONOMIC SUPPORTED FAMILIES: A RETROSPECTIVE STUDY / ANKARA / SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN AİLELERİN PROFİLİ: ANKARA'DA RETROSPEKTİF BİR ÇALIŞMA	137
--	-----

Sema Buz, Meryem Danışmaz Sevin

15. DESERTION (FORCED) AND RECONSTRUCTION OF ANOTHER SOCIETY	153
--	-----

Olivier Gajac

16. A SOCIAL MOVEMENT EXAMPLE IN DIGITAL AGE: THE CASE OF GEZI PARK / DİJİTAL ÇAĞDA BİR SOSYAL HAREKET ÖRNEĞİ: GEZİ PARKI OLAYLARI	165
---	-----

Selman Yarcı

INTRODUCTION

PARADIGMS AND UNDERSTANDING SOCIAL ISSUES

More than a hundred years after the Industrial Revolution of the 19th century, humanity now faces technological innovations and transitions at an incredible pace. The rising number of communication facilities in the digital age has enabled a massive increase in the circulation and sharing of information. While instant communication capabilities have increased the degree of interaction between people, at the same time they have created a new public issue. Technological development impacts every stage of human life, with new concepts and approaches being discussed within the framework of the changes in quality of life. The focus of the most important discussions is the question of “globalization” and “social transformations”. The idea of globalization has been used primarily to describe certain key points in the changes seen in world socio-economic activities. As a growing issue, the realities of globalism, as experienced in the space of political economy, have created major paradigm breaks in the socio-economic structure of different countries. These economic and political issues cause significant changes and transformations in the social structure. From this point of view, the socio-economic changes have led to the need for new methods in the social sciences, particularly methods capable of evaluating the responsible actors in the process. It is now becoming increasingly important to understand and evaluate the changes that have been brought about over time, by re-establishing the relations between all individuals, groups, organizations, and institutions with stakeholders.

One of the most important questions facing today’s academic world is the challenges in evaluating social changes and transformations. As in many other developing countries, in Turkey, over the last thirty years, the concepts of globalization and restructuring has caused major changes to the socio-economic and political structures, which has resulted in the transformation of the country. This book includes research that aims to explain the challenges associated with these mentioned changes and transformations and supports the explanations arrived at with case studies. In addition, the book also features theoretical studies on the conceptual background debates governing these changes and transformations. This book, which will be distributed to researchers working in Turkey’s leading universities, is presented in four parts, which are organized in relation to each other, namely, postmodern paradigms, psychology and cultural studies, gender and social issues and socio-political structure and justice.

The postmodern paradigms part includes four articles, which serve to contribute a conceptual understanding to the postmodern paradigm discussions.

Cihan Camcı, in his article titled “*Idleness and The Original Temporality*”, discusses the ontological dimension and the concept of time within the framework of the history of philosophy. It deals with the philosophical concepts of ‘being on the way to’ and ‘homesickness’ from a phenomenological point of view, demonstrating the temporality of this philosophy of intentionality, wherein the wandering of Socrates is seen as a sort of idleness, one that is to be interpreted from this temporal point of view.

Burcu Aykac, in her article titled “*A Review of Asked Questions and Received Answers: Psychological Counseling in the Context of a Postmodern Paradigm*”, examines the postmodern understanding from a historical point of view, from which she reveals the effects of the postmodern understanding on the psychological counseling domain. This issue is explained through an emphasis on epistemological and social change in particular. The article further discusses the reflections of the postmodern paradigm on the field of psychological counseling.

Mustafa Özodaşık, in his article titled *“The Effect of Learned Characterization on Perception”*, examines the issues of learned helplessness in the process of interpersonal communication, as analyzed within the social structure, to determine the impact of socio-economic features and learned helplessness levels on lifestyles. The author emphasizes that learned helplessness, which deeply affects people’s lifestyles, is one of the most important issues faced by all societies and that societies must search for a solution to this problem.

Onur Uca’s article titled *“Reflection of the Relationship of Need and Desire on the Present Day”*, focuses on the terms of need and desire. The relationship between desire and need is discussed within the framework of Hegel’s and Marx’s understanding of need. According to the study, work life, child rearing, education and health are the key factors in examining need and desire, particularly in terms of ideas transforming into needs and the dissatisfaction of desires.

The psychology and cultural studies part includes two articles. In both articles, the results of the research conducted with university students are discussed.

Ferah Çekici’s article titled *“The Adaptation and Validation of the Riverside Life Satisfaction Scale for Turkish Culture”*, addresses the adaptation and validation of a new measure of life satisfaction, namely the Riverside Life Satisfaction Scale, for the Turkish population. In this study, with the adaptation of the Satisfaction with Life Scale to Turkish culture, an alternative measurement tool for assessing life satisfaction is provided to the literature.

Zeynep Aydın Sünbül, in her article titled *“Exploration of the Connections Between Self-compassion and its Sub-dimensions to Well-being in Mental Health Candidates”*, argues that self-compassion and its sub-dimensions are correlated to well-being in mental health students. According to the study, the self-kindness therapists show toward their experiences, as opposed to holding a perfectionist and judgmental stance toward failures, challenges and suffering, could be regarded as a healing factor for both themselves as well as their clients’ well-being. The article also examines whether or not isolation significantly interferes in the sense of well-being of counselors.

The five articles on the gender and social issues generally present results derived from case studies.

Nihan Altan Sarıkaya, Burcu Kucukkaya, Sevcin Oz, and Hatice Kahyaoglu Sut, in their article titled *“The Relationship Between Gender Role Stress and Life Satisfaction in Female University Students”*, investigate the relationship between gender role stress and life satisfaction in female university students volunteering to participate in social networking sites such as facebook, twitter and mail. According to the study, there is a strong, significant negative relationship between social gender role stress and life satisfaction in female university students. The study further showed that as the social gender role stress of female university students increases, their life satisfaction decreases.

Ceyda Kuloğlu, in her article titled *“No Doesn’t Mean Yes or Maybe”: Dating Violence Awareness of University Students”*, aims to identify the awareness of university students about dating violence. According the study, emotional violence has been normalized and as a result is not seen as violence. The author places a great deal of emphasis on examining the types of violence that occur, such as emotional and digital, in a variety of situations.

Zeynep Demirci, in her article titled *“Young People from Migrant Backgrounds in Europe in the Context of Delinquency and Violence”* examines the issues of marginalization, immigrant youth, migrant children, and social reproduction. The study aims to understand and discuss delinquency and violence among immigrant children, not in terms of the “security issue” but rather, within the context of social reproduction, as a matter of social status.

Türkan Fırıncı Orman, in her article titled *“Gender and Generation: Two Vital Categories for Child Policy in Turkey”*, presents brief background information on the connectedness of the new sociology of childhood and feminism in terms of their political and methodological accounts. The author highlights that social policy in Turkey should focus on children’s rights under two vital categories: gender and generation. Results of the study show that social policy can improve children’s lives and those children’s rights can involve protecting children (especially girls) from adult perspectives.

İpek Merçil, in her article titled *“Female Performers of a ‘Male Profession’: Women Guards”*, focuses on women guards in prisons. The author builds the framework of the research on women guards around socio-demographic characteristics, vocational selection processes and vocational trainings, first encounters with prison (expectations, conditions, challenges and their rights), supervisors, relationships with their superiors, relations with colleagues and relations with prisoners. According to the study, women guards are forced to protect their identity when performing their jobs under difficult conditions and as a result they are becoming more and more masculinized; in other words, the “male profession” that they perform has forced them to change and transform.

There are five articles in the section on socio-political structure and justice.

Verda İrtiç, in her article titled *“Production of Law and Justice: From the Court Interactions to the Social Structures”*, provides an alternative reading to the production of law and justice by taking into account the interactions between criminal and family courts. In this context, court and interactions are questioned by the author from the point of view of power, authority, and hierarchy. The author’s approach contributes to the sociology of law and justice literature in Turkey.

Polat S. Alpman, in his article titled *“Socio-Political Building of the Concept of Millet from the Ottomans to the Republic”* retrospectively examines the political development of Turkey in terms of the “nation” debate. The article addresses important issues related to the content and scope of the “nation” concept. From this aspect, the author describes the process of building the nation as a political subject within the framework of “political history” and evaluates the socio-political issues during the political changes of Turkey.

Sema Buz and Meryem Danişmaz Sevin, in their article titled *“The Profile of Socially- and Economically-Supported Families: A Retrospective Study in Ankara”*, aim to provide information on the profile of the families who receive social and economic support (SED) from the Social Service Centre affiliated to the Provincial Directorate of Family, Labour and Social Services in Ankara. In this retrospective study, the focus is on developing implementation strategies by identifying the characteristics of families who have received social and economic support and the effect of aid. Particular emphasis is given to the current debates on the responsibilities of women within the context of gender and the feminization of poverty. Moreover, the study highlights the need to develop anti-poverty policies that are based on gender equality.

Olivier Gajac, in his article titled *“Desertion (Forced) and Reconstruction of another Society”*, seeks to show how new social ties between individuals are likely to favor the emergence of “Contresociété” forms of collective engagement. This paper discusses issues such as the origin of the associative movement in Turkey, the crisis of modern society and the process of individualization, the “contresociété”, and the alterities in the economic sphere. In particular, these relational analyses are evaluated within the framework of the Gezi Park movement in Turkey.

INTRODUCTION

Selman Yarci, in his article titled *“A Social Movement Example in the Digital Age: The Case of Gezi Park”*, analyzes the relations between communication and social structure by examining the case of Gezi Park. In this study, the changes in the formation of today’s complex societies are looked at according to the concept of communication put forth in Luhmann’s social theory. According to the author, in contemporary societies where online communication is valid, social movements have become a new structure, one that can be characterized by extreme individualization and unusual social independence characteristics, in parallel with the imbalance generated by a heterogeneous and hybrid structure.

1

IDLENESS AND THE ORIGINAL TEMPORALITY / AYLAKLIK VE ORİJİNAL ZAMAN

Cihan Camcı¹

Abstract

In this article, I will deal with the philosophical concepts 'being on the way to' and 'homesickness' from a phenomenological point of view. I will try to show that the temporality of this philosophy of intentionality and claim that the wandering of Socrates is a sort of idleness which is to be interpreted from this temporal point of view. In support of my hypothesis, I will try to demonstrate the temporal sense of the Socratic sophia which is viewed as atopia.

Key Words: *Atopia, Being on the Way to, Time.*

Zaman, felsefe tarihinde varlığın ontolojik boyutu ile paralel bir söz dağarcığı içinde kullanılmıştır. Örtük ya da belirgin, metafizik yorumlarda varlık kavramının varolanları hem aşan, hem de onların kendisinden aldığı pay bağlamında onlarla birlikte varoluşunun zamanla anlam kazandığını görüyoruz. Gerek Platon'un son diyaloglarında, gerekse Aristoteles'in *Fizik* kitabındaki bazı bölümlerde yazdıkları, biçimsel olanaklılık koşulu ve varolanların bu olanaklılık koşuluyla ilişkisi bağlamında zamanın varlık anlamında yorumlandığını gösteriyor. Söz gelimi, varlığın hiç bitmeyecek ve hiç başlamayacak olduğunu, dolayısıyla değişimin olmadığını, çünkü varlığın zaten hep var olduğunu öne süren Parmenides'i ele alalım. Parmenides burada, içinde tüm değişimin meydana geldiği, yani mevcudiyet halinde varolduğu biçimsel bir süreklilik bağlamında, ancak zamandan söz ediyor olabilir. Bizim anlam verdiğimiz, öncelik sonralık ilişkisi içinde başlayıp bittiğini ve çokluk halinde mevcudiyete geldiğini düşündüğümüz zaman, kendi içinde bu başlangıç ve bitişlerle sınırlanmamıştır. Dolayısıyla başlamaz ve bitmez; çünkü zaten hep varolmaktadır.

Aslında Anaximandros'un *aperion* kavramı da, içinde insan düşüncesinin başlayıp bittiğini varsaydığı oluşları sınırlandıran bir kavram olarak aynı bağlamda kullanılmaktadır. Sınırlandırma da insan düşüncesinin bir varsayımıdır ve *aperion*'un kendisi bu nedenle sınırsızdır. Yani başlamaz ve bitmez çünkü başlayan ve biten her şeyin onun içinde başlayıp bittiğini varsaydığımız değişimin ufku, formudur.

Felsefe tarihi kitaplarında hep Parmenides'in aksine, yalnızca değişimin varolduğunu, her şeyin aktığını ve değiştiğini söylediğini okuduğumuz Herakleitos'u ele alalım... Herakleitos da, "Aldanmayınız! Eğer oluş ve yok olma denizinde herhangi bir yerde sağlam bir kara parçası gördüğünüzü sanıyorsanız, sebebi sizin öteyi göremeyişinizdir" (Nietzsche, 2003: 13) derken, aslında Anaximandros ve Parmenides'in kast ettiği, içinde tüm değişimin meydana geldiği, yani mevcudiyet halinde varolduğu biçimsel bir süreklilik bağlamında varoluşun kendisinden, varlıktan söz eder. Yazının başında söz ettiğimiz varlığın ontolojik boyutu, Herakleitos'da da zamansal bir söz dağarı içinde anlamlıdır. Genel

¹ (Akdeniz University), cihanc@akdeniz.edu.tr

kanının aksine, Herakleitos'un da, Parmenides'le aynı şeyi söylediği, yani değişimin içinde kapsandığı biçimsel bir zaman anlayışının hiç değişmeden sürekli varlıkta kaldığını söylediğini görüyoruz.

Herakleitos'da, içinde ikinci bir kez yıkandığımız nehir, değiştiği için aynı nehir değildir. Ama burada Herakleitos nehrin sularının fiziksel varolanlar anlamında değiştiğini, özdeşlikte, varlıkta kalmadığını söylemektedir. Nehir akmasa bile, moleküler fizik açısından suyu oluşturan madde değişim içindedir. Bu bağlamda, varlığın hiç bitmeyecek ve hiç başlamayacak olduğunu, dolayısıyla değişimin olmadığını, çünkü varlığın zaten hep var olduğunu söyleyemeyiz. Ancak bu değişimin de içinde kapsandığı ontolojik bir biçimsellik bağlamında, Herakleitos'un *öte* kavramının Parmenides'le aynı şeyi kast ettiğini söyleyebiliriz.

Belki de zamanın felsefe tarihinde varlığın ontolojik boyutu ile paralel bir söz dağarcığı içinde kullanılmış olduğunu görmek için, Gilbert Ryle'in, sistematik olarak yanlış yönlendiren ifadeler konusunda ne söylediğini anımsamalıyız. Ryle, yaklaşık olarak, *her ne kadar felsefeye dilbilimsel idiomların kökenini araştırıp bunların nasıl yinelenen biçimde absürt ve yanlış kurulmuş teorilere yol açtığını incelemekten daha yüce bir görev verilmesi gerekir gibi görünüyorsa da, aslında felsefi analiz; gerçekte bu böyledir, şu şöyledir demek, gerçekte ne anlama gelir sorusunu sormaktır* diyordu. Felsefe tarihinde varlığın ontolojik boyutu nasıl kullandığımıza baktığımızda, bu kullanımın zamansal bir bağlam oluşturduğunu görüyoruz. Bu bağlamı Heidegger'in en etkileyici biçimde gördüğünü ve yorumladığını söyleyebiliriz. Heidegger varlığın zamandan başka bir şey olmadığını söylüyordu.

Heidegger'in zaman yorumunun kısaca varlık, *Sein* ile birebir aynı olduğunu henüz 1940 yıllarında yazan Helena Weiss söylemişti. Weiss, varlığın zamansal anlamının kökenlerinin eski Yunan düşüncesinde zaten örtük bir söz dağarcığı içinde bulunduğunu anlattığı makalesinde, içinde tüm değişimin mevcudiyete geldiği biçimsel bir arayışı aslında zamanı arayış olduğunu gösteriyordu (Helena, 1942: 173-187).

1- Varlığın Zaman Olarak Yeri

Yolda oluş ve evde olma çabasının, Heidegger'in yukarıda söz ettiğim zamansal olanağı, *Varlık ve Zaman*'ın hemen başlarında söylediği "Gerçeklikten daha üst bir aşamada durmakta olan *Olanaktır*; Höher als die Wirklichkeit steht die *Möglichkeit*" cümlesinin özetlediğini söyleyebiliriz. Heidegger'in bu cümlede, zamanın uzamsal olamayan, dolayısıyla geçmişten geleceğe geçiş halinde tasarlanmak zorunda olmayan bir boyut olarak, henüz gerçekleşmemiş bir olanak halinde deneyime açık olduğunu kast ettiğini görüyoruz. Bu bağlamda yer, zamanın zamansallaştığı bir olanaktır.

Yunanlılar için yer, uzamsal, *extensio* anlamında değil, *topos*, bir olayın meydana gelişinin yeri anlamında kullanılıyordu. Heidegger, *Metafizğe Giriş*'te, Platon'un söz ettiği zamanın saf halini, biz sayarken yerinde sayan ve uzamsal bir yer değiştirmeyle anlaşılamayan halini, *Chôra* kavramıyla düşünmemizi söylüyor. *Chôra kendisini her tikel varolandan ayıran, geri çekilen, kabul eden ve başka türlü bir şey için bir oda açan anlamında anlaşılamaz mı?* (Heidegger, 2000: 70).

Lamekân, *Chôra* anlamında, uzamsal olanın olumsuzlanması sayesinde, beklediğimiz, umduğumuz, yollara düşerek ama hiçbir yere gitmeyerek aradığımız *mevcudiyete* *gelişe* yer açmak demektir.

Lefebvre, *Chôra*'nın hem homojen bir yer, hem de aynı zamanda parçalara bölünmüş bir yer olduğunu, *topos* sözcüğünden bu anlamda daha farklı düşünülebileceğini söylüyor (Lefebvre, 1991: 341). Lefebvre'nin bu çok alıntılanmış, mimarlara ilham vermiş sözü, hem *Bir*, hem de çok oluşun *aynı zamanda* mevcudiyete gelişini duyabileceğimiz yeri anlatıyor. Tıpkı Platon'un *Parmenides* diyalogunda anlattığı gibi...

Derrida, Heidegger'in *Metafizığe Giriş*'te yeniden bir ontoloji oluşturduğunu, düşüncesinin ikinci döneminin önemli bir dönüm noktası olduğunu söylüyor. Bu dersin ayırt edici özelliklerinden biri, mekânı mevcudiyete gelişin yeri olarak yorumlayan bölümlerdir. Heidegger, *Metafizığe Giriş*'te Platon'un *Timaues* diyalogundaki *to en hoi gignetai* kavramının böyle okunabileceğini söyler (Heidegger, 2000: 69). Burası, varoluşun mevcudiyete gelişinin kökensel yeri-dir. Yunanlıların uzam, *raum*, *spatio*, *extensio* anlamında bir sözcükleri olmadığını söyleyen Heidegger, bu yeri Lefebvre'nin söylediği anlamda *Bir* ve çok olanın Bir'likte kalış ve ayrışma yeri, zamansal bir geçişlilik haline yer açan uzamın geri çekiliş yeri olarak görür.

Metafizığe Giriş'ten 7 yıl kadar sonra verdiği *Parmenides* dersinde de, Sophocles'in bazı dizelerinde *kronos*'un kendi içine çekilişini şöyle anlatıyor: *Zamanın*, *kronos*'un gizlenişi işte bu yolla, hem açılışında, hem de kendi içinde gizli kalışıyla olur. ... *Zaman* her seferinde, içinde şunun, ya da bunun mevcudiyete geldiği zamandır; o, zaman noktasıdır. Bu anlamda zaman noktası, dakik şimdi değildir. Bu anlamda nokta, bir görünümün görünüşe gelişinin yeri, lokasyonudur (Heidegger, 1992: 70).

Topos ve *chôra* kavramlarının bu yoruma açık olduğunu söyleyen Heidegger, *chôra*'nın anlamının, *bulunduğu yerde hâkimiyetini (wesen lassen) hissettirenin yeri olduğunu* söylüyor.

Mevcudiyete gelişe yer açmak, *lassen* kavramındaki, izin veriş, kabul ediş, yer açış anlamında düşünülmeli. Heidegger'in *Gelassenheit* ve *Ereignis* kavramlarında olduğu gibi düşünülmeli... Epistemolojik öznenin, aktif bir yönelimle uzamda yer tutan, sınırları belirlenmiş bir şeyi düşündüğü gibi değil, uzamın geri, kendi içine çekilerek yok olduğu, hiç olduğu zamanın hükmüne boyun eğdiği, *evet* dediği yer olarak düşünülmeli...

Anlamadan önce, henüz edilgin bir haldeki karşılaşmamızdaki Bir'liğe, her yerde yer açış olarak anlamalıyız. Yola çıkıp gittiğimiz her yerde, hiçbir yere ayrılmamışız, hep aynı yerde kalarak yolda olmuşuz gibi, her yerde aynı halde varoluşunu sürdürüşe izin verişimiz gibi anlamalıyız. Hâkimiyet, kendinde şey halinde kalıştır. Yeryüzü, hükmünü sürenin yeridir. İnsan, varoluşun efendisi değil, çobanı olarak hükmünü sürene izin verendir.

Levin, *Chôra*'nın etimolojik kökeninin, *chôra*, *chôros*, *chôrê*, oda açmak, yer açmak, yer vermek, geri çekiliş, el çekmek anlamlarına gelen, *chôreô* ve *chôrêsomai* sözcükleriyle yakınlığını işaret ediyor (Levin, 1985). Yer değişikliklerini *arithmos*'la saydıka, *rythmos*'a yer veren bir geri çekilişin meydana geldiğini düşündüğümüz yer, *Chôra* anlamındadır. Yeryüzü, gökyüzü ve yeryüzünü, tanrısal ve ölümlü olanları, yani dörtlüyü her yerde hissedebileceğimiz bir olay yeridir. Sayılanın her sayışılışında henüz sayılmamış olana açtığını yer... Ritmin yeri...

Yunanlılar için *choros* and *choreia*, dairesel bir dans anlamına geliyordu. Bu, dörtlünün bir yüzük gibi birleştiği, her birinin kendi yerinin diğerinden ayrıldığı noktayı aşır *Bir* haline geldiği bir danstı. Ama *chorizô*, yani fark ediş, ayrılış, bölünüş de demek...

Gündelik yaşamda sayarak sayılabilirliğinden ayırdığımız her süre, *chorizô* anlamında *bizim için şey* olarak *choros*'tan ayrılır. Ama aynı zamanda, *Bir* oluşt, dairesel dansının değirmisinde, henüz sayılmamış halde kalır.

Heidegger, *hiçlik bile varoluşa aittir* diyor. Hiçbir yerin, lamekânın oluşa yer açtığı mütevazı, yerle bir olduğu sancaklar camiinde ibadet böyle bir dansa benzer. *Kairos*, zamanın takvim, saat zamanına indirgeyip, sayarak çoğalttığımız halinden çıkıp, kendi içine doğru aktığının hissedildiği bir olanak demektir. Sayılmamışlığın sayılabilirliğe olanak verdiği, *chorizô*'nun *choros*'tan aslında hiç ayrılmamış, henüz sayılmamış hali, varoluşun ritmi, böyle bir anda yerini bulur. Bir an için, zamanın tam orada, yerin zamana dönüştüğü ufukta, *kairotopos*'ta...

Aylağın yolda oluş hali, yerin zamansallaşmasıdır. Ritmin değişen ezgilerde varlığını hissettirdiği yinelemelere benzeyen adımları, onu varlığın çobanı yapar.

Kaynakça

- HEIDEGGER, M. (2000). *Introduction to Metaphysics*. Gregory Fried ve Richard Polt (Çev.). Londra: Yale University Press.
- HEIDEGGER, M. (1992). *Parmenides*. André Schuwer ve Richard Rojcewicz (Çev.). Bloomington – Indianapolis: Indiana University Press.
- HEIDEGGER, M. (2008). *Varlık ve Zaman*. Kaan Öktem (Çev.). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- JASPERS, K. (2007). *Felsefe Nedir?*. İsmet Zeki Eyüboğlu (Çev.). İstanbul: Say.
- LEFEBVRE, H. (1991). *The Production of Space*. Oxford: Blackwell Press.
- LEVIN, D. (1985). *The Body's Recollection of Being*. Londra: Routledge.
- MONTIGLIO, S. (2005). *Wandering in Ancient Greek Culture*. Chicago: University of Chicago.
- PLATON. (2010). *Şölen*. Eyüp Çoraklı (Çev.). İstanbul: Alfa
- PLATON. (2015). *Timaeus*. Furkan Akdemir (Çev.). Ankara: Say.

2

A REVIEW OF ASKED QUESTIONS AND RECEIVED ANSWERS: PSYCHOLOGICAL COUNSELING IN THE CONTEXT OF POSTMODERN PARADIGM / SORULAN SORULARA VE ALINAN CEVAPLARA DAİR BİR İNCELEME: POSTMODERN PARADİGMA BAĞLAMINDA PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK

Burcu Aykaç¹

Abstract

Modern science has an understanding of what it is like to dance around a circle, assume that it is true, and seeking truth that is assumed as the only one. This paradigm shift in the scientific approach deeply affects many areas. The purpose of this study is to examine the postmodern understanding from a historical point of view and then reveal the effects of the postmodern understanding on the psychological counseling domain. In order to realize this aim, in the first part, the concept of postmodernism was compared with the previous periods and tried to be explained with an emphasis on epistemological and social change in particular. In the second part, the general features of postmodern psychological counselling were addressed within the scope of post modern epistemology and its core processes that are effective in terms of counseling theories and the reflections of the postmodern paradigm in the field of psychological counseling were addressed. They all care about language use, recognize that information is subjective and relative, and emphasize the importance of interpersonal relationships. Since language is evaluated as preliminary of thought, language used is thought to be important and worth investigating. From the perspective that scientific knowledge can only be understood in the paradigm in which it is built, it is worth considering the postmodern paradigm shift and its reflection on psychological counseling. In a further study, paradigm-based comparisons can be made by examining therapies that are considered to be basic postmodern therapies.

Keywords: Postmodernism, Psychological Counseling, Postmodern Therapies

*“Bizler halkanın etrafında dans eder gibi dönüp acaba mı derken,
Hakikat ortada durur ve her şeyi bilir.”*

Robert Frost

Pek çok farklı şekilde yorumlanabilen Frost’un ünlü dizeleri, sanki günümüzde modernizm ve postmodernizm ikilemini yaşayan bilimsel anlayışa bir göndermedir. Modern bilim, adeta bir dairenin etrafında dans eder gibi dönüp duran, bunun doğru olduğunu varsayan ve bu minvalde ilerleyerek tek olduğunu varsaydığı gerçeği arayan bir anlayışa sahiptir. Postmodern bilim ise, hayatın anlamının ve gerçeğin aslında dairenin içinde saklı olduğunu,

¹ (Istanbul University), burcu.duman@istanbul.edu.tr

² Orijinali “We dance round in a ring and suppose, But the Secret sits in the middle and knows.”- Robert Frost

dairenin içindeki sırrı çözmenin ancak öznel anlamlandırmalarla mümkün olduğunu ve bu nedenle evrensel bir gerçeğe ulaşmaktansa yerel keşifler yapmanın daha işlevsel olduğunu vurgulamaktadır.

Günümüzde bir yandan postmodern çağın resmen başlayıp başlamadığı tartışılmakta, bir yandan da postmodern çağın geçip gittiğini iddia edenler de bulunmaktadır. Çağdaş batı kültürüne ait akademisyenlerin çoğu, bu paradigma kaymasını benimsemeye başlamış olsa da, psikoloji alanı hala kendisini modernist bir bilim olarak kurmaya çalışmaktadır (Hoffman, vd., 2005).

Psikolojide, 1970’lerde davranış psikolojisinin ortaya çıkışı ve 1980’lerde bilgiyi işleme modellerine dayanan bilişsel psikoloji, insan öğrenimini ve bilişlerini incelemek için ampirik araştırma yöntemlerini (özellikle deneysel yöntemleri) kullanmanın önemini vurgulayan bir araştırma geleneği şekillendirmiştir (Lit & Shek, 2002). Zaman içinde bu bilimsel yaklaşımın sınırlı yanlarına çeşitli eleştiriler getiren sosyal yapılandırmacı ve postyapısalcı düşünürler yeni bir düşünce çerçevesinin şekillenmesinde öncülük etmişlerdir.

Corey’e (2008) göre kuramlar, karmaşık psikolojik süreçleri açıklamak için kavramsal çerçeveler olarak hizmet ederler ve dolayısıyla insan koşullarına uygulanabilir olmalıdırlar. Modern anlayış paralelinde geliştirilen kuramların, insan koşullarına uygulanabilir olması noktasında gözlenen bazı tutarsızlıklar postmodernistler tarafından eleştirilmiş ve yeni nesil kuramların ortaya çıkışı gerçekleşmiştir.

Bu çalışmanın amacı öncelikle postmodern anlayışı tarihsel bir bakış açısı ile incelemek ve daha sonra postmodern anlayışın psikolojik danışma alanı üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

Bu amacı gerçekleştirmek üzere, ilk bölümde, postmodernizm kavramı daha önceki dönemlerle kıyaslanarak, özellikle epistemolojik ve toplumsal değişime vurgu yapılarak açıklanmaya çalışılacaktır. Bu ilk bölüm; değişimi tetikleyen unsurlar, epistemolojik değişim, toplumsal değişim ve son olarak da sosyal yapılandırmacılık ve postyapısalcılık alt başlıklarıyla incelenecektir.

Psikolojik danışma kuramları dil alanı dışında hiçbir şeyi temsil etmeyen dilsel yapılar olarak değerlendirildiğinden dolayı, postmodernizmin sunduğu farklı bakış açısının danışma sürecinde kuramların kullanılması açısından etkili sonuçları olduğu görülmektedir. Postmodern epistemolojinin danışma kuramları açısından etkili olan üç temel sonucu; a) anlatı yapıları olarak kuramlar, b) pragmatik yarar için yeniden tanımlanan kuramsal gerçekler ve c) terapi ilişkisinde eşitlik şeklindedir (Hansen, 2006).

Buradan hareketle bu çalışmanın ikinci bölümünde, öncelikle postmodern psikolojik danışmanın genel özelliklerine yer verilerek, postmodern paradigmanın psikolojik danışma alanındaki yansımaları bu üç temel sonuç kapsamında ele alınmıştır; insan doğasını anlatı yapılarıyla anlamaya çalışma bağlamında “insan doğasına bakış açısı”, yeniden tanımlanan kuramsal gerçekler bağlamında “terapi süreci” ve eşitlikçi “terapi ilişkisi”.

DEĞİŞEN PARADİGMALAR: MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME

*“Bilim, doğanın nihai gizemini çözmez çünkü biz
Çözmeye çalıştığımız gizemin bir parçasıyız.”³
Max Planck*

Değişimi Tetikleyen Unsurlar

Modernizm ve postmodernizm felsefe tarihinde yer alan karmaşık ve çok yönlü akımlardır (Hansen, 2006). Tarihsel olarak bakıldığında, ‘idealizm’ geleneğinden uzaklaşarak ‘realist’ geleneğe geçme süreci orta çağ döneminde yaşayan bazı ünlü düşünürlerin, bilginin mistik açıklamalara bağlı olarak değerlendirilmesini sorgulamasıyla başlamıştır. Bu düşünürlerin sorguladıkları diğer önemli bir konu insanların sorgulama hakkı olmadan bir otoriteye bağlı olma ve kendini adama zorunluluğudur. Özellikle, Rönesans ve Aydınlanma çağının da etkileriyle bu sorgulama hareketi ivme kazanmıştır.

İnsan doğası açısından bakıldığında, bireylerin kendi sorumluluğunu alacak bir kapasiteyle doğduğuna yönelik bir inanç gelişmeye başlamış ve bireylerin doğuştan kötü ve yetersiz olduğu yönündeki varsayım reddedilmiştir. İnsanın mantık kapasitesine sahip olduğuna inanmaya başlayan bazı düşünürler, süregelmekte olan düzene eleştiriler getirerek daha bireysel, daha liberal bir anlayış ile kişisel mutluluğun sağlanması yönünde yeni bir vizyon geliştirmiştir.

Aydınlanma çağının ünlü düşünürleri olan Francis Bacon (İngiltere), Rene Descarte (Fransa) ve ilerleyen dönemlerde John Locke (İngiltere) insanoğlunun iddia edilen aksine rasyonel bir kapasiteye sahip olduğunu savunan ünlü düşünürlerdendir. Onlara göre gerçeğe ulaşmada sadece mistik kaynaklara ve adanmışlığa itibar edilmesi insanın hâlihazırdaki kapasitesini hiçe saymaktır (Hicks, 2004).

Aydınlanma hareketine öncülük eden düşünürlerin görüşleri pek çok şeyin değişimi için gereken kıvılcıkları ortaya çıkarmıştır. Bu kıvılcıklar sonucunda doğaya olan merak artmıştır. Aklın ve mantığın merkeze alınmasıyla birlikte hem bireye değer vermeyi ön plana çıkaran ‘bireysellik’ hem de gerçeğin sorgulanmasında ‘bilimsellik’ ön plana çıkarmıştır.

Arkonacı (2015) da benzer şekilde, Kıta Avrupası’nın ortaçağ döneminde hakikatin ve bilginin biricik referansının tanrı olduğu ve insanın onun yarattığı âleme ait bir varlık olduğu düşüncesinin Rönesans ile birlikte zayıfladığını, insanın dünyanın merkezine oturtulduğunu, böylece doğa ile bütünlüğünü kaybettiğini dile getirmektedir. Aydınlanma düşüncesi ile birlikte, insanın kendini doğanın hâkimi olarak görmeye başladığına vurgu yapılmaktadır. Bununla birlikte bilgiyi belirleyen “düşünen birey” olduğu görüşünün modernist psikolojide de insan zihninin esas kabul edilmesine, aynı zamanda beden, çevre ve kültürün ikinci plana alınmasına sebep olduğu belirtilmektedir (Kaya, 2015).

Görüldüğü üzere, değişimi tetikleyen unsurlar özellikle bilginin ele alınışındaki ve insan doğasına yönelik bakış açısındaki değişikliklerle ortaya çıkmıştır. Modern bilimin neticesinde yaşanan toplumsal gelişmelerle birlikte bu değişim önemli bir ivme kazanmıştır. Bu sebeple de, modernizmden postmodernizme geçişi tetikleyen unsurları detaylı bir şekilde incelemek, paradigma değişimini anlamak için son derece önemlidir.

3 Orijinali: “Science cannot solve the ultimate mystery of nature. And that is because, in the last analysis, we ourselves are a part of the mystery that we are trying to solve.” - Max Planck

Epistemolojik Değişim

Epistemoloji, bildiklerimizi nasıl bildiğimiz üzerine odaklanırken, önemli bir temel soru gerçeğin doğasına aittir. Modernizm öncesi dönem ve modernizm, insanların nihai gerçekleri elde edebildiklerini varsayarak işlev görürler. Modern çağda insanlar gerçeği mantık ve bilim yoluyla keşfetmeyi ve kontrol etmeyi amaçlamışlardır. Postmodern çağda ise gerçeğin doğasına bakılırken farklı bir duruş sergilenmektedir. Postmodern filozoflar, teologlar ve psikologlar arasında tutarlı olan şey, insanın nihai gerçeğe erişemeyeceğine dair inançlarıdır. Hatta nihai gerçeğin var olup olmadığı, üzerinde anlaşmaya varılamayan bir konudur (Hoffman, vd., 2005).

Doğanın gizimini çözmeye çalışan bilim, modernizm öncesi dönemin dogmatikliğine eleştirel bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Modern bilim, modernizm öncesi dönemin açmazlarına çıkış noktaları oluşturmak üzere gözlenebilir, ölçülebilir ve genellenebilir gerçekler arayışıyla oldukça uzun bir dönem baskınlığını korumuştur. Aydınlanma çağı ile gelişen bu anlayış, doğüstü güçlerden referans alma yerine, doğrudan doğayı referans alan naturalizm anlayışının ortaya çıkmasına vesile olmuştur ve bilginin elde edilmesinde ampirik bir odaklanma başlanmıştır.

Modern epistemolojik anlayışa göre, gerçek bilgiye ancak objektif gözlem yoluyla ulaşılabilir. Ancak postmodern epistemoloji, gerçeğin asla objektif olarak keşfedilemeyeceğini, bunun yerine, gerçeğin onu algılayanlar tarafından oluşturulduğunu kabul etmektedir (Hansen, 2006). Buna göre, bir olguya ilişkin gerçek ancak onu gözlemleyen yorumlamasına ve dünya görüşüne bağlı olarak anlaşılabilir.

Postmodernizm “eğer doğal dünyanın anlaşılmasında mantık tek yol ise, bilimin ‘kurumsal bir yapı’ olarak gelişmesi kaçınılmazdır” (Hicks, 2004) eleştirisi ile gerçeğin keşfedilmesinde farklı yolların da olabileceğini savunarak ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle, postmodern yaklaşımın en önemli çıkış noktalarından biri bilimin, deneyin ve matematiğin bilgiye ulaşmada tek yol olmadığı, hatta çoğu zaman sınırlı kalabildiği yönündedir.

Postmodernizm ile birlikte, modernizmin önermelerine şüpheci bir bakış açısıyla bakma zorunluluğu doğmuştur. Buna göre, bilimsel bilgi önemlidir ancak yeterli değildir. Kendi içinde bir takım sınırlılıkları barındıran modern bilime dair eleştiriler, bilgiyi anlamada genellenebilir büyük kuramlar oluşturmak ve bunlardan hareketle ilerlemek yerine, daha yerel, daha öznel, daha biricik anlatılardan yola çıkmanın daha hakiki olacağı yönündedir.

Öte yandan, dil doğal olarak insan değişiminin bir yan ürünüdür (Gergen & College, 2001). Modern epistemolojide dilin düzeninin ve yapısının tanımladığı dünyanın aynası olduğu önermesini kabul edilmektedir. Bu varsayım dilin bağlantısı kuramı (correspondence theory of language) olarak adlandırılmaktadır (Gergen, 1999). Postmodern epistemoloji ise, dilin bağlantısı kuramına eleştiriler getirmiştir. Örneğin, bir cerrahın hastasının büyük bir kalbe sahip olduğunu söylemesi ile bir kişinin gündelik bir konuşmada bir arkadaşının büyük bir kalbe sahip olduğunu söylemesi aynı şey değildir. Dil tamamen bağlamsallığa dayandığı için- Kvale’ın (1992) tanımladığı gibi, dilsel katılımcılar tarafından oynanan bir “dil oyunu” gibidir (Hansen, 2006). Dolayısıyla, tüm anlamlandırma sistemleri subjektif ve kültürel olarak şekillendiğine göre dilin dünyanın aynası olduğunu varsaymak geçersiz olacaktır.

Postmodernizm daha yeterli bir açıklama sunmak için, dilin temsil ettiği şeyden tamamen bağlantısız olarak, kendine has bir dünyası olduğu anlayışını savunmaktadır. Dolayısıyla günlük dilde sık sık kullanılan basit kavramların bile çok farklı anlamlar yüklenebileceği yadsınamaz bir durumdur. Bunu felsefi bir temel olarak kabul eden bazı kuramcılar “yapısökümcülük” (deconstructionism) anlayışını savunarak, dilin doğal olarak kendi kendini referanslayan bir sistem olduğu üzerinde çalışmaktadırlar (Hansen, 2006).

Bu bakış açısı, literatürde “meta-narartive” olarak geçen, evrensel olarak genellenen, ‘üst anlatılara’ da şüpheci bakmayı ve tek bir doğrunun olamayacağı inancını beraberinde getirmiştir. Bu anlayış bilginin göreceli olduğunu da gözler önüne sermektedir. Bu sebeple üst anlatılar yerine yerel kaynaklara başvurmak ve öznel gerçekleri irdelemek önemlidir. Sonuç olarak, postmodern epistemolojik değişimin üç temel kaynağı; şüphecilik, görecelilik ve öznelliktir ve bu kaynaklar modernizmden postmodernizme geçişte köprü görevini üstlenmektedirler.

Toplumsal Değişim

Bilimsel çalışmaların giderek artması 18. yüzyılda hem mühendislik hem de sağlık alanlarında pek çok gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. Endüstriyel devrim ile birlikte seri üretime geçilmesi daha çok malzeme üretilmesine olanak sağlamıştır. Aynı zamanda sağlık ile ilgili olarak yapılan pek çok buluş birçok yeni ilacın geliştirilmesine ve daha iyi tedavi imkânları sunulmasına olanak sağlamıştır.

Modern çağın bir diğer getirisi olan bireysellik neticesinde ise daha liberal bir anlayış gelişmeye başlamış ve bireylerin özgürlüğüne olan vurgu artmıştır. Modernizm öncesi dönemdeki adanmışlık ve kendini (otoriteye, aileye vb.) feda etme anlayışı yerine kişisel mutluluk peşinde koşmaya odaklanan bir yaklaşım gelişmiştir. Bireysel özgürlüğe yapılan vurguya ek olarak, adalet ve yasalar önünde eşitlik ilkelerinin benimsenmeye başlanması ile daha demokratik olma yolunda adımlar atılmıştır.

Toplumsal olarak yaşanan bu dönüşümler; 1) demokrasi, sosyal adalet ve insan hakları, 2) tekil veya çoğul insanların sesinin önemi ve 3) işbirliği gereksinimi ile ilgili gittikçe artan bir vurgu olarak açıklanabilir (Anderson, 2007).

İşte aydınlanma çağı ile birlikte başlayan tüm bu değişimler topluma, ‘sürekli ilerleme’ ve ‘insanın mutluluğunu gerçekleştirmek üzere çabalama’ olarak sunulmaktadır. İnsanların eskiye oranla daha iyi bir hayata ve daha çok imkâna sahip olduğu, teknolojinin ve sağlık hizmetlerinin gelişmesiyle yaşam kalitesinin arttığı yönünde çizilen tablo, modern çağın insanın lehine işleyen bir süreç olarak algılanmasını sağlamaktadır. Bu durum tıpkı Frost’un dizelerindeki gibi etrafında dönüp durduğumuz ve doğru olduğunu varsaydığımız iyimser bakış açısının bir tezahürüdür.

Modernizme ilişkin iyimser tablo, zaman içinde, farklı düşünürlerin modern çağın bizlere “ilerleme” olarak sunduğu pek çok şeye ilişkin geliştirdikleri eleştirel bakış açısı ile değişmiştir. İlerleme olarak görülen değişimlerin aslında doğada ve insanlarda yarattığı tahribatlara dikkat çekerek, bildiğimizi sandığımız döngünün ortasında duran gizemi göremediğimizi gözler önüne sermeye başlamıştır. Bu kuşkucu yaklaşımın akabinde, tek bir gerçeklik olamayacağı ve her bir desenin içinde kendine has başka başka desenler olabileceği anlaşılmıştır.

Postmodernistler, modernizmin bize sunduğu güzel tablonun tamamıyla sahte olduğunu ve modernizmin kendi kendini yücelten bir dönem olduğunu vurgulamaktadırlar. Gerçekte olanın görünenden oldukça farklı olduğu görüşünü savunmaktadırlar. Örneğin, özellikle ekonomideki liberalizmin aldatıcı olduğu ve aslında ekonomik gücün belirli bir zümrenin elinin altında olduğu belirtilmektedir. Burada kastedilen şey, egemen zümrenin beyaz erkeklerden oluştuğu, sanki rekabete açık bir piyasa varmış gibi sunulduğu ancak pratikte işlerin bu şekilde yürümediği şeklindedir (Hicks, 2004). Buradaki vurgu, cinsiyet ve ırk gibi faktörlere bağlı olarak örtük şekilde vuku bulan ayrımcılıktır.

Sonuç olarak, kapitalizmin etkileri insanlara refah yerine yoksulluk ve tepede bir grup insana zenginlik sunulması olarak kendini göstermiştir. Her ne kadar yasalar önünde eşitlik varmış gibi gösterilse de, bazı etnik kökenlerin

diğerlerine baskın geldiği aşikâr bir şekilde görülmektedir. Diğer önemli bir çıkmaz olan kadın erkek eşitliği mevzusu çözümlenmiş gibi görünse de günümüzde hala erkeklere ve kadınlara biçilen roller erkek egemen anlayışın baskısı altında şekillenmektedir.

Teknolojik açıdan bakıldığında, insan yaşamını kolaylaştıran pek çok ürünün varlığı bir avantaj olarak sunulduğu halde teknolojinin insan ilişkilerine ve çevreye pek çok zararının dokunduğu görmezden gelinmektedir. Elbette yaşam kolaylığı adına teknolojinin sağladığı bir takım avantajlar vardır. Ancak unutulmamalıdır ki teknoloji gün geçtikçe “bir yandan yaparken bir yandan yıkan” bir sistem haline dönüşmektedir. Bu yıkımlara örnek olarak, iletişim alanında sunulan kolaylıklara karşın ilişkisel boyutta yaşanan yozlaşmalar verilebilir. İnsanların giderek teknolojiye bağımlı hale gelmesi, insan ilişkilerinin azalmasına ve yüzeyselleşmesine sebep olmaktadır. Kültürlerin sahip olduğu pek çok değer unutulmuş, yaşamın sanki bir ekran karşısında hipnotize olmuş gibi soyut bir şekilde yaşanması günümüzün en büyük toplumsal problemlerinden biridir. Aile ya da arkadaş ortamlarında bireyler bir araya geldiklerinde birbirleriyle sohbet etmek yerine teknolojik araçlar vesilesiyle maruz kaldıkları fenomenleri bir birlerine anlatır hale gelmişlerdir.

Öte yandan, postmodern anlayışta bireyselliğe yapılan vurgunun da bir anlamda geçersiz olduğu savunulmaktadır. Buna gerekçe olarak insan doğasının bireysel olmaktan ziyade bir gruba ait olma, grubu şekillendirme ve grup tarafından şekillendirilmeye yatkın olduğu gösterilmektedir (Hick, 2004). Buradan hareketle bireyin refah düzeyini iyileştirme çabaları, sadece birey odaklı düşünüldüğünde yetersiz kalmaktadır ve bu ancak bireyin içinde yaşadığı çevre ve kültür dikkate alınarak gerçekleştirildiğinde mümkün olacak bir durumdur.

Özetle, modernizmin beraberinde getirdiği kavramlar olan liberalizm, adalet ve eşitlik postmodern düşünürler tarafından sahte olarak değerlendirilmektedir. Bunun sebebi olarak da her alanda yaşanan kazanımların olmayan çatışmalar gösterilmektedir. Günümüzde yaşanan ekonomik çatışmalar, kadın-erkek çatışması, çeşitli toplumlar ve ırklar arasında yaşanan çatışmalar bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bu örnekler ve daha pek çok örnek modernizmin bize empoze etmeye çalıştığı iyimser tablonun sahne arkasını göstermektedir. İşte postmodernizm, sahne önünde görülenlere aldanmayıp bunun ötesine geçebilmeyi, toplumun farkındalık kazanmasını, ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını ve evrensel gerçekler yerine yerel gerçeklerden güç almayı hedeflemektedir.

Sosyal Yapılandırıcılık ve Post Yapısalcılık

Sosyal yapılandırıcılık, özellikle son 20 yılda psikoloji ve diğer sosyal bilimlerde önemli bir paradigma olarak ortaya çıkmıştır. Kenneth Gergen bu yaklaşımın kurucusu olarak kabul edilebilir ve kendisi teorik ve pratik olarak sosyal yapılandırıcılığın önde gelen savunucularından biridir (Gergen, 1999). Sosyal yapılandırıcılık, gerçekliğin inşası ve bilginin üretimi için alternatif bir felsefi varsayım getirmektedir. Son birkaç on yılda sosyal yapılandırıcılık, uluslararası literatürdeki farklı bilgi alanlarına yansımış ve benimsenmiştir (Galbin, 2014). Sosyal yapılandırıcılığın altında yatan felsefik ve epistemolojik temeller pek çok nedenle sorgulanabilir; bunlardan birincisi gelecek gelişim için yapıcı eleştirinin gücü olması, ikincisi ise, bir düşünce okulu olarak sosyal yapılandırıcılığın yalın olması ve bunun belirtilerinin teorik ya da uygulamaya dönük olarak açık olması gerekliliğidir (Nightingale & Cromby, 1999).

Sosyal yapılandırıcılık bakış açısı, evrensel doğruyu ve yanlış, neyin iyi neyin kötü olduğunu, neyin doğru neyin yanlış olduğunu asla bilemeyeceğimizi savunmaktadır. Sosyal yapılandırıcılar, yapılandırıcıların bireyin zihninin gerçekliğin bir yansımasını olduğu fikrini reddederler (Galbin, 2014). Sosyal yapılandırıcılara göre, her birey gerçek dünyayı nasıl algıladığına bağlı olarak kendi dünyasını yaratır. Bununla birlikte dilin, iletişimin ve

konuşmanın bireyin kendisini ve dünyayı anlamak üzere gerçekleştirdiği etkileşimli sürecin merkezinde yer aldığını düşünürler (Galbin, 2014).

Öte yandan, sosyal yapılandırmacılık, insanların bir şeyler üretmek için birlikte çalıştıkları anlayışında yapılandırmacılığa benzemektedir. Ancak önemli bir fark vardır; sosyal yapılandırmacılar grubun sosyal etkileşimi ile bir şeyler üretmesine odaklanırken yapılandırmacılar bir gruptaki etkileşimler neticesinde gerçekleşen bir bireysel öğrenmeye odaklanmaktadır (Galbin, 2014).

Sosyal yapılandırmacılığın bazı temel özellikleri vardır. Bunlardan ilki, sosyal yapılandırmacıların bilgiye pozitivistik yaklaşımı reddetmesidir. İkincisi, egemen toplumsal grupların çıkarlarına hizmet edecek nitelikteki toplumsal yaşam ile ilgili büyük varsayımlara eleştirel yaklaşımlarıdır. Üçüncüsü ise dünyayı anlama biçimimizin, halk grupları arasındaki karşılıklı etkileşim ve müzakere sürecinin bir ürünü olduğuna inanmalarıdır. Son olarak, “zihin”, “benlik” ve “duygu” gibi psikolojik yapıları, bireye özgü olmayan fakat toplumsal söylem tarafından üretilen sosyal süreçler olarak yeniden tanımlamışlardır (Galbin, 2014).

Sosyal yapılandırmacılıkta vurgulanan birkaç temel prensip vardır. Bunlar arasında şunlar sayılabilir; gerçekler toplumsal olarak oluşturulmuştur, gerçekler dil yoluyla oluşturulur, bilgi toplumsal süreçlerle sürdürülür ve insan benliğinde dönüşümsellik vardır. Bunlardan hareketle, topluma hem subjektif, hem de objektif bir gerçeklik olarak bakılmaktadır (Galbin, 2014; Gergen, 1996).

Sosyal yapılandırmacılık postmodern hareketin bir kaynağı olarak görülebilir ve kültürel çalışmalar alanında etkili olmuştur. Kültürel araştırmaların artması sosyal yapılandırmacılığa bağlanmaktadır. Postmodern bir anlaşılabilirliğe sahip olarak, sosyal yapılandırmacılık bilgi üretimiyle ilgili bazı modern varsayımların gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yapısalcı yaklaşım, dil yoluyla gerçekleri yaratma yeteneğini, çeşitli sunum biçimlerinde vurgulamakta ve sürekli bir yaratılış sürecini teşvik etmektedir (Galbin, 2014).

Postmodernizm başlığı altında zikredilen diğer önemli bir kavram postyapısalcılıktır. Postyapısalcılık ve postmodernizm arasındaki fark literatürde çok keskin değildir. Örneğin, ‘postmodernizm’in terapiler için çok geniş bir kavram olduğunu ve felsefe, sanat ve popüler kültür gibi farklı alanları içerdiğini düşünen Michel White (2004) öyküsel terapiyi ‘postyapısalcı’ bir terapi olarak tanımlamıştır (Chang & Nyland, 2013).

Post yapısalcılığı anlamak için öncelikle yapısalcılığı anlamak gereklidir. Yapısalcılara göre insanların yaşadıkları zorluklar görünmeyen, derinlere işlemiş yapıların yüzeye çıkmalarıdır. Yapısalcılara göre eğer birey hakkındaki gerçekliğe ulaşmak istiyorsak onun benliğinin katmanlarını ayırmamız gereklidir. Oysa postmodern ya da postyapısalcı terapiler gerçek benliğin derin yapılarını sorgulamak yerine insanların onlara anlatmayı tercih ettikleri hikayeleri dinlemeye ilgilenebilirler (Tarragona, 2008).

Postyapısalcılığın temel kavramlarından biri yapısökümcülüktür (deconstruction). Yapısökümcülük bir metni içinde sabit bir anlam olmadığını görmemizi sağlayacak şekilde detaylı bir şekilde okumaktır (Tarragona, 2008). Yapısökümcülük, gözlem ve deneye dayalı modern çağ araştırma yöntemlerine alternatif olarak postmodern çağda giderek artan bir kullanıma sahip olmaktadır.

Görülmektedir ki, literatürde postmodernizm şemsiyesi altında kullanılan sosyal yapılandırmacılık ve postyapısalcılık kavramları birbirleriyle tutarlı ve etkileşimli kavramlardır. Bu kavramların etkili şekilde anlaşılması da yine eleştirisi olarak doğdukları yaklaşımların anlaşılmasına bağlı olarak kolaylaşmaktadır.

POSTMODERNİZM/POSTYAPISALCILIK BAĞLAMINDA PSİKOLOJİK DANIŞMA

*“Problemi konuşmak problem türetir,
Çözümü konuşmak ise çözüm türetir.”⁴
Steve de Shazer*

Postmodern Terapilerin Genel Özellikleri

Ulaşım ve iletişim imkânlarının kolaylaşması ile birlikte insanlar, mekanlar ve kültürler arasındaki etkileşim arttırmıştır. Bu etkileşimlerin “gerçeğe ulaşmada tek yol yoktur” bakış açısı ile birleşmesiyle postmodern paradigmanın farklı alanları etkisi altına alması kaçınılmaz olmuştur. Özellikle Harlene Anderson, Michail Bakhtin, Jacques Derrida, Micheal Foucault, Jean-Francois Lyotard, Richard Rorty ve Ludwig Wittgenstein gibi yetkin kişilerin bu etkinin oluşmasında önemli payları olduğunu söylemek mümkündür (Hicks, 2004).

Postmodern paradigma özellikle 1990’lı yıllardan itibaren psikolojik danışmanlık mesleğini de önemli ölçüde etkilemeye başlamıştır. Pek çok psikolojik danışma kuramı geleneksel olarak modern epistemoloji çerçevesinde oluşturulmuştur. Tüm bu psikolojik danışma kuramları, kuramsal bir harita ile gerçekte var olan psikolojik alanın birbiriyle uyumlu olduğu varsayımına dayanmaktadır (Hansen, 2006). Buna göre, kuramların insanı anlamak üzere sundukları yol haritası gerçektir ve evrenseldir.

Postmodern paradigmanın geleneksel yaklaşımlara bazı eleştirileri şu şekildedir; a) terapistin danışanın objektif bir gözlemleyicisi olduğu, b) kuramlarda yer alan kültürel ve ideolojik önyargılar, c) çalışmalara rehberlik eden metaforların incelenmesi, d) benliğin daimi ve bütüncül olarak irdelenmesi (Ellingham, 2008). Danışmanlık mesleğinde, bu paradigma değişiminden etkilenen pek çok uygulayıcı, temellerini medikal modelden alan geleneksel yaklaşım yaklaşımlarının baskınlığını sorgulamaya başlamıştır. Postmodern yaklaşımlarda somutlaşan bu değişiklikler anlatı metaforunun kullanımı, sorunlardan ziyade çözümlere odaklanma ve terapötik ilişkinin altında yatan danışmanlık değerlerinin anlamlarının genişletilmesi ya da yeniden yorumlanmasını olarak yansımıştır (Chan, 2004).

Postmodern bakış açısı çerçevesinde yapılan değerlendirmeler ile yeni psikolojik danışma kuramlarının gelişmesi kaçınılmaz olmuştur (Hansen, 2006). Postmodernizm geleneksel kuramların sundukları yol haritalarını geçerli görmekle birlikte yetersiz bulmaktadır. Buna göre asıl olan bizzat bireyin gerçek psikolojik alanına ulaşmak ve bu alanı keşfetmeye çalışmaktır. Tüm bu keşif çalışmalarının insan doğasını anlamada yine de sınırlı kalacağını iddia eden postmodern kuramlar, terapi sürecini sadece bireye yönelik tek yönlü bir kaynak aktarımından ziyade çift yönlü karşılıklı etkileşim içeren, yani danışman ve danışmanın birbirini etkilediği ve birbirinden etkilediği bir süreç olarak görmektedirler.

Postmodernizm paradigması ile birlikte ortaya çıkan yaklaşım yeni nesil terapilerin de doğuşunu beraberinde getirmiştir. Bu yeni terapilerden bazıları söylemsel terapi, öyküsel terapi, sosyal yapılandırmacı terapi, postyapısalcı terapi ve işbirliğine dayalı terapidir. Kısaca özetlemek gerekirse; söylemsel terapi, terapiyi karşılıklı konuşma ve dilsel bir süreç olarak ele almaktadır. Öyküsel terapi insanların kendi yaşam deneyimlerine ilişkin olarak ne tür anlamlar oluşturduklarıyla ilgilenmektedir. Sosyal yapılandırmacılar, bireyin diğerleriyle etkileşimleri sonucunda geliştirdiği bilgiye, anlama ve kimliğe odaklanmaktadır. Postyapısalcılar, insanların yaşadığı zorlukları derin ve altta

4 Problem talk creates problems, Solution talk creates solutions.” - Steve de Shazer

yatan yapıların dışavurumu olarak görmemektedirler. İşbirliğine dayalı terapi ise, danışmanın danışan ile kurmayı umduğu ilişkiyi ve terapi sürecinin birbirleriyle ortaklaşa yürütüleceğini dikkate alırlar (Tarragona, 2008).

Genel olarak bakıldığında kaynaklarda başlıca postmodern/postyapısāl kuramlar olarak; Çözüm Odaklı Terapi (Steve De Shaze & Insoo Kim Berg), Öyküsel Terapi (Micheal White & David Epston) ve İşbirlikçi (Collaborative Therapy) (Harry Galishian & Harlene Anderson) kabul edilmektedir (Anderson & Gehart, 2012; Chang & Nyland, 2013; Tarragona, 2008).

Post modern terapiler birbirlerinden farklı özellikler barındırmakla birlikte bazı ortak özellikler barındırmaktadır. Bu özellikler şu şekildedir; a) disiplinler arası esinlenme, b) bilgiye ve kimliğe sosyal ve kişiler arası bakış, c) insanları bağlam içinde görme, d) dil kullanımı terinin temel kavramı olarak görme, e) terapiyi bir ortaklık olarak görme, f) farklı bakış açılarını önemseme, g) yerel bilgilere değer verme, h) danışanları kendi yaşamlarının uzmanı olarak görme, ı) kişisel değer ve yargılara ilişkin açık olma, i) neyin işe yaradığını dikkate alma, j) danışanların kendi yaşamlarına ilişkin kararlar almalarını ve harekete geçmelerini desteklemedir (Tarragona, 2008).

Postmodern Terapilerde İnsan Doğasına Bakış Açısı

Postmodernizmin insan doğasına bakış açısı üç temel kavram temelinde şekillenmektedir. Bu kavramlar bireylerin değişim kapasitesine sahip olması, toplulukçuluk ve göreceliliktir. Bireyin kendi yaşamını yönetmede ve kararlar almada yetkin olduğunu düşünen postmodern terapiler, bireyi kendi yaşamının uzmanı olarak görmektedir. Geleneksel yaklaşımlarda danışanların sorunlu olduğu ve yardıma muhtaç olduğu yönündeki bakış açısının aksine, danışanın güçlerine ve kaynaklarına odaklanma yaklaşımı da buradan oluşmuştur.

Öte yandan, ilk bölümde de açıklandığı üzere, postmodern yaklaşım bireycilik yerine toplulukçuluğu savunmaktadır. Buna göre bireyi anlamak ancak içinde yer aldığı sosyal çevreyi ve bağlamı dikkate almakla mümkün olacaktır (İmamoğlu, 1998). İnsan doğasına ilişkin bu bakış açısının psikolojik danışmada terapi sürecine ve terapi ilişkisine önemli yansımaları olmuştur.

Psikoterapi ve danışmanlık alanında geleneksel “nesnelcilik” yaklaşımları (davranışsal, bilişsel ve bilişsel davranışçı yaklaşımlar gibi), danışanın durumunun objektif olarak değerlendirilmesi ve müdahalenin sonuçlarının sistematik olarak değerlendirilmesine odaklanmaktadır (Lit & Shek, 2002). Buna göre bireyler kuramlar tarafından belirlenmiş bir şablon çerçevesinde değerlendirilmekte ve yine bu şablon çerçevesinde tedavi edilmektedir. Literatürde ‘medikal model’ olarak adlandırılan bu yaklaşımlar ‘var olduğu halde görememe’ ya da ‘var olmadığı halde görme’ halini beraberinde getirebilmektedir. Örneğin, kuram çerçevesinde sınırlı kalabilen bakış açısı bireye has bazı anlamları yakalamayı imkânsız hale getirerek ‘görememeye’ yol açabilmektedir. Benzer şekilde, bireyin durumunu bir çerçeveye sığdırma ve oradan hareketle bir yol haritası çizme eğilimi, aslında bireyde olmayan bir takım özellikleri varmış gibi ‘görmeye’ sebep olabilmektedir.

Kişilerin yorumlarına göre şekillenen öznel doğruların önem kazandığı postmodern çağda, özellikle sosyal bilimlerin alanında nesnellikten uzaklaşmaya başlanmıştır ve kişisel anlamlandırmalar önem kazanmıştır (Kararmak & Siviş, 2008). Bu bakış açısı da psikolojik danışmaya görecelilik anlayışı olarak yansımıştır ve insan doğasına dair yerel keşifler yapılması yönündeki yaklaşımı geliştirmiştir.

Postmodern kuramlar, geleneksel kuramlar içinde şekillenen bazı kavramları benimsemekle birlikte bazı kavramları da yeniden yapılandırmıştır. Örneğin postmodern kuramlar, Rogerian yaklaşımda olduğu gibi kişinin önceliğine olan

inancını benimsemektedirler. Bu görüş ile insanların sorunlarıyla baş edebilecek içsel potansiyele sahip olduklarına ve her kişiye değerli bir kişi olarak saygı duyulacağına inanılmaktadır (Chan, 2004). Farklı şekilde yapılandırılan bir kavrama örnek olarak ise empati, geleneksel yaklaşımlardaki gibi duyguların anlaşılmasını göstermek yerine postmodern yaklaşımda duygusal bir seviyede buluşmak olarak kavramsallaştırılmıştır. Sonuç olarak, yeni yaklaşım ile yeniden yapılandırılan anlayışın hem terapi sürecine hem de terapi ilişkisine önemli yansımaları olmuştur.

Postmodern Terapilerde Terapi Süreci

Modern paradigmadan postmodern paradigmaya geçiş terapötik odağın değişerek terapi sürecinde problemlerden daha ziyade çözümlere odaklanılmasını sağlamıştır. Örneğin, psikodinamik terapiye dayanan geleneksel yaklaşımlar açıkça patolojiye dayanmaktadır. Zihin merkezi olup, hasta ya da rahatsız olarak görülmekte ve iyileşmeye muhtaç bir duygusal durumda olduğu düşünülmektedir. Geleneksel yaklaşımları benimseyen danışmanlar, danışanın sorunlarını analiz ederler veya anlarlar ve çoğu zaman danışanı daha akılcı düşünmeye, yeni davranışlar öğrenmeye teşvik ederek başarısız davranışlardan vazgeçirmeye çalışırlar (Chan, 2004).

Problem odaklı geleneksel yaklaşımların aksine, postmodern yaklaşımlar terapötik odağı sorunlardan çözümlere kaydırarak danışanın güçlü yanlarını ve iç kaynak repertuarındaki çözüm tohumlarını araştırırlar (Chan, 2004). Postmodern yaklaşımda terapi süreci tedavi süreci olarak görülmemektedir, daha çok danışan ile danışman arasında karşılıklı olarak anlamlar ve alternatifler oluşturmaya dönük bir diyalog olarak görülmektedir. (Tarragona, 2008).

Postmodern yaklaşımda terapi süreci danışanın ikilemlerini, problemlerini ve durumunu tanımlamasıyla başlar (Tarragona, 2008). Daha sonra karşılıklı etkileşim aracılığıyla danışanın öznel hikâyesi keşfedilmeye çalışılır. Bu kesif sırasında danışan, terapide ulaşmak istediği hedefleri kendisi belirler. Bu hedefleri gerçekleştirmek üzere atılabilecek adımlar ve alternatifler danışan ve danışman tarafından birlikte keşfedilmeye çalışılır. Terapinin ne zaman sonlanacağına da yine danışan kendisi karar vermektedir (Tarragona, 2008).

Terapi sürecinde ‘gerçeklik’ kısmen dil kullanımı yoluyla yaratılmış ve sürdürülmüş bir sosyal yapı olarak görülür (Guterman, 1994). Böylece, danışanın belli olayları dil aracılığıyla sorunlu hale dönüştürdüğü ve bu olayları düşünme ve anlatma biçimiyle bunu pekiştirdiği düşünülür (Chan, 2004). Bu sebeple, postmodern terapistler, dilin üretken kapasitelerine odaklanırlar ve çalışmalarında anlatı stilleri incelerler (Frosh, 1995). Terapi sürecinde yapışökmüçlük olarak yapılan bu inceleme, söylemlerin analizi ile güç ilişkilerinin netleştirilmesini ve danışanların bu bilgi sistemi hakkında bilinçlenmesini sağlar (Sanders, 2011).

Postmodern Terapilerde Terapi İlişkisi

Paradigma değişimi aynı zamanda danışman ve danışan arasındaki terapötik ilişkinin altında yatan değerlerdeki değişiklikleri de içerir. Modernizm paradigmasındaki ana akım kuramlar, diğer bir değişle medikal yaklaşımlar, genellikle danışman ile danışanın rollerini birbirinden farklı olarak tanımlamaktadırlar. Buna göre, danışanlar bir probleme sahip olan ve yardıma ihtiyacı olan bireylerdir. Danışman ise bilen, uzman kişi konumundadır. Danışan ve danışmana biçilen bu farklı roller terapi ilişkisini doğrudan etkilemektedir. Buna göre, danışmanlar mesafeli ve uzak bir yaklaşım sergilerken, danışanlar da değişim için gereken gücü ancak danışman sayesinde elde edebileceğine inanmaktadır.

Postmodern yaklaşımda ise danışan ve danışman arasındaki mesafe daha yakındır. Medikal yaklaşımların aksine, danışanın güçlü olduğu ve kendi problemlerini çözmeye muktedir olduğu inancı vardır. Danışmanın rolü ise, problemin etkisiyle zihni bulanıklaşan danışanın zihnini berraklaştırmada kolaylaştırıcı olmaktır. Danışman danışanın hem potansiyelini keşfetmesini hem de farklı bakış açılarından bakabilmesini sağlamada destekçi konumundadır. Böylece, danışan ile danışman arasında daha canlı bir ilişkinin kurulmasını mümkün olmaktadır. Danışmanın hem yakın olup hem de gerekli mesafeyi koruyabilecek profesyonel bir ilişkiyi sürdürmesi beklenmektedir (Chan, 2004). Özetle, terapi ilişkisinde danışan kendi yaşamının uzmanıdır, danışman ise iletişim kurma konusunda uzmandır.

Postmodern terapistler danışanlar ile aralarındaki hiyerarşik uzaklığı azaltmaya çalışırlar. Bununla birlikte, kendi önyargılarının bilincinde olmaya gayret ederler ve bu konuda danışanlarına açık olmaya çalışırlar (Tarragona, 2008). Geleneksel yaklaşımlarda genellikle minimum düzeyde olan danışmanın kendini açması durumu da postmodern yaklaşımda artmıştır.

Postmodern terapistin nasıl olması gerektiği Friedman (1996) tarafından şu şekilde özetlenmektedir; buna göre postmodern terapist a) gerçeğin sosyal olarak yapılandığına inanır, b) terapist teropötik ilişkinin doğasının danışan ile birlikte diyalog ve konuşma yoluyla yeniden kurdukları anlamın içerisinde olduğunu vurgular, c) danışanın çıkmazlarına karşın saygılı ve empatiktir ve teropötik diyalogun danışanın şimdiye kadar bastırılmış, yok sayılmış ve ifade edilmemiş hikayesini ortaya çıkaracağına inanır, d) hiyerarşik ayrımları minimize eder ve fikirlerin ifade edilmesinde daha eşitlikçi bir tavır sergiler, e) danışanları kendi hedeflerini oluşturmak konusunda cesaretlendirir ve onları kendi hayatlarının “sürücü koltuğuna” yerleştirir, f) becerileri, yeterlilikleri ve kaynakları araştırır ve onları yüceltir ve kesinlikle patoloji dedektifliği yapmaz ve katı tanı kategorilerinden kaçınır, g) günlük konuşma dilinde konuşmaya özen gösterir, h) gelecek yönelimli ve değişime karşın iyimserdir (Tarragona, 2008, s. 169-170).

Sonuç

*“Bu onu görmenin bir yoludur,
Ve onu görmenin başka bir yolu da vardır.”*

Insoo Kim Berg

Postmodern anlayış, mantığın doğrulanabilirliğine değil yanlışlanabilirliğine odaklanmaktadır. Buna göre bilimsel ilerleme doğruların birikmesiyle değil yanlışların ayıklanmasıyla gerçekleşmektedir. Böylece, postmodern anlayış bize evrensel gerçeği ve yanlış bilemeyeceğimizi, sadece doğrular ve yanlışlar hakkındaki hikâyeleri bilebileceğimizi (Arkonaç, 2011) göstermiştir.

Psikoterapi ile bilimin bütünleşmesi, ancak farklılıklarla yüzleşme ve tartışmaya açık olma yoluyla gelişecektir. Bir bütünleyici sistem kodlandıktan sonra, yaratıcılık ve açıklık ortaya çıkacaktır (Safran & Messer, 1997). Buradan hareketle, farklılıklara, özneliğe, yerelliğe açık olmak çağdaş terapiler açısından kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Yirmi birinci yüzyıla girerken, psikoloji ve psikolojik danışmada birey odaklı terapi yaklaşımları, nicel ölçme yöntemleri, bilinçli insan davranışları, nesnel gerçeklik gibi kavramlar yerini giderek sosyal ve kültürel değişmeye duyarlı terapi yaklaşımlarına, nitel yöntemlere, insan deneyimlerindeki örtük kalmış yönlerin keşfedilmesini amaçlayan yaklaşımlara ve öznel gerçekliğe bırakmıştır (Kararımak & Aydın, 2007; Kararımak & Siviş, 2008).

5 Orjinali: “That’s a way to see it and there is also another way to see it.” - Insoo Kim Berg

Genel olarak bakıldığında, postmodern terapilerin pek çok farklılıkları olmakla birlikte içinde geliştikleri paradigma çerçevesinde paylaştıkları bazı ortak önermelerin olduğu görülmektedir. Hepsi dilin kullanımı önemsemekte, bilginin subjektif ve göreceli olduğunu kabul etmekte, kişiler arası ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Dil düşüncesinin ön koşulu olarak değerlendirildiğinden kullanılan dilin önemli ve incelemeye değer olduğu düşünülmektedir. Bu ortak önermelerden hareketle gelişen çağdaş kurumları tanımak ve anlamak için ise öncelikle bu kuramların genel özelliklerini bilmek ve daha sonra her biri için derinlemesine incelemeler yapmak gerekmektedir.

Özetle denilebilir ki, anlam bağlama bağlıdır ve görecelidir. Nitekim, Khun'da bilimsel bilginin ancak içinde oluşturulduğu paradigmada anlaşılabilirliğini ifade etmiştir. Bu sebeple, psikolojik danışma kuramlarının anlaşılmasında, içinde filizlendikleri paradigmaların anlaşılması son derece önemlidir. Bu çalışma kapsamında postmodern paradigma değişimi ve bu değişimin psikolojik danışmaya yansımaları literatürde ulaşılabilen kaynaklar çerçevesinde incelenmiştir. Bundan sonra yapılacak bir çalışmada temel postmodern terapiler olarak kabul edilen terapiler derinlemesine incelenerek paradigma bağlamında kıyaslamalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Anderson, H. (2007). The therapist and the postmodern therapy system: A way of being with others. In *6th Congress of the European Family Therapy Association, Glasgow*.
- Anderson, H., & Gehart, D. (2012). *Collaborative therapy: Relationships and conversations that make a difference*. Routledge.
- Arkonaç, S. A. (2011). Türkiye'de bilgiyi ele almada meseleler. *Sosyoloji Dergisi*, 3(22), 483-493.
- Chan, D. W. (2004). The postmodern turn in counseling: Implications for school practice in Hong Kong. *Hong Kong Educational Research Journal*, 19(2), 165-182.
- Chang, J., & Nylund, D. (2013). Narrative and solution-focused therapies: A twenty-year retrospective. *Journal of Systemic Therapies*, 32(2), 72-88.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Ellingham, I. (2000). Counselling as a social process: A person-centred perspective on a social constructionist approach. *The Person-Centered Journal*, 7, 114-124.
- Frosh, S. (1995). Postmodernism versus psychotherapy. *Journal of Family Therapy*, 17(2), 175-190.
- Galbin, A. (2014). An introduction to social constructionism. *Social Research Reports*, (26), 82-92.
- Gergen, K. J. (1996). "Social psychology as social construction: The emerging vision." *The Message of Social Psychology: Perspectives on Mind in Society*, 113-128.
- Gergen, K. J. (1999). *An invitation to social construction*. London: Sage Publishing.
- Gergen, K. J., & College, S. (2001). Psychological science in a postmodern context. *American Psychologist*, 56(10), 803-813.
- Guterman, J. T. (1994). A social constructionist position for mental health counseling. *Journal of Mental Health Counseling*, 16, 226-244.

- Hansen, J. T. (2006). Counseling theories within a postmodernist epistemology: New roles for theories in counseling practice. *Journal of Counseling and Development: JCD*, 84(3), 291-297.
- Hicks, S. R. (2004). *Explaining postmodernism: Skepticism and socialism from Rousseau to Foucault*. USA: Scholarly Publishing, Inc.
- Hoffman, L., Costa Mesa, C. A., Hoffman, J., Azusa, C. A., Robison, B., & Lawrence, K. (2005). Modern and postmodern ways of knowing: Implications for therapy and integration. Christian Association for Psychological Studies International Conferences, Dallas, TX.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105.
- Kararımak, Ö., & Siviş, R. (2008). Modernizmden postmodernizme geçiş ve pozitif psikoloji. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), s. 102-115.
- Kararımak, Ö., & Aydın, G. (2007). Yapılandırmacı yaklaşım: Çağdaş psikolojik danışma anlayışını ve uygulamalarını biçimlendiren bir güç. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), s. 91-108.
- Kaya, M. (2015). Sibel Arkonaç, psikolojide bilginin eleştirel arka planı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 5, 497-501.
- Lit, S. W., & Shek, D. T. (2002). Implications of social constructionism to counseling and social work practice. *Asian Journal of Counselling*, 9(1), 105-130.
- Nightingale, D., & Cromby, J. (1999). *Social constructionist psychology: A critical analysis of theory and practice*. UK: McGraw-Hill Education.
- Tarragona, M. (2008). Postmodern/post-structuralist therapies. Twenty-first century psychotherapies contemporary approaches to theory and practice. Jay L. Lebow (Ed.). pp. 167-205. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

3

THE EFFECT OF LEARNED CHARACTERIZATION ON PERCEPTION

Mustafa Özodaşık¹

Abstract

Learned helplessness is one of the most important facts that are encountered in almost every stage of life. Thus, providing the ability of healthy and successful thinking for the new generation who are raised within the interpersonal communication and education system is very important among the primary engagements of the society.

Most of the researches that are carried out in our country on the matter focus on children and adolescents. However, it can be observed that learned helplessness has an important impact over the interpersonal communication as well as the success/failure in the working life, starting from the young adult stage. In other words, learned helplessness impacts people's perceptions and the way they interpret the incidents.

In this study, the issues of learned helplessness in the process of interpersonal communication shall be analyzed within the social structure to be able to determine the impact of socio-economic features and learned helplessness levels over the lifestyles.

Educational backgrounds, psycho-social perceptions, personality structures and success or failure situations of the individuals determine the basis of their causal attributions against the issues they encounter in daily life. Determining these variables necessarily establishes the aim and the importance of this study. Thus the main hypothesis of this research is that there is a direct relation between learned helplessness, perception and lifestyles. Moreover, the impact of learned helplessness is directly related to interpersonal communication.

Consequently, since learned helplessness has a direct impact over people's lifestyles, it is indispensable to identify its relation with the perception levels. Therefore, it is very important that every information loaded to the individuals should provide the improvement on individuals' perception and learning levels, but should not interfere their lifestyles.

Key words: Learned helplessness, perception, interpersonal relations

Introduction

Learned helplessness is one of the most important phenomena encountered in almost every stage of life. Therefore among the issues societies deal in, it is important that the new generation who grows in interpersonal communication and education system has a healthy and successful thinking skills.

The human being as a social being, by nature (urge to perceive), has the desire to be aware of the changes and innovations that take place around his/her. Therefore, in order to achieve their goals and to sustain their lives

¹ (Selçuk University), mozoda@hotmail.com

successfully, individuals are in the effort to gain knowledge in many areas such as education, scientific developments and social norms in order to improve themselves.

It's possible to interpret the science which identifies the process of gaining knowledge as *"the perfection of human being and the desire to find the truth"*. The dynamic nature of the human brain inevitably brings new learning and gains. It is known that the only thing that does not change is the change itself. This principle creates a driving force on thinking processes and perception. Given that this is the driving force of what makes human beings perfect, any negativity on the learning ability can be described as obstacles to perfecting. The effect of learned helplessness on perception is the leading important factor of these qualifications. In this respect, understanding the learned helplessness is important in terms of defining the subject.

1. What is Learned Helplessness?

Learned helplessness, a person's loss of courage to try again by believing that things will never change whatever he/she does, events are not under his/her control and he/she will never succeed again after failing many times in any kind of situations (Güler, 2006: 16).

Learned helplessness is the determination the current behaviours by negative conditioning from past growth experiences.

It's the misinterpretation of the unsuccessful results encountered in previous trials as self-limiting.

Learned helplessness exists in all of us more or less. We've all been trying, erring and failing over and over again. Then we learn not to try again in order not to err again. Meanwhile the circumstances are changing. If we try, we will be successful, but we continue to live as we memorize. The land is changing, but our mind map doesn't change. So we learn the failure.

The passive situation (laziness / cognitive bluntness) created by the learned helplessness destroys the potential and energy of the human being. This situation inevitably leads to loss of self-esteem and can even take away the imagination of the person. People who have been discouraged learn not to win but to be content with what is existing or to endure the loss.

Another important problem posed by learned helplessness is communication disorder. In the process of interpersonal communication, we learn not to tell our true thoughts to the other side, but to tell ourselves and try to satisfy our ego in the world of imagination. We're trying to blame instead of taking responsibility. We assign responsibility for our failures to others. We can't stand on our own feet and we are unable to be self-sufficient.

Thus, there are differences between the life we want to live and the life we live. We prefer a perception of life that is passive, ordinary, meaningless and lost its enthusiasm, by re-arranging our thoughts, learning some new things and doing more successful works.

As Bernard Shaw says: "When you know how to do a job, it's impossible to keep the tongue when you can't see that someone else can!" (Cantekinler, 1997: 27).

Feldenkrais's words "Our aim is to find ways of making the impossible possible, the possible easy, the easy elegant and enjoyable" are important expressions that add meaning to life.

As a result learned helplessness is; a case of acceptance of a negative result based on past experiences. It can also be described as an advanced radical acceptance of people who have received negative feedback on their past experience.

The basic indicators of learned helplessness are:

1. The person believes that a certain type of event will continuously reach a negative result.
2. He is sure that there is nothing he can do to change this negativity. No effort is made in this regard (Güloğlu, 2007: 33).

An important exception to this, however, is that in order for the learned helplessness to develop, the helplessness does not have to be experienced by the person himself. Watching a person experiencing recurrent negative experiences may be sufficient to improve this state of thought. When the person comprehend the solution, he/she can get out from the state of learned helplessness.

In order to understand the subject, examples of learned helplessness can be listed as follows:

Examples of animals were based on experiments. The most interesting and clear results are the following:

In this experiment, in which dogs are used as subjects, researchers place dogs in two different cages. Dogs can be electrified via a device placed on the floor of these cages. But there is a difference between cages: One of the cages has a button in which dogs can stop the electric shock. In the other cage there is no stop button. Dogs are given electric shocks at regular intervals. After a while, the dogs in the cage with an electric shock stop button learn that they should press the button and stop the pain they suffer when they are given a shock. However, dogs in other cages experience only desperation as there are no stop buttons. After a while, all dogs are collected in another cage, there is no shock stop button in this cage, but the fence of the cage is low enough to allow dogs to escape. When electric shock is given, dogs coming from the buttoned cage escape from the cage by jumping on the fence, while those from the buttonless cage remain in the cage and continue to be exposed to electric shock (Bandura, 2001: 76).

The dogs in the first cage learned that they could stop the electric shock and that they should look for a way to do so. The dogs in the second cage experienced only despair. These dogs made no attempt to stop the electric shock, waiting passively for the painful shock to end. In general, this experiment has shown that an event that proves that an individual cannot escape from negative consequences in an area, leads him to believe that he cannot escape from different negative situations.

These dogs, who learned helplessness, continued to believe that they could not escape from the shock when they were placed in a different environment, even though they were completely free and subject to equal conditions with dogs from other cages, they did not even attempt to escape suffering.

There are many examples of how learned helplessness can affect people in their natural environment:

- In families of long-term hospitalized patients, symptoms of learned helplessness are often observed. To experience to learn that they do not have anything to help their loved ones heal for a long time may lead to the development and settlement of learned helplessness.

- Learned helplessness is observed in many students with learning difficulties. Adding learned helplessness to learning disabilities makes learning and academic achievement more difficult, and these two reinforce each other.
- Learned helplessness is likely to develop in people struggling with chronic diseases like arthritis, lupus, multiple sclerosis, etc. (as a result of long experiences showing that they cannot improve their health by their own efforts) (Çavuşoğlu, 2007: 83).

All these examples show that efforts to reach a positive result are not effective and that experiencing negative results continuously leads to learned helplessness.

If we give an example of education life, we study hard in math class in primary school but we cannot succeed. Then “welcome learned helplessness”. The mathematics in the curriculum changes every year but the mathematics in our minds does not change. Mathematics is our national learned helplessness! Some mathematics teachers pride themselves on the number of students they made to fail the course, rather than what they say in class, to indicate that their subjects are the most important ones. Rather than being successful, they ask questions that they cannot solve for failing in exams. They want the majority of the class to fail all the time. Thus, the student can choose different paths instead of learning the lesson. In the following years, the student has lost his chance of success as he goes to a generalization about the course. It is possible to observe this situation at all levels of education. Such situations can occur at every stage of life. Some of us are preparing for matriculation and we would like to see if we can pass or not. In the second month of preparation, we will immediately take trial exams, we would like to see that we can pass. When we cannot see the result we want, we get the idea of “I’ll lose anyway, let me not work too hard to waste my effort!” Learned helplessness is a radical espousing of the failure of continuous negative reaction in a certain situation. Acceptance of failure is such a powerful psychological effect that even when all the obstacles to failure are removed, the individual cannot realize that the obstacle has been removed because he believes that he will fail.

2. Learned Helplessness and Real Helplessness

Learned helplessness and real helplessness should not be confused. On the basis of the learned helplessness, the negative impact (disruptive effect / negative transfer / inhibition) of old learning on new learning. People may come across situations that they want to do but not be able to from time to time. The material or spiritual means may not allow it. Sometimes he / she may be overwhelmed by the problems he / she wants to solve. This is true helplessness.

Martin Seligman, S. Maier and C. Peterson, for this reason, have discoursed much on the concept of learned helplessness. Therefore, their research and experiments on learned helplessness have an important place in psychology literature. These studies have shown that cognitive development is more important than behaviourist school (Abramson & Seligman & Teasdale, 1978: 50- 60).

Seligman summarizes his theory as follows: “Whenever a person believes that nothing he makes can make a difference, he will learn helplessness and not doing anything.”

Learned helplessness is the state of mind in which a person fails many times in any situation and believes that he will never succeed again. When a person thinks that the result is not changed, he cannot overcome the obstacles in any way, he is not in his own hands whatever he does, he learns that he is helpless and chooses not to do anything.

The real helplessness that we sometimes suffer in our lives is not the same thing as learned helplessness. If we're not really desperate, when we don't do anything to solve a problem that we can solve by thinking we're desperate, it means that we are experiencing helplessness.

In the first stage of all the experiments described about the learned helplessness, there is real helplessness, and in the second stage, learned helplessness occurs. Since you think you are helpless and there is a way to a solution, it is learned helplessness if you cannot see it. In the first stage of the experiment with the dogs was created a state of real helplessness. In the second stage, there was a learned state of helplessness.

Then, the critical point, is to decide which problem can be solved and which is not. It is not easy for a person to decide whether or not they are desperate. Especially when in desperate condition!!! Those who have a sense of helplessness should think: "Am I really desperate or do I think I'm desperate?" Without scanning all possibilities, we shouldn't think that is no solution. Fear itself inflicts more damage than feared (fear generalization).

Learned helplessness also explains the relationship between learning and fear. Learned helplessness is a state of inaction due to fear of failure. It is observed that there is an intense failure expectation in the people who have been living in learned helplessness.

Why is man afraid of trying? For fear of losing! People who have learned desperation are always looking for answers to the question "What should I do to avoid failure?" But the answer is interesting: "Doing nothing!" But ironically, doing nothing is the biggest cause of failure in the long run.

Shakespeare says, "Most people are afraid to love because they are afraid to lose." People are afraid to be loved, for not seeing himself worthy of love. They're afraid to think, because it'll bring responsibility. They're afraid to speak, for fear of being criticized. They're afraid to express his feelings, for fear of being rejected. They're afraid of getting older, because they don't appreciate her youth. They're afraid to be forgotten, they didn't give a good thing to the world, and they're afraid to die, because they don't live meaningful and enthusiastic.

3. The Effects Of Learned Helplessness On The Individual

There is a linear relationship between the learned despair and the development line of the individual. The individual perceives everything around him / her with the following three aspects. In other words, it communicates with its surroundings in three aspects. These are cognitive, emotional and behavioural processes.

Firstly, cognitive processes weaken and collapse of thinking skills occurs. It then continues with emotional blunting and finally maintains the weakening of psycho-motor skills.

Learned helplessness leads to three major inabilities (or disorders) in humans: Motivational attenuation, cognitive attenuation and emotional attenuation (Güler, 2006: 30-32).

1. Those who have lived learned helplessness lose their cognitive thinking abilities. The reason for this is that they believe their use of their minds in the face of events does not change the result and they don't use their brains to

solve the problems. In the first stage, dogs who could not get rid of electricity by using their minds, chose not to use their minds to solve their problems in the second stage. They didn't see a new opportunity because they believed there was no connection between the escape behaviour and the interruption of the electric shock. The ability to see the connection between the behaviour of a person who has been living for a long time in the psychology of learned helplessness is weakened. Therefore they are sloppy against the consequences of their behaviour. These people do not value their voluntary choices. The reason of the life imprisonment prisoners to call themselves as "fateful victims" or murders for almost no reason in the newspapers is not seeing the results of the choices.

2. Those who have lived learned helplessness lose their passion first. People who see that it is not in their hands to get what they want, leave their wishes in the cold. The behaviours they want to do are reduced and their obligatory behaviours increase. That's what you see when you go to a government office.

3. The feelings of those who have lived in learned helplessness also weaken. A person who has been suffering for a long time, failed despite trying to get rid of it, accepts the pain, learn to live with it and loses his/her joy of living. The dogs did not want to escape from the pain (electric shock) although they had the opportunity to escape from the second cage.

4. Learned helplessness also destroys living things not only psychologically, but also biologically. In a study, it was seen that a guinea pig mouse given a 5-second electric shock at a time of one minute, stayed motionless after the eightieth shock although it got into a panic initially. The 'rat of sorrow' has learned to live in pain rather than trying to get rid of pain. In this experiment, it was observed that even after 80th electric shock, the biological defence mechanism of the mouse started not to work, not only psychological but also biologically it got unresponsive.

4. Learned Resourcefulness

The concept of "Learned Resourcefulness" developed by Rosenbaum as an antithesis of "Learned Helplessness" involves an individual's developing emotional and physiological response, to guide him/herself and creating new plans and programs to solve the problems he / she experiences.

The learned resourcefulness is, in a sense, an individual's belief that he / she will overcome difficulties and self-motivation. Individuals with these characteristics are less affected by negative experiences and have less psychological problems (Rosenbaum & Palmon 1984; Rosenbaum and Ben-Ari, 1985; Akt: Yıldız, 1997).

Rosenbaum points to the ability of individuals to regulate their reactions while describing learned resourcefulness. The more an individual develops this ability, the greater the behavioural and cognitive skills that he / she will use in the situations of strain and problem. The individual experiences many thoughts, emotions and pain that will interrupt his / her goals throughout life. All skills that enable the individual to control such situations are expressed as learned resourcefulness (Güloğlu and Aydın, 2007).

By the help of these skills, events do not control individuals, and the effects of events on individuals can be controlled. The learned resourcefulness is, in a sense, the individual's ability to manage events, to master his own life, and to overcome adversities.

5. The Concept of Effeteness

The concept of effeteness, which is a concept close to the theory of learned helplessness, is one of the issues that the researchers emphasize because it has serious and tough consequences for society and the individual. In the early 1970s, Herbert Freudenberger, who worked on the concept of effeteness, drew attention to some important points. In explaining the concept of effeteness, Freudenberger emphasizes the multiplicity of problems encountered in the individual's life. According to him, "the consequences of failure, wear, loss of energy and power, or internal sources of human beings, as a result of multiple non-fulfilling demands, are a state of exhaustion". In the following years, Maslach conducted experimental research on the concept of effeteness. In the last 30 years many researchers have studied this issue and a general opinion has been developed. According to the researchers, effeteness is an inner psychological experience that occurs at the individual level, which includes expectations, attitudes, motives and emotions. However, effeteness which is a negative experience for the individual, is described as a three-dimensional syndrome as emotional exhaustion, depersonalization and individual success (Ağaoğlu and others, 2004).

6. The Effect of Learned Helplessness on Perception

The effect of learned helplessness on perception is very important. As a concept, the perception is to make meaningful the stimuli around us by our senses by interpreting. For this reason, misconceptions created by learned helplessness constitute many pathologies. It is possible to specify a few of them as follows:

6.1. Losing control: We can describe, especially, living the life as full of life and then withdraw from all the works. Researches on the elderly in this regard draw attention. Elderly individuals, whose needs are met at home, by their relatives, by the staff in the tranquillity or nursing homes, are separated from the life by entering into a passive life cycle after a while. The psychology of inability to work turns into a feeling of worthlessness and finds themselves in a depression. However, people have the tasks and responsibilities they can do, no matter where they are, with whom and how old they are. This control adds to their life a desire, enthusiasm and responsibility, and it should not be forgotten that it is the only element connects them to life (Burger, 2006: 589 – Cüceloğlu, 2005: 329).

6.2. Loneliness: One of the negative results caused by learned helplessness is loneliness. Loneliness is so painful that no one wants to live with this feeling. The single-level, passive lifestyle created by negative learning distracts people from the society in which they live and cause them to be helpless and lonely (Özodaşık, 2005:53).

6.3. Alienation: The state of an individual's separation from the society he/she lives in, his/her abstracting himself from the society, his/her loss the right of control in the group or at the organisation he/she works by with losing his/her freedom. In this state there is no authorization and no participation in decisions taken. The alienation states of modern people today are the transformations of the organizations that people create in order to dominate their own world, to places which prevent them from expressing themselves and from developing their self-efficacy in the end.

6.4. Effeteness syndrome: Effeteness syndrome, which is encountered in extremely stressful business environments, is the state of being in business life and not being able to get out of life and enjoy. It contains excessive fatigue, frustration, unwillingness and closure cases. In burnout syndrome, life loses meaning, life energy (libido) ends, valuable things do not matter anymore (Geçtan, 1978: 117).

6.5. Virtual Satisfaction: One of the important problems created by learned helplessness is the sense of virtual satisfaction that the individual lives in real life. The individual who cannot express his emotions in real life, compromises his feelings and thoughts in the virtual world. The sense of virtual satisfaction in Turkish society is the best example. People who are detached from real life look for themselves in virtual identities and personalities, especially in TV series and try to find a way to satisfy. The most important reason for the fact that we are watching the most TV in the world is our learned helplessness.

6.6. The sense of inferiority complex against diligence: Individuals who have lost control in the society cannot go beyond the moulds they live in. The individual who cannot renew himself during this period is closed to development and therefore to success. As success is a result of the study, the individual feels inferiority against diligence. Depression is the next step of inferiority complex.

Conclusion

Learned helplessness brings many problems. The learned helplessness that deeply affects people's lifestyles is one of the most important issues that all societies are engaged in and societies are in search of a solution to this problem. This problem can be solved by a good curriculum in educational institutions. Family communication also plays an important role. Family members should prefer to live in a democratic environment where they can express themselves, not in an oppressive environment. Education programs in schools should be equipped with the real information that the individual can develop himself / herself and present his / her creative thoughts. In addition, high-quality motivation training should be provided so that the individual can succeed in his / her work by willingly and participating.

References

- Abramson, L. Y. & Seligman, M. E. & Teasdale, J. D. (1978), Learned helplessness in humans: critique and reformulation, *Journal of Abnormal Psychology*, 87,(1),49-74.
- Ağaoğlu, E. & M. Ceylan & E. Kesim & T. Madden. (06-08 Temmuz 2004). Araştırma görevlilerinin kendi tükenmişlik düzeylerine ilişkin görüşleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Aydın B. (2007). *Öğrenilmiş çaresizliğin yordanması ve yaşam başarısı ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Ayköse N. (2006). *Bir özel okulda okuyan ilköğretim ii. kademe öğrencilerinin öğrenilmiş çaresizlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Bandura, A. (2001), Social cognitive theory: an agentic perspective, *Asian Journal of Social Psychology*, (2), 21-41.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*, (Çev: İ.D.E.Sarioğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cantekinler, S. (1997). *Öğrenilmiş çaresizliği olan çocuklar üzerinde deneysel bir çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.

- Çavuşoğlu, S. (2007). *Öğrenilmiş çaresizlik teorisi üzerine bir araştırma: türk kamu yönetiminde reform çabalarının çalışanlar üzerinde davranışsal etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Cüceloğlu, D. (1998). *İnsan ve davranış: psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi,
- Cüceloğlu, D. (2005). *Mış gibi yaşamlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (1978). *Çağdaş insanda normaldışı davranışlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Güler, B.K. (2006). *Çalışma hayatında öğrenilmiş çaresizlik*. Liberte Yayınları, Ankara.
- Güloğlu, B. & G. Aydın. (2007). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük ve otomatik düşünce biçimi arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33,157-168.
- Özodaşık, M. (2005). *Yalnızlık*, Konya: Tablet Yayınları.
- Sekman, M. (2006). *Her şey seninle başlar*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Yıldız, Ç. (1997). *Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin başarı ya da başarısızlık durumlarına ilişkin nedensel yüklemeleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

4

REFLECTION OF THE RELATIONSHIP OF NEED AND DESIRE ON PRESENT DAY

Onur Uca¹

Abstract

This study focuses on the terms of need and desire. Hegel's and Marx's understanding of need starts from Lacan's understanding of desire. It deals with the similarities between satisfying the needs of the object of desire and ideas on present day. These similarities are addressed on the subjects of business world, education, child rearing, and health. In conclusion part, it is touched upon the fact that interclass distinction is becoming invisible due to the increase of resemblance of need and desire.

Key Words: Need, Desire, Karl Marx, Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Introduction

Heraclitus said that “The Only Thing That Is Constant Is Change”. Change is a kind of transformation. Transformation occurs between two things like present and past or new and old. However, society's transformation is a complicated system rather than things. The transformation depends on time, economy, technology, culture, politics, nature etc. To understand transformation of need, we should take factors into consideration so transformation of need is one of the pathways to explain society's transformation. When a term can explain a society, the term is interdisciplinary so the term of need is analyzed and explained in social science especially in psychology, philosophy and sociology.

When we look at philosophical and sociological studies, many philosophers and social scientists wrote about need. This study will discuss two of them whom are Georg Wilhelm Friedrich Hegel and Karl Marx. Because their views on need are efficient ideas to understand transformation and categories of need in contemporary societies. Both Hegel and Marx's works have multiple forms of need. The person with the need is not constant within this mechanism. According to Hegel, the desire to overcome “natural” needs has led to the division of labor and therefore “social need”. As society develops, the social need for something becomes a subjective (contingent) need. While drinking milk is a social need, drinking blueberry soya milk is satisfying the contingent need. The point of view is the result of establishing relations between the idea of “need for money (abstract value)” and the idea. Money is required for the emergence and removal of the ideas. The notion of need is to be understood with Marx's understanding of production relations. People have to sell their labor power to satisfy their “natural needs”. Satisfying needs with their labor is “vital needs”. If they are getting high wages, “luxury needs” arise. If workers cannot sell their labor power, the “vital needs” again become “natural necessities”. The development of production system leads to the creation of new needs socially. “Social need” emerges as a demand in the market. The “real social need” appears when product prices are low and there is income surplus. Hegel and Marx explain the need with the individual and the work section (Fraser, 2008).

¹ (Mersin University), onuruca33@gmail.com

However, workers who can satisfy their vital needs can satisfy their “real social needs” with their credit cards today. The need exists to be satisfied independently of the social position and the economic power. Difference between need and desire no longer exist. The unsatisfied desire becomes the never-ending need because the desired object always metamorphose. Desire has become the need. Need can be satisfied whereas desire cannot be satisfied. Today, desire/need is determined from the “successful” others, which shows life style, child rearing, education, wealth, happiness. However, the desire/need will not be satisfied because the others will never end. This study will focus on the meaning of desire and need and explain how relevance have changed the meanings of desire and need and the relationship between them since Marx and Hegel. Lastly, business life, education, child rearing, and health topics will be touched upon.

Desire and Need, What Kind of Relationship?

First of all, wants or desires (and satisfiers) are not considered as needs in classic literature. “If it is a necessary condition for a human being to exists, then it is a need. If it is necessary condition for a society to exist over longer time, then it is a need” (Félix & Arbulu, 1987). Another definiton of need is “The measurable discrepancy existing between a present state of affairs and a desired state of affairs as asserted either by an “owner” of need or ail “authority” on need” (Beatty, 2010). Need is usually defined as necessity, existence, and nature in social sciences. The definitons are determined by status, authority and class. “Whether an article is a need or not, i.e. whether it serves the purpose of development of human qualities by joining a new life style, is an objective matter free from personal beliefs or choices. Consequently, objective needs differ from subjective wishes and choices by necessity” (Buğra, 2003, s. 30). The need arises from the need to sustain life and the absence of need in the absence of the article. Water is a need for a plant, to live in their natural habitat is a need for wild birds, food consumption is a natural need for all living things. While plants and animals can supply their natural needs from earth, humanity and the needs of man in desire to dominate earth have become irretrievable directly from the earth. Natural needs for humans have turned into vital needs that is required to be obtained via economic power. Vital needs emerging as demand in the market determine the social needs. Satisfying the vital needs of people who are non-self-sufficient is carried out by the means of social systems. Increase in economic power causes desires other than natural needs to turn into vital needs. High purchasing power changes the definition of luxury need (Fraser, 2008).

In this sense, considering the concept of need as a whole is insufficient to understand the term itself and see its relation to the term desire. To overcome this insufficiency, it is necessary to benefit from philosophers. Hegel and Marx approach the concept of need in multiple forms and in relation to one another. It will be more elementary to show how the relation between need and desire is formed and where the understanding of need have come to today within need forms when we consider the need forms indicated by Hegel and Marx and the relationship between these forms.

Hegel’s understanding of need;

The best proposition to explain Hegel’s philosophy is this statement of his: “What is rational is actual; and what is actual is rational²” (Gökberk, 2012, p. 12). This proposition can be considered as a nice summary of Hegel’s philosophy. Here, mind is not a talent that different people have different amounts of; but is a primary asset that constitutes everything, including human, cultural and natural world. Hegel named this primary asset, universe

2 “Was Vernünftig Ist, Das Ist Wirklich, Und Was Wirklich Ist, Das Ist Vernünftig”

principal as «reason» and «idea», «substance» or his own term «Geist» (spirit) (Gökberk, 2012). Therefore, Hegel's concept of need covers human, earth, and culture. According to Hegel, man as a living being goes after their own prosperity aiming to supply their needs. To him, supplying basic needs comes before official rights. Basic needs are also natural needs and natural needs are also universal needs. Hegel comprehends needs as transitional from universal to particular and from particular to universal. Elimination of particular (subjective) needs is realized by eliminating social needs. Elimination of social needs enables both particular and spiritual needs to be met. When considered from this point of view what is universal are particular and spiritual needs (Fraser, 2008). But only particular needs need social manufacture and surplus value to turn into money. In this sense, while the elimination of particular needs are subsidiary, only spiritual needs are free to be met by human beings.

Hegel's understanding of need contains an evolutionary level within itself. When the natural (universal) and spiritual needs are divided into two, natural needs and natural needs transforming into special needs are making it obligatory to eliminate needs as a community. People need other people's labor and output in order to meet their own needs and to be able to get that they have to contribute to other people's output directly or indirectly. At the end of all these connections, universal need that ensures the needs to be met emerges: money. In this sense, money is an advanced universal need associated with the need but also not directly needed. With money turning into the universal need, the most important side of Hegel's understanding of need comes to light in order to understand modern-day. Spending money is the most important factor to increase diversity and structure of needs. People who have a lot of money no longer satisfy their needs but their ideas (Fraser, 2008). People who do not have a lot of money are still on the satisfying their natural needs stage. This situation is not constant and is fragile. The fact that spiritual needs being free and material needs being dependent to money in order to be eliminated, is an important working mechanism that determines the functioning of social structure.

In this context, Hegel's needs are hierarchical and are the same for everybody until a point. Monetary economy and needs, desires and ideas dissociated. There is a coherent relationship between disproportionate distribution of money and satisfaction of ideas instead of needs. At this point, the line between the desired object and the needed object becomes blurred. People tend to accept their desires as needs.

Marx's understanding of need;

According to Marx, humanity while consciously organizing earth according to their needs by means of productive activity, they also recreate themselves continuously. Man, by means of labor, exhibits an influence on nature other than his own, but also changes his own nature (Göçmen, 2009). Because Marx analyzes capitalist system's material conditions and forms through economy and politics, his understanding of need, in the final analysis, is identified via capitalist relations of production. When need is considered in the Marxist approach, it emerges as all natural and social requirements (nourishment, shelter, etc.) that conditions material life of the people living in a community (Burhan, 2011). Marx divides needs into different categories and they as follows; natural need, vital need, luxury need, social need, and real social need. To Marx, the most basic need to be overcome is the natural need that will enable the human body to exist in nature. To be able to reach natural needs, people will use labor power. The value of this labor power will determine vital needs. Vital need is the form in the capital left by eliminating natural needs (Fraser, 2008). In other words, as long as the labor can be sold natural needs will continue to exist as vital needs. If a person is out of job and does not have enough money to supply his/her needs, his/her needs are minimum and in the form of natural needs. But if the person finds a job and starts getting paid he/she will start to eliminate vital needs according to his/her money's market value. While for a worker with a low salary going

on a vacation is a luxury need, for a worker with a high salary going on a vacation can be a vital need. For Marx, the distinction between luxury and vital is not derived from the price. "A luxury need is a need that working class does not perceive it as the selling of labor power and necessary" (Fraser, 2008, p. 160). In other words, luxury is the use and ownership rate of what determines the need. Years ago, television was a luxury need but nowadays it is perceived as a vital need. In this context, for Marx luxury needs are needs that can become vital needs without ever stopping from being a luxury need. The social need that Marx poses as a form of need is defined as the whole of the commodities that people in the community can receive by paying the wages. Social need is determined by associating it with the market. Marx's last form of need is what he called the real social need. Real social need is the potential needs that can be met when prices, income, and living conditions are different from one another (Fraser, 2008). Because real social need does not have anything to do with the market and commodities, it is accepted as likely to happen needs.

Real social need indicated by Marx is important in that the relations of production and the capitalist economy are evolving and these days credit cards are important in terms of being able to spend what has not been earned and then to a measurable level of finance capitalism in which its payment options are gradually evolving. For Marx, real social need is not a luxury need. Real social need is the need that arises in the possibility of converting more products from the value of human labor into vital needs. Here, the object of desire and the real social need can enter into relations. Primarily, after explaining what is an object of desire and people's relations with it on the baseline is, then through Hegel and Marx's understanding of need relationship of desire and need should be examined.

Desire and object of desire

According to Lacan, there is a distinct difference between need and demand which is to utter the need (and language is made up of demands). Desire is standing on this difference. "Need, by its definition, is not uttered with symbols, while request is symbolic by necessity. Because desire carries both of these qualities, what is causing it and what is to satisfy it are always different and that is why real desire can never be satisfied" (Güngen, 2012). "Desire is not an object that is hidden in the confined universe of individualism and can be identified with an exterior sound brace. Lacan defended the idea of desire is to be considered as a factor that exist in the reality instead of being considered as an abstract idea placed out of the real world" (Bayram, 2016). Desire is something that exists in life and can directly be symbolized. But desire fall within a different conscious level than request and need. "Being alive³ is to be a being of desire, and to act on it. It is to go after the object of desire" (Lordon, 2014). In this context, there is an object of desire(s) that everybody goes after. When desire is determined on an object, that object turning into the desired object recognized by another person or more than one person. Therefore, our desires are actually other people's desires. The moment other people's desires are satisfied, we start going after other people's desires again. Pursued desire is like a concrete object in life. However, this object is fictionalized in a different context by the person who wants it. Object of desire is difficult to reach and when reached it spoils the fiction and, in this process, it paves the way for new objects of desire. Continuity of object of desire is a cycle. Because this cycle can never be completed, satisfaction of desired object can never be achieved. Because what is being desired is someone else's and other people's desires are also endless cycles within themselves.

Here, an important question rises to the surface. How is the desire of the person who pursues the object of desires is identified? The answer to this question cannot be understood independent from society's relationship network.

3 Lordon ground this idea on the concept of Benedict De Spinoza's Conatus (energy of life).

Determination of object of desire materializes based on culture, geography, gender, and economic conditions. Determination of object of desire happens occurs relationality. The most important distinction in determination of the object of desire is whether or not to depend on someone else's desire to obtain the object of desire. For example, an X model cellphone can be an object of desire. To get this object is fully dependent on you and the payment you will receive for your labor. But for a factory owner, opening a new factory is not just dependent on his desires. It is dependent on all the factory workers to work more and make more money. Thus, opening a new factory depends on connecting other's desires to your own desire. When obtaining the object of desire is dependent on other's desires, there is a power relation between people's desires. In every power relation, there is a wish for identification. The person whose desire is dependent on others will try to create a harmony between others' desires and his/her own desires. Since this effort has been shown and is still being shown by many people in social history, object of desire has been provided with a common object. In present day, all the people whether dependent on other people or not, can reach their object of desires by means of "money". Most of the modern-day object of desires are associated and can be bought with money. Here, a second question arises. What kind of a relationship there is between desires and needs that can be eliminated with money where nowadays the desired object's relation with money is rising gradually?

Dimensions of Need and Desire Relations

Today, relations of need and desire bears significant interwoven dimensions. These dimensions can be explained on a few levels. At the first level, the path and the object to get eliminate desire and need have become the same. What Marx considered in the category of "luxury need", which Hegel described as from particular needs to universal needs and universal needs to particular needs, includes object of desires of today's people. Both Hegel and Marx specified that inequality of wealth distribution will emerge with the development of production technologies. Luxury and particular needs are needs that satisfy ideas rather than needs. The needs that are thought to be satisfied with concretized objects and object of desires that can never be fully satisfied have become unified in present day. The object to achieve the object of desire and need has become "money" in present day.

At the second level, today, not only rich people or people with high labor value satisfy their ideas by satisfying their particular and luxury needs, which is different from Hegel's and Marx's time. People can consume more than their incomes on today's credit card and indebted man dominated economy. This situation while provided people to achieve their object of desire, it also caused people to get into a scrape to be able to provide their vital needs all of a sudden and created a situation that goes against Hegel's and Marx's understanding of need. The fact that a person who cannot afford to pay his/her lease due to the bailiff's writ on his/her salary, can buy a television that worth ten times his/her salary with his/her credit card is an example that can explain this situation.

At the third level, determining the object of desire over someone else's desire has been mentioned. In this day and age, people can come across with people they normally would not see, places and geographies they would normally not go by means of social media and internet. This causes the object of desire and form of need to be selected from a wide range of things. When this is combined with populism, it causes objects from certain life styles to be seen as object of desire and need. At the third level, this similarity between particular, luxury need and object of desire is at the highest degree.

At the fourth level, the level of achieving the object of desire and not being satisfied by it is the highest today. Apart from this, level of determination and change rate of needs are also very high. In this context, concept of desire

and need are temporal. At the last level, although the objects of desire are determined within a more general life practice, the determination of luxury and particular needs are the items that are within the life practice determined by the object of desire. At every level that what is being desired and the satisfied idea end up as need, need can emerge as uncertainty of desire and dissatisfaction.

Needs as Satisfying Ideas and Dissatisfaction of Desire

Theoretically, through three people's views that we have mentioned, today satisfying ideas as needs and dissatisfaction of desire can be discussed. Marx's relations between natural, vital, luxury needs should be emphasized. Life-sustaining needs are natural needs. Obtaining these by means of a tool (money) transforms natural need into vital needs. Needs that cannot be bought or eliminated by the people with same level of income are called luxury needs. We can make it more understandable the relationship between natural, vital, and luxury need with an example. Sheltering is a vital need for people to sustain their lives. A person who cannot buy a house will solve this problem by renting one. For this, the person needs to have income as much as the charter fare. Paying charter fare with the money the he/she earns is a vital need. People who makes the same amount of money on average lives in neighborhoods with similar amounts of charter fare. For these people, living in houses with a sea view, charter fare two-three times more than their income are luxury needs.

Hegel identifies the pattern of needs that extend along from universal to particular and particular to contingent (Fraser, 2008). Universal needs are needs that make a human stay a human and survive. After these needs are supplied, with an increase in opportunities and utilities, needs starts to become personal. Contingent needs are ideological positions about things. In Hegel's view, needs that go from universal to particular turn into need at the contingency point. For example, eating is a universal need, but having a meal with red meat is a particular need. Eating a reindeer meat that was marinated with special sauces is a contingent need. As can be seen, contingent needs are based on the satisfaction of ideas.

On the other hand, creation of desires is the satisfaction of an ideological need. But satisfying this ideological need emerges through an object. This emergence of object and desire materializes on the basis of the other. In this context, our desires have a social aspect (Nasio, 2007). A person's desires that does not originate from within and pursuit of these desires determined by others, will never give satisfaction when the desire is achieved and the person will designate a new desire. For example, the desire for power can be materialized through a motorbike. Choosing a motorbike as a selection of an object is determined via others. There are justifying formats for the process of getting the motorbike. But when the motorbike is bought, the desire for power cannot be satisfied and pursuit of other objects of desire begins.

Satisfying an idea as determining needs and dissatisfaction of desires concentrates on certain areas. In formation of these certain areas, capitalist production relations and socializing of individuals bare importance. Primary certain areas are work life, child rearing, education, and health. Now we are going to examine these areas respectively in terms of ideas transforming into needs and dissatisfaction of desires.

Work life; In this day and age, desires of earning a higher salary, becoming a manager, status acquisition, working in a nicer place exist in work life and desired by many. To achieve these desires in work life, certain things are needed. Education, clothing, adapting to social surroundings, having an appropriate life style according to the sector you work in, cultural values are the top needed items. All of these items constituted objects of need according to the

business sector. These objects of need are determined by the path people took and achieved their desires (high salary, status, a good company, etc.). Following the path of the people who successfully achieved their desires is of course important in work life. For example, desiring to be like someone in banking business with a good salary, will turn dressing of high quality, going to the similar vacations, eating the similar food, doing similar business activities to need. Here, what is satisfied are no longer needs, they are symbolic and ideological elements that must be overcome in order to achieve desires. In this respect, a person who achieved his/her desires cannot be expected to be satisfied. This is because the person turned the path that others followed into his/her needs and the minute he/she achieves his/her desires, he/she will find other desires and new ideological satisfactory needs.

Child rearing; Today, another element which is determined by the desire of another person and transformed into need as satisfaction of the idea is child rearing. Successful, healthy, and happy children and these children's family structures have become the object of desire. To be able to satisfy this object ideological needs need to be satisfied. That is why families insert these ideological needs in the center of need relations. These needs are considered in the vital needs category from time to time. Pedagogic, safety, social structure and the like data are used to conceal that this is actually the satisfaction of ideas. For example, after the expressions such as education at the school X, successful in development level of the child Y, the future success and great physical development of the child with Z-style lifestyle, parents who are trying to create x, y, and z for their own children and therefore have a lot of components of need just desire to be successful parent and raising a child that will set an example. A large part of the needs to be eliminated in this process is the need for satisfying the idea.

Education; In the child rearing section, the view of the parents on education has been briefly mentioned. In this section, a connection will be established with education and desire and need from the children's point of view. Knowing that what is desirable in life is related to money, which is the common means of achieving the needs and the object of desire, is effective in determining the field of the study to be specialized in and determining the outputs of the education program. Instead of choosing an education program that covers child's predisposition, interest, and compassion, it is common to choose an education program with a future or an occupation with high chances of finding a job. Instead of choosing a department that is loved but with low chances of finding a job, studying at a private university in exchange for money at a department with high chances of a future job transpires as a need transformed into the satisfaction of idea. Thus, there is a working group that will make a good money and find a job easier but will never embrace the job that they do and this is ever-increasing in every sector.

Health; The top object of desire is having a healthy body. There are certain needs to be fulfilled to have a healthy body. These are; decent condition of sheltering, nourishment, working and living. Nowadays, a healthy body is linked and addressed to beauty, consumption, maintenance, and sports. The determination of healthy is not through personal body analysis but through the ways of reaching a healthy and beautiful body. Especially healthy diet has become the satisfaction of ideals like it has never been before. Books that show the way of long and healthy life, experiences, and advices are becoming facts that people follow. Because these facts are determined through other people's desires, people either cannot reach these desires or require many new needs. These needs are in the form of particular and luxury needs for satisfying ideas.

These themes are the themes that satisfying the needs in order to satisfy the ideas and objects of desire gather most often. On a social dimension, there are of course more different themes. But these themes that we have explained are important in the sense that every person will directly or indirectly will come across with these themes.

Conclusion

Today, functioning structure of need forms are different to when Hegel and Marx lived. In spite of basic need levels are the same, financial capitalism that is developing and growing, payment, and spending status have changed. That is why the relationship between determination and satisfaction of needs and income have changed. Now, people can buy a commodity over their income and so this commodity is placed in vital need form. This kind of a situation has made the interclass differentiation unclear. The change in the structure of vital needs has changed the structure of luxury needs. The things that were considered as luxury needs at the beginning of 20th century for working class, now in the category of vital needs. Variety of needs and the change in the way we satisfied them have also changed the structure of things that we desired. Others' roles increased in the determination of the object of desire. Possibility to reach the object of desire has also increased. That way, a similarity emerged between satisfying ideas with objects of desire and meeting needs. Today, it is important to satisfy ideas rather than some needs. The relationship between satisfying ideas and achieving object of desire is slowly getting stronger.

Bibliography

- Bayram, E. (2016). Lacan'cı Teori Bağlamında Sosyal Medya. In A. Ç. Deniz, & A. B. Hülür, *Yeni Medya ve Toplum Disiplinlerarası Yaklaşımlar* (pp. 259-289). İstanbul: Literatürk Academia,.
- Beatty, P. T. (2010). The concept of need: Proposal for a working definition. *Community Development* , 39-46.
- Buğra, A. (2003). *Devlet-piyasa karşıtlığının ötesinde; İhtiyaçlar ve Tüketim Üzerin Yazılar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Burhan, N. (2011). İhtiyaç Kavramı Üzerine Düşünceler ve Kamu Ekonomisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* , 17-34.
- Félix, J., & Arbulu, T. (1987). Human Needs and Development. *International Journal of Basque Studies* , 363-394.
- Fraser, I. (2008). *Hegel ve Marks*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Göçmen, D. (2009, July 24). [dogangocmen.files.wordpress.com](https://dogangocmen.files.wordpress.com/2009/07/marxin-emek-kavrami-uzerine1.pdf). Retrieved August 11, 2018, from dogangocmen: <https://dogangocmen.files.wordpress.com/2009/07/marxin-emek-kavrami-uzerine1.pdf>
- Gökberk, M. (2012). Hegel'in Felsefesi - Yaşayan Yönleriyle. *İstanbul Üniversitesi Felsefe Arkivi Dergisi* , 11-24.
- Güngen, C. (2012, August 24). *cangungen*. Retrieved August 15, 2018, from www.cangungen.com: <http://www.cangungen.com/2012/08/24/1531/>
- Illich, I. (1992). Needs. In W. Sachs, *The Development Dictionary. A Guide to Knowledge as Power* (pp. 88-101). London: Zen Books.
- London, F. (2014). *Kapitalizm, Arzu ve Kölelik Marx ve Spinoza'nın İşbirliği*. İstanbul: Metis .
- Maslow, A. (n.d.). <http://www.innovation.public.lu/fr/index.html>. Retrieved 09 10, 2018, from innovation public: <http://www.innovation.public.lu/en/innover/gestion-innovation/marketing/pyramidedemaslow-en.pdf>
- Nasio, J.-D. (2007). *Jacques Lacan'ın Kuramı Üzerine Beş Ders* . İstanbul: İmge.

THE ADAPTATION AND VALIDATION OF RIVERSIDE LIFE SATISFACTION SCALE TO TURKISH CULTURE

Ferah Çekici¹

Abstract

The aim of this study is to adapt and validate a new measure of life satisfaction namely Riverside Life Satisfaction Scale to Turkish population. By this purpose, Riverside Life Satisfaction Scale (Margolis, Schwitzgebel, Ozer and Lyubomirsky, 2018), Satisfaction with Life Scale (Diener, Emmons, Larsen and Griffin, 1985) and PERMA-Profler (Butler and Kern, 2016) were applied to 100 (56 female; 44 male) undergraduate students. The age range of the students was between 18-29 along with the age mean of 21.25 (SD=1.69). The results of confirmatory factor analysis supported single factor structure of the Riverside Life Satisfaction Scale ($\chi^2 / df = 1.75$; GFI = 0.95, CFI = 0.98; TLI = .96; RMSEA = 0.09). The scale also showed significantly positive relations to Satisfaction with Life Scale ($r=.77$, $p<.001$) and PERMA- Profiler ($r=.61$, $p<.001$). The Cronbach Alpha value for internal consistency was calculated .82 yielding a satisfactory evidence for reliability. Given the psychometric properties of the Riverside Life Satisfaction Scale as emerged in this study, the scale can be claimed to be a valid and reliable measurement tool of life satisfaction in Turkish culture.

Keywords: Life-satisfaction, Adaptation, Validation, Turkish Culture

Introduction

The concept of life satisfaction is defined as the situation or the result obtained by comparing the expectations of the individual (what they want) with what they have (Neugarten et al., 1961; as cited in Diener, 2000). In fact, as a general definition, life satisfaction is a mental evaluation that people make by considering all their life (Shin and Johnson, 1978). What is important in the assessment of life satisfaction is the person's own evaluation based on his /her personal criteria, rather than on the external, that is, environmental conditions (Gilman, Huebner, and Buckman, 2013). For this reason, life satisfaction is a personal or subjective concept (Margolis et al., 2018).

Life satisfaction, evaluated as a sub-dimension of the concept of "happiness" which is frequently studied in the field of Positive Psychology, includes cognitive evaluations that people make about their lives according to their own personal standards (Gilman et al., 2013). Other concepts that are closely related to life satisfaction are well-being and subjective well-being. Although most researchers in the field of Positive Psychology claim that the concepts of life satisfaction and well-being are not similar, they still tend to acknowledge that life satisfaction is based on the concept of well-being (Duarte, 2014). Subjective well-being that is defined by Diener (1984) involves the concepts of affective well-being such as positive and negative affect and life satisfaction. The concept of subjective well-being is one of the main components of a good life and implies satisfaction of one's own life. Subjective well-being includes not only the satisfaction of the cognitive evaluations of the events but also the emotional reactions.

¹ (Istanbul Medipol University), fcekici@medipol.edu.tr

Therefore, subjective-well-being is a broad concept that includes high levels of positive emotions and affect and low levels of negative emotions and affect. So, having high levels of positive emotions is positively associated with high level of subjective well-being; this is, in turn, related to high level of life satisfaction (Diener et al., 2009). When the first studies in the related literature are examined, it is seen that the single question scales for measuring subjective well-being (When you consider everything, how much are you satisfied with your life?) are also used to measure life satisfaction (Diener et al., 2009; Lucas and Donnellan, 2012). However, since the single question scales for measuring life satisfaction have relatively low reliability coefficient values (Lucas and Donnellan, 2012) and the need for evaluating the concept in a broader sense increase with the growing literature about life satisfaction, there is an emergent need for measurement tools containing different multi-dimensional items to assess life satisfaction (Margolis et al., 2018). Accordingly, multi-dimensional measurement tools for life satisfaction assess this concept in a three different way. The first one is the five-item 'Satisfaction with Life Scale' that was developed by Diener and colleagues (1985) and adapted in many different countries. This measurement tool consists of multi-dimensional items that measure satisfaction from all life (Margolis et al., 2018). The second is the measurement tools in which the person evaluates his/her past, present and future life. The Temporal Satisfaction with Life Scale (TSWLS) developed by Pavot and colleagues (1998) is used for this purpose. However, the factor loadings of the items were found to be quite low in the adaptation studies of the scale in different cultures (especially in Chinese university students). The third is the measurement tools for assessing life satisfaction in different dimensions of life such as financial, companionship and health. The biggest problem of measurement tools assessing multi-dimensional life satisfaction is the difficulty of obtaining a general life satisfaction score by gathering satisfaction from each different dimension. In addition to this, gathering satisfaction from different areas of life cannot correspond to the overall life satisfaction (Margolis et al., 2018).

When the studies examining life satisfaction in our country are examined, it is seen that 'Satisfaction with Life Scale' developed by Diener and colleagues (1985) and adapted to Turkish by Köker (1991) is commonly used. Although Satisfaction with Life Scale (SWLS) is a valid and reliable instrument that has been used for many years, it has some limitations. Accordingly, when the psychometric properties of the SWLS are examined, it is observed that both the arithmetic mean (Diener, Diener, and Diener, 1995) and the correlation coefficient values (Suh, Diener, Oishi and Triandis, 1998) are different in many countries. Even the functions of some items have changed from country to country (Oishi, 2006; Tucker, Ozer, Lyubomirsky and Boehm, 2006).

When the related literature is examined, it has been seen that Riverside Life Satisfaction Scale, which was adapted to Turkish in this study, has some advantages. Firstly, the number of reverse scored items of the scale is equal to straightforward items. Secondly, since the items of the scale contain various statements including regret, jealousy and willingness to change, the concept of life satisfaction can be understood in a broader context. Thirdly, the Riverside Life Satisfaction Scale showed a high positive correlation with the Satisfaction with Life Scale (Diener et al., 1985) and other measurement tools measuring life satisfaction. Lastly, the scale shows a single factor structure and also has a high internal consistency coefficient (as cited in Margolis et al., 2018). When the advantages of Riverside Life Satisfaction Scale developed by Margolis and colleagues (2018) and the need for a new measurement tool consisting of multi-dimensional items for measuring life satisfaction are taken into consideration, the adaptation of the scale to Turkish, and the validity and reliability analysis were performed in the scope of this study.

Method

Participants

The sample of the study consists of 100 university students (56 female, 44 male) aged between 18 and 29, studying at different faculties of Istanbul Medipol University. The mean age of the participants is 21.25 (SD = 1.73). The convenient sampling method was used to determine the sample (Fraenkel, Wallen and Hyun, 2011).

Measures

Riverside Life Satisfaction Scale (RLSS)

The Riverside Life Satisfaction Scale, developed by Margolis and colleagues (2018), is a 6-item self-report measure having single factor structure. Items of the scale are rated on a 7-point Likert scale (1:Totally disagree; 7:Totally agree). Data were collected from 3 different sample groups at different times to determine the factor structure of the scale. The first sample group consisted of 504 participants aged between 18 and 67, the second sample group consisted of 303 participants aged between 18 and 70, and the last sample group consisted of 407 people aged between 18 and 70. According to the results of the confirmatory factor analysis, the scale showed a single factor structure and the model fit indices were quite good ($\chi^2 / df = 13.1$; CFI = 1.00; TLI = .999; RMSEA = .040). Item-factor loadings of the scale ranged from .66 to .96. The correlation coefficient values between the original form of the scale and the Satisfaction with Life Scale (Diener et al., 1985) were found to be .85 and .90.

Satisfaction with Life Scale (SWLS)

This scale was developed by Diener and colleagues (1985) to measure life satisfaction and adapted to Turkish by Köker (1991). The scale consists of 5 items and the scores from each item range from 1 to 7. Test-retest reliability of the Turkish version of the scale was .85.

PERMA- Profiler

This scale, which is based on Seligman's well-being theory, was developed by Butler and Kern (2016). The scale consists of 15 items measuring five dimensions of well-being (positive feelings, engagement, relationships, meaning, and accomplishment) and 8 filler items. The internal consistency coefficient values vary between .92 and .95 for the sub-dimensions. In the Turkish adaptation study of Perma-Profiler, Cronbach Alpha value for internal consistency was .91 for the overall scale (Demirci, Ekşi, Dinçer and Kardaş, 2017).

Procedure

The data were collected from university students studying at different faculties of Istanbul Medipol University in 2017-2018 academic years. After the approval of the Istanbul Medipol University Social Sciences Ethical Committee, the steps of translating the scale items from the original language to the target language, determining the linguistic equivalence, and examining validity and reliability of the Turkish version were followed respectively (Savaşır, 1994; Hambleton and Bollwark, 1991; Hambleton and Kanjee, 1993; Öner, 1987). Accordingly, the scale was translated into Turkish by five experts who are fluent in both English and Turkish (four of them from Psychological Counseling and Guidance Department; one of them from English Language Teaching Department).

Afterwards, the Turkish form was back-translated to English by two experts and they reached agreement on the best version. Finally, the last version of the scale was applied to the participants reached by convenient sampling and the psychometric properties of the scale were examined.

Data Analysis

Preliminary analyses of the study and assumptions of the confirmatory factor analysis were tested through SPSS 20 statistical package program (IBM, 2011). Descriptive analysis of variables and correlation analysis for determining relationships between variables were conducted with the same program. The findings of the confirmatory factor analysis were obtained through AMOS 18 program (Byrne, 2001).

Results

Preliminary Analyses

In order to examine the construct validity of RLSS, a confirmatory factor analysis was conducted. Before the analysis, the data screening and cleaning processes were followed. For dealing with the missing cells, mean substitution technique was used, as the percent of missing cells were lower than the 5% of the total cells. Then, the main assumptions of CFA were examined. The z scores for each of the case and the Skewness and Kurtosis values indicated that the data has no outlier and normally distributed. Lastly, the bivariate scatterplots yielded that the data has a linear distribution that was also another requirement of CFA (Kline, 2011).

Model Fit Indices and Standardized Parameter Estimates for MSCS

For validating the single factor structure of RLSS, a maximum likelihood estimation method was conducted through AMOS 18 program (Byrne, 2001). The model fit indices were explored to check the goodness of fit values for the scale. The indices used were the normed chi square value, Tucker-Lewis index (TLI) and comparative fit index (CFI), root mean square error of approximation (RMSEA) and goodness of fit index (GFI) (Kline, 2011). The indices emerged for the scale along with the criterion values are given in Table 1.

Table 1. Model fit indices from measurement models of RLSS

Goodness of Fit Indexes	Measurement Model of MSCS	Criterion Ranges
χ^2/df	1.75	$\chi^2/df < 3$
CFI	.98	CFI > .90 or close to 1
TLI	.96	TLI > .90 or close to 1
RMSEA	.08	.05 < RMSEA < .08
GFI	.95	GFI > .90

Table 1 shows that the normed chi square indicator value is 1.75 that is below the maximum value of 3 (Kline, 2011). Similarly, CFI (.98), TLI (.96) and GFI (.95) values emerged meet the criterion of being above .90 (Bentler, 1990; Kline, 2011; Tucker and Lewis, 1973). The RMSEA value of .08 also stays in the criterion ranges of .05 -.08 (Kline, 2011). Thus, it can be advocated that all of the goodness of fit values appeared support the single factor structure of RLSS.

Then, both standardized and unstandardized estimates along with the standardized errors, t values and the variance explained for 6 items of RLSS were examined and presented in Table 2.

Table 2. Unstandardized and standardized parameter estimates for RLSS

Construct	Item	Unstandardized Factor Loadings	Standardized Factor Loadings	SE	T	R ²
Life satisfaction	Item1	1.00	.92	.08	3.92	.85
	Item2	.50	.35	.46	6.97	.13
	Item3	.95	.93	.07	3.61	.87
	Item4	.40	.29	.48	6.7	.08
	Item5	.87	.85	.09	5.75	.72
	Item6	.64	.47	.38	6.9	.22

Note. All t values were significant, $p < .01$.

According to Table 2, the standardized factor loadings for RLSS range from .29 to .92 for the items. The explained variance belongs to each individual items falls between .08 and .87 that all are statistically significant ($p < .01$).

Convergent Validity

For further evidence of convergent validity, Satisfaction with Life Scale (Diener et al., 1985) and PERMA Profiler (Butler and Kern (2016) were concurrently used with RLSS. The results showed that RLSS has significant correlations with the LSS measure of life satisfaction ($r=.77$, $p<.001$) and also PERMA measure of well-being ($r=.61$, $p<.001$).

Internal Consistency

The Cronbach Alpha for the single factor RLSS was found .82 yielding a satisfactory value of internal consistency for the scale.

Discussion and Conclusion

In this study, the adaptation of the Riverside Life Satisfaction Scale (RLSS) (Margolis et al., 2018) to Turkish culture and its psychometric properties were investigated. At first, as a part of validity analysis, confirmatory factor analysis was performed to determine the construct validity of RLSS. The results of the confirmatory factor analysis showed that the Turkish version of the scale has the same -single factor- structure as the original form developed by Margolis and colleagues (2018).

In the next step, the goodness of fit values obtained from the confirmatory factor analysis was found to be good. When the distribution of factor loadings of the scale items in the Turkish version was examined, it was seen that the standard factor loadings of all items were between .29 and .92. According to Brown (2006), the factor loadings should be at least .30 in order that the scale items are loaded to the related factor. Accordingly, it can be said that the standard factor loadings of all items in the scale meet this criterion.

Besides, when the variances explained by the scale items were investigated, it was seen that the explained variance values were statistically significant for all items ($p < .01$). As a part of the reliability analysis of the scale, the Cronbach

Alpha for internal consistency was found to be .82 for the overall scale. Given the psychometric properties of the Riverside Life Satisfaction Scale as found in this study, the scale can be said to be a valid and reliable measurement tool for measuring life satisfaction in Turkish culture.

When both international and Turkish literature is reviewed, it has been observed that researchers commonly use the Satisfaction with Life Scale that was developed by Diener and colleagues (1985). In this study, an alternative measurement tool for assessing life satisfaction was provided to the literature in addition to the Satisfaction with Life Scale that was adapted to Turkish culture by Köker (1991). In conclusion, Riverside Life Satisfaction Scale is a valid and reliable instrument for evaluating life satisfaction in university students.

The current study has also some limitations. First of all, data were collected from university students by using convenient sampling method. In future studies, the validity and reliability analysis of RLSS can be performed on different age groups and different populations and its psychometric properties can be investigated in these groups.

References

- Bentler, M. (1990). Comparative fit indices in structural models. *Psychological Bulletin*, 107, 238-246.
- Butler, J., & Kern, M. L. (2016). The PERMA-Profler: A brief multidimensional measure of flourishing. *International Journal of Wellbeing*, 6(3), 1-48.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford.
- Byrne, B. M. (2001). *Structural equation modeling with AMOS: basic concepts, applications, and programming*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Demirci, İ., Ekşi, H., Dinçer, D. & Kardaş, S. (2017). Beş Beş boyutlu iyi oluş modeli: PERMA Ölçeği Türkçe Formunun geçerlik ve güvenirliği, Five-dimensional model of well-being: The validity and reliability of Turkish version of PERMA-Profler, *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2017, 5(1), 60-77.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 95, 542- 575.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: the science of happiness and proposal for a national index. *American Psychologist*, 55 (1), 34-43.
- Diener, E., Diener, M., & Diener, C. (1995). Factors predicting the subjective well-being of nations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 851-86.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Diener, E., Oishi, S. & Lucas, R.E. (2009). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction, in *Oxford Handbook of Positive Psychology*. Oxford University Press, New York, 187-194.
- Duarte, J. L. (2014). Beyond life satisfaction: a scientific approach to well-being gives us much more to measure. Ed. A.C.Parks&S.M.Schueller. *The Wiley Blackwell Handbook of Positive Psychological Interventions*. Wiley Blackwell Publishing.
- Fraenkel, J.R., Wallen, N.E.& Hyun, H.H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. Eight Edition, McGraw Hill Publishing.

- Gilman, R., Huebner, S., & Buckman, M. (2013). *Life satisfaction*. Ed. S.J. Lopez, *The Encyclopedia of Positive Psychology*. A John Wiley & Sons Ltd.
- Hambleton, R.K. & Bollwark, J. (1991). Adapting tests for use in different cultures: technical issues and methods. *Bulletin of the International Testing Commission*, 18, 3- 32.
- Hambleton, R.K. & Kanjee, A. (1993). Enhancing the validity of cross-cultural studies: Improvements in instrument translation methods. *Annual Meetings of the American Educational Research Association*, Atlanta, April 12-16.
- IBM Corp. (2011). *IBM SPSS statistics for Windows. Version 20.0*. Armonk, NY: IBM Corp.
- Kline, B. R. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- Köker, S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması. *Yüksek lisans tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Lucas, R. E., & Donnellan, M. B. (2012). Estimating the reliability of singleitem life satisfaction measures: Results from four national panel studies. *Social Indicators Research*, 105, 323–331.
- Margolis, S., Schwitzgebel, E., Ozer, D.J., & Lyubomirsky, S. (2018). A new measure of life satisfaction: the riverside life satisfaction scale. *Journal of Personality Assessment*. 1-10.
- Neugarten, B. L., R. J. Havighurst & Tobin, S.S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology* 16:134-143.
- Oishi, S. (2006). The concept of life satisfaction across cultures: An IRT analysis. *Journal of Research in Personality*, 40, 411–423.
- Öner, N. (1987). Kültürlerarası ölçek uyarlamasında bir yöntembilim modeli. *Psikoloji Dergisi* , 6 (21), 80-83.
- Pavot, W., Diener, E., & Suh, E. (1998). The temporal satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 70, 340–354.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki bazı sorunlar ve çözüm yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33 (9), 27-32.
- Shin, D.C. ,& Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as the overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*. Vol 5, 475-492.
- Suh, E., Diener, E., Oishi, S., & Triandis, H. C. (1998). The shifting basis of life satisfaction judgments across cultures: Emotions versus norms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 482– 493.
- Tucker, K. L., Ozer, D. J., Lyubomirsky, S., & Boehm, J. K. (2006). Testing for measurement invariance in the Satisfaction With Life Scale: A comparison of Russians and North Americans. *Social Indicators Research*, 78, 341–360.
- Tucker, L. R., & Lewis, C. (1973). The reliability coefficient for maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, 38, 1-10.

6

EXPLORATION OF THE CONNECTIONS BETWEEN SELF-COMPASSION AND SUB-DIMENSIONS TO WELL-BEING IN MENTAL HEALTH CANDIDATES

Zeynep Aydın Sünbül¹

Abstract

The purpose of this study was to examine how self-compassion and sub-dimensions correlate to well-being in mental health students. Participants of the study were 258 undergraduate students (186 female, 72 male) attending to psychological counseling and psychology programs. Self-Compassion Scale (Neff, 2003) and PERMA- Profiler (Butler and Kern, 2015) were used to collect data. The results of correlation analysis showed that a positive correlation exists between well-being scores and self-compassion dimensions of self-kindness ($r=47$, $p<.001$), common humanity ($r=35$, $p<.001$) and mindfulness ($r=35$, $p<.001$). As well, well-being was also found to be negatively correlated to self-judgment ($r=-33$, $p<.001$), isolation ($r=-37$, $p<.001$) and over-identification ($r=-26$, $p<.001$) dimensions of self-compassion. Overall self-compassion also showed significantly positive connections to well-being ($r=46$, $p<.001$). In the next step, a multiple linear regression analysis was conducted in order to explore the predictive effects of the sub-dimensions of self-compassion on well-being. The results of multiple linear regression analysis yielded that only self-kindness ($\beta = .40$, $p < .001$) and isolation ($\beta = -.24$, $p < .05$) are significant predictors of well-being. As well, the sub-dimensions of self-compassion were found to explain 26% of the variance in the well-being scores of mental health students.

Keywords: Self-compassion, Well-being, Mental health candidates

Introduction

Counseling profession is highly open to burnout (Maslach, 1978), compassion fatigue and psychological distress (Baker, 2003) compared to many other professions. According to Christopher and Maris (2010) these negative experiences as related to being a therapist don't always hit the active professionals but also the candidate therapists studying in these areas. As a well-known fact, counselor well-being is a vital personal and professional responsibility as well as an ethical requirement. In other words, counselors are personally and professionally responsible for promoting their own well-being and self-care in order to cope with the stressful pathways of their professional life (Nelson, Hall, Anderson, Birtles and Hemming, 2018). However, only a few of the counselor training programs cultivate self-care and well-being strategies to the students or novice counselors (Christopher and Maris, 2010). In this picture, caring for the self and management of personal and professional stress are regarded to be in the service and responsibility of students and professionals in this field.

Among many other possible self-care attitudes and processes that counselors may engage in, self-compassion can also be regarded as a healing practice providing well-being to the therapists (Nelson, Hall, Anderson, Birtles and

¹ (Istanbul Medipol University), zsunbul@medipol.edu.tr

Hemming, 2018). In other words, counselors who are expected to show compassion, kindness and care for their clients, are also anticipated to direct the same compassion toward themselves. Such aforesaid compassion is an exclusive construct brought out by Buddhism psychology and literally implies “to suffer with”. More broadly, compassion is having an awareness and a kind attitude for the challenging pathways of living. A caring and kind view toward suffering is a double layered process as embedded in Buddhism writings: a compassionate alliance to the self and also compassion for others. Given the two-dimensional structure of self-compassion, it is always a highlighted point that people who don’t have a concerned and gentle attachment to their own suffering would probably have a shallow compassion toward other people (Neff & Dahm, 2015). So, the essential of holding compassion for the surrounding is firstly showing compassion to the self that is also a very notable implication for counseling profession.

In an extensive conceptualization of self-compassion, Neff (2012) defined self-compassion as “...being warm and understanding toward ourselves when we suffer, fail, or feel inadequate, rather than flagellating ourselves with self-criticism” (p. 2). To put this definition in another way, pains and setbacks are natural parts of living and individuals who have compassion for their self, meet such challenging experiences with a gentle and agreeable attitude rather than having a firm and judgmental stance. In this framework, self-compassion was tentatively sub-categorized through the following psychological constructs: self-kindness versus self-judgment, common humanity versus isolation and mindfulness versus over-identification during the harsh times in the life.

The self-kindness of self-compassion implies getting a genuine and kind standing in challenging periods (Germer & Neff, 2013). Self-compassionate individuals accept that being imperfect and successful and having adversities in life is unavoidable so these individuals try to be gentle toward themselves when they face with challenging life events rather than getting furious when their lives don’t proceed to the direction they desire. Individuals may not always get or become completely the one they demand. If individuals disclaim this fact or try to struggle this suffering, their distress and self-criticisms overwhelm. However, if individuals accept this fact with gentleness and sympathy, they can obtain an emotional balance (Neff, 2012).

Common-humanity refers to an acceptance that life isn’t an excellent entity and everybody suffers from such hurtful experiences (Germer & Neff, 2013). Feelings of anger when not reaching the things individuals desire may lead to irrational but persistent states of isolation like if “I” were the only one feeling pain and making failures. Everyone suffers, however. The nature of being human means that we are mortal, fragile and deficient. Thus, self-compassionate individuals acknowledge that feeling pain and personal imperfections are shared experiences of all humans – something that all humans come over rather than something that only occurs in my life (Neff, 2012).

The mindfulness part of self-compassion is a unique non-judgmental awareness and approval for the agonizing senses, cognitions and experiences of the self (Germer & Neff, 2013). Self-compassion includes an equanimity toward negative feelings in a way that such emotions shouldn’t be kept down or dramatized. This balanced state is the result of identifying with the individuals who are also in pain and hence encouraging the individuals to see the larger picture in their lives. As well, such a balanced state also stems from to wishfully observe the negative feelings with an open and clear stance that is also the part of mindful awareness. Mindfulness is a state of mind in that individuals non-judgmentally and receptively observe and pay attention to their thoughts and emotions as they are rather than trying to press or avoid from them. Mindfulness teaches individuals not to be “over-identified” with their thoughts and emotions so that they don’t get stuck in the negative reactivity toward their experiences (Neff, 2012).

There are many studies focusing on the role of self-compassion in various psychological processes like mental health, depression, anxiety and stress (MacBeth and Gumley, 2012), psychological well-being (Neff, Kirkpatrick and Rude, 2007) and affective and cognitive responses to unfavorable circumstances (Leary, Tate, Allen, Adams and Hancock, 2007). However, only a few studies examined the therapeutic effects of self-compassion for counselors and students in these programs. In one such a study, the links between mindfulness, self-compassion, counselor characteristics and session variables were examined in 59 client-counselor trainee pairs. The results of the study showed that mindfulness and self-compassion were correlated to lower experiential avoidance and more session depth mentioned by counselor trainees. In addition, self-compassion was also found to have positive links to the tolerance for ambiguity (Fulton, 2016). At a review study, Voon, Lau and Leong (2017) highlighted self-compassion as a therapeutic factor for counselor well-being by generally referring to the theoretical as well as scientific studies on this topic.

Based on all, the aim of the current study is to examine the associations between self-compassion and compassion related factors of self-kindness, self-judgment, common humanity, isolation, mindfulness, over-identification and well-being in counseling students. Based on the theoretical frameworks and logical inferences, self-compassion, self-kindness, common humanity and mindfulness were hypothesized to be positive correlates of well-being while self-judgment, isolation and over-identification as the negative correlates for the wellness levels of mental health candidates.

Method

Participants

The participants of the study were 258 (186 female, 72 male) psychological counseling and psychology students. The average age of the participants was 20.37 (SD=1.47). In order select the sample, convenient procedures were followed (Fraenkel, Wallen and Hyun, 2011).

Instruments

Self-Compassion Scale (Neff, 2003) is 26-item measure assessing compassion through the following six dimensions: self-kindness, self-judgment, common humanity, isolation, mindfulness and over-identification. The Cronbach alpha for the scale was .93 indicating a near perfect internal consistency. In the Turkish adaptation of SCS, the Cronbach alpha levels for the sub-scales were .77 for self-kindness, .77 for self-judgment, .72 for common humanity, .80 for isolation, .74 for mindfulness and .74 for over-identification (Akın, Akın and Abacı, 2007).

PERMA- Profiler (Butler and Kern, 2015) is a multi-dimensional scale measuring well-being through positive feelings, engagement, relationships, meaning and accomplishment domains based on the well-being theory of Seligman. The instrument has 23 items along with 15 items measuring five dimensions of well-being and eight filler items. The internal consistency value of Cronbach alpha changes between .92 and .95 for the sub-dimensions. In the Turkish adaptation of Perma-Profiler, Cronbach alpha value was .91; while test-retest value was .83 for the overall scale (Demirci, Ekşi, Dinçer and Kardaş; 2017).

EXPLORATION OF THE CONNECTIONS BETWEEN SELF-COMPASSION AND SUB-DIMENSIONS TO WELL-BEING IN MENTAL HEALTH CANDIDATES

Zeynep Aydın Sünbül

Procedure

After receiving the ethical permissions from the Human Subjects Ethics Committee, the researcher contacted to the heads of Psychological Counseling and Guidance and Psychology departments. After informing them about the purpose and procedures, the researchers organized a time schedule based on the time availability of instructors. Then, the instrument package along with a voluntary participation form were handed out by the researcher during the regular classroom hours. It took approximately 10 minutes for students to fill out the scales.

Results

In the first part of data analysis, the raw data was screened and cleaned. Then, a Pearson product-moment correlation analysis and a multiple linear regression were respectively conducted to examine the relationships between self-compassion, self-kindness, self-judgment, common humanity, isolation, mindfulness, over-identification and well-being through SPSS 20 statistical package program (IBM, 2011). Results for the correlation analysis is presented in Table 1.

Table 1. Means, Standard Deviations and Inter-correlations for the Variables

Variable	M	SD	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Self-compassion	68.72	16.28	-							
2. Self-kindness	15.15	3.68	.75	-						
3. Self-judgment	13.49	4.39	-.82	-.40	-					
4. Common humanity	12.71	3.11,3.56	.63	.64	-.31	-				
5. Isolation	11.55	2.85	-.84	-.42	.76	-.33	-			
6. Mindfulness	12.70	3.67	.78	.73	-.43	.56	-.48	-		
7. Over-identification	11.81	17.69	-.77	-.32	.69	-.19	.75	-.48	-	
8. Well-being	103.07		.46	.48	-.33	.35	-.38	.35	-.26	-

Note. $N = 258$; All p values are significant at $***p < .001$.

As presented in Table 1, well-being scores of the participants are positively correlated to the self-compassion components of self-kindness ($r=.48$, $***p < .001$), common humanity ($r=.35$, $***p < .001$) and mindfulness ($r=.35$, $***p < .001$). As expected, the relations between well-being scores and self-judgment ($r=-.33$, $***p < .001$), isolation ($r=-.38$, $***p < .001$) and over-identification ($r=-.26$, $***p < .001$) were found negatively significant. The total self-compassion scores were also found to be positively correlated to well-being ($r=.46$, $***p < .001$).

At the next step, a multiple regression analysis of well-being along with the predictors were conducted. The unstandardized and standardized weights, effect sizes, significance of regression coefficients, R^2 and adjusted R^2 values were examined and results are presented in Table 2.

Table 2. Summary of linear regression analysis for self-compassion sub-dimensions predicting well-being (N= 258)

Variable	B	SE	B	T	P	R ²	ΔR ²
(Constant)	8.06	8.07		11.07	.000	.27	.26
Self-kindness	.42	.42	.40	4.60	.000		
Self-judgment	.35	.35	-.04	-.43	.668		
Common humanity	.41	.41	.07	.93	.355		
Isolation	.49	.49	-.24	-2.41	.017		
Mindfulness	.54	.54	-.10	-1.04	.301		
Over-identification	.43	.43	.04	.48	.632		

Notes. $F(6, 251) = 15.65$, ($p = .000$).

According to Table 2, the regression model predicting well-being scores of students studying in mental health fields is significant ($F(6,251) = 15.65$). The adjusted R^2 value of .26 indicates that self-kindness, self-judgment, common humanity, isolation, mindfulness and over-identification significantly explain 26% of the variance in the well-being levels of participants. The beta coefficients for each predictor showed that only self-kindness and isolation are significant predictors of well-being while self-judgment, common humanity, mindfulness and over-identification don't have significant effects on the dependent variable. The examination of the unique contribution of individual variable yielded that self-kindness ($\beta = .40$, $t = 4.60$, $p < .000$) has a high contribution followed by isolation ($\beta = -.24$, $t = -2.41$, $p < .05$).

Discussion

The aim of the current study was to investigate the associations between self-compassion and theoretically proposed self-compassion dimensions along with the well-being in students studying in mental health departments. The results of correlation analysis tentatively yielded that self-compassion along with the sub-constructs are essential ingredients for wellness of counseling students. More specifically, overall self-compassion, self-kindness, common humanity and mindfulness emerged as the positively related attributes of well-being while self-judgment, isolation and over-identification were found to be negatively correlated factors of wellness. However, the results of regression analysis yielded that only self-kindness and isolation are significant predictors of well-being in candidate mental health professionals.

As discussed earlier, self-compassion carries the individuals to a different realm in that they approach their suffering and negative experiences through a specific way of awareness, kindness and empathy. Such accepting, kind, aware and balanced attitude toward painful part of the living is assumed to free individuals from the burdens of suffering and lead a full life (Germer & Neff, 2013). Rather than to be harsh and judgmental with the catastrophic and stressful nature of living, a compassionate view of the self and hence for others can be regarded as a skill that not only counselors or other professional groups but also all individuals may easily reach to free from the burdens and restraints of their stressful personal, professional and social pathways.

The results emerged in this study showed that self-kindness is the highest contributing factor of well-being in mental health candidates. Self-kindness means to be genuine and kind with the self in harsh times. Individuals having self-kindness take an accepting and courteous stance when they fail or when they don't become the person exactly they want (Neff, 2012). The literature of psychology underlines that the perfectionism of therapists have

detrimental effects for both themselves and the clients (Haarhoff, 2006; Presley, Jones and Newton, 2017). According to Shafran et al. (2002), therapists who are perfectionist may be strict, controlling and refraining from the client problems that they accept as beyond their capacity to solve. As well, Leahy (2001) proposed that perfectionist therapists may hold other personal features of impatience and lack of empathy that also harm their personal and professional life. Thus, therapist self-kindness toward their experiences rather than holding a perfect and judgmental stance toward failures, challenges and suffering, could be regarded as a healing factor for both themselves and also clients' well-being.

Another result of the study underlined that isolation is another factor significantly interfering counselor' well-being. Isolation part of self-compassion literally implies that individuals who don't get their aspirations in the life or who fail may superfluously believe that they are the only person who experience such failures, pains and problems. As emphasized before, the undesirable consequences of stress is occasionally associated with psychosocial isolation (Penzer, 1984) and loneliness (Lushington & Luscari, 2001) in helping professionals. As well, elevated levels of stress may also impair clinicians' functioning leading to burnout characterized as depersonalization and emotional exhaustion that distort the personal and professional existence of mental health professionals (Rosenberg & Pace, 2006). Thus, the faith that everybody is the sufferer for some sort of problems and being human requires one to experience physical and psychological pains, challenges and harsh things may also become a healing agent for counselors to cope with the feelings of loneliness and isolation that they may experience in their various life spaces.

Counselors are professionally and personally assumed to have a genuine compassion and kindness to their clients. As self-compassion literature argues, for individuals to show compassion toward other people, they should firstly orient such compassion to their private experiences and inner-self (Neff & Dahm, 2015). Thus, the result that self-compassion and sub-dimensions are precursors of well-being in mental health students arose in this study could be accepted along with two different implications. First, as a professional requirement, counselor self-compassion can be regarded as an essential prerequisite of the compassion and care they show for the clients. Secondly, as a personal effort, counselors' self-compassion and related skills can be proposed as crucial care mechanisms over their personal well-being. Thus, the undergraduate programs and interventions aim at counsellor well-being can be organized around understanding such healing factors as self-compassion and related processes for this specific group of professionals.

The study has certain limitations that future studies are advised to regard while making references to the overall results presented. First, preference of convenient sampling method over random sampling may lead to the different conclusions other than this study. Second, the study was designed as a descriptive correlational study in that a basic correlation analysis was conducted to examine the relations between self-compassion and inclusive components to well-being in mental health program students. However, more predictive or complex structural models can also be designed to profoundly understand these associations along with various related factors. Lastly, the participants of this study were selected within the counseling and psychology students attending to a private university. Yet, similar studies with a larger and representative sample from different units of the population would create diverse and more generalizable results than this study.

References

- Akın, Ü., Akın, A., & Abacı, R. (2007). Öz-duyarlık Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe University Journal of Education*, 33, 1-10.
- Baker, E. K. (2003). *Caring for ourselves: A therapist's guide to personal and professional well-being*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Butler, J. and Kern, M. L. (2016). The PERMA-Profiler: A brief multidimensional measure of flourishing. *International Journal of Wellbeing*, 6(3), 1-48.
- Christopher, C. J. & Maris, A. J. (2010). Integrating mindfulness as self-care into counselling and psychotherapy training. *Counselling and Psychotherapy Research*, 10(2): 114-125.
- Demirci, İ., Ekşi, H., Dinçer, D. & Kardaş, S. (2017). Five-dimensional model of well-being: The validity and reliability of Turkish version of PERMA-Profiler. *The Journal of Happiness and Well-Being*, 5(1), 60-77.
- Fraenkel, J., Wallen, N. & Hyun, H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). US: McGraw-Hill Education.
- Fulton, L. C. (2016). Mindfulness, self-compassion, and counselor characteristics and session variables. *The Journal of Mental Health Counseling*, 38(4), 360-374.
- Germer, K. C. & Neff, D. K. (2013). Self-compassion in clinical practice. *Journal of Clinical Psychology*, 69(8), 856-867.
- Haarhoff, B. A. (2006). The importance of identifying therapist schema in cognitive therapy training and supervision. *New Zealand Journal of Psychology*, 35 (3), 126-131.
- IBM Corp. (2011). *IBM SPSS statistics for windows. Version 20.0*. Armonk, NY: IBM Corp.
- Leahy, R. L. (2001). *Overcoming resistance in cognitive therapy*. New York: The Guilford Press.
- Leary, R. M., Tate, B. E., Allen, B. A., Adams, E. C. & Hancock, J. (2007). Self-compassion and reactions to unpleasant self-relevant events: The implications of treating oneself kindly. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(5), 887-904.
- Lushington, K., & Luscari, G. (2001). Are counseling students stressed? A cross-cultural comparison of burnout in Australian, Singaporean and Hong Kong counseling students. *Asian Journal of Counseling*, 8, 209-232.
- MacBeth, A., and Gumley, A. (2012) Exploring compassion: a meta-analysis of the association between self-compassion and psychopathology. *Clinical Psychology Review*, 32 (6). pp. 545-552.
- Maslach, C. (1978). The client role in staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 34, 111-124.
- Neff, D. K. (2003). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2, 85-101.
- Neff, D. K. (2012). The development and validation of a scale measuring self-compassion. *Self and Identity*, 2, 223-250.

EXPLORATION OF THE CONNECTIONS BETWEEN SELF-COMPASSION AND SUB-DIMENSIONS TO WELL-BEING
IN MENTAL HEALTH CANDIDATES

Zeynep Aydın Sünbül

- Neff, D. K., & Dahm, A. K. (2015). Self-Compassion: What it is, what it does, and how it relates to mindfulness. In M. Robinson, B. Meier & B. Ostafin (Eds.) *Mindfulness and self-regulation* (pp.121-137). New York: Springer.
- Neff, D. K., Kirkpatrick, L. K. & Rude, S. S. (2007). Self-compassion and adaptive psychological functioning. *Journal of Research in Personality*, 41, 139-154.
- Nelson, R. J., Hall, S. B., Anderson, L. J., Birtles, C & Hemming, L. (2018). Self-compassion as self-care: A simple and effective tool for counselor educators and counseling students. *Journal of Creativity in Mental Health*, 13:1, 121-133.
- Penzer, W. N. (1984). The psychopathology of the psychotherapist. *Psychotherapy in Private Practice*, 2, 51-59.
- Presley, V.L; Jones, C.A; Newton, E.K. (2017) Are perfectionist therapists perfect? The relationship between therapist perfectionism and client outcomes in cognitive behavioral therapy. *Behavioral and Cognitive Psychotherapy*, 45(3), 225-237.
- Rosenberg, T., & Pace, M. (2006). Burnout among mental health professionals: Special considerations for the marriage and family therapist. *Journal of Marital and Family Therapy*, 32, 87-99
- Shafran, R., Cooper, Z. and Fairburn, C. G. (2002). Clinical perfectionism: a cognitive-behavioral analysis. *Behavior Research and Therapy*, 40, 773-791.
- Voon, S. P., Lau, P. L., Leong, K. E. (2017). A review on self-compassion and psychological well-being among counselors in Malaysia. *International Journal of Education, Psychology and Counseling*, 2(6), 46-56.

7

THE RELATIONSHIP BETWEEN GENDER ROLE STRESS AND LIFE SATISFACTION ON FEMALE UNIVERSITY STUDENTS

Nihan Altan Sarıkaya¹, Burcu Kucukkaya², Sevcin Oz³, Hatice Kahyaoglu Sut⁴

Abstract

This study was aimed to investigate of the relationship between gender role stress and life satisfaction on female university students. This cross-sectional study was conducted on 402 female university students volunteering to participate in social networking sites such as facebook, twitter, mail in February-April 2018. Data were collected by using the “Online Survey System” with The Personal Survey Form that was constructed by researchers, The Feminine Gender Role Stress Scale (FGRSS) and The Contentment with Life Assessment Scale (CLAS). Of the students, age range of 95.8% were 18-26, 96.3% were single, 32.8% were in the second grade and 25.6% read in the Faculty of Law. Of the students, mother education status of 68.9% was primary school and lower education, father education status of 52.7% was primary school and lower education, and 64.9% were living in Marmara region. It was found that the mean score of FGRSS was $65,86 \pm 30,50$, mean score of CLAS was $26,33 \pm 6,04$ and there was a significantly negative correlation at high level between gender role stress and life satisfaction of female university students ($r = -0,642$; $p < 0,001$).

Key words: Student, Gender Role Stress, Contentment with Life Assessment.

Introduction

It is known that one of the variables in social classification is gender (Karabekmez et al., 2018). As Gender is defining mostly inherited biologic, physiologic, hereditary properties of an individual as well as individual differences, however social gender concept is explained as status, roles, location of men or women that are taught by society or gained later, viewpoint of society towards individual and expectations from an individual (Cherry, 2005; Sancar et al., 2005).

As social culture in which the individual lives in, indicates how individuals should behave, think and act, it also shapes social lives of individuals (Reisner et al., 2015). The importance of socialization period is major as social gender roles are formed and socialization according to their genders are expected from individuals (Richmond et al., 2015; Demirbilek, 2007; Brady et al., 2016).

1 (Trakya University), nihanaltan85@gmail.com

2 (Trakya University), burcukucukkaya1992@gmail.com

3 (Trakya University), svcnoz_78@hotmail.com

4 (Trakya University), haticesut@yahoo.com

Social gender role stress reveals as a result of experiencing failure in reaching expectations from individuals by society. Since remaining loyal to defined roles culturally prevents subjective evaluations, stress level in individuals increases when they encounter facts involving social gender (Koc et al., 2017).

The sense of responsibility that social roles create in women leads to stress in women and causes attrition. As stress factors on individuals increase, physical and psychological problems occur and it is also known that satisfaction from life is effected negatively (Brady et al., 2016; Baltas & Baltas, 2010; Zeyneloglu & Terzioglu, 2011).

With increasing of education level in society it is thought it will gain social gender roles an equalitarian structure. In terms of reaching healthy generations it is important to make studies for youngs towards equalitarian approaches in social gender as well as plan their education (Komurcu, et al., 2016).

There encountered studies involving datas at national and international level that reflect female social gender role stress and life satisfaction of female university students. That is why in our study it was aimed to examine the relation between social gender role stress and life satisfaction of female university students.

In accordance with this purpose the question of research was obtained as below:

1. Is there a relation between social gender role stress and life satisfaction levels of female university students?

Methods

Study Design

This study is a cross sectional study.

Place and Time of the Study

The study was implemented through social media using the “Online Survey System” in February-April 2018.

Study Sample

The number of samples was calculated as $n = 368$ by predicting 95% power value in the 95% confidence interval based on the correlation coefficient $r = 0,30$ as a result of the statistical calculation considering the correlation coefficient in the study. Research was completed with $n = 402$ female students who met the inclusion criteria between the dates set for the study.

Research Group Selection Criteria

Female students volunteering to participate in the study and was enrolled at any university were included in the study.

Data Collection Tools

Data were collected by using a Personal Survey Form, The Feminine Gender Role Stress Scale (FGRSS) and The Contentment with Life Assessment Scale (CLAS). It takes about 7 minutes to fill out personal information form and scales.

Personal Survey Form; The questionnaire consists of 7 questions including personal characteristics (age, class, reading section, marital status, mother education status, father education status, living geographical region) in the form of personal survey form that was constructed by the researchers,

The Feminine Gender Role Stress Scale (FGRSS): The Feminine Gender Role Stress Scale (FGRSS), developed by Koc et al. in 2017, consists of 20 items and 4 factors. Scale is a 5-point Likert-type (1: not stressful for me, 5: very stressful for me). The high score on the scale of the sample formed by the university student shows that the individual's gender role was more stressful. The Cronbach Alpha reliability coefficient of scale was reported as 0.92 (Koc 2017). In our study, the Cronbach Alpha reliability coefficient was found as 0.98.

The Contentment with Life Assessment Scale (CLAS): The Contentment with Life Assessment Scale, developed by Lavallee et al. in 2007 and adapted to Turkish by Akin and Solo in 2015, consists of 5 items. This one-dimensional scale was a 7-point Likert-type (1: Absolutely not, 7: Absolutely). Items 3 and 4 were reverse encoded in scale. High scores indicate high level of life satisfaction. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was reported as 0.73 (Akin & Yalnız 2015, Lavallee et al., 2007). In our study, the Cronbach Alpha reliability coefficient was found 0.84.

Procedure

With the sharing of the questionnaire link on the social networking sites, the women who accepted to participate in the study were applied to the university students over the internet without asking for their names. The IDs of the browsers logged into the survey system were locked and more than one attendance was blocked.

Analysis

The analyses of the data were carried out with SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 23.00 package software. For the statistical analysis of the data, descriptive statistics such as mean scores, standard deviations and percentages, a one-sample Kolmogorov-Smirnov test conformity of the quantitative variable of the normal distribution, and Pearson Correlations were used. The significance level was taken as $p < 0.05$.

Ethical Approach

Research ethics committee approval was granted by the institution where the study was carried out (Scientific Research Project Ethics Committee, Faculty of Medicine, Trakya University, 14.11.2013/ 31877), and before starting to work with female university students participating in the study, the online survey system asked whether they were volunteers or not and the answer was yes written consent was taken from the participating female university study.

Results

Of the students, age range of 95.8% were 18-26, 96.3% were single, 32.8% were in the second grade and 25.6% read in the Faculty of Law. Of the students, mother education status of 68.9% was primary school and lower education, father education status of 52.7% was primary school and lower education, and 64.9% were living in Marmara region (Table 1).

THE RELATIONSHIP BETWEEN GENDER ROLE STRESS AND LIFE SATISFACTION ON FEMALE UNIVERSITY STUDENTS

Nihan Altan Sarıkaya, Burcu Kucukkaya, Sevcin Oz, Hatice Kahyaoglu Sut

Table1. *Personal Characteristics of Female University Students (n = 402)*

Variables		n	%
Age	18-26	385	95,8
	27-35	16	4,0
	36 ≤	1	0,2
Marital Status	Single	387	96,3
	Married	15	3,7
Class	Preparation	3	0,7
	1.	64	15,9
	2.	132	32,8
	3.	95	23,6
Faculty / Vocational School	College of Physical Education and Sports	4	1,0
	Faculty of Pharmacy	2	0,5
	Faculty of Letter	16	4,0
	Faculty of Education	42	10,4
	Faculty of Science	15	3,7
	Faculty of Fine Arts	3	0,7
	Vocational College of Fine Arts	1	0,2
	Faculty of Law	103	25,6
	Faculty of Economics & Administrative Sciences	23	5,7
	Faculty of Divinity	2	0,5
	Faculty of Architecture	1	0,2
	Faculty of Engineering	7	1,7
	Faculty of Health Sciences	156	38,8
	Vocational College of Health Services	3	0,7
	College of Health	7	1,7
	Vocational College of Social Sciences	6	1,5
	Vocational College of Technical Sciences	1	0,2
	School of Applied Sciences	9	2,2
	School of Foreign Languages	1	0,2
Mother Education Status	Primary school and lower	277	68,9
	High school and upper	125	31,1
Father Education Status	Primary school and lower	212	52,7
	High school and upper	190	47,3
Geographical Region where the majority of your life has passed	Mediterranean Region	30	7,5
	Eastern Anatolia Region	8	2,0
	Aegean Region	51	12,7
	Southeastern Anatolia Region	8	2,0
	Central Anatolia Region	36	9,0
	Black Sea Region	8	2,0
	Marmara Region	261	64,9

When the mean scores of the students were taken from the scales; the mean score of The Feminine

Gender Role Stress Scale (FGRSS) was $65,86 \pm 30,50$ and mean score of The Contentment with Life Assessment Scale (CLAS) was $26,33 \pm 6,04$ (Table 2).

There was a significantly negative correlation at high level between gender role stress and life satisfaction of female university students ($r = -0,642$, $p < 0,001$) (Table 2).

Tablo 2. *The Relationship Between Gender Role Stress and Life Satisfaction of Female University Students*

Scales	Minimum	Maximum	X $\pm$ SS	p	r
The Feminine Gender Role Stress Scale (FGRSS)	20	100	65,86 $\pm$ 30,50	<0,001	-0,642
The Contentment with Life Assessment Scale (CLAS)	14	35	26,33 $\pm$ 6,04		

Discussion

In this study the relation between social gender role stress and life satisfaction of female university students was examined.

In our study The Feminine Gender Role Stress Scale (FGRSS) total point average of female university students was found as 65.86 ± 30.50 whereas The Contentment with Life Assessment Scale (CLAS) point average was found as 26.33 ± 6.04 . As the point that can be taken from FGRSS changes between 20 and 100, the point that can be taken from CLAS changes between 7 and 35. As the point averages taken from scales were evaluated it can be said that female students feel social gender role stress and life satisfaction at moderate level.

Kazmierczak (2010) in his study states that gender role stress is generally related with women than men. Bayar et. al (2017) found point average of woman social gender role stress point of university students as 79.99 ± 18.51 .

Yaşar (2007) states that hindering and mental conflicts disorder mental health of women. It is thought that external hinderances become internal hinderances in women in time and cause to reveal negative feelings such as stress. The previous studies showed that perceived stress is effective on life satisfaction (Yetim, 1993; Makinen & Pychyl, 2001; Simons, 2002; Hui, 2017)

There found that there is a significant relation at high level in negative way between social gender role stress and life satisfaction of female university students ($r = -0,642$; $p < 0,001$) (Table 2). As a result of study it is shown that as social gender role stress of female university students increases, their life satisfaction decreases.

Decreasing of life satisfaction of women having social gender role stress will bring along mental problems. Perrotte et. al (2018) in their study states that social gender roles affect stress formation and alcohol abuse that is considered as social problem. Yaşar (2007) stated that depression reveals in women is related with social gender roles of women.

The roles given to women by society and the stress women suffer against these roles affect the life satisfaction of women and this has a great importance in terms of mental health of society. Obtaining social gender role stress of women and its affecting factors is important in terms of protective and preventing mental health services. Within

this context according to the study results directing female university students to psychological counseling centres in their universities, identify stress fields in the lives of women, planning psychoeducations of coping with stress and for all women benefitting from mental health services should be supported.

References

1. Akin, A., & Yalniz, A. (2015). Turkish Version of Contentment with Life Scale (Clas): The study of validity and reliability. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(54), 95-102.
2. Baltas, A., & Baltas, Z. (2010). *Stress and ways to cope*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
3. Brady, J., Iwamoto, DK., Grivel, M., Kaya, A., & Clinton, L. (2016). A systematic review of the salient role of feminine norms on substance use among women. *Addictive behaviors*, 62, 83-90.
4. Bayar, O., Haskan Avci, O., & Koc, M. (2017). Feminine gender role stress, perception of honor and gender role attitude on female university students. *Ulakbilge*, 5(17), 1835-1853.
5. Cherry, A. L. (2005). *Examining global social welfare issues*. Thomson Brooks / Cole, Belmont.
6. Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet ayrimcılığının sosyolojik acidan incelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(511), 12-27.
7. Hui, T. X., & Ramzan, U.B.M. (2017). Relationship of Perceived Stress and Life Satisfaction among Medical Students: A Cross-sectional Study. *British Journal of Medicine & Medical Research*, 20(10), 1-7.
8. Karabekmez, S., Yildirim, G., Akamca, G. O., Ellez, A. M., & Uner, A. N. B. (2018). The study of social gender perceptions of preschool children related to professions. *Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)*, 2(1), 52-70.
9. Kazmierczak, M. (2010). The feminine and masculine gender role stress conclusions from Polish studies. *Polish Psychological Bulletin*, 41(1), 20-30.
10. Koc, M., Avci, O. H., & Bayar, O. (2017). Development of The Feminine Gender Role Stress Scale (FGRSS): Validity and Reliability Study. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, 41, 284-297.
11. Komurcu, N., Yildiz, H., Toker, E., Karaman, O. E., Genc, Koyucu, R., Durmaz, A., Aydin, N. (2016). Nursing and Midwifery Students Attitudes About Gender Role in Society and the Perceptions of Honor Related to Women. *International Refereed Journal of Gynaecological Diseases and Maternal and Child Health*, 5, 1-1.
12. Lavalley, L. F., Hatch, P. M., Michalos, A. C., & Mckinley, T. (2007). Development of the contentment with life assessment scale (CLAS): Using daily life experiences to verify levels of self-reported life satisfaction. *Social Indicators Research*, 83, 201-244.
13. Makinen, J. A., & Pychyl, T. A. (2001). The differential effects of project stress on life-satisfaction. *Social Indicators Research*, 53, 1-16.
14. Perrotte, J. K., Baumann, M. R., & Knight, C. F. (2018). Traditional Gender Roles and the Stress–Alcohol Relationship Among Latina/o College Students. *Substance use & misuse* 1-6.

15. Reisner, S. L., Greytak, E. A., Parsons, J. T., & Ybarra, M. L. (2015). Gender minority social stress in adolescence: disparities in adolescent bullying and substance use by gender identity. *The Journal of Sex Research*, 52(3), 243-256.
16. Richmond, K., Levant, R., Smalley, B., & Cook, S. (2015). The Femininity Ideology Scale (FIS): Dimensions and its relationship to anxiety and feminine gender role stress. *Women & health*, 55(3), 263-279.
17. Sancar, S., Acuner, S., Ustun, İ., & Bora, A. (2006). Cinsiyet esitsizligi bir “kadin sorunu” degil, toplumun sorunudur. UNDP-Kalkinma ve Demokratiklesme Projelerinde Cinsiyet Esitligi Hedefinin Gozetilmesi Egitimi.
18. Simons, C., Aysan, F., Thompson, D., Hamarat, E., & Steele, D. (2002). Coping resource availability and level of perceived stress as predictors of life satisfaction in a cohort of Turkish college students, *College Student Journal*, 36, 129–141.
19. Yasar, M. R. (2007). Feminine Gender Depression. *Firat University Journal of Social Science*, 17(2), 251-281.
20. Yetim, U. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects. *Soc Indic Res*, 29, 277-289.
21. Zeyneloglu, S., & Terzioglu, F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe University Journal of Education*, 40, 409-420.

8

“NO DOESN’T MEAN YES OR MAYBE”: DATING VIOLENCE AWARENESS OF UNIVERSITY STUDENTS

Ceyda Kuloğlu¹

Abstract

Dating violence constitutes the first stage of the violence against women. Dating is the emotional and sexual stage that is shared by couples before marriage. Behaviors that are accepted as normal and desirable during dating may turn into family violence after the couples get married. Some behaviors are considered as “normal” during flirting such as intervening someone else’s private space, partner restriction and even sometimes, physical violence. Physical violence, sexual violence psychological violence and digital violence that occur during the flirting are considered as dating violence. The aim of this study is to reveal the awareness of Başkent University students about dating violence. For this purpose, a questionnaire was conducted to 617 students from Başkent University in 2017-2018 spring semester. The questionnaire consists of two different parts. In the first part, demographic information of the students was obtained. In the second part, students’ awareness levels on dating violence were gained with a total of 49 likert scale questions (3-system).

Keywords: Violence against women, dating violence, university students.

Introduction

Dating violence constitutes the first stage of the violence against women. Dating is the emotional and sexual stage that is shared by couples before marriage. Behaviors that are accepted as normal and desirable during dating may turn into family violence after the couples get married. Some behaviors are considered as “normal” during flirting such as intervening someone else’s private space, partner restriction and even sometimes, physical violence. Physical violence, sexual violence psychological violence and digital violence that occur during the flirting are considered as dating violence. Dating violence is a less visible type of violence than other forms of violence against women that has begun to take place relatively recently in the literature and the concept is new. Dating violence research has been conducted for about twenty years. It happens because the couples intervene and limit each other by using physical, psychological or sexual violence types in their private lives, in the name of loving each other. This type of violence usually affects young people and it is difficult for them to take an action because they regard their behaviors as normal and they try to solve it on their own by keeping it as secret

The aim of this study is to reveal the awareness of Başkent University students about dating violence. For this purpose, a questionnaire was conducted to 617 students from Başkent University (Faculty of Dentistry, Faculty of Education, Faculty of Arts and Sciences, Faculty of Fine Arts, Faculty of Law, Faculty of Communication, Faculty of Health Sciences, Faculty of Engineering and Faculty of Commercial Sciences) in 2017-2018 spring semester. The questionnaire consists of two different parts. In the first part, demographic information of the students was

¹ (Başkent University), ceyda.kuloglu@gmail.com

obtained. In the second part, students' awareness levels on dating violence were gained with a total of 49 likert scale questions (3-system). There are questions on dating violence covering physical, emotional, sexual and digital violence types and undergraduate students answered them as "agree" "undecided" or "disagree" according to their opinions. In this regard, this study is a situation analysis in order to express the university students' dating violence awareness.

1. A new type of violence against women: Dating Violence

World Health Organization (WHO) defines violence as "the intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, psychological harm, maldevelopment or deprivation" (WHO 2002: 4). There are self-directed, interpersonal and collective categories and physical, sexual, psychological and deprivation or neglect types of violence (WHO 2002: 5).

Violence is considered as a power to dominate the other and it is a one of the basic human rights violations. The perpetrator of violence is the one who is dominating the other. In feminist literature, these perpetrators of violence are usually men and the oppressed ones are the women. It is same in all types of relations, whether it is marriage or dating. Dating violence is an interpersonal type of violence and includes sexual, psychological and physical violence (Aslan et al. 2008: 9). As the technological devices improved, we may also add digital violence in the types of dating violence. Dating is defined as "a dyadic relationship involving meeting for social interaction and joint activities with an explicit or implicit intention to continue the relationship until one or the other party terminates or until some other more committed relationship is established (e.g. cohabiting, engagement, or marriage)" (Straus 2004: 792).

As Straus (2004: 791) mentions, it is known by now that, dating couples use violence more than married couples and the higher rate has been proven by 50 studies since 1980s. Dating violence could be whether from men or women to their partners. But in any other violence situations, dating violence is usually operated by men against women. As Aslan et al. (2008: 11) mentions, women face dating violence more than men and it could be a sign of the future violence situations for these women. The causes of dating violence may because of the society's view that men are superior to women, men's behaviors are more tolerated and there are conventional judgments against women. As it is known, gender stereotypes are constantly reproduced in patriarchal societies and gender is not only defined by biological human bodies, but also by the relationships with the whole social domain that the body exists (Paköz and Coşkun 2014: 210). As a result of the accepted stereotypes for women and men (Kaçar 2007), some behaviors are considered as ordinary and even love signs during the dating period and lead to greater problems in the future. Young female victims may be the victims of the future domestic violence in later years as if they normalize and accept violence in flirting phase of their relationship (Rosen and Bezold 1996).

In dating violence, one is using violence or maltreatment in order to control and dominate his/her partner. If the violence is physical or sexual it is easier to be identified. This type of violence is mostly preferred to be kept as a secret, like in any other violence type. The reason might be because dating violence usually happens among youth and young people are not experienced enough in relationships (Aslan et al. 2008: 9-10). Another reason might be, especially developing countries like Turkey are much more conservative and the relationship itself could be kept as a secret from the families and the victims could not find support from them. It could happen in every socio-

economic status and 20% of dates include various types of violence. In high school level, facing dating violence is 22% and in undergraduate level it is 32% (Aslan et al. 2008: 10).

As mentioned before, there are basically four types of dating violence. The first one is “physical dating violence” that may include, scratching, slapping, kicking, biting, choking, pushing, beating and/or any other act done with violent intention and harm the other (Fashee et al. 2007: 502). The second type is “psychological, emotional and/or verbal dating violence”, which is the most invisible in other words, could not be identified easily and as much as harmful for the victim like other types of violence. This dating violence type may include insulting, criticizing and humiliating the partner in front of friends or in private, threatening to hurt the partner, to damage a partner’s possessions, to suicide and/or breaking up, ignoring the partner, undermining self-esteem and/or independence of the partner such as isolating her/him from family, friends and/or social groups (Offenhaur et al. 2011).

Another type of dating violence is “sexual dating violence”, which is defined as “unwanted sexual contact (touching or kissing without permission), rape, attempted rape (use of physical force, alcohol, or other drugs or position of power), and verbal sexual coercion (being talked or pressured into having unwanted intercourse) (Rickert et al. 2004). The last type of dating violence is “digital dating violence” which is a result in developments of the technological devices. As it is well known, young generation is very mingling with technological devices and social media. Almost all of them use smart phones and they mostly use social media (facebook, twitter, instagram, etc.) actively. In this regard, digital dating violence may include, importunately calling or texting, learning passwords of the social media accounts, using partner’s social media accounts without permission, deleting unwanted people from the partners’ account, obsessively asking questions about what she/he is doing online, threatening the partner online, reading text messages sneakily, forcing to send nude photos, or forcing to send location from the partner and/or wanting selfies that proves the partner’s location, etc.

It is traditionally accepted that any type of violence against women is a form of punishment and this opinion is not only internalized by men, but also by women. Violence is normalized and justified by women as they are loved and nurtured. In order to combat violence against women it is also crucial to combat the system itself (Uluocak et al. 2014: 368), which is patriarchal ideology. Johnson (1995: 284) conceptualizes this system as “patriarchal terrorism”, which is “a product of patriarchal traditions of men’s right to control ‘their’ women, is a form of terroristic control of wives by their husbands that involves the systematic use of not only violence but economic subordination, threats, isolation, and other control tactics”. Dating violence is also a part of patriarchal terrorism as any other violence against women types.

2. Demographic Information of the Participants

Sex				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Female	369	59.8	59.8	59.8
Male	248	40.2	40.2	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 1. Participants’ Sex

As seen in Table 1 above, there are 617 participants in total and the female participants constitute 59.8% and the male participants are 40.2%.

Faculty				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Faculty of Dentistry	67	10.9	10.9	10.9
Faculty of Fine Arts	84	13.6	13.6	24.5
Faculty of Health Sciences	31	5.0	5.0	29.5
Faculty of Education	81	13.1	13.1	42.6
Faculty of Law	33	5.3	5.3	48.0
Faculty of Commercial Sciences	67	10.9	10.9	58.8
Faculty of Arts and Sciences	83	13.5	13.5	72.3
Faculty of Communication	98	15.9	15.9	88.2
Faculty of Engineering	73	11.8	11.8	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 2. Faculty of the Participants

There are totally 617 participants from nine faculties in the study. Most of the participants are from Faculty of Communication with 15.9% and with 13.6% Faculty of Fine Arts is following.

Relationship Status				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
in a relationship	267	43.3	43.3	43.3
not in a relationship	349	56.6	56.7	100.0
Total	616	99.8	100.0	
Missing System	1	.2		
Total	617	100.0		

Table 3. Relationship Status of the Participants

As it is seen in Table 3 above, the 43.3% of the participants have partners and 56.6% of them are not in a relationship.

Mother's Level of Education				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Literate but not graduated from elementary school	6	1.0	1.0	1.0
Elementary School	68	11.0	11.0	12.0
Secondary School	29	4.7	4.7	16.7
High School	228	37.0	37.0	53.7
Undergraduate	199	32.3	32.3	86.0
Graduate	73	11.8	11.9	97.9
Doctorate	13	2.1	2.1	100.0
Total	616	99.8	100.0	
Missing System	1	.2		
Total	617	100.0		

Table 4. Education Level of Participants' Mothers

The mothers of the participants have mostly high school level of education with 37%. Undergraduate level of education is following with 32.3%. From these percentages we may say that most of the participants' mothers are moderately educated.

Father's Level of Education				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Literate but not graduated from elementary school	7	1.1	1.1	1.1
Elementary School	31	5.0	5.0	6.2
Secondary School	35	5.7	5.7	11.9
High School	191	31.0	31.1	42.9
Undergraduate	214	34.7	34.8	77.7
Graduate	116	18.8	18.9	96.6
Doctorate	21	3.4	3.4	100.0
Total	615	99.7	100.0	
Missing System	2	.3		
Total	617	100.0		

Table 5. Education Level of Participants' Fathers

Unlike to participants' mothers, fathers of the participants have mostly undergraduate level of education with 34.7% and high school level is following with 31%.

3. Research Findings of the Study

Dating violence awareness of the participants is gained with a questionnaire composed of 49 likert type questions, which are aimed to include theoretical explanations. Likert type questions consist of "agree", "undecided" and "disagree" options. These types of questions are used not to measure participants' level of awareness, but in order to get an overall idea about the students' dating violence awareness. Questions are designed to get students' opinions about physical, emotional, sexual and digital violence that they face or might face in their relationships. The questions are for both sexes, not only for women. In other words, same question is asked both for men and women to see the whole picture. In this regard, 16 answers, which are representative of various types of dating violence from the questionnaire, will be evaluated below.

3.1. Participants' Physical Dating Violence Awareness

It can be said from a general evaluation of the answers that participants are aware of physical dating violence and strictly oppose physical violence in relationships. In this regard, we may argue that they mostly do not tolerate physical violence in their relationships or potential relationships.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	55	8.9	8.9	8.9
Undecided	48	7.8	7.8	16.7
Disagree	514	83.3	83.3	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 6. Women can slap their partners when they are angry

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	53	8.6	8.6	8.6
Undecided	46	7.5	7.5	16.0
Disagree	518	84.0	84.0	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 7. Men can slap their partners when they are angry

As seen Table 6 and Table 7 above, it is neither acceptable for women nor men to slap their partners when they are angry. Women’s physical violence is not approved with 83.3% and also men’s physical violence is not acceptable and 84% of the participants, both women and men, disagree about this issue.

It is also not acceptable for the participants to hide physical dating violence if they face in their relationships. This question is also asked for both sexes and it is seen that the students are relatively aware of the harmful consequences of physical violence and do not evaluate it as normal act in a relationship. As seen in Table 8 and Table 9 below, the participants in total are disagree to hide physical violence if either women or men face in a relationship.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	90	14.6	14.6	14.6
Undecided	36	5.8	5.8	20.5
Disagree	490	79.4	79.5	100.0
Total	616	99.8	100.0	
Missing System	1	.2		
Total	617	100.0		

Table 8. Women should hide if they face physical violence in a relationship

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	87	14.1	14.1	14.1
Undecided	42	6.8	6.8	20.9
Disagree	488	79.1	79.1	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 9. Men should hide if they face physical violence in a relationship

3.2. Participants’ Sexual Dating Violence Awareness

Like physical violence awareness, participants are mostly aware of sexual dating violence in relationships. Most of the participants answered sexual violence questions as disagree in the questionnaire. They are asked if it is acceptable to force the partner (either women or men) for sexual relationship and they are mostly answered as “disagree” for this question. As it is seen in Table 10 below, 76.5% of the participants disagreed if women is forcing their partners for sexual relations and in Table 11, 78.1% of the participants disagree if men is forcing their partners for sexual relations.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	87	14.1	14.1	14.1
Undecided	58	9.4	9.4	23.5
Disagree	472	76.5	76.5	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 10. Women can force their partners for sexual relations

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	83	13.5	13.5	13.5
Undecided	51	8.3	8.3	21.8
Disagree	482	78.1	78.2	100.0
Total	616	99.8	100.0	
Missing System	1	.2		
Total	617	100.0		

Table 11. Men can force their partners for sexual relations

It can be said that participants are aware of sexual dating violence. As it is seen in Table 12 and Table 13 below, they are mostly disagree for the women and men to force their partners to send nude photos as similar to the answer for forcing partners for sexual relations. This situation is not also acceptable for the Başkent University students. With 76.5%, participants disagree to women may force their partners to send nude photos and with 72% participants disagree to men may force their partners to send nude photos.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	86	13.9	14.0	14.0
Undecided	58	9.4	9.4	23.4
Disagree	472	76.5	76.6	100.0
Total	616	99.8	100.0	
Missing System	1	.2		
Total	617	100.0		

Table 12. Women may force their partners to send nude photos

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	114	18.5	18.5	18.5
Undecided	58	9.4	9.4	27.9
Disagree	444	72.0	72.1	100.0
Total	616	99.8	100.0	
Missing System	1	.2		
Total	617	100.0		

Table 13. Men may force their partners to send nude photos

3.3. Participants' Emotional/Psychological/Verbal Dating Violence Awareness

Although it can be argued that participants are aware of physical and sexual dating violence, they are relatively not aware of emotional dating violence. As argued above, physical and sexual violence is more visible and can be proven easier, emotional violence is not visible but as harmful as any other type of violence. Some acts seem normal for the university students, as they experience them in every part of their lives. They may watch it on TV or they may face it in their own families. The most striking answer of the study is, most of the participants agree that it is normal for either women or men to feel jealousy and/or sense of ownership for their partners. Actually, this answer shows us that these participants normalize and legitimize emotional dating violence because jealousy and sense of ownership are the basic first steps of all types of violence. As it is seen in Table 14, most of the participants (62.4%) agree that it is normal for women to feel jealousy and sense of ownership for their partners and in Table 15, again most of the participants (62.1%) agree that it is normal for men to feel jealousy and sense of ownership for their partners.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	385	62.4	62.4	62.4
Undecided	95	15.4	15.4	77.8
Disagree	137	22.2	22.2	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 14. It is normal for women to feel jealousy and sense of ownership for their partners

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	383	62.1	62.1	62.1
Undecided	106	17.2	17.2	79.3
Disagree	128	20.7	20.7	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 15. It is normal for men to feel jealousy and sense of ownership for their partners

Similar to physical dating violence, most of the participants are against swearing to their partners but on the other hand, it is acceptable to shout at their partners when they are angry. As it is seen in Table 16, participants are strongly disagree to neither women's nor men's swearing to their partners when they are angry.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	83	13.5	13.5	13.5
Undecided	67	10.9	10.9	24.4
Disagree	466	75.5	75.6	100.0
Total	616	99.8	100.0	
Missing System	1	.2		
Total	617	100.0		

Table 16. It is normal for women to swear to their partners when they are angry

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	68	11.0	11.1	11.1
Undecided	61	9.9	9.9	21.0
Disagree	486	78.8	79.0	100.0
Total	615	99.7	100.0	
Missing System	2	.3		
Total	617	100.0		

Table 17. It is normal for men to swear to their partners when they are angry

In Table 18 and in Table 19², we see that unlike swearing to their partners, it is acceptable to shout at their partners for both women and men when they are angry. Again it could be argued that participants normalize shouting at their partners but it is a form of emotional violence and it is a kind of humiliating and controlling the partner by frightening them. As seen in Table 18 below, the total of “agree” and “undecided” options for it is normal for women to shout at their partners when they are angry is 49.8%, which is nearly half of the participants. Similarly in Table 19 below, it is seen that again almost half of the participants (41%) “agree” or “undecided” for is normal for men to shout at their partners when they are angry.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	161	26.1	26.1	26.1
Undecided	146	23.7	23.7	49.8
Disagree	310	50.2	50.2	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 18. It is normal for women to shout at their partners when they are angry

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	130	21.1	21.1	21.1
Undecided	123	19.9	19.9	41.0
Disagree	364	59.0	59.0	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 19. It is normal for men to shout at their partners when they are angry

3.4. Digital Dating Violence

After the development of technological devices, especially internet and the smart phones, control of partners over each other is also changed its shape. Besides other types of dating violence, digital violence is also influential on couples effectively and should be taken into account. But still it is a new phenomena and it is seen in the study that some forms of digital violence is evaluated as normal and some are not by the participants. For example, although the total of “agree” and “undecided” rates is high in looking at partner’s phone without permission

2 In these tables, “agree” and “undecided” options are evaluated together. The reason of this is because it is obvious that shouting at your partner is a kind of emotional violence and being undecided about the issue means it is possible to use this kind of violence against the partner. In other tables, it is not needed to evaluate these two options together because the difference in those tables are more accurate.

and explaining what she or he is doing online, these statistics are not included because the “disagree” option is still higher than these two. But on the other hand, one of the digital violence forms, which is calling or texting clamorously if one could not get an answer agreement rate is high in the answers of the participants. As it is seen in Table 20 and Table 21³ below, the total rate of “agree” and “undecided” options is 59.5% for women may call or text their partners clamorously, if they could not get an answer and it is 62.4% for men may call or text their partners clamorously, if they could not get an answer.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	240	38.9	39.0	39.0
Undecided	127	20.6	20.7	59.7
Disagree	248	40.2	40.3	100.0
Total	615	99.7	100.0	
Missing System	2	.3		
Total	617	100.0		

Table 20. Women may call or text their partners clamorously if they could not get an answer

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Agree	240	38.9	38.9	38.9
Undecided	145	23.5	23.5	62.4
Disagree	232	37.6	37.6	100.0
Total	617	100.0	100.0	

Table 21. Men may call or text their partners clamorously if they could not get an answer

Conclusion and Discussion

Dating violence has been studied in recent years and seen as the first stage of violence against women. It is mostly seen in high and undergraduate school levels. Because the couples are not experienced in relationships, internalize the patriarchal norms and not criticize them enough make this kind of violence more possible. Although the perpetrator of the dating violence can be from both sexes, the victims are generally women because of the prevalent gender norms and its impact on oppression and subordination of women in the society. Dating violence should be evaluated seriously and action needed to be taken against it in order to protect women from the beginning of their relations with partners.

The aim of this study is to evaluate the dating violence awareness of Başkent University students. In other words, they were given a questionnaire that includes questions about physical, emotional/psychological/verbal, sexual and digital dating violence and they were asked to choose one of the options from “agree”, “undecided” or “disagree”. It was seen from the answers that, most of the Başkent University students from different faculties are quite aware of dating violence, which could be because they have relatively educated parents. There were 49 questions about the issue, but only 16 representative ones are given in this paper. But when we evaluate the whole picture, it is obvious that, Başkent University students are relatively aware of physical and sexual dating violence types. This shows us the power of women’s movement and the campaigns on violence against women. Because the physical

³ In these tables, the total rate of agree and undecided options is taken into account because of the same reason explained above.

and sexual violence types are more visible, they could not be overlooked and they could not be normalized anymore. Whereas, the emotional and digital violence types are less visible and there is more potential for them to be normalized. According to the answers of Başkent University students, it seems like emotional violence is normalized and is not seen as violence. The question about emotional dating violence, which has the most striking answer is that “it is normal for women/men to feel jealousy and sense of ownership for their partners” and most of the students agreed on this statement. Actually, this situation is very dangerous because the root of every kind of violence against women is jealousy and sense of ownership. Most of the female femicide is committed with the sake of jealousy and sense of ownership. Although there is awareness on dating violence is general, there is not enough awareness among the students for emotional violence. There should be more campaigns, lectures, seminars, etc. on the issue because emotional violence is as harmful as the other kinds of violence especially against women.

On the other hand, although most of the studies do not include digital violence in their framework, I also wanted to learn the students’ opinion on the subject. This type of violence is also crucial because especially younger generations live literally in their phones. Their virtual reality is more important than any other thing in their lives. And this growing situation has also found its own way to oppress women. For Başkent University students, the awareness on this issue has not yet become serious. They do not evaluate calling or texting their partners clamorously if they could not get an answer as dating violence. For them it is a normal act to call their partner until they reach them. But in the background, it is a way to control the partner and this is directly a form of dating violence.

In sum, especially with the help of global women’s movement, younger generations are more aware of dating violence but there is still a long way to go because there are still some forms of violence that are kept as invisible and are obstacles in front of gender equality. Violence types such as emotional and digital must be studied more and should be thought on all occasions.

References:

- Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T., & Temel, F. (2008). *Ankara’da iki hemşirelik yüksekokulunun 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Teknik Rapor. Ankara.
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Linder, F., Rice, J., & Wilcher, R. (2007). Typologies of adolescent dating violence: Identifying typologies of adolescent dating violence perpetration. *Journal of interpersonal violence*, 22(5), 498-519.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283-294.
- Kaçar, Ö. (2007). *Toplumsal cinsiyet ve kadının konumu: Türkiye’de yakın zamanlardaki değişimi anlamak*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Offenhauer, P., & Buchalter, A. (2011, June). Teen dating violence: A literature review and annotated bibliography. In *A report prepared by the Federal Research Division, Library of Congress under an interagency agreement with the Violence and Victimization Research Division, National Institute of Justice*.

- Paköz, A. ve Coşkun, Ç. (2014). Erendiz Atasü romanlarında şehir ve kadın. In G. Sönmez İşçi (Ed.), *Erendiz Atasü Edebiyatı* (209-222). İstanbul: Can Yayınları.
- Rickert, V. I., Wiemann, C. M., Vaughan, R. D., & White, J. W. (2004). Rates and risk factors for sexual violence among an ethnically diverse sample of adolescents. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 158(12), 1132-1139.
- Rosen, K. H. & Bezold, A. (1996). Dating violence prevention: A didactic support group for young women. *Journal of Counseling Development*, 74. 521-525.
- Straus, M. A. (2004). Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide. *Violence Against Women*, 10(7). 790-811.
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., & Bilir, O. (2014). Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde stratejik bir başlangıç noktası: Partner şiddeti. *International Journal of Human Sciences*, 11(2). 362-387.
- WHO (2002). *World report on violence and health: Summary*. Geneva: WHO Publications.

9

YOUNG PEOPLE FROM MIGRANT BACKGROUNDS IN EUROPE IN THE CONTEXT OF DELINQUENCY AND VIOLENCE / LA DÉLINQUANCE ET LA VIOLENCE CHEZ LES JEUNES ISSUS DE L'IMMIGRATION EN EUROPE DANS LE CONTEXTE DE LA REPRODUCTION SOCIALE

Zeynep Demirci¹

Abstract

The concepts of marginalization and youth in Europe bring to mind first the migrant children. The mechanisms of social reproduction become a problem in the transmission of social, cultural, economic and symbolic capital in the suburbs. The fact of delinquency among young immigrants has shown itself in urban riots and religious radicalization. On the other hand, delinquency among young immigrants cannot be handled only around the notion of crimes and violence, but it is necessary to examine the other components. The suburbs that do not allow the social advancement of these young people have become the center of crime production. In particular, the treatment of delinquency in relation with ethnic and cultural characteristics, does not allow to describe the violent acts of immigrant youth which is the element of social marginalization.

In Europe, neighborhoods have become the space of delinquency and violence. With the spatialization of the delinquency issue, the suburbs have become the subject of local and national politics. Therefore, the problem of violence among young delinquents who live in the suburbs is also a local problem as it does not allow for social climbing. The purpose of this study is to be able to understand and discuss delinquency and violence among immigrant children not around the “security issue”, but in the context of social reproduction, as a matter of social status.

Keywords: Immigrant youth, delinquency, social reproduction

Introduction

En Europe, le phénomène de la délinquance et de la violence a souvent été mentionné comme étant lié aux enfants d'immigrés. La jeunesse immigrée, qui est devenue le centre des discussions autour des émeutes dans les banlieues et des attaques terroristes, a été le reflet le plus évident des inégalités dans le système éducatif et de l'accès aux champs professionnels. Cette jeunesse qui est vue comme un problème social, occupe la sphère politique comme un élément de marginalisation sociale.

Les mécanismes de la reproduction sociale, qui sont les principaux déterminants de la transmission de la position sociale apparaissent comme un phénomène sociologique aboutissant à l'immobilité sociale. Cela constitue le

¹ (Kütahya Dumlupınar University), zeynep.demirci@dpu.edu.tr

fondement des tendances criminelles chez les enfants d'immigrés. Le fait de délinquance et de violence qui est le produit du capital social, économique et symbolique transmis d'une génération à une autre, s'est surtout manifesté dans les quartiers d'immigrés appelés « banlieue ».

Les jeunes issus de l'immigration dans le contexte de la délinquance et de la violence

Dans de nombreux pays occidentaux, le statut d'immigré a été traité autour de « problème de sécurité » associé à celle de délinquant. Tout d'abord, il est nécessaire de définir le groupe que nous appelons la jeunesse immigrée dans ce lien relationnel. La jeunesse immigrée se réfère principalement à deux groupes ; D'une part nous avons les jeunes ayant l'âge d'éducation qui migrent avec leurs familles et le volet de migrants illégaux vivant sur le territoire national, d'autre part nous avons les jeunes issus de l'immigration qui sont en même temps les citoyens du pays où ils habitent. Ce dernier volet qui est l'objet de notre étude est le principal acteur du lien établi entre l'immigration et la délinquance. À titre d'exemple, en France cette section de migrants comprend principalement ceux d'origine magrébine et noire africaine.

La relation délinquance-violence-immigration dans les pays européens a encore été renforcée par la stigmatisation des immigrants clandestins et des musulmans dans les années 1990 et 2000 (Lassalle, 2011, p. 100). Dans la première vague des exemples de violence, les émeutes suburbaines, dans lesquelles les migrants sont considérés comme un problème social et économique, sont devenues des mouvements de radicalisation religieuse qui constituent la deuxième vague de mouvements violents. Aux États-Unis et en Angleterre dans les années 1960 et 1970, en France en 1981, les premières émeutes urbaines sont apparues comme un phénomène nouveau, en tant qu'acte de violence collectif, fondé sur la défense des régions où existaient des divergences ethniques et l'exclusion économique (Avenel, 2011, p. 60). Parmi les pays européens, la Grande-Bretagne est le pays qui a connu les émeutes les plus violentes. Au cours de la période 1980-2000, elle a été témoins de plusieurs émeutes contre la police. Le Danemark a connu d'importants mouvements de violence urbaine contre la police en février 2008, ce qui indique que les immigrés du sud ont fait l'objet d'une discrimination, alors même que le chômage y est rare. En 2007, à la suite du décès d'un jeune d'origine marocaine à Amsterdam, les manifestations violentes contre la police ont vu le jour. En Belgique, après le meurtre d'un jeune marocain, des mouvements violents ont commencé et, en 2008, les émeutes ont éclaté après l'intervention de la police. En 2000, 2007 et 2008, des émeutes ont eu lieu dans un quartier pauvre abritant des africains en Espagne. Le plus grave des actes violents récents a eu lieu en France. En novembre 2005, 274 communes ont été touchées, on constate plus de 250 millions d'euros de dommages, 11 500 policiers et gendarmes ont été mobilisés, plus de 10 000 véhicules ont été incendiés, et par la suite le décret du 8 novembre 2005 a déclaré l'état d'urgence sur l'ensemble du territoire métropolitain (Avenel, 2011, p. 62). Si l'on regarde le profil des personnes impliquées dans ces émeutes, on constate qu'il s'agit des jeunes hommes entre 15 et 20 ans n'ayant aucun dossier criminel mais qui avaient des difficultés dans la vie scolaire. La grande majorité de ces émeutes ne résultait pas d'un conflit entre différentes minorités ou de bandes. La caractéristique la plus importante de ces émeutes réside dans leur caractère local. Cela peut être considéré comme une question de banlieue.

Les émeutes urbaines sont l'un des événements les plus importants dans la construction des jeunes issus de l'immigration comme une question sociale en tant que principaux acteurs de la ségrégation urbaine. Les débuts des années 80 marquent la période au cours de laquelle la jeunesse a attiré l'attention à la fois dans la société et dans la politique avec les actes de violence. En Angleterre, en 1975, 1976, 1981 et en 1985, Londres, Bristol, Manchester,

Birmingham, Liverpool et Leeds ont été le lieu de nombreuses émeutes dans les banlieues. Le gouvernement Thatcher a défini ces événements comme des faits criminels, plutôt que de les associer à des problèmes sociaux tels que la ségrégation et l'inégalité urbaines, la discrimination raciale et la violence policière (Momméja, 2018, p. 133). Cependant, à la fin des années 1980, ces événements ont été définis non seulement par le concept de violence, mais également sur la base des conditions sociales des jeunes immigrants par des chercheurs.

Dans les années 1990, après les émeutes de Lyon, l'État français a pris l'initiative en définissant ces événements comme un problème social en vue d'intervenir et d'améliorer le problème et a créé le concept de « quartiers défavorisés » (Siblot, 2005, p.86). Cependant, il ne pouvait écarter les inégalités sociales dans le sens où il continue à pousser les immigrés vers la pauvreté socio-économique. Les études scientifiques ont abordé la question avec une perspective sociologique au lieu de celle de question sécuritaire notamment après les émeutes de 2005 (Ces émeutes ont commencé à Aulnay-sous-Bois suite au meurtre de deux jeunes hommes tués par la police.)

Après les attentats du 11 septembre, le problème de la marginalisation sociale a changé sa façon en constituant des nouvelles bases justifiées dans les actes violents et on commence à mentionner les mouvements de radicalisation. La radicalisation est définie comme le processus consistant à couper la relation de l'individu avec la société dans laquelle il vit pour sa conviction idéologique basée sur la violence (El Difraoui & Uhlmann, 2015, p.171). Cette question s'est généralisée aux États-Unis, au Royaume-Uni, en Allemagne et dans les pays du Nord de l'Europe afin de prendre le contrôle étatique contre la radicalisation et, en France, elle est apparue après les attentats de 2015. Par exemple, dans le contexte de la lutte contre la radicalisation en Allemagne, où vivaient 1.5 million de musulmans, des initiatives ont été lancées pour la première fois en 2003 et 2004 : brochures, vidéos, soutien éducatif dans les écoles, création des associations et des institutions gouvernementales, etc. Des programmes intégrés ont été créés pour ceux qui sont prêts à se débarrasser du radicalisme. On a tenté de fournir un soutien psychologique à la personne et à sa famille, d'échanger des idées avec des imams, de soutenir la recherche d'un nouveau refuge, de fournir une formation, trouver un emploi, etc. (El Difraoui & Uhlmann, 2015, p.171). En France, les actes violents urbains ont apparu dans l'imaginaire social avec le sentiment d'insécurité à l'égard de certains quartiers stigmatisés. Les politiques urbaines sont apparues comme une réponse à ces violences urbaines et la Zone à Urbaniser en Priorité (ZUP) a été révélée comme un dispositif fondé sur la délinquance des blousons noirs de Paris dans les banlieues parisiennes et lyonnaises (Selimanovski, 2010).

Nous voyons que le phénomène de la jeunesse et de la délinquance des immigrés a été traité sous deux angles différents dans la littérature. Premièrement, d'un point de vue culturaliste, cette question est traitée dans le contexte des obstacles créés dans l'harmonie sociale par les caractéristiques culturelles du groupe criminel. Par exemple, Lagrange (2010), qui a défini le taux de criminalité élevé chez les Africains en lien avec la polygamie s'est engagé dans une vision relativement restreinte à propos des violences urbaines en faisant le lien entre l'origine culturelle et la délinquance. Dans l'autre point de vue, il a été souligné que la délinquance est liée aux conditions socio-économiques et aux déficiences structurelles que vivent les jeunes migrants. Par exemple, Bronner indique dans son livre ayant traité les motifs de crime que les personnes ayant un taux élevé de criminalité proviennent des familles à faible revenu, à faible niveau d'éducation et à faible niveau de maîtrise de la langue (cité par Fassin, 2011, p. 84).

S'il est en principe interdit de réaliser des statistiques de la criminalité sur la base de l'origine ethnique en France, on constate que certaines infractions sont concentrées dans les quartiers ethniques. Par exemple, dans l'étude réalisée par Roché (2001) sur les jeunes issus de familles immigrées en 1999, on constate une forte augmentation des facteurs liés à la délinquance chez les personnes d'origine magrébine : manque de surveillance familiale,

socialisation dans les parcs de HLM situé au zone périphérique, revenu insuffisant, absences scolaires, mauvaises relations avec la police, etc. Dans le contexte local, il existe une tension entre des jeunes et la police surtout dans les quartiers pauvres, où vivent majoritairement des populations étrangères ainsi que la vente et la consommation de drogue sont élevées. Des études sur les violences policières montrent que les personnes d'origine étrangère sont davantage victimes de violences policières, notamment en ce qui concerne la vente et la consommation de drogue.

Dans le processus de devenir des immigrés comme un élément central de la politique actuelle en lien avec des faits de délinquance et de violence, les recherches scientifiques et les médias jouent un rôle important. Le point le plus important accentué par Fassin (2011) dans son article précieux qui examine la relation entre le média et la sociologie dans la construction du lien entre l'immigration et la délinquance comme « un problème » est le suivant : *« D'un côté, le chercheur qui livrerait aux journalistes ses travaux, conçus indépendamment de l'espace public ; de l'autre, les médias qui ne feraient que donner un écho a posteriori à des recherches scientifiques. (...) D'un côté, le sociologue définit ses questions en partie par rapport à une demande sociale, qui est aussi médiatique ; de l'autre, les journalistes choisissent, dans la production scientifique, ce qui croise leurs perspectives pour en assurer la promotion »* (p. 84). Cette actualité existe avant tout dans la sphère politique du Président par rapport aux autres acteurs politiques. Cela est identique au populisme pour les dirigeants qui sont conscients que la question la plus prioritaire de l'électorat après les attentats est la question de la sécurité qui dépasse les problèmes économiques.

Les jeunes issus de l'immigration dans la relation entre la position sociale et la délinquance

On voit le lien entre la position sociale et la délinquance dans la transmission du statut social aux enfants d'immigrés avec les mécanismes de reproduction sociale en deux aspects : premièrement, dans la continuité en chaîne de la marginalisation sociale avec l'immobilité sociale sous l'influence du patrimoine socio-économique, et l'autre, en lien avec le premier, comme un problème urbain identifié à un problème structural local qui ne peut être traité sans relation avec la délinquance et la violence. Dans l'approche de Bourdieu, les stratégies de reproduction existent à divers degrés dans toutes les sociétés et ont des structures qui varient en fonction du type de capital transmis. Les stratégies éducatives, une stratégie de reproduction importante pour notre sujet, sont considérées comme une stratégie d'investissement à long terme qui ne peut être réduite à un niveau économique, car *« elles tendent avant tout à produire des agents sociaux dignes et capables de recevoir l'héritage du groupe, c'est-à-dire de le transmettre à leur tour au groupe. C'est le cas notamment des stratégies « éthiques » qui visent à inculquer la soumission de l'individu et de ses intérêts au groupe et à ses intérêts supérieurs et qui, de ce fait, remplissent une fonction fondamentale en assurant la reproduction de la famille qui est elle-même le « sujet » des stratégies de reproduction. »* (Bourdieu, 1994, pp.5-6).

Les stratégies d'investissement économique sont, au sens plus large, orientées vers la continuité du capital sous différentes formes. Au sens étroit, il convient d'ajouter aux investissements économiques, les stratégies d'investissement social axées sur la formation et la continuité des relations sociales ressenties dans le capital social et symbolique. Les stratégies d'investissement symboliques, qui sont peut-être l'une des stratégies les plus importantes pour la position sociale des immigrés, sont toutes des actions visant à augmenter le capital de reconnaissance. Ceci est fait en produisant les schémas d'évaluation qui conviennent le plus (Bourdieu, 1994, p. 6). Le phénomène de radicalisation et de violence sur une base ethnique ou culturelle peut être interprété comme une expression du fait que les immigrés retrouvent leur dignité pour se faire une place dans la société.

Le chômage est très clairement, l'un des facteurs qui contribue à la délinquance en réduisant les chances d'accès à un statut légal, car il augmente les motifs d'actes illégaux (vols et violences) et abaisse les obstacles qui s'opposent

au passage à l'acte. Dans les recherches, on peut constater que les changements de la masse des vols dépendent des changements du chômage et, par-là, du nombre de ceux pour qui la délinquance apparaît comme la voie la plus accessible (Hugues, 2001, p. 61). Dans les travaux de Field (1990), le cycle économique a un impact sur les crimes contre la propriété et la personne au Royaume-Uni.

Dans ses recherches réalisées au milieu des années 80, Field a montré qu'avec la diminution relative de la consommation, le nombre de vol augmentait et que la criminalité diminuait avec l'augmentation de la consommation. Dickinson (1994), un autre chercheur dans le domaine, a également mis en évidence une relation corolaire importante entre délinquance juvénile et chômage au Royaume-Uni (Cité par Hugues, 2001, p. 59).

L'élément le plus déterminant dans la continuité de la reproduction sociale est la famille. Dans la transmission des privilèges culturels, économiques et symboliques, la famille assure non seulement la production biologique, mais aussi la production de l'espace social et de la structure des rapports sociaux. *“Elle est un des lieux par excellence de l'accumulation du capital sous ses différentes espèces et de sa transmission entre les générations elle sauvegarde son unité pour la transmission et par la transmission, afin de pouvoir transmettre et parce qu'elle est en mesure de transmettre. Elle est le « sujet » principal des stratégies de reproduction.”* (Bourdieu, 1993, p. 35).

Dans le cadre des recherches sur la délinquance, des études sur la position sociale (en particulier les approches de classe) sont menées depuis longtemps. Chamboredon (1971) qui a fait des recherches statistiques importants dans la construction de la “délinquance de jeunesse” comme un objet a calculé les taux de criminalité en termes de catégories sociales : il existe une différence très nette entre les classes moyennes et supérieures, les classes inférieures et les classes ouvrières chez les jeunes délinquants : 22% chez les premiers contre 73% chez les derniers (p. 339). Des études ont montré que la criminalité est principalement le résultat de conditions de vie et de socialisation plutôt que d'une crise de l'éducation. Il a également été observé que les sorties en groupes sont plus facilement orientées vers des crimes comme le cambriolage, les bagarres. Parmi les délinquants, les enfants d'ouvriers présentent un risque élevé de criminalité par rapport aux autres groupes professionnels (Chamboredon, 1971, p. 343).

La délinquance est également considérée comme un fait où mobilisent les mécanismes de reproduction : pour 17% des cas (contre 7% pour l'ensemble), on suit la délinquance du père ou de la mère ou d'un frère. Une large majorité est composée de personnes qui ont des échecs significatifs dans leur vie scolaire ou professionnelle, qui n'ont pas d'activité professionnelle ou qui sont des main-d'œuvres (29.5% contre 16% pour l'ensemble) (Chamboredon, 1971, p. 344). Si l'on regarde les dossiers éducatifs des criminels, on constate que des classes populaires ont vécu des retards scolaires et les premiers méfaits (vandalisme) ont été faits à l'école. Les criminels des classes populaires ont vécu des expériences de relégation dès leur première enfance (Chamboredon, 1971, p. 351).

L'autre dimension de la relation entre la classe sociale et la délinquance est liée au contrôle des conduites. Le degré de la domination et de l'orientation des règles est directement lié à la classe sociale. Au fur et à mesure que la hiérarchie sociale monte, les domaines des mécanismes de contrôle du comportement augmentent (non seulement dans le domaine des affaires, mais aussi dans celui du contrôle des émotions, de l'apprentissage des techniques de socialisation, etc.). Les classes inférieures sont plus libres et ouvertes aux influences extérieures, tandis que les classes supérieures sont sous l'influence de dispositions assurant la réglementation et le contrôle de la conduite (Chamboredon, 1971, p. 347).

La principale caractéristique historique de la jeunesse européenne issue de l'immigration est que la migration a un caractère postcolonial. En France et en Grande-Bretagne, l'activation des relations sociales ethniques due à la vague de migration dans les anciennes puissances coloniales, est l'un des facteurs macroéconomiques les plus importants de ces événements violents dans les villes européennes. Le fait que les pays les plus touchés par les actes de violence sont les pays ayant la plus longue période d'expansionnisme colonial, tels que la France et le Royaume-Uni. Les quartiers multiculturels dans les villes européennes, où vivaient principalement les classes inférieures sont devenues le berceau des faits tels que le rejet des règles de l'ordre social, le recours à la violence et l'échec de l'éducation.

Dans la reproduction sociale, l'effet d'espace est très évident sur la position sociale des immigrés. La société et l'espace ne peuvent pas être traités comme des réalités distinctes, au contraire l'espace doit être considéré comme un élément qui a été transformé en rapports sociaux : *“le social est toujours déjà spatial”* (Ripoll & Tissot, 2010, p.5). La dimension socio-spatiale de la reproduction sociale liée au phénomène de délinquance est la cité. Dans l'article de Bourdieu (1992) traitant du lien entre la cité et l'école basé sur les interviews, le sens que les jeunes donnent à l'incertitude sur le moment et l'avenir liée aux échecs scolaires et la frustration inhérente à la logique de la cité se résumait de la façon suivante : *“l'on fait pour faire quelque chose plutôt que rien, pour “que ça bouge””* (p.87). Comme le dit Bourdieu (1992), *“On comprend ainsi que, à la façon des sous-prolétaires qui, comme lui, sont à peu près totalement dépourvus de prise sur le présent et sur le futur, il ne puisse qu'essayer de durer dans cet état d'incertitude qui lui interdit précisément de maîtriser la durée (“finalement, on s'y complaît - à l'école -, à vrai dire” ; “finalement, c'est la voie que j'ai prise, elle m'a permis de rester plus longtemps à l'école”) et qu'il fasse coexister le réalisme le plus extrême et l'utopisme le plus aventureux”* (p.87).

L'un des facteurs macroéconomiques de la violence est la désindustrialisation de ces villes. Le chômage de masse a principalement influé sur les travailleurs actifs non qualifiés, qui constituent les principaux groupes dans les émeutes violentes. Il a été témoin de l'émergence de l'inégalité sociale en tant que problème local et de l'émergence de la banlieue en tant que problème social. Le chômage a été la principale cause de la ségrégation urbaine dans de nombreux pays européens (Avenel, 2011, p.64).

Les enfants d'immigrés, qui sont identifiés avec des violences urbaines, ont été les éléments principaux du lien entre la “immigration et la menace nationale”. La question de la “délinquance d'immigré”, qui est fréquemment évoquée dans la politique française, a rappelé les magrébins et les noirs dans l'esprit du public (Robine, 2008, p. 174). Il convient de noter deux aspects du taux de délinquance élevé chez les enfants d'immigrés : le premier est économique. Le sentiment que la participation sociale et économique à la société est entravée est un facteur important qui facilite l'investissement dans l'économie souterraine. L'autre dimension est l'anti-institutionnalisme. Autrement dit, une distance psychologique à l'égard des personnes qui représentent les institutions ou les dommages aux biens publics (police, transports en commun, écoles, bâtiments publics) (Mucchielli, 2003, p.49). Ces enfants d'immigrés, d'origine coloniale, forment leur position sociale en superposant les événements historiques et les problèmes de racisme, de discrimination et d'inégalité vécus et présents dans la société (Robine, 2008, p. 179).

Les stratégies géopolitiques, organisées dans les ghettos, visent à lutter contre les problèmes actuels qui sont perçus comme une continuation de l'esclavage et de la conquête coloniale. Ce passé colonial est devenu une réalité urbaine au niveau local. Dans la réalité européenne la notion de quartier continue d'être décisive dans la vie sociale et économique des jeunes issus de l'immigration venant du passé colonial. Dans le monde des représentations sociales, les jeunes d'origine africaine constituent la figure de « délinquant » et les zones dans lesquelles ils vivent sont appelées zones dangereuses. Dans les relations de domination militaire, politique et économique, le sentiment de

supériorité individuelle et sociale s'accompagne de ces stéréotypes et joue un rôle dévalorisant pour cette population (Mucchielli, 2003, p.51).

De nos jours, les actes de violence dans le contexte de la radicalisation religieuse peuvent être considérés comme une conséquence de la marginalisation et de l'altérisation socio-économiques. La tendance des jeunes vers la radicalisation et la marginalisation au sein de la société est plutôt une chaîne de réactions face au colonialisme et au racisme plutôt qu'à leur islamisme. Des recherches récentes ont montré que ces jeunes voient leur identité musulmane de manière symbolique, beaucoup d'entre eux ne respectent pas les rituels religieux et adoptent une vision du monde plus laïque et matérialiste (Kaya, 2006, p.4). Ils développent leur identité en s'accrochant à des éléments tels que la culture, l'origine ethnique, la religion, les traditions. En effet, les politiques identitaires culturelles, ethniques, religieuses sont principalement produites par des groupes d'immigrés, marginalisés, minoritaires et appartenant à la classe populaire (Kaya, 2006, p.3). En Europe, l'articulation des statuts de « travailleur » et d'« immigré » est l'origine de la marginalisation socio-économique dans la société.

Pour la population jeune, cette marginalisation se montre nettement dans le champ d'éducation nationale. Les études PISA montrent que les opportunités et la qualité offertes par le système éducatif sont beaucoup plus faibles dans les quartiers où vivent les minorités, que la violence à l'école est un problème majeur et que ces écoles reçoivent des investissements technologiques injustes (Kaya, 2006, p.7). En 2008 et 2009, l'Enquête TeO réalisée au sein de l'Institut national de la statistique et des études économique (INSEE) en France a révélé que les enfants issus d'une famille immigrée étaient plus exposés à des inégalités dans l'insertion professionnelle par rapport aux enfants venant d'une famille d'origine française (Beauchemin, Hamel & Simon, 2016). La socialisation des enfants d'immigrés est emprisonnée dans les banlieues avec des écoles situées dans cette zone et le visage de l'éducation élitiste s'est à nouveau manifesté. De nos jours, en France la ségrégation sociale est basée sur l'ethnicité tandis qu'auparavant elle était basée sur la classe dans les écoles. En d'autres termes, la figure d'"enfant de travailleur" est remplacée par la figure d'"enfant d'immigré" (Kaya, 2006). En même temps, cette description a été définie comme une problématique d'adaptation socio-économique à la société.

En examinant les casiers judiciaires, la relation entre délinquance et pauvreté semble être claire. La forte représentation dans la délinquance des étrangers vivant en France est directement corollaire à la forte représentation de leur pauvreté. Presque tous les criminels étrangers proviennent de milieux défavorisés, comme le montre leur statut professionnel (plus de la moitié d'entre eux sont au chômage) et se situent dans les quartiers les plus défavorables (Mucchielli, 2003, p. 42). La conclusion tirée est que la forte représentation des étrangers parmi les personnes examinées par la police et la gendarmerie dépend de leurs conditions de vie (Mucchielli, 2003, p. 42).

Kaya et Kentel (2005), dans leurs recherches réalisées en 2004, ont montré que les actes violents n'étaient pas imprévisibles et qu'il existait des raisons structurelles (cité par Kaya, 2006, p.9). À Berlin, les quartiers de Villiers-le-Bel, La Courneuve, Saint-Denis, Créteil étaient effectivement désavantagés et le taux de chômage était important. Par exemple, dans la même étude, le taux de chômage des Turcs à Berlin est de 40% ; En France, le taux de chômage des Beurs est de 42% fortement plus élevé que celui de la population majoritaire. L'exclusion à laquelle ils sont exposés les conduit à la marginalisation dans certains quartiers des grandes villes. Cette population qui reste en dehors de l'économie urbaine vit l'exclusion sociale et économique et cherche une solution en s'appuyant sur leur origine ethnique et religieuse.

Cette jeunesse a peu de chances de sortir de ce cycle qui se perpétue avec les mécanismes de la reproduction sociale. Par conséquent, elle place son destin dans la structure socio-économique de leurs familles. Les immigrés dont la zone d'interaction avec la société dominante reste faible en raison de la ségrégation urbaine et l'immobilité sociale ne s'orientent pas beaucoup vers les trajectoires différentes dans les domaines éducatives et professionnelles. La prise en compte de la délinquance et de la violence en tant que problème ethnique entrave les dispositions structurelles pouvant contribuer à éliminer les obstacles devant la mobilité sociale des immigrés.

Conclusion

L'effet de classe et l'effet spatial sont les concepts qui interagissent en relation avec le phénomène de délinquance et de violence chez les jeunes issus de l'immigration en Europe. La position sociale et les cycles de vie, la localisation géographique, le type d'habitat ne sont pas indépendants du contexte social local dans lequel l'individu grandit et travaille (Ripoll & Tissot, 2010). La jeune génération immigrée ne croit plus à l'utopie du changement social qui s'est étendu au fil du temps. Dans la sphère publique, l'idée de stigmatisation dans les relations avec les institutions engendre une perception de destin social basé sur le sentiment d'exclusion et de mépris (Mucchielli, 2003, p. 48). Par conséquent, nous ne pouvons qu'expliquer le processus d'accumulation sociale des jeunes issus de l'immigration et l'utilisation de ce capital pour la promotion sociale en examinant la dimension spatiale des ressources économiques, culturelles, symboliques et sociales (Ripoll & Tissot, 2010). Cités, banlieues, ghettos deviennent une expression d'un espace social où les facteurs de délinquance se montrent notamment dans le rôle de la jeunesse immigrée dans les relations de domination.

Par conséquent, les immigrés délinquants peuvent être interprétés comme la version moderne de la grande délinquance traditionnelle des classes populaires de la société industrielle (Mucchielli, 2003, p. 43). Il existe d'autres problèmes liés aux conditions de vie en banlieue : familles déstabilisées par le chômage, accidents de travail, conditions de vie difficiles rendant l'accès impossible à de nombreuses ressources, frustration chez les enfants dans la famille, traumatismes psychologiques et alcoolisme dans les familles, etc. (Mucchielli, 2003, p. 44).

Il est évident que les approches populistes, qui lient le phénomène de la délinquance à l'ethnicité, ne peuvent être une solution à ce problème. Le fait que ces jeunes marginalisés adoptent l'identité islamique doit être compris comme une conséquence de problèmes sociaux tels que le chômage, la pauvreté, la xénophobie, le manque de représentation politique, la peur de l'assimilation et non comme le résultat d'une adoption radicale de la religion (Kaya, 2006). Les banlieues sont des formes concrètes où la spatialisation de la délinquance et de la violence est devenue permanente et perçue comme un fait de reproduction sociale dans les villes, ce qui donne une apparence locale au problème.

Il serait donc insuffisant de prendre en main l'excès de délinquance chez les jeunes issus de l'immigration uniquement en termes de crime, de révolte ou de violence. Il faut également prendre en considération ses aspects historiques, politiques, psychologiques et sociologiques. Il serait plus juste de considérer la délinquance et la violence chez les jeunes immigrés comme les conséquences de faits structurels transmis d'une génération à l'autre dans le contexte local dans lequel il est enraciné.

Bibliographie

- Avenel, C. (2011). Les émeutes juvéniles en Europe : question urbaine, sociale ou ethnique?. *Informations sociales*, 165-166, 60-68.
- Beauchemin, C., Hamel, C. & Simon, P. (2016). *Trajectoires et origines. Enquête sur la diversité des populations en France*. Paris: Éditions de l'Ined.
- Bourdieu, P. (1992). L'école et la cité. *Actes de la recherche en sciences sociales*, 91-92, 86-96.
- Bourdieu, P. (1993). À propos de la famille comme catégorie réalisée. *Actes de la recherche en sciences sociales*, 100, 32-36.
- Bourdieu, P. (1994). Stratégies de reproduction et modes de domination. *Actes de la recherche en sciences sociales. Actes de la recherche en sciences sociales*, 105, 3-12.
- Chamboredon, J. C. (1971). La délinquance juvénile, essai de construction d'objet. *Revue française de sociologie*, 12(3), 335-377.
- Difraoui, A. E., Uhlmann M. (2015). Prévention de la radicalisation et déradicalisation : les modèles allemand, britannique et danois. *Politique étrangère*, 171-182.
- Fassin, É. (2011). Immigration et délinquance : la construction d'un problème entre politique, journalisme et sociologie. *Cités*, 46, 69-85.
- Hugues, L. (2001). Crime et conjoncture socio-économique. *Revue française de sociologie*, 42(1), 57-79.
- Hugues, L. (2010). *Le déni des cultures*. Paris : Seuil.
- Kaya, A. (2006). Les Français musulmans : enquête sur une rébellion républicaine. *Revue européenne des migrations internationales [En ligne]*, 22(3). 1-17.
- Lassalle, D. (2011). Quelles leçons tirer de l'exemple européen?. *Cités*, 46, 99-111.
- Momméja, A. (2018). Immigrations postcoloniales, minorités et politique en France et en Angleterre. *Hommes & migrations [En ligne]*, 1321, 127-135.
- Mucchielli, L. (2003). Délinquance et immigration en France : un regard sociologique. *Criminologie*, 36(2), 27-55.
- Robine, J. (2008). Des ghettos dans la nation. Conflit géopolitique à propos des enfants français de l'immigration postcoloniale. *Hérodote*, 130, 173-208.
- Ripoll, F. & Tissot, S. (2010). La dimension spatiale des ressources sociales. *Regards Sociologiques*, 40, 5-7.
- Selimanovski, C. (2010). Effet de lieu et pauvreté en Europe. 9th International conference of territorial intelligence, ENTI, 17. Strasbourg.
- Siblot, Y. (2005). Adapter les services publics aux habitants des quartiers difficiles. *Diagnostics misérabilistes et réformes libérales. Actes de la recherche en sciences sociales*, 159, 70-87.

10

GENDER AND GENERATION: TWO VITAL CATEGORIES FOR CHILD POLICY IN TURKEY

Türkan Fırıncı Orman¹

Abstract

In accordance with the Western World, there exist numbers of new empirical sociological and interdisciplinary studies on children in Turkey. However, while Turkish empirical studies on children show the necessity of development of the better social policies, theoretical dullness prevents politicians to respect children's voices as social actors, their capacity to be agents and to fully reach their rights as children. By proposing two vital categories for the child policy in Turkey, in the end, this study presents a brief background information on the connectedness of the new sociology of childhood and feminism in terms of their political and methodological accounts. Finally, it is concluded that an effective child policy in Turkey should especially consider the vulnerability of girls to raise their status.

Keywords: Sociology of childhood, children's rights, agency, feminism, social policy.

Introduction

Globalization creates new forms of inequalities, and they affect mostly the children and the young (Aitkena, 2001; Nick, 2001; Stearns, 2005). Millions of children are struggling with inequality, poverty, and unhealthy environmental conditions (UNICEF, 2017). Children, unfortunately, face also human right violations, and in extreme cases could not even survive. Thus, many studies in social sciences are showing the negative impact of globalization on children and childhoods.

The recent studies on the sociology of childhood are stressing the child rights and children are usually described as a social category (Giddens, 1977; Turner, 2002). In return, this new trend did not gain full recognition in developing countries yet, including in Turkey. However, Turkish children studies are not institutionalized under the sociology discipline. Although there is a growing interest in children studies which mostly appear as empirical studies under varying other disciplines of social sciences none of them could give a comprehensive definition of childhood nor they try extensively to theorize it. By referring to this gap this study focuses on the importance of the recognition of the sociology of childhood in Turkey as an academic domain.

Then, the aim is to show the necessity of a paradigmatic shift in Turkish sociology for a better social study of the children. In line with this, firstly new sociology of childhood and the critical shift in terminology is debated, especially by showing how it is influenced by feminism, politically and methodologically. Thus, as two important categories, gender and generation are being debated. The main question is what are the advantages of theorising women and children together? After a brief note on the current childhood studies in Turkey and on their prominent topics, the situation of children in Turkey is also revealed by presenting some statistical data. As a conclusion, it is estimated that a lack of an effective social policy on children in Turkey could be rooted in the absence of an

¹ (Başkent University), turkanfirinci@gmail.com

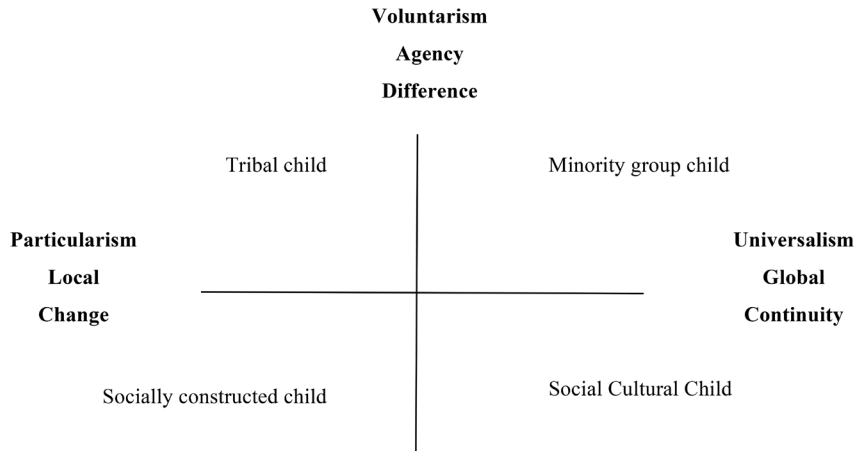
institutionalized sociology of childhood as well as theoretical dullness which prevents many to take action on behalf of child rights.

Sociological Studies on Childhood

The modernity has generated a universal nature of childhood. Thus, by long tradition, the mainstream sociology has insisted on the social, economic, institutional facts out there, how these structure people's lives, and how human agents interact with these structures (Morrow, 2011; Wyness, 2012; Oswell, 2013; Ba', 2018). In the classical sociological theory, childhood is studied under the larger macro forces of agencies of socialization, such as the family; has little to say on children outside debates about age of consent or concerning intergenerational relationships and young people; and the mainstream was not able to answer for example paid and unpaid work of children (Elkin, 1965; Wyness, 2012, Wells, 2013).

Having post-modernist fashion after 1980s, in the UK, questioning the hegemony of socialization there has been some important publications (Mayall, 1990, 2013; James and Prout, 1997; Bass, 2010) which strongly located childhood in social constructionism and framed children as social actors, as agents in the present tense, as competent and as a social group. Such studies focused on understanding children's lives on the basis of their own experiences, their own meanings, and interpretations following the ethnographic approach. Psychology was also affected by this trend and similarly changed its focus to story-telling and started to deal with local contexts (Bass, 2010; Mayall, 2013). Thanks to the recent studies on children and childhood, today, child health, child development, and child culture are not seen as marginal study themes anymore. Children who live under unfavorable conditions are of interest to researchers as well as the normal children (James, 2001).

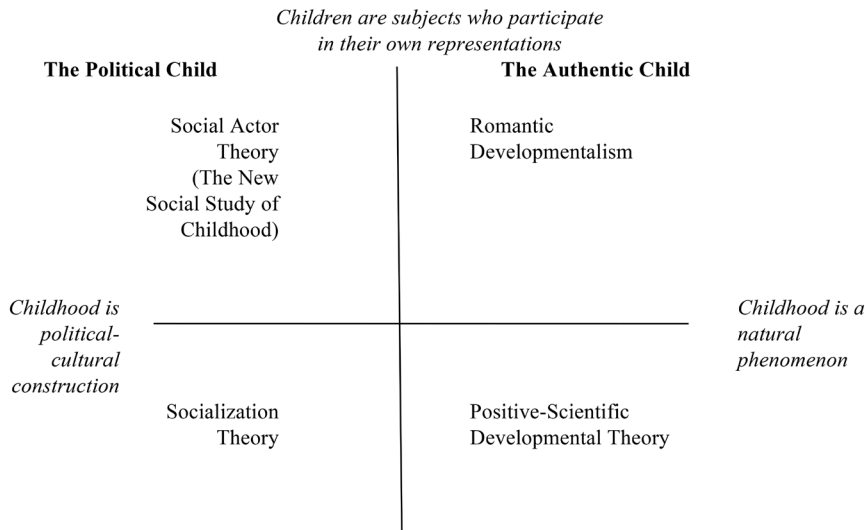
The sociology of childhood consider how social structures constrain or at least shape the lives of contemporary children. One attempt to do so is William Corsaro's (2011) concept of "interpretive reproduction". By conceptualizing childhood as a structural form, Corsaro discusses, we can move beyond individualistic, adult-oriented, and time-bound perspectives to pose and answer a wide range of sociological questions. Within this view children are active social agents who produce their own unique children's culture and childhood is interrelated with other structural categories such as social class, gender, and age groups. One of the goals of a new paradigm of childhood, therefore, has been to stress the agency of children and to incorporate the voice of children into childhood studies.

Figure 1. Thematic Map of the New Childhood Studies²

James, Jenks, and Prout (1999, p.206) performed thematic analysis of their new childhood work (Figure 1) and stressed that there are four distinct approaches to modern childhood. These are conceptualized as a *socially constructed child*, *social structural child*, *minority group child* and *tribal child*. While the *Socially Constructed Child* approach stress on the local differences the *Social Cultural Child* approach stress the universal common aspects and that childhood as a social category has the congenerous characteristic. The political versions of these two categorizations are revealed by the understanding of the *Tribal Child* and *Minority Group Child*, both of which draw attention to the importance of children's action and difference. In this definition, children are treated as social actors. For example, in the approach of the *Tribal Child*, it is mentioned that childhood is seen as the other and childhood is taken as an independent category from adults. The *Minority Group Child* approach is a kind of *Adult Child* approach that regards children as essentially ineffective subjects from adults. However, children are marginalized by the adult lives they are forced to live just as the other minority groups such as women and/or other ethnic groups. In developing countries, this category usually comes to the forefront of childhood research. For example, working children or children at risk are considered within this category.

Within the *Social Actor Theory*, Ryan (2008), who finds this problem of conceptualization proposed by James, Jenks, and Prout (1999), argues that only the *Tribal Child* category fully overlaps the new childhood paradigm in his article discussing the appearance of modern childhood (Figure 2). Eliminating childhood-adulthood dichotomy, then, creative aspects of children can be emphasized. It is aimed to politically empower children in order to make their own voices heard and to express themselves actively.

² Source: (James, Jenks & Prout, 1999, p.206).

Figure 2. *The Landscape of Modern Childhood*³

Children and childhood in view of feminism. There are some common assumptions that various philosophies of feminism have been sharing (Tong, 1989; Grant, 1993; Evans, 1995; Mahoney, 1996). One is that women's and men's positions in society are the result of social, not natural or biological, factors. Feminists generally see social institutions (especially family) as the basis for women's unequal position in society. They oppose sexism and try to change the ways in which social and political institutions promote and maintain women's inequality. Feminism concerned with the social and political status of women, and "used as its principal analytic tool the idea of gender as distinct from sex, where sex refers to physical difference and gender refers to the socially constructed differences between men and women, organized in favour of the power of men" (Mayall, 2013, pp.14-15).

Although one might expect feminism to be interested in children, in fact, "it has focused on adults and gender roles and aimed to fight against a pre-existing, patriarchal system" (Mayall, 2013, pp.7-8). Rather, we can ask about feminists' view on children and childhood as topics of their interest. During the first wave of women's movement of the late nineteenth and early twentieth centuries, for example, many feminists were concerned with children's issues, but it was mainly on the basis of women's mothering roles in relation to the women's and children's rights (Hellenier, 1999). The second wave, in 1960s, has continued to be preoccupied with the rethinking and restructuring of motherhood. In the 1980s, feminists did emerge in discussions of patriarchal power over both women and children within the home environment (Jenks, 2006, p.38; Mayall, 2010, p.167). These feminists do not discuss childhood directly but emphasize mothers' childcare work. Thus, one central concern for feminists has been to challenge the assumption that women are the natural caretakers of young children. But to the extent to which feminists took account of this assumption that children need mothers, they had to define children as adversaries. However, Mayall (2013, pp.14-15) points that feminists take part in reconceptualizing children and childhood in relational terms since children are an important part of the common experiences of women. She also claims whilst feminism did not aim to fight battles directly for children, nevertheless, it has opened up the family for inspection by problematizing it.

3 Source: (Ryan, 2008, p.558).

There are many areas of research where feminism and childhood intersect. One is in the field of gender socialization which examines not only family life but also schooling, peer relations, and popular culture. However, the socialization paradigm tends to look at children as adults-in-becoming, as passive learners of adult culture rather than as full subjects in and of themselves (Mahoney, 1996, p.191; Hellenier, 1999, p.28). There is a broader engagement between feminism and childhood studies as many sociologists of childhood has been influenced by feminism, politically and methodologically (Wells, 2013; Mayall, 2013). Starting from the premise that childhood like womanhood is a cultural invention, Hellenier (1999, p.29) cites that “sociologists such as Throne (1987), Oakley (1994) and Alanen (1994) demonstrated how the feminist rethinking of the private/public dichotomy brings not only women but also children out of the private and into the public sphere”. Like women and womanhood, children and childhood can be thus understood as being shaped by social, economic and political relations far beyond the parent (especially mother) child relationship.

Mayall (2013, p.34) points out that a feminist sociology of childhood focuses attention on how social phenomena are both gendered and generationed. For her, children as a social group should be considered, and no more neglected as participants in helping societies through their economic contributions and relational processes. Moreover, it is additionally from feminism that the sociology of childhood and children’s geographies derive its interest in participatory research methods and research towards empowering children, as well as its relational understanding of childhood (Aitken, 2001; Kraftl, Horton and Tucker, 2012; Wells, 2013). An interplay between society and space and giving children voice are popular study themes now.

Recently Rosen & Twamley (2018) in their book namely “*Feminism and the Politics of Childhood: Friends or Foes*” opened a wide discussion on the interconnectedness of these two themes debating both the similarities and the potential theoretical antagonisms and conceptual tensions between women and children. They focus on the importance of the relational lenses which gives a way to reject (neo)liberal individualism in theorizing either women or children. For example, this view problematize the victimhood and vulnerability statuses as both women and children are posed in relation to men (p, 10): “The status of victim is problematic; this reduces the complexity of any human being as well as individualizes social problems, including the political production of vulnerability, by social problems, including the political production of vulnerability, by rooting them in essentialist notions of the self”. One other alternative to think feminism and the politics of childhood together (Twamley & Rosen, 2018, p.12) could be shifting vantage points such as *looking into the women-child relation* like questioning the feminization of care or problematizing the boundaries between women and children. They say the second vantage point could be *looking out* in order to show that existing antagonisms and elisions may be found elsewhere in the context of political, economic and spatially specific ways in which relations between women and children are constructed. *Looking back* is also an alternative vantage point providing ways to avoid individualizing antagonisms by focusing on the history of the present. A fourth approach offered is *widening the frame*. This approach could bring men together with women and children and could help for example to overcome the limits of liberal forms of solidarity, which pays little attention to local norms. Therefore, a possible competition for support which both women and children are subject to can be overcome. With the reference to Zehavi (2018), the last vantage point is to consider anti-categorical position namely *breaking away*. For him, as Twamley & Rosen (2018) discussed the production of distinctions based on gender and generation serves as the basis of oppressive social regimes. He thinks there is a need to think beyond femininity and childhood within their dualisms as masculinity and adulthood, stressing that relations of inequality are always also micro-political in nature. Thus, bringing attention to the relation between

feminism and the politics of childhood is twofold: there are many interferences as well as considerable disparities in between and the question “friends or foes?” is still continuously notable.

Graduate Studies: A Fast View on the Sociological Studies on Children in Turkey

Fırıncı Orman (2018) discussed that dissertations in Turkey from the year of 1985 to 2015 combining the subjects of children and sociology, are various in applying interdisciplinary interests. It is possible to see numbers of dissertations focusing on educational, psychological, religious, historical, economic, legal, family, literature, political issues and typically referring to the concrete social problems that children face in their society. They mostly focus on marginalized children such as working children, children pushed into crime, refugee children, children living on streets, children at risk, child abuse and/or child protection issues, and etc. It is observed that the main trend in Turkish sociology regarding studies on children is compatible with the *Minority Group Child* theme as it is similar to many other developing countries. Although there are few theoretical studies there is no single study conducted on the theory of childhood sociology, as it is not institutionalized in Turkey yet. The diversity of subproblems of these studies also reflects that the interdisciplinary approach to children and childhood is far behind in theorizing childhood within Turkish sociology.

It is not surprising, though, knowing the development of sociology in Turkey has followed a delayed translation of the Western developments (Kaçmazoğlu, 1994; Öncü, 1997; Çelebi, 2002; Kasapoğlu, Çubuk Kaya, Ecevit, 2010; Fırıncı Orman, 2018) and still is infertile to produce or reproduce sociological theories. As an American affect, an interdisciplinary approach (see Bass, 2010 & Mayall, 2013 for the childhood studies in the US context) to children studies triggered the domination of empirical studies in Turkey, which consequently pointed to the need for better social policies. Theoretical dullness, however, prevents politicians to respect children's voices as social actors, their capacity to be agents and to fully reach their rights as children. On that account, the following section is focusing on the state of children in Turkey in order to provide insight and to justify our call to the new theory of the sociology of childhood.

Childhood in Crisis: The State of Children in Turkey. One of the dominant themes in contemporary Western society is the idea that childhood in crisis (Kehily, 2013; Wyness, 2015). As depicted earlier, currently in Turkey the most popular study theme regarding childhood is children in a crisis such as refugee children, working children, children at risk and etc. Yet, there is a lack of information on the overall picture of the situation of children in Turkey and it is very difficult to reach the actual statistical information.

When we look at demographics in Turkey, UNICEF (2012) reported that Turkey's end-2011 population of 74.7 million included about 23 million citizens under eighteen. Turkish Statistics Institution- TÜİK (2015) stated that %29 of the population is under 18 by the end of 2015. Generally, it is possible to say that most of the children in Turkey grow up in a caring family environment, have access to food, shelter and other essential goods, and benefit from basic services, such as health and schooling, which are provided mainly in the public sector.

But, regarding the problems children face in Turkey, UNICEF (2012) also reported that: Poverty is higher among children than among adults. Children with relatively under-educated parents are most likely to be poor. Girls and boys experiencing material poverty are also the most likely to experience other physical and social deprivations and risks (malnutrition, poor health, child labor, violence, and etc.). 10% of Turkey's children are stunted, meaning that they are of low height for their age and at risk of further health and development problems. Most boys and

girls encounter some form of violence, abuse, exploitation or neglect, depending partly on their age, sex, and social background. Sexual abuse, particularly for girls, is rightly a cause of public concern. These problems have not yet been fully acknowledged or addressed. There is a persistent and largely unaddressed problem of early and forced marriage among teenage girls. By the 2011-2012 school year, net primary school enrolment stood at 98.67%, according to Ministry of National Education Formal Education Statistics. As a result of the Syria crisis, in 2011-12, tens of thousands of Syrians fleeing violence were allowed to enter Turkey. As of October 2012, over 100,000 were being accommodated and their basic needs met in well-run, high-quality camps. Education was being provided for children, who made up about a third of the camp population.

However, European Commission (2016) reported that officially registered refugee population in Turkey is more than 3.1 million and Turkey is the first country in hosting the highest numbers of refugees. By the year 2017 more than 3.2 million Syrians refugees were under temporary protection in Turkey – including over 1.4 million children – while the remaining 331,500 were nationals, mainly from Afghanistan and Iraq (UNICEF, 2017b). Moreover, % 90 percent of the refugees are out of the camps and could not have even their basic needs. UNHCR also warns that more than half of the refugee population are children and more than 400.000 children are guessed that cannot go to school. Although there are some improvements to enroll refugee children to school UNICEF (2017a, p.9) reports that at the end of the year 2017 more than 350.000 refugee children remain out of the school system.

In Place of Conclusion

Among many other causes, undoubtedly, it is from feminism that a New Childhood Sociology provoked a political standing towards social problems that children face and focused its attention on gendered and generationed phenomena. Further, it has been also claimed that childhood studies in Turkey generally are empirical in nature and few are aware of these developments while they lack theoretical wholeness in their approach. As depicted, there are numbers of reasons to study childhood sociologically in Turkey where millions of young children are at risk. The primary goal of the sociology of childhood, then, should be also to help to raise the status of childhood in the society, as feminism does to women, by harnessing its tools and methods. Furthermore, rethinking feminism and childism together can help both movements to go beyond their own internal debates and could offer new insights for better policy. One example in Turkish context could be seen as broadly practiced child marriages. Numbers of young girls which could also be considered as sexual abuse victims in many cases are unable to reach their very basic rights. The statistical summary in the previous section revealed that children in Turkey, but especially girls are in need of a better protection while the government needs to take action for a better policy. Then, it seems that social policy in Turkey should focus on child rights considering especially two vital categories: gender and generation. They both are crucial to improve children's status and to solve the emergent problems they face. First of all, a sound social policy can improve children's lives. Using public policies to pull children out of poverty provides one example. Children's rights, on the other hand, can involve protecting children (especially girls) generally from an adult perspective, or guarantee children civil rights.

References

- Aitken, S. C. (2001). *Geographies of young people: the morally contested spaces of identity*. London: Routledge.
- Aitken, S.C. (2001a). Global crises of childhood: rights, justice and the unchildlike child. *Area*, 33 (2), 119–27.

- Aries, P. (1962). *Centuries of childhood: a social history of family life*. (R. Baldick, Trans.). New York: Vintage.
- Ba', S. (2018). The 'New Paradigm' of the Sociology of Childhood: Reflections on Social Justice Through the Italian Alternative Pedagogies. In I. Tshabangu (Ed.), *Global Ideologies Surrounding Children's Rights and Social Justice* (pp. 224-238). Hershey, PA: IGI Global. doi:10.4018/978-1-5225-2578-3.ch014
- Bass, L.E. (2010). Childhood in sociology and society: the us perspective. *Current Sociology*, 58 (2): 335-350. doi: 10.1177/0011392109354248
- Corsaro, W.A. (2011). *The Sociology of Childhood* (3rd ed.). London: Pine Forge Press- SAGE Publication Inc.
- Çelebi, N. (2002). Sociology associations in Turkey: Continuity behind discontinuity. *International Sociology*, 17 (2), 253-267.
- Elkin, F. (1965). *The Child and Society: The Process of Socialization*. New York: Random House.
- Evans, J. (1995). *Feminist Theory Today: An Introduction to Second-Wave Feminism*. Newbury Park, CA: Sage.
- Fırıncı Orman, T. (2018). Observing the late development of childhood sociology in Turkey. In: Hatice Karakuş Öztürk (Ed.). *The Modernizing Process in Turkey: Sociological Views* (pp.199-214) Baden, Germany: NOMOS.
- Giddens, A. (1977). *Studies in Social and Political Theory*. London: Hutchinson.
- Grant, J. (1993). *Fundamental Feminism: Contesting the Core Concepts of Feminist Theory*. NY, London: Routledge.
- Gürsoy, A. (2011). Childhood studies in Turkey. In S. Anderson, I. Diehm, U. Sander, and H. Ziegler (Eds.), *Children and the Good Life* (pp.141-157). Netherlands: Springer.
- Hellenier, J. (1999). Toward a feminist anthropology of childhood. *Atlantis*, 21 (4), 27-39.
- James, A. (2001). Problems, perspectives and practices in the 'new' sociology of childhood. In B. Onur (Ed.), *Changing Childhood in the world and in Turkey. Proceedings of the 3rd National Child Culture Congress* (pp.241-252). Ankara, Turkey: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- James, A., & Prout, A., 1997. (Eds). *Constructing and reconstructing childhoods: contemporary issues in the sociological study of childhood* (2nd ed.). London -UK: Falmer Press.
- James, A., Jenks, C., & Prout, A. (1999). *Theorizing Childhood*. Cornwall: Polity Press.
- Jenks, C. (2006). *Childhood*. London and New York: Routledge.
- Kaçmazoğlu, B. (1994). 1960 sonrasında Türkiye'de yapılan sosyoloji çalışmalarına genel bir bakış. (A general overview of sociological research in Turkey after 1960). *Proceedings of Dünyada ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler: I. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildirileri* (Current Sociological Issues in the World and Turkey: First National Sociological Congress Papers) (pp. 48-56). Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Kasapoğlu, A., Çabuk Kaya, N., & Ecevit, M. (2010). Sociological Association of Turkey: The center- periphery relationship between Turkish and Western Sociologies in facing an unequal world. In: M. Burawoy,

- M. Chang, and M F-Y, Hsieh (Eds.). *Challenges for a Global Sociology-Volume Two: Asia* (pp. 97-117). Taiwan: Institute of Sociology, Academia Sinica.
- Kehily, M. J. 2013. (Ed.). *Childhood in crisis? An introduction to contemporary Western childhood*. In *Understanding Childhood: A cross-disciplinary approach* (pp. 1-53). Glasgow: The Open University.
- Kraftl, P., Horton, J., and Tucker, F. (2012). (Eds.). *Critical Geographies of Childhood and Youth: Contemporary Policy and practice*. Bristol: Policy Press.
- Mahoney, A.R.. (1996). Children, families, and feminism: perspectives on teaching. *Early Childhood Education Journal*, 23 (4), 191-196.
- Mayall, B. (1990). Childcare and childhood. *Children & Society*, 4: 374–385. doi: 10.1111/j.1099-0860.1990.tb00374.
- Mayall, B. (2010). *Towards a Sociology of Childhood. Thinking From Children's Lives*. Berkshire: Open University Press.
- Mayall, B. (2013). *A History of the Sociology of Childhood*. London: IOE Press.
- Moran-Ellis, J. (2010). Reflections on the sociology of childhood in the UK. *Current Sociology*, 58 (2): 186-205. doi: 10.1177/0011392109354241
- Morrow, V. (2011). *Understanding children and childhood*. Centre for Children and Young People Background Briefing Series, no. 1. (2nd Ed.). Lismore: Centre for Children and Young People, Southern Cross University.
- Onur, B. (1993, April). (Ed.). *Sunuş (Introduction)*. *Proceedings of Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu (Symposium of Child in Social History)* (pp. vii-xiii). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Onur, B. (2007). *Çocuk, Tarih ve Toplum (Child, History and Society)*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Oswell, D. (2013). *The Agency of Children: From Family to Global Human Rights*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Öncü, A. (1997). Crossing borders into Turkish sociology with Gunder Frank and Michel Foucault. *Contemporary Sociology*, 26 (3), 267-270. doi: 10.2307/2654000
- Rosen, R. & Twamley, K. (2018) (Eds). *Introduction: The Women-Child Question - A Dialogue in the Borderlands*. In: *Feminism and the Politics of Childhood: Friends or Foes?* (pp. 1-20), London: UCL Press.
- Ryan, P.J. (2008). How new is the “new” social study of childhood? The myth of a paradigm shift. *Journal of Interdisciplinary History*, 38 (4), 553–576.
- Stearns, P.N. (2005). Conclusion: Change, Globalization and Childhood. *Journal of Social History*, 38 (4): 1041-1046.
- Tong, R. (1989). *Feminist Thought: A Comprehensive Introduction*. Boulder, CO: Westview Press.
- Turner, B.S. (2002). *Regulating Bodies: Essays in Medical Sociology*. London: Routledge.
- UNICEF (2017). *The State of the World's Children 2017: Children in a Digital World*. Retrieved from: https://www.unicef.org/publications/files/SOWC_2017_ENG_WEB.pdf

- UNICEF (2017a). Türkiye-UNICEF Ülke İşbirliği Programı 2016-2020. 2017 Yıllık Raporu- Özet Metin. [pdf] Retrieved from: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/dijital%20unicef%20annual%2012eylul%20TR.PDF>
- UNICEF (2017b). UNICEF Turkey Humanitarian Situation Report No. 13. [pdf] Retrieved from: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNICEF%20Turkey%20Humanitarian%20Situation%20Report%20-%20Sept%202017.pdf>
- Wells, K. (2013). *Childhood in a Global Perspective*. UK- Cambridge: Polity Press.
- Wyness, M. (2012). *Childhood and Society*. (2nd ed.). London: Palgrave Macmillan.
- Wyness, M. (2015). *Childhood: Key Concepts*. Cambridge: Polity Press.
- Zehavi, O. (2018). Becoming-woman, becoming-child: A Joint Political Programme. In: R. Rosen & K. Twamley (Eds.). *Feminism and the Politics of Childhood: Friends or Foes?* (pp. 241-257), London: UCL Press.

FEMALE PERFORMERS OF A “MALE PROFESSION”: WOMEN GUARDS / “ERKEK MESLEĞİNİN” KADIN İCRACILARI: KADIN İNFAZ KORUMA MEMURLARI

İpek Merçil¹

Abstract

Prisons and penal execution regime are designed for male prisoners and male prison employees. Prison experience has different effects on women prisoners and women workers than men. Women guards are engaged in a profession whose language and rules are defined by men and this profession is generally described as a “man’s profession”. Women guards had to use force, to participate quarrels, suppress riots when doing their tasks. In business, they often have to deal with swearing and acts of violence against them. They are working with soldiers in external appointments (court, hospital, prisoner transfer). These women live difficult experiences in their professional life and these difficulties influence also their family and children.

In this communication will discuss the data obtained as a result of a field work realized in “Bakırköy Women Closed Penal Institution”. We conducted in-depth interviews with forty female guardians who worked in this institution. We will try to analyze the family structures, education levels, marital status, career selection processes, maternal experiences, family and social experiences and difficulties encountered in doing their jobs of these women guards.

Key Word: Women, prison, guard

1.Giriş²

Cezaevleri orada çalışan ceza infaz personeli ve mahpuslar olmak üzere birbirinden tamamen farklı iki nüfus barındırır. Cezaevlerinde çalışan araştırmacılar genellikle mahpusları konu alan araştırmalar yaparlar. Cezaevi çalışmalarının az olduğu Türkiye’de ceza infaz personeli üzerine yapılmış çalışmalar da yok denecek kadar azdır. Araştırmamız sırasında yaptığımız kaynak taramasında ne yazık ki kadın infaz koruma memurları ile ilgili sosyolojik bir araştırmaya rastlayamadık.

Kadınlar genellikle bir ülkedeki toplam cezaevi nüfusunun %2’sini-9’unu oluşturur. Ancak olağandışı hallerde bu yüzde daha yüksek olabilir (Cezaevi Müdürleri ve Politika Yapıcılar için Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı, 2008,6). Tüm toplumlarda suç ve ceza kelimeleri erkeklerle özdeşleştiği ve suç genellikle erkek eylemi olarak kabul edildiği gibi cezaevi çalışanları da genellikle erkek olarak düşünülür. İnfaz koruma memurluğu, cezaevi müdürlüğü gibi mesleklerin erkekler tarafından icra edilebileceğine dair genel bir inanış vardır. Bu genel geçer kabuller ve kadınların cezaevi nüfusu içerisinde azınlıkta olma durumları onların çoğunlukla cezaevi çalışmalarının dışında tutulması sonucunu doğurur. Sosyal ve beşeri bilim araştırmaları arasında kadın mahpuslar kadar, cezaevlerinin kadın

1 (Galatasaray University), imercil@gmail.com

2 Bu araştırma (15.502.002) Galatasaray Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenmiştir. Bu araştırma Doç. Dr. İpek Merçil, Doç. Dr. Eylem Aksoy Retornaz ve Ar. Gör. Seçil Doğuç Ergin tarafından tasarlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

çalışanları da kendilerine zorlukla yer edinir. Oysa hapsedilmenin kadınlar üzerindeki etkisi, kadın mahpusların cezaevi deneyimleri, kendi aralarında oluşturdıkları cezaevi kültürü, kadın ceza ve infaz koruma personelinin ceza infaz kurumu içerisinde karşılaştığı cinsiyetçi yaklaşımlar, cezaevi çalışmalarına kadınların da dâhil edilmesine ve bu çalışmalarda feminist yaklaşımın gerekliliğine işaret etmektedir. (Merçil et al, 2016: 317)

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü resmi internet sitesinde yer alan bilgilere göre Türkiye’de toplam mahpus sayısı 2000 yılının sonunda 49.512 iken 2017 yılının Ekim ayında bu sayı 228.993’e çıkarak 17 yılda yaklaşık olarak dört (4,62) katı artmıştır. Kadın mahpus sayısıysa daha hızlı artarak 17 yılda 1.815’den 9985’e yükselmiş ve yaklaşık olarak beş (5,50) katı artmıştır. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre Türkiye’de **210.882** kişilik kapasiteye sahip toplam **389** ceza infaz kurumu bulunmaktadır. (www.cte.adalet.gov.tr, 2018) Türkiye’de cezaevlerinde bulunan kadın nüfusu, cezaevi yaklaşık yüzde 4,36’sını oluşturmaktadır. (*Kadın mahpuslar ile birlikte 0-6 yaş arasında yaklaşık 700 çocuk cezaevinde kalmaktadır.*)

2.Ceza İnfaz Personeli

Cezaevi personelinin, hükümlüleri alıkoymanın yanı sıra hükümlülerin iyileştirilerek yeniden topluma kazandırılmalarında da önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Cezaevi sisteminin liberalleşmesi duvarlar arasında bazı kuralların yumuşamasına, mahpus kişilerin maddi yaşam koşullarının iyileşmesine ve cezaevlerinin birçok paydaşa açılmasına yol açtı (Lhuillier&Aymard, 1997: 12).

Cezaların infazında cezaevlerinin rolü değiştikçe, bu kurumlarda görevli personelin niteliği de değişmiştir. Önceleri infaz ve koruma memurlarından oluşan cezaevi personeli zaman içinde, psikiyatr, psikolog, sosyal çalışmacı, doktor, öğretmen, din görevlisi gibi uzmanların görevlendirilmesiyle farklı bir yapıya kavuşturulmuştur (Demir, 2010:394). Ayrıca Adalet Bakanlığı ceza infaz personelinin mesleklerini gerektiği gibi icra edebilmeleri için değişen ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmakta ve onlara yönelik olarak, kadın ve çocuk suçluluğu, işkence ve kötü muamele, uyuşturucu madde bağımlılığı, iş ve meslek edindirme, sağlık ve ilk yardım gibi çeşitli konularda hizmet içi eğitim programlarını düzenlemektedir.

Türkiye’de infaz ve koruma baş memurları ile infaz ve koruma memurları hükümlülerin, ceza infaz kurumlarından kaçmamalarını ve disiplin kurallarına uygun davranmalarını sağlamaya çalışan bir konumda bulunmaktadır. İnfaz ve koruma memurları (İKM) işe alınma süreçlerinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4. maddesi uyarınca kadrolu veya sözleşmeli personel olarak istihdam edilmektedirler.

Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği Mahpusların İslahında Asgari Standart Kuralların 53.maddesi’nde belirtildiği üzere **kadın mahpuslar sadece kadın görevliler tarafından dinlenebilir ve izlenebilir.** Araştırmamızı gerçekleştirdiğimiz Bakırköy Kadın Ceza İnfaz Kurumu’nda bu kurallara uygun olarak iç güvenlik görevlilerinin kadınlardan oluştuğu bir kurumdur.

Kanun ve yönetmeliklerde kadın ceza infaz personelinin çalışma koşulları ve kadın olmasından kaynaklanan özel durumuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu husustaki tek düzenleme istihdam aşamasında kadın memurların boy ve kilosuna ilişkindir.

3. Araştırma Yöntemi

Saha araştırmamızı Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda gerçekleştirdik. Saha araştırmasını bitirdiğimiz dönemde adı geçen cezaevi Türkiye'nin en büyük kadın cezaevi olarak kadın mahpusların yaklaşık %25'ini barındırmaktaydı. Cezaevlerinde bulunan kadın mahpus sayısı, toplam mahpus (tutuklu ve hükümlü) sayısının yaklaşık yüzde 4'ünü oluşturmaktaydı. Mayıs 2012 tarihi itibarıyla Türkiye'deki cezaevlerinde 118.400 erkek, 4609 kadın ve 2091 çocuk olmak üzere toplam 125.100 mahpus (hükümlü, hükmen tutuklu, tutuklu)bulunmaktaydı (www.cte.adalet.gov.tr, 2011). *(Kadın mahpuslar ile birlikte 0-6 yaş arasında yaklaşık 250 çocuk cezaevinde kalmaktaydı.)* O dönemde Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi'nde ise 950 ila 1.100 (2 Nisan 2012'de 1.016 kişi) arasında kadın mahpus bulunmakta ve bu mahpuslar 134 infaz koruma memuru tarafından gözetilmekteydi.

Araştırma ekibi Nisan 2011-Mayıs 2012 tarihleri arasında Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi'nde bulunan mahpusların yanında infaz koruma memuru, ceza infaz personeli ve aynı kurumda farklı bakanlıklara bağlı olarak çalışan vaize, öğretmen, sağlık memuru, hemşire ve doktor gibi görevlilerle derinlemesine mülakatlar yapmıştır. Kurumda çalışan infaz koruma memurları kendilerine yollanan bir mektup ile araştırmaya katılmaya davet edilmişlerdir. Bu davete cevap veren memurlar ile kurumun toplantı salonunda her biri yaklaşık bir, bir buçuk saat süren baş başa görüşmeler yapılmıştır. Cezaevlerinde ses kaydı alınması mümkün olmadığı için görüşmeler sırasında not tutulmuştur. Araştırma kapsamında görüşülen infaz koruma memurlarına onları tanımlayacak kodlar verilmiştir. Örneğin İKM: İnfaz koruma memuru, İKM 1, 1 no'lu infaz koruma memuru anlamına gelmektedir.

Araştırma kapsamında mahpus veya çalışan olarak kadınların cezaevi deneyimini nasıl yaşadıklarını cezaevi sosyolojisinin araçlarını kullanarak anlamaya çalışılmıştır. Bu makalede gerçekleştirdiğimiz saha çalışmasının küçük bir bölümünü bilgilerinize sunarak kadın infaz koruma memurlarının sosyodemografik özelliklerine, meslek seçim süreçlerine, mesleklerini icra ederken karşılaştıkları zorluklara ve amirleri, meslektaşları ve mahpuslar ile olan ilişkilerine odaklanacağız.

4.Araştırma Bulguları

4.1. Araştırma Gurubunda Yer Alan Kadın İnfaz Koruma Memurlarının Sosyodemografik Özellikleri

Bakırköy Kadın Cezaevi'nde geçirdiğimiz 16ay süre içerisinde 40 kadın infaz koruma memuru ile görüştük. Görüştüğümüz kadın infaz koruma ve infaz koruma baş memurları 1963 ila 1992 yılları arasında genellikle Anadolu kentlerinde doğmuşlardır. Kır kökenli ve çok çocuklu ailelerden gelmektedirler. Sadece 7 memur 2 çocuklu ailede, diğerleri ise çocuk sayısı 3 ila 11 arasında değişen kalabalık ailelerde yetişmişlerdir. İçlerinde sadece 5 tanesi İstanbul doğumludur.

Görüşme yaptığımız infaz koruma memurlarının yetiştikleri aile yapıları hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak için anne ve babalarının eğitim durumlarını ve mesleklerini sorduk. Sadece dört memur anne ve babasının eğitim durumu hakkında bilgi veremedi. İnfaz koruma memurları birbirine çok benzer meslek ve eğitim düzeyine sahip mütevazı ailelerde büyümüşlerdir. Genellikle ev hanımı annelerin kızları olan memurların baba meslekleri ise işçi veya memur, işçi veya memur emeklisi ya da çiftçi olarak özetlenebilir.

İnfaz Koruma Memurlarının eğitim durumları sürekli iyileşmektedir. Bakırköy Kadın Ceza İnfaz Kurumu'nda görev yapan memurların çoğu eğitimlerine devam etmektedirler. 17 memur halen Açık Öğretim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde dört yıllık lisans eğitimini (14 kişi) veya iki yıllık meslek yüksekokulu eğitimini (3 kişi)

sürdürmektedirler. Bu memurlar arasında daha önce iki yıllık meslek yüksekokullarından mezun olanlar da vardır. Görüştüğümüz memurlardan sadece 3 tanesi lise tahsilinden sonra eğitimlerine devam etmemişlerdir. 10 memur dört yıllık örgün veya açık öğretim kurumlarından mezun olarak lisans derecesini almışlardır. 7 memur ise 2 yıllık ön lisans derecesine veya meslek yüksekokulu diplomasına sahiptir. Sadece 7 memur sınırlı derecede İngilizce bildiklerini ifade etmişlerdir.

Görüştüğümüz memurlardan 22 tanesi evli, 1 tanesi dul ve 15 tanesi bekârdır. Evli olan memurlar tek evlilik yapmışlardır. Evli olan memurların 17sinin eşi yine devlet memurudur (12 polis, infaz koruma memuru, jandarma). İki memurun eşi işçi ve işçi emekli iken diğerlerinin eşleri serbest meslek sahibidir. Aylık kazançları çocuk ve aile yardımı dâhil 2011 rakamlarına göre 1550 TL ile 2000 TL arasında değişmektedir. Baş memur maaşı 2200 TL civarındadır.

Pek çoğu kalabalık ailelerde yetişmelerine rağmen çocuğu olan memurlardan 12 tanesi 1 çocuk annesi, 3 tanesi 2 çocuk annesi ve 2 tanesi de 3 çocuk annesidir. Çocuk sayısının azlığı görüşülen memurların bir bölümünün yaşlarının gençliği ve yeni evli oluşlarıyla açıklanabilir. Zira 17 memur henüz meslek hayatlarının ilk iki yılı içerisinde. Bununla birlikte yaşı ileri olan memurlar da doğdukları kentten, kendi ailelerinden uzakta, kendilerine çocuk bakımında yardımcı olabilecek aile bireylerinin yokluğunda çoğu kez tek çocukla yetinmek zorunda kalmışlardır. Büyük kentte memur aileleri olarak yaşanan ekonomik sıkıntılara ceza infaz sisteminde çalışmanın ağırlığı, çalışma saatlerinin belirsizliği eklenince çocuk sayısı azalmıştır.

4.2. Kadın İnfaz Koruma Memurlarının Mesleklerini Seçim Süreçleri ve Mesleki Eğitimleri

İnfaz ve koruma memurları mesleklerini zor, düşük ücretli ve toplumda saygınlığı olmayan bir meslek olarak tanımlamaktadırlar. Memurların bir kısmı bu mesleği geçici bir iş olarak görmektedir. Memurların birçoğu meslek tanımından habersiz olarak, infaz ve koruma memurluğunu yalnızca kamu sektöründe bir iş olarak değerlendirerek bu mesleği seçmektedirler. Bir süre sonra, ücret ve çalışma koşulları daha iyi bir iş olanağına sahip olduklarında istifa etmektedirler. İnfaz koruma memurluğu görevinin geçici bir iş olarak değerlendirilmesi kişilerin mesleği benimsememesine yol açmaktadır.

Görüştüğümüz memurların tamamına yakını infaz koruma memuru mesleğini tesadüfen seçmiştir. Pek çoğu devlet memuru olmak için açılan sınavlara katılmıştır. İş güvenliği nedeniyle kamu sektöründe çalışmak isteyen adaylar için nitelikleri ve kendilerini bekleyen cezaevi şartlarını düşünmeden karar verdiklerini ifade etmişlerdir:

“Yaşım olmuştu 30. Devlet memurluğu olsun da ne olursa olsun dedim. (IKM 15)

“Bilmeden, devlet memurluğu sınavı açıldı dediler. Ne iş yapacağımı bilmiyordum. (IKM 1)

Bazı memurlar infaz koruma memurlarının nerede çalıştığını ve ne iş yaptığını bile bilmediklerini belirtmişlerdir. Bazıları ise infaz koruma memuru olan arkadaşları, yakınları sayesinde meslekten ve işe alınma süreçlerinden haberdar olduklarını söylerken; sınavı kazandıktan sonra cezaevinde çalışacağını öğrenen bazı memurlar ise vazgeçmeyi düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Kamu Personeli Seçme Sınavı’nda kendi mesleklerini icra edebilecekleri bir kurumda görevlendirilmelerini sağlayacak puanı tutturamayan memur adayları özellikle de öğretmenler şimdilik sadece devlet memuru olmakla

yetinmektedirler. Özellikle yeni memurlar zor olduğunu kabul etmekle birlikte başka bir kuruma geçmeyi düşünerek bu mesleği kabul ettiklerini belirtmişlerdir:

“Devlet memuru olmak istedim. Öğretmenliğe geçiş yapmayı düşünüyorum. Kurumlar arası geçiş...” (IKM 14)

“KPSS ye girdim. Mesleği benimsediğimden değil, geçici olarak öğretmenliğe geçişe kadar. Hiç aklımda olmayan bir meslekti.” (IKM 17)

Türkiye’de infaz koruma memuru yetiştirmeye yönelik bir akademik program bulunmamaktadır. Ceza infaz kurumlarında bulunan tüm personele hizmet öncesi, hizmet içi, adaylık ve görevde yükseltme eğitimleri verilmektedir (Taşkın, 2010:405). Görüştiğimiz kadın memurların bazıları çalışmaya başlarken üç haftalık bazıları, da iki aylık hizmet içi eğitim aldıklarını söylemişler ve eğitimlerin yetersizliğinden bahsetmişlerdir. Bazı eğitimlerin cezaevi içinde yapılması memurların bu eğitimlere katılımlarını zorlaştırmıştır.

Bazı memurlar ise hiçbir eğitim almadan çalışmaya başlamışlar ve aylar sonra eğitime gönderilmişlerdir. Hazırlıksız göreve başlayan memurlar çalışma hayatlarının ilk günlerinde özellikle cezaevi gibi özel bir kurumda zorluklar yaşamışlardır.

İnfaz koruma memurları gözetmekle görevli oldukları kadın mahpusların özel ihtiyaçları ile ilgilenebilecek bir eğitim almamışlardır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi pek azı bir yabancı dili (biraz İngilizce) bilmektedirler. Pek çoğu zor, farklı, hasta ya da yabancı mahpuslar ile ilgilenebilecek donanımına sahip değildirler.

4.3. Kadın İnfaz Koruma Memurlarının Cezaevi İle İlk Karşılaşmaları: Beklentiler, Koşullar

Kadın memurların bazıları sınavı kazanarak görevi kabul ettiklerinde cezaevinde kendilerini bekleyen koşullardan hiç haberdar olmadıklarını söylemişlerdir. Aile bireyleri veya yakınları arasında cezaevinde çalışan kimse olmayanların cezaevi algısı daha çok medya üzerinden özellikle de televizyon dizilerinden edinilmiştir ve olumsuzdur. Genellikle görevlerine başlamadan önce kendilerini cezaevi gerçeğine hazırlayacak yeterlikte bir eğitim de alamayan infaz koruma memurları cezaevine ilk girdiklerinde mahpuslar gibi “cezaevi şoku” (Lhuillier, 2001) yaşarlar. Görüşme yaptığımız bir memur ilk günlerde yaşadığı şoku aşağıdaki şekilde anlatmıştır:

“Hiçbir bilgim yoktu. Cezaevine hiç girmemiştım. Daha kötü bir yer bekliyordum. Televizyonda bir dizi vardı ondan etkilendim. Hayalimde daha karanlık, daha kavgacı, daha şiddet dolu bir ortam bekliyordu. On beş gün ağladım.” (IKM 16)

Cezaevleri ağırlıklı olarak yangınlar, ölümler, açlık grevleri, ölüm oruçları, tecrit, hasta mahpuslar gibi (Eren, 2014:9) olumsuz haberlerle gündeme gelirler. Çoğu kez tam olarak gerçeği yansıtmayan televizyon dizileri ve filmler bu haberlerin etkilerini arttıracak bir işlev görürler. Foucault hapishaneyi şiddet, korku ve kuşku ile özdeşleştirir ve hapishanelerin karanlığının yurttaşlar için bir güvensizlik kaynağı olduğunu, ifade eder (2015:181). Chauvenet’ye (2006) göre ise cezaevlerinin meşruiyeti her zaman tehlikeli ve ahlaksız olarak tanıtılan mahpusların temsiline bağlı olarak yaydıkları korkunun üzerine oturur (43). Korku cezaevi ile özdeşleşmiş bir duygudur. Cezaevi mahpuslara korku verdiği gibi başlangıçta cezaevi çalışanlarına da korku verir. Görüşme yaptığımız infaz koruma memurlarından biri cezaevinde işe başladığı sırada yaşadığı korkuyu aşağıdaki şekilde dile getirmiştir:

“Geldiğim gibi korktum. Mahkûmları görünce beni götüren gardiyanların arkasına saklanmışım. Çok korktum. Ben bu işi yapamam dedim. Yaşlı memurlardan birisi benimle konuştu. Sonra sonra alıştım.” (IKM 1)

4.4. Kadın İnfaz Koruma Memurlarının Mesleklerini İcra Ederken Karşılaştıkları Zorluklar ve Özlük Hakları

İnfaz koruma memurları özlük hakları konusunda en sorunlu memur gruplarından birini teşkil etmektedirler. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük’ün 22/9 maddesi uyarınca infaz ve koruma baş memurları ile infaz ve koruma memurlarının, zorunlu hâller dışında, günde sekiz saat çalışmaları ve haftada iki gün tatil yapmaları esastır. Ancak infaz koruma memurları Tüzük’ de düzenlenen çalışma esaslarına çoğunlukla uyulmadığını belirtmişlerdir.

Çalışma esasları ile ilgili bir başka sorun ise memurların fazla mesai ücreti ödemesinden yararlanamamalarıdır. Gerek memur azlığından gerekse ceza infaz kurumunun özellikleri gereği uzayan ve mesai saatleri ve günleri dışına sarkan çalışma düzeni içinde bulunmalarına rağmen mesai ücreti alamamaktadırlar.

İnfaz koruma memurları arasında özlük hakları açısından kendi meslek gruplarını polis, ya da asker ile karşılaştırmak yaygındır. Ceza infaz koruma memurları özellikle emniyet teşkilatı mensuplarına tanınan lojman, servis, sağlık hizmetleri gibi özlük haklarından faydalanabilmek için İçişleri Bakanlığına bağlanmak istemektedirler. Bu koşullar altında ödenen maaş kadar personele tanınan imtiyazlar da önem kazanmaktadır. Avrupa Cezaevi Kurallarına göre ise çalışma koşulları ve personele sağlanacak imtiyazlar kanunların uygulanması faaliyetinin bir parçası olarak işin emek ve çaba gerektiren doğasını yansıtmalıdır.

İnfaz koruma memurluğu genel idare hizmetleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bu yüzden iç güvenlik personelinin özlük hakları infaz koruma memurlarına verilmemektedir. Kendilerini polisler gibi iç güvenlik personeli olarak gören infaz koruma memurları onlar ile aynı özlük haklarına sahip olmamanın hayal kırıklığını yaşamaktadırlar.

Ayrıca ceza infaz kurumunun özelliği gereği kurumda çalışan memurlar diğer iş yerlerinde çalışanların sahip oldukları en temel haklara sahip değildir. Mesai saatleri içinde yakınları ile telefonla veya elektronik posta ile iletişim kurmak, iş yerine ziyaretçi kabul etmek, öğlen yemeğe çıkmak, evden yemek getirmek, öğle tatilinde biraz hava almak gibi herhangi bir çalışan için sorun teşkil etmeyecek günlük hayatın sıradan alışkanlıklarından, keyiflerinden mahrumdurlar. İnfaz koruma memurları mesleklerini icra ederken karşılaştıkları günlük sıkıntıları aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Dışarıya girip çıkamıyoruz. Telefon görüşmesi yapamıyoruz. Baş memurdan izin almak gerekiyor. Yemek söyleyemiyoruz mesela. Kapıda sorun çıkıyor. Her an dikkatli olmak zorundasın.” (IKM 4)

“İletişim hakkımız engelleniyor. Yangında dışarı çıkmamız zor. Mahkûmda saldıracağı aletler, jilet falan var ama bizim copumuz yok.” (IKM 35)

Diyabet, yüksek tansiyon, yüksek kolesterol vb. gibi hastalıkları olan memurların cezaevi içerisinde sağlık durumlarının gerektirdiği beslenme alışkanlıklarını sürdürmeleri imkânsızdır.

Ceza infaz kurumunun iş yükünün ağırlığı, zor şartları, çalışma saatlerinin uzunluğu, memur azlığı, her çalışan için sıradan kabul edilecek haklardan mahrum kalmak, bayramda, resmi tatillerde çalışmak zorunda olmak, yıllık izni

istediği zaman kullanamamak infaz koruma memurlarının diğer meslek sahiplerine göre daha çabuk yıpranmasına sebep olmaktadır. Yıpranma payı talebi görüştüğümüz memurların tamamına yakını tarafından dile getirilmiştir. Kolluk güçlerinin muhatap olduğu aynı grup insanla çalıştıkları halde kolluk güçlerinin yararlandığı yıpranma payından yararlanamama memurları yaşadıkları sıkıntılardan bir diğeridir.

Kendi taleplerinin Adalet Bakanlığı nezdinde dikkate alınmadığını ve savunulmadığını düşünen memurlar görüşmeler sırasında sık sık bağlı bulundukları Bakanlığa sitemlerini dile getirmişlerdir:

“Biz devletin unuttuğu memurlarız.” (IKM 12)

4.5. Kadın İnfaz Koruma Memurlarının Amirleri, Üstleri İle İlişkileri

İnfaz koruma memurları cezaevi sistemi içerisinde en alt pozisyonda yer almaktadırlar. Ancak infaz koruma memurlarının eğitim seviyeleri her geçen gün yükselmektedir. Genç memurların arasında üniversite mezunu sayısı artarken lisans eğitimlerini tamamlamaya çalışanların veya yüksek lisans programlarına kayıt olanların sayıları da artmaktadır. Memurlar nezdindeki bu gelişmeler ceza infaz sistemi içerisinde uzun yıllardır çalışan ceza infaz personeli tarafından algılanamamaktadır. Çoğu erkek olan savcılar, cezaevi müdürleri, ikinci müdürler ve uzun yıllar boyunca mesleklerini şimdiki ile karşılaştırılamayacak kadar zor şartlar altında icra etmiş olan baş memurlar yeni nesil eğitilmiş infaz koruma memurlarının amirlerinden beklentilerini karşılayamamaktadırlar. Mahpusla yakın ilişki içerisinde olan memurların cezaevi yönetiminde söz hakları yoktur.

İnfaz koruma memurlarının amirleri ile ilişkileri konusunda dile getirdikleri en büyük şikâyetlerden bir tanesi görevlerini yaparken yaşanan bir sorun da mahpusla aralarında çıkan bir anlaşmazlık da amirleri tarafından desteklenmemek, sahiplenilmemek tabiri caizse *“kolaylıkla harcanmak”*tır. Amirler sorun çözerken çoğunlukla ilgili memura danışmamaktadırlar. Amirlerin özellikle mahpusların önünde kendi personellerini korumamaları memurların mahpuslar arasındaki saygınlığını zedelemekte ve iş yaptırma gücünü zayıflatmaktadır. Amirlerin bu tutumlarının memurlarda yarattığı değersizlik hissi aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

“Burada bir sorun var ise memura sorulmuyor. Mahkûma biz hayır diyoruz. Direk müdüre çıkıyor. Müdür çağırıyor, o işi yapın diyor. Bu bizim iş yapabilme gücümüzü bitiriyor.” (IKM 28)

Amirler genellikle sorun çıktığında sorunları yazıya dökmeden ve olayı büyütmeden halletmek niyetindedirler. İş yerinde bir aile ortamı yaratmaya çalışarak, iş ilişkilerinin doğasını değiştirerek çalışanların bireysel ve yasal taleplerini, tepkilerini veya yaşanan sorunları üst makamlara iletmemeyi tercih etmektedirler.

Memurların görevlerini yaparken ortaya çıkacak bir sorunda amirleri tarafından kollanmayacaklarına olan inançları, cezaevi içinde mahpuslar ile yaşadıkları sorunları ağırlaştırmakta, onları mahpuslar karşısında savunmasız bırakmakta ve yalnızlık hissini güçlendirmektedir.

“Emanet eşyada çalışırken başka cezaevine sevk olan bir mahkûmdan iki ay sonra sim kart çıktı. Bizden bildiler. Biz de cezaevi olarak böyle bir şeyi kabul etmedik. Biz göndereli iki ay olmuş adamı. Siz aramadınız mı? Sonuçta akladım.” (IKM 29)

4.6. Kadın İnfaz Koruma Memurlarının Meslektaşları ile İlişkileri

Görüşme yaptığımız infaz koruma memurlarının pek çoğunun üniversite öğrencisi ya da mezunu olduklarını belirtmiştik. Ancak araştırmamız sırasında son iki yıldır işe alınan genç memurlar ile on yıldan fazla ceza infaz kurumunda çalışanlar arasında mesleğe bakış, iş hayatından beklentiler, mesleği icra koşulları konularında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklar görüşmelerimize çoğu kez iki farklı yaş grubuna mensup memurlar arasındaki nesil farklılığı olarak yansımıştır. Derinlemesine mülakat yaptığımız memurlar 1963-1992 yılları arasında doğmuşlardır. 1960-1970 yıllarında doğan memurları birinci nesil 1980-1990 yıllarında doğan memurları ikinci nesil olarak gruplandırmak analizlerimizi kolaylaştıracaktır. Söz konusu iki grup birbirlerini “yaşlılar” ve “gençler” olarak tanımlamaktadırlar.

Eski personel olarak değerlendirebileceğimiz 2000 yılı öncesinde daha geleneksel cezaevlerinden beri görevde olan memurların eğitim seviyelerinin yeni personele göre daha düşüktür. Bu memurlar mesleki anlamda daha korunmasız ve ağır şartlarda çalışmış olup mahpuslarla daha fazla ilişki içinde olmuşlar o dönemlerde cezaevlerinde psikolog ve sosyal çalışmacı gibi kadrolar olmadığından mahpusu gözetmenin yanı sıra mahpusla ilgilenmek ve destek olmakla da yükümlü olmuşlardır. Yeni nesil memurların eskilere oranla eğitim seviyeleri daha yüksektir. Kanun-tüzük ve yönetmeliklere daha hâkim ve bağlıdırlar. İnfaz ve koruma memurluğu görevini başka memuriyet olanaklarına bir geçiş imkânı olarak görmektedirler. Kendileri ile mahpuslar arasındaki ilişkiyi daha bürokratik bir zeminde tanzim etmeye ve aralarındaki mesafeyi açmaya eğilimlidirler. Üniversite mezunu olarak göreve başlayan ikinci nesil memurlar üniversite tahsiline rağmen devlet memurluğu güvencesi için ceza infaz kurumunu tercih etmek zorunda kalmışlardır. KPSS sınavında kendi meslekleriyle ilgili alanlarda devlet memuru olmaya yetecek puanı alamamışlar ya da kadro problemleri nedeniyle atanamamışlardır. Bu durumda olan memurlar ceza infaz kurumunda kendilerinden düşük eğitim düzeyine sahip memurlar ile aynı statü de olmayı kabullenemediklerini belirtmişlerdir:

“Eğitim düzeyi, hayata bakış açısı çok değişiyor yaşlılarda.” (IKM 12)

“Biz genç olarak işe alındık. Burada yaşlılar vardı. İlkokul mezunu olanlar da. Onlarla aynı statüde olmak üzdü biraz. Konuşma tarzımız uymadı.” (IKM 16)

“Eski memurlar daha pasifler, daha çekingenler. Bir de büyük bir bıkkınlık var meslekten. Eğitim seviyeleri oldukça düşük. Yeni memurlar ise daha özverili çalışıyorlar. Bir sürü detaylarla uğraşıyorlar. Aramızda bir sürü üniversite mezunu var.” (IKM 5)

“Eğitilmiş gençler” ile “deneyimli yaşlılar” arasında yaşanan çatışmalardan bir tanesi kılık kıyafet ve makyaj konularındadır. Gençler ceza infaz kurumunda kadın kimlikleri ile yer edinmeye çalışılırken yaşlılar tarafından bu kimliğin evde bırakılması konusunda sertçe uyarılmaktadırlar.

Gençlerin eğitimlerinin verdikleri güvenle her emri sorgulamadan yerine getirmemeleri, başka bir kuruma geçmek gibi hayalleri ve bu hayal ile işlerini gerektiği gibi yapmamaları çoğu kez mesleklerini araçsallaştırmaları yaşlı memurların eleştiri konuları arasındadır.

Yaşlı memurlar gençlerin işe başladığı ceza infaz kurumunun yirmi yıl önceki kurumla aynı olmadığını kabul etmekte zorlanmaktadırlar. Kendi gördükleri baskıları, üstlerine gösterdikleri saygıyı ve işe başladıkları ceza infaz kurumunun şartlarının zorluğunu belirterek gençlerin işlerine daha fazla önem vermeleri gerektiğini belirtmektedirler.

4.7. Kadın İnfaz Koruma Memurlarının Mahpuslar ile İlişkileri

İnfaz koruma memurlarının göreve başlamadan ve görev sırasında çok az eğitime tabi tutulduklarını bu eğitimlerinde çoğu kez yetersiz olduklarını öne sürmüştük. Görüştüğümüz memurlardan çok azı öfke kontrolü, ilk yardım ya da kendini savunma eğitimi aldıklarını ifade ederken bu eğitimler kurum içerisinde verildiği takdirde görev yerlerini terk ederek eğitimleri izlemekte zorlandıklarını belirtmişlerdi. Mesleğin yaşanarak öğrenildiğini dillendiren memurların pek çoğu özellikle yeni göreve başlayanların mahpus karşısında kendi haklarının ne olduğunu bilmediklerini, cezaevinde sürekli mahpus haklarından bahsedildiğini, en ufak bir sorunda amirleri tarafından korunup kollanmadıklarını söylemişlerdi.

Memurlar meslek öncesi ve meslek içi eğitimin yetersizliği sebebiyle mahpusla iletişime geçme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını, mahpuslarla güvenlik ve gözetim görevinin gerektirdiği biçimde iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum bir süre sonra özellikle uzun süreli hapis cezasına mahkûm kişiyle, mahpusun toplumdaki statüsü ve eğitim düzeyi ile bağlantılı olarak şekillenen, nesnellikten uzak bir ilişki modelinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun çok dilli, çok dinli ve çok kültürlü bir yapısı vardır. Cezaevi'nde dünyanın 50 farklı ülkesinden gelen yaklaşık 250 yabancı uyruklu mahpus bulunmaktadır. “Terörle Mücadele Kanunu” çerçevesinde cezaevinde bulunan mahpusların sayısı ise 150 ila 200 arasında değişmektedir. Cezaevi içerisinde “Kasımpaşalılar” ve “arabacılar” olarak tanımlanan roman vatandaşlar en kalabalık etnik grubu oluşturmaktadır (sayıları yaklaşık 150 ila 200 arasında). Cezaevi içerisindeki en zor iletişim kurulabilen üç grubu yabancılar, romanlar ve terörle mücadele kanunu kapsamında cezaevinde bulunan mahpuslar oluşturmaktadır. Ayrıca cezaevinde anneleriyle birlikte kalan çocuklar ve bebekler de bulunmaktadır. İnfaz koruma memurları yukarıda belirttikleri gibi bu farklı gruplar ile iletişim kurabilecek ve onların farklı özelliklerini, ihtiyaçlarını dikkate alarak gözetebilecek donanımına sahip değillerdir. Memurlara mahpuslar ile ilişkileri hakkında soru sordüğümüzda cezaevinin sözünü ettiğimiz yapısı içerisinde farklı, zor, saldırgan mahpuslar ile baş etmekte aldıkları eğitimlerin ne kadar yetersiz olduğunu ve her bir memurun el yordamıyla yöntemler geliştirdiğini tespit ettik. Memurlar bu zor ve farklı mahpuslar ile yaşadıkları sorunları aşağıdaki şekilde özetlemişlerdir:

“Biz romanlarla de onların anladığı dilden konuşuyoruz. Romenler çok agresif. Onlara agresif davranınca kavga çıkıyor.” (IKM 19)

“Kasımpaşalıların laf dinlememesi, kural tanımazlıkları. Hiçbir şey anlatamıyorsun. Kendi bildiğini yapıyor. Onlarla çok zorluk çekiyorum. Farklı özellikleri olan insanlar ile anlaşmak zorunda olmak çok zor.” (IKM 24)

“Bizi en çok zorlayan grup Kasımpaşalı grup. Gece bizi Kasımpaşalılar rahatsız ediyor. Kendilerini kesiyorlar, hap istiyorlar. Olmazsa başkasını kesiyorlar. Bir bakıyorsun adamı kesmiş atmış. Ne kadar uğraşsak laf anlatamıyoruz.” (IKM 26)

“Yabancılar ve Kasımpaşalılar çok saldırganlar. Terörler kendileri rahatsız oldukları şeyleri başkalarına yapıyorlar.” (IKM 30)

“Onların dilinden konuşuyorum. Alttan alıyorum, üstten giriyorum. Sert davranmamaya çalışıyorum.” (IKM 24)

Yaptığımız görüşmelerden ve yukarıda aktardığımız alıntılardan anlaşılacağı üzere her memur çoğunlukla alttan alarak kendi yöntemini geliştirmiştir. Ancak bahsedilen zor ve farklı mahpuslar ile kurulacak ilişkilerde veya ortaya çıkan sorunları çözmek için cezaevi yönetiminin ya da memurların uzlaştıkları, benimsedikleri ortak yöntemlerin varlığından söz etmek mümkün değildir.

Personelin mahpusla ilişkilerini düzenleyen temel ilkeler konusunda en azından söylem düzeyinde, ortaklaştığı belli başlı temalar vardır. Bunlardan ilki, mahpusla ilişkideki “doğru” mesafeyi ayarlamaya ilişkindir. Bu doğru mesafeye göre mahpusla ne “çok üstten konuşmak” ve mahpusa “sert girmek” iyidir, ne de mahpusla fazla “senli benli” ve “laubali” olmak iyidir. İkinci olarak, mahpusu dinlemek, anlamaya çalışmak ve kurallar elverdiğince sorununu çözmeye gayret etmek ortak bir söylem olarak belirir. Personelin büyük çoğunluğu söylem düzeyinde bu genel çerçeve içinde ortaklaşmış olsa da, söz konusu çerçevenin içini nasıl doldurdıkları ve nasıl hayata geçirdikleri aralarındaki farklılaşmanın da hatlarını belirlemektedir: İnfaz koruma memurları farklı mahsuplarla ve onların yarattığı sorunlarla baş etmek için kullandıkları yöntemleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir.

“Onlarla daha iyi, onlara nasıl davranacağını biliyorsun. Onları pohpohladığın zaman daha iyi oluyor. O içeride ben dışarıdayım. Ben yaparsam iş olur. Yapmazsam olmaz. O çerçeve de iş yapınca aramız iyi oluyor. Böyle düşünmek biraz daha anlayışlı olmayı gerektiriyor.” (IKM 14)

“Zor ve farklı mahpuslara daha iyi niyetle ve daha sakin yaklaşmak gerekiyor.” (IKM 21)

“Yumuşak yaklaşarak hallederim. Canımsın derim. Akıllısın, bir tanesin derim. Sana yakışmıyor derim. O kendiliğinden yumuşuyor.” (IKM 34)

Araştırmamız sırasında yükselen eğitim seviyeleri ile birlikte infaz koruma memurlarının kendilerinden beklenen cezalandırıcı, katı, otoriter rolü üstlenmekte zorlandıklarını ve mahkûmlara karşı zor kullanma yetkilerini kullanmamak için ellerinden geleni yaptıkları tespit edilmiştir. Memurlar çoğu kez böyle bir yetkileri olmadığını söylerken ancak can güvenlikleri söz konusu olduğunda bu yetkiye başvurdıklarını beyan etmişlerdir:

“Böyle bir yetki yok. Can güvenliğimiz söz konusu olduğunda var. Ama durup dururken yok”. (IKM 15)

“Zor kullanma yetkimiz yok. Ama gerekirse aşırıya kaçmadan kullanıyoruz. Özellikle kavgalarda ve mahkemeye giderken (Mahkûmun mahkemeye gitmiyorum deme hakkı yok)”. (IKM 15)

“Bir zor kullanma yetkimiz var, evet. Mecbur kaldığımız zamanlarda kullanabiliriz ancak çok kullandığımız söylenemez. Çok nadir de olsa zor kullanıyoruz. Koşuşu boşaltmak vs. için.” (IKM 19)

Yaptığımız görüşmeler sırasında infaz koruma memurluğunda görece yeni (0-2 yıl arası deneyim) olan memurların mahpuslarla ilişkilerinde, daha deneyimli olan memurlara oranla daha belirgin bir tehdit algısı ve kaygı taşıdıkları belirlenmiştir. Genç memurlar kuralların uygulanmasına yönelik daha kesin bir eğilim göstermektedirler. Bu anlamda kendi can güvenlikleri için mahpuslardan gelebilecek tehlikelere karşı daha uyanık olma ihtiyacı, mahpusla olumlu bir ilişki kurma gereğiyle bir arada yürüyerek personel üzerinde bir baskı oluşturmakta; mahpusun hakları personelin yetkileriyle zaman zaman karşıtlık içinde sunulmaktadır. Nitekim bu kategorideki çoğu memur mahpusların beklediklerinden daha rahat, hatta “fazla iyi” koşullarda tutulmaları ve personele oranla daha “fazla” haklarının olması karşısında şaşırıldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, mahpusa karşı ellerinde bulunan tutanak tutma yetkisini kullandıklarında tutanakların bekledikleri oranda işleme konmaması işlerini zorlaştıran engellerden biri olarak algılanmaktadır:

“Örneğin bir tutuklu ile sorun yaşandığında amirimiz tutuklunun yanında olabiliyor. Tutuklu yanında rencide ediyor bu durum. Kendimi güvende hissetmiyorum.” (İKM 16)

“Mahkûmlarla çok konuşmamaya çalışıyorum. Soru cevap şeklinde. Kendi tercihim. İçeri girdiğimde çay ikram etmek istiyorlar. İçmek istemiyorum. Koğuşta olmak zor. Sağları solları belli olmuyor. Onları küçümsediğimden değil. İnsanın başına her şey gelebilir. Belki beni gözünü kırpmadan vurabilecek bir kişi karşımdaki. Ama belli etmemeye çalışıyorum.” (İKM 4)

Memurlar mesleklerini icra etmeye başladıkları ilk yıllarda, sadece mesleki anlamda değil insani olarak da bocaladıklarını belirtmişlerdir. Mesleki anlamda mahpusa nasıl yaklaşılacağı ve işin nasıl yapılacağı yanında insan olarak da mahpusla nasıl ilişki kurulacağı yeni memurları bazı iç çatışmalara ve sorgulamalara itmiştir. Güneş Yücel’in (2017) de belirttiği gibi kadın memurların erkeklere göre mahpusların hikâyelerinden çok daha fazla etkilenmektedirler. (209). Yaptığımız görüşmelerde kadın memurlar mahpusların hikâyelerinin, sorunlarının kendilerini nasıl meşgul ettiğini dile getirmişlerdir:

“Mahkûma yaklaşım zor oluyor. İyi niyetle yaklaşsanız o sizin iyi niyetinizi suiistimal edebiliyor. Mesafeli olduğumuzda kendimi gaddar gibi hissediyorum. Vicdanım sızlıyor. Kendimi mahkûmun yerine koyuyorum. Mahkûmların kendilerine zarar vermeleri beni etkiliyor. Bazen kendi çocuklarına zarar verdiklerini görünce üzülüyorum. O acıyı hissediyorum. Geçen gün birisi bebeğini yaktı. Gereksiz suçlar için insanlar içeri alınıyor. Buraya girdikten sonra mağdur bile olsa suçlu gözüyle bakılıyor. Herkes tarafından değersizleştiriliyor”. (İKM 12)

“İlk başladığımda bir tedirginlik vardı üzerimde, o da mahkûmun nasıl biri olduğunu bilmemekten kaynaklanan bir tedirginlik. Ben hepsini psikolojik sorunları olan insanlar sanıyordum. Oysa sonradan gördüm ki, mahkûm da benim gibi biri. [...] Bu insanlar ailelerinden uzak, kiminin ailesi bilmiyor cezaevinde olduğunu, çalışmaya gittim falan diyorlar. Anneleri sitem ediyor neden hala gelmiyorsun diye mesela bir hasta veya cenaze olduğunda. Yakınının cenazesine gidemiyor insanlar, çok kötü bir durum, devlet ne kadar iyi bakarsa baksın”. (İKM 13)

Cezaevinde çalışma süreleri arttıkça memurlar için mahpuslar ötekileştirilmiş bir varlıktan, daha tanıdık ve rahat ilişki kurulan bir kişiye dönüşmektedirler. Memurlukta üç-on yıl arası deneyimi olan memurların mahpuslarla ilişkilerini anlatırken öne çıkardıkları tema ise bu ilişkideki sınırların nasıl düzenleneceği ile. Göreve yeni başlayan personel mahpusla arasındaki mesafeyi azaltmayı ve onunla insani ilişki kurmayı öğrenmeye çalışmaktadır. Deneyimli memurlar ise mahpusla kurdukları ilişkilerin belli bir çerçevenin dışına taşmamasını sağlamaya gayret etmektedirler. Çok mesafeli ve tepeden bir bakışın zararı bilinirken, fazla samimi ve içli dışlı olmanın da görevini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmeye engel olacağı endişesi memurlar tarafından sıklıkla ifade edilmiştir:

“Tutuklular ile samimi olma, özelini anlatma, tatlı sert ol. Bizim mesleğimiz azıcık bir ihmali kaldırmaz”. (İKM 27)

“İnfaz koruma memuru dikkatli olmalı. Tutukluyla çok fazla yüz yüze olmamalı. Mesafeyi korumalı. Onlar ilk etapta insanı gözlemliyorlar. Kendi istediklerini yapmadığın zaman her türlü iftirayı atabilecekleri için çok fazla samimi olmamak gerekiyor. Çok da katı olmamak gerekiyor. Yapabileceğin şeyi de yapmak gerekiyor. [...] Herkese aynı şekilde davranmak gerekiyor. Bağırдыңın zaman onlar da bağırıyor. Hiçbir şekilde diyalog kurulmuyor. Sakin yaklaşmak gerekiyor.” (İKM 25)

Cezaevi ortamında on yıldan daha deneyimli olan memurların mahpuslarla ilişkisine geldiğimizde, bu grubun anlatısında mahpusun psikolojisini bilmek ve mahpusla ilgilenmek, mahpusu alttan almak ve kendilerine karşı kimi tavır ve davranışları görmezden gelerek sorunları yumuşatmak, mümkün olduğunca az tutanak tutmak, son olarak da işini sevmek temalarının ön plana çıktığını görüyoruz:

“Diyarbakır’da göreve başlamadan tehdit edildim. Göreve başlayınca terörler sevdiler. Sevmeyince bu işi yapamazsın. Bu iş insanla devamlı ilişki gerektiriyor. [...] Kişiye göre memur kendini hazırlayacak. Bir kere beni dinliyorlar. Aralarında ayırım yapmayacağımi biliyorlar. Hiç zor kullanmadım. Daha çok sözle yatıştırmaya, ikna etmeye çalışıyorum.” (İKM 32)

5.Sonuç

Cezaevlerinde çalışan infaz koruma memurlarının özellikleri son yıllarda oldukça değişiktir. Lisans ve lisansüstü eğitim derecelerine sahip genç memurlar kendilerini cezaevindeki görevleri ile tanımlayamamakta ve cezaevini bir basamak veya devlet memurluğuna giriş için bir başlangıç olarak görmektedirler. Adalet Bakanlığı yetkilileri ve cezaevi yöneticileri bu eğitilmiş genç kitleyi infaz koruma memuru olarak tutabilmek için çalışma koşullarının ve dikey iş ilişkilerinin değişmesi gerektiğini görmezden gelmektedirler.

İnfaz koruma memurları görevlerini icra ederken yukarıda bahsedilen çatışmalı ve gerilimli ilişkiler içerisinde bulunmaktadır. Amirleri, meslektaşları ve “karşılıklı bir bağımlılık” (Lhuillier&Aymard, 1997, 15) ilişkisi içinde içerisinde oldukları mahpuslar ile gerilimli ilişkiler yaşarlar. Amirleri tarafından genellikle korunup kollanmazlar, meslektaşları ile aralarındaki dayanışmayı güçlendirecek bir mesleğe mensup değillerdir. Mahpuslardan gelebilecek tehlikelere karşı çoğunlukla savunmasızdırlar. Gündelik hayatları biraz önce saydığımız nedenler yüzünden gerilim, sıkıntı ve kaygı içerisinde geçer. Bu ortam kadın memurları erkeklerle göre daha fazla etkilemektedir.

Bu gerilimli çalışma ortamına ek olarak, ceza infaz kurumunun iş yükünün fazlalığı, ağır şartları, çalışma saatlerinin uzunluğu, her çalışan için sıradan kabul edilebilecek haklardan mahrum kalmak, bayramda, resmi tatillerde çalışmak zorunda olmak, yıllık iznini istediği zaman kullanamamak gibi mesleğin olağan kabul edilen zorlukları kadın memurların aile yaşantılarını erkeklerle göre daha fazla etkilemektedir. Memurların aile yaşantılarına da taşan, yansıyan cezaevi ve orada yaşananlar bazen kadın memurların bir anne ve eşten beklendiği gibi her zaman sabırlı, şefkatli ve yumuşak olmalarına engel teşkil etmektedir. Ağır çalışma koşulları onları erkelere göre daha fazla yıpratmakta ve özel yaşamlarında tahammülsüz hale getirmektedir.

Cezaevleri genellikle erkekler tarafından yönetilen kurumlardır. Kadın infaz koruma memurları dili ve kuralları erkekler tarafından belirlenmiş ve “erkek mesleği” diye tanımlanan bir mesleği icra etmektedirler. Görevlerini yaparken bazen zor kullanmaları, kavgaları, isyanları bastırmaları gerekmektedir. İş hayatlarında sık sık küfür ve kendilerine yönelik şiddet eylemleri ile baş etmek zorundadırlar. Dış görevlendirmelerde (adliye, hastane, mahpus transferi) askerler ile çalışmaktadırlar. Kadın infaz koruma memurları yukarıda belirttiğimiz koşullar altında mesleklerini icra ederken kadın kimliklerini korumakta zorlanmakta ve zamanla olaylar karşısında katılaşarak erkeksileşmektedirler. Tesadüfen veya mecbur kaldıkları için icra ettikleri ya da etmek zorunda kaldıkları “erkek mesleği” onları da değiştirmekte, dönüştürmektedir.

Kaynakça

- Chauvenet, A. (2006). Privation de liberté et violence : Le despotisme ordinaire en prison, *Déviance et Société*. 30, 3, 373-388.
- Eren, M. (2014). *Kapatılmanın Patolojisi. Osmanlıdan Günümüze Hapishanenin Tarihi*. İstanbul. Kalkedon Yayınları.
- Foucault, M. (2015). *Hapishanenin Doğuşu*, İstanbul. İmge Kitabevi Yayınları.

- Gülçin, D. (2010). “Cezaevi Personeli: Dün-Bugün”, in Naskali, E.G.&Altun, H.O. (ed.) *Hapishane Kitabı*, İstanbul. Kitabevi.
- Cezaevi Yöneticileri ve Politika Yapıcılar için Kadınlar ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı*. (2008). New York. Birleşmiş Milletler.
- Lhuillier, D.&Aymard, N. (1997). *L'univers pénitentiaire. Du côté des surveillants de prisons*. Paris. Desclée de Brouwer.
- Lhuillier, D.&Lemiszewska, A. (2001). *Le choc carcéral: survivre en prison*. Paris. Fayard.
- Merçil, I., Aksoy, E.R., Doğuç S. (2016). “Türkiye’de Kadın Suçluluğu ve Cezaevinde Kadın Olmak” in Kağıtçıbaşı, Ç. et al. (eds.). *Kadın Odaklı*. İstanbul. Koç Üniversitesi Yayınları. 317-347.
- Taşkın, A. (2010). “Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personelinin Eğitimi”. Naskali, E.G.&Altun, H.O. (ed.) *Hapishane Kitabı*, İstanbul. Kitabevi.
- Yücel, Y.G. (2017). *Kilidin Öte Tarafı Gardiyanlar*. İstanbul.İletişim Yayınları.
- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Resmi Sitesi. <http://www.cte.adalet.gov.tr>. 2011/Ceza İnfaz Kurumları Genel Bilgi
- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Resmi Sitesi. <http://www.cte.adalet.gov.tr>. 2018/Ceza İnfaz Kurumları Genel Bilgi

12

PRODUCTION OF LAW AND JUSTICE: FROM THE COURT INTERACTIONS TO THE SOCIAL STRUCTURES / HUKUK VE ADALET ÜRETİMİ: MAHKEME ETKİLEŞİMLERİNDEN TOPLUMSAL YAPILARA

Verda İrtiş¹

Abstract

The aim of this work is to provide on the one hand an alternative reading to the production of law and justice by taking into account the Criminal and Family Courts interactions, and on the other hand to contribute to the sociology of law and justice literature in Turkey. In this recently completed research, I have studied these courts through the interactions among the actors who are at the center (judges and lawyers), at the semi-periphery and at the periphery (bailiffs, clerks, social workers and clerk's office) without forgetting the plaintiffs and defendants by opting for the qualitative method. In my previous research on the Juvenile and Juvenile High Criminal Courts and on the judges' practices, I had also adopted the qualitative method and I had conducted semi-structured interviews. One of the main advantages of observing the phenomenon in its "natural setting" is undoubtedly the fact that it gives the chance to the researcher to see "what is going on" instead of "what should be" (as we can have during face-to-face interviews). Therefore, in addition to its capacity of providing data on what is "verbal/discursive", the observation has appeared as the most appropriate technique in this research by allowing me to pay attention to the attitudes, behaviors, movements, mimics and gestures, and their power to create "social" via "interactions". Moreover, it is known that observation is particularly productive in order to study in depth the highly institutionalized and/or "prestigious" places (Peretz, 2004: 21). Ethnomethodology, symbolic interactionism and actor-network theories, which redefine the boundaries of classical sociology, constitute the main theoretical basis of my work. The analyses around especially the themes such as "power", "authority", "hierarchy", "attitudes", "image of justice", "image of judge", "space" and "use of space" beside illustrating some of their common grounds, put also in evidence that each type of court corresponds to a certain social "sector" and each sector to certain communication-interaction patterns. These patterns, which cannot be separated from their historical backgrounds, are connected to different fields, and the production of law and justice only takes place in relation to them. As a result, it would not be wrong to assume that this "production" which cannot be handled independently from the social structures, removes in a sense the division between *in* and *out* of the court.

Key Words: Court Interactions, Law, Justice

¹ (Galatasaray University), verdairtis@gmail.com

Giriş²

Bu yazının sahası 2015-2018 yılları arasında kimi kişisel ve kolektif zorlukların birbirine eklendiği/eklemlendiği bir dönemde yapıldı. Bununla ilgili ayrıntıları ve kavramsal/kuramsal tartışmaları bir başka yazıda ele almayı planlıyorum.

Araştırmamı, Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri ve yargıçları üzerine gerçekleştirdiğim bir başka çalışmanın (İrtiş 2016; 2014; 2013a; 2013b) devamı olarak tasarlamıştım. Temel amacım formel ve enformel yargılamaların birbirinin ne kadar devamı olup olmadığını farklı sahalarla kısa ve orta vadelerde anlamak/çözümlemek. Formel yargılama - yani kısa vadedeki merakım- hukuk ve adalet sosyolojisi literatürünü seferber ederken, orta vadeli sorum daha çok sosyal psikolojinin alanına girmekte. Uzun vadedeki hedefim ise bu ikisinin özellikle de Türkiye'nin uzak ve yakın tarihini dikkate aldığımızda birbiriyle iç içe olduğu varsayımının ne denli geçerli olup olmadığını araştırmak. Bir diğer ifadeyle, gerek Türkiye'den Fransa'ya göç temalı çalışmalarım gerek Türkiye'ye dönüşümü izleyen yıllardaki çocuk ve ceza politikaları araştırmalarım gerekse bu ikinci araştırma alanından yola çıkarak fark ettiğim hukuk, toplum ve adalet ilişkilerine odaklanan sorularım aslında şunu anlamayı amaçlıyor: Birbirimizle nasıl ilişkileneriz? Tabii bu ilişkilermelerin gerçekleştiği alanlar çok çeşitli ve sayıda. Ben kendi adıma norm ve normdan sapma halinde karşılaşılabilecek toplumsal (toplumsalı siyasi, ekonomik, psikolojik, tarihsel... tüm bileşenleriyle en geniş anlamında kullanıyorum) cevapları/tepkileri görebileceğim alanları merak ettim/seçtim. Burada “yargılama” diye adlandırdığım olguyu belki de “önyargılama” biçiminde dillendirmek daha doğru olacaktır. Özellikle sosyal psikoloji literatürünün gösterdiği üzere önyargılarımız toplumsal temsillerle direkt ilişki halindedir. Hatta önyargıların toplumsal temsillerin içinde “oturduğunu” düşünebiliriz. Toplumsal temsil kavramına getirilen oldukça farklı tanımlamalar içerisinde toplumsal temsili bir çeşit “toplumsal düşünce” (Jodelet, 1984) biçiminde ele alanı bana en anlamlı/kapsayıcı gelenlerinden. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bu toplumsal düşünce biçiminin olası gerçeklerden sadece bir tanesini teşkil etmesidir. Bu bazen bilim insanlarının da gözünden kaçır ve çalıştığımız konularla mesafelenmeyi tam beceremeyiz. Çoğu zaman bu gözden kaçma aslında toplumsal temsillerin toplumsal ilişkilerimizi biçimlendirmede tahmin ettiğimizden daha fazla bir güce/etkiye sahip olmasından ileri gelmektedir. Bu gücün/etkinin kaynağını toplumsal temsillerin (dolayısıyla bu toplumsal düşünce biçiminin) işlevlerinde aramak gerekir³.

Toplumsal temsiller üzerinden yaptığım bu girizgâhın sebebi yargının ve yargılamanın neticede bireyler ve gruplar arasındaki etkileşimlerden ayrı tutulamayacağının altını bir başka şekilde çizebilmek. Makalenin başlığının da ortaya koyduğu üzere bu çalışmanın amacı mahkeme etkileşimlerinin çözülmesinden yola çıkarak hukuk ve adaletin toplumsal yapılarla olan bağı üzerine bir düşünce geliştirmek, bir dizi saptamada bulunmak; daha geniş bir ifadeyle, “kitaplardaki hukuk” fikrini sorgulamak.

Elinizdeki bu metni Dicle Koğacıoğlu'nun “*Bir İstanbul Adliyesinde Davranış Kalıpları, Anlamlandırma Biçimleri ve Eşitsizlik*” başlıklı metni ile ilişkilendirerek ele almak bence önemli⁴. Bunu en az üç nedene bağlamak isterim: Birincisi, Koğacıoğlu'nun aldığı bilimsel duruşu benimsemem. Yazarın Hukuksal Gerçekçilik Akımı, Eleştirel Hukuk Çalışmaları ve Pierre Bourdieu'nün yargısal alan kavramı eşliğinde oluşturduğu perspektif (Koğacıoğlu, 2009: 115-117) benim çalışmamda benimsediğim kuramsal arka planın yapıtaşlarından. Ayrıca, Koğacıoğlu'nun Giriş bölümündeki “(...) *Genelde hemen tüm Batı-dışı bağlamlarda, özde de Türkiye'de Batılı ve modern olarak addedilen*

2 15.502.004 kodlu bu çalışma Galatasaray Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenmiştir.

3 Pétard bu işlevleri bilme, kimliksel konumlandırma, yönlendirme, kanıtlama ve pekiştirme biçiminde sıralar. (1999: 161-187)

4 Koğacıoğlu'nun hukukçular ve kent yoksulları olarak tanımladığı kişilerin ilişkilerini irdelediği ve doktora tezinin temelini oluşturan bu oluşturan bu çalışma yirmi aylık etnografik bir araştırmaya dayanmaktadır. (Koğacıoğlu, 2009: 115)

kurumların gündelik hayatta nasıl iş gördüğü hakkında fazla bir bilgimiz yok. Bu bilgisizlik, kurumların tarihten ve toplumdaki iktidar ilişkilerinden bağımsız olarak her bağlamda aynı şekilde çalıştıkları kabulünü doğuruyor.” (2009: 114) fikrine tamamen katılıyorum. İkincisi, araştırma sonuçlarının Koğacıoğlu’nunkilerle örtüşmesi, bir çeşit süreklilik arz etmesi. Bu örtüşmenin/sürekliliğin gerek iki araştırma arasındaki zaman farkını gerek araştırmaların hem aynı hem farklı mahkeme tiplerini içeriyor olmasını gerekse de farklı sorunsallaştırmalarla hareket edilmiş olmasını (ilk araştırmada “eşitsizlikler”, ikincisinde “değer üretimi”) dikkate aldığımızda bunun Türkiye’de hukuk, toplum ve adalet ilişkisini anlamada mevcut literatür için ayrıca bir katkı sağladığına inanmam. Üçüncüsü, kendisini bu alanda ilk plan öncülerden görmem ve aramızdan çok erken ayrılmış olmasını hâlâ sindiremediğimden ona bu şekilde de olsa “Buradasın” diyerek emeğine duyduğum saygıyı dile getirebilmek.

Kuramsal Arka Plana Dair

Klasik sosyolojiye eleştirel bir bakış getiren etnometodoloji disiplininin yanı sıra etkileşimsel yaklaşım ve aktör-ağ kuramı söz konusu mahkeme dinamiklerinin incelenmesinde benimsediğim duruşun temelini oluşturmuştur. Kognitif ve klinik sosyolojiler de bu duruşun bir parçası olarak görülmeli. Her ne kadar bu metinde saklı da kalmış olsa, etkileşimlerin/pratiklerin anlaşılmasında kurumlar ve örgütler sosyolojisi literatürüne ilaveten meslekler sosyolojisi literatürüne de başvurdum. Bu Kuramsal bileşenleri irdelediğim bir metin yazım aşamasında olduğundan burada söz konusu kuramları/yaklaşımları sadece anmakla yetiniyorum. Bununla beraber, mahkemeyi gözlemlemeyi/betimlemeyi herhangi bir kuramsallaştırma girişiminde bulunmadan önce birincil derecede önemli addeddiğimi Blumer’a (1998: 40-46) referansla ifade etmek isterim.

Yöntem ve Saha Üzerine

Hukuk ve adalet üretimini yukarıda andığım ölçütler/kıstaslar içinde ilk aşamada Aile ve Asliye Ceza Mahkemelerini birlikte gözlemleyerek başladım. Daha sonra Aile Mahkemeleriyle devam ettim. Son dönemde de tekrar Asliye Ceza Mahkemelerine odaklandım. Türkiye’nin en büyük kentlerinden birindeki bu adliye de araştırmama başlarken her tip için tek bir mahkemeye odaklanmayı arzu etmiştim. Ancak hem mahkeme içindeki sürekli varlığımın mahkeme bileşenlerinin tutum, davranış ve mesleklerini icra etme biçimlerini etkileyebileceği düşüncesi hem de tek bir mekânda yapılacak gözlemlerin verilerin çeşitliliğini sınırlayacağı düşüncesi nedeniyle bundan vazgeçtim. Söz konusu mahkemeleri gerek merkezindeki (yargıç ve avukat)⁵ gerekse yarı çevresindeki ve çevresindeki aktörler (mübaşir, zabıt kâtibî, sosyal çalışma görevlileri ve kalem) ve etkileşimleri eşliğinde ele aldım. Bu bağlamda davalı ve davacının yanı sıra adliyenin kendisini de etkileşimlerin; dolayısıyla, hukuk ve adalet üretiminin aktörleri arasında kabul ettim.

Neticede bu projeyle, yargı aktörlerinin gündelik pratiklerini çözümlemek yoluyla bir yandan hukuk ve adaletin inşa sürecine alternatif bir okuma geliştirmeyi hedeflerken bir yandan Türkiye’de henüz oldukça mütevazı bir birikime sahip olan hukuk ve adalet sosyolojisi alanına katkı sunabilmeyi amaçladım⁶.

5 Savcılar, 6572 Sayılı Kanun ve Aile Mahkemelerinin yapısı gereği araştırmaya dâhil edilmemiştir.

6 “Güncele” ve “hemen ulaşılabilir” olana odaklanmam (ki bu ikinci olgu ülkenin geçtiği süreç sebebiyle dönüştü/tersine döndü) tarihsel perspektifi bir kenara bıraktığım anlamına gelmiyor. Tersine, gerek mahkemelerin gerekse mesleklerin kökenlerine yönelik incelemeler hem çalışmanın sonuçlarını daha tutarlı bir şekilde yorumlayabilmek hem de ileriye dair anlamlı sorular formüle edebilmek için bence büyük önem taşımakta. Mevcut çalışmada, elimde olmayan sebeplerle, bunu arzuladığım şekilde gerçekleştirebildiğimi söyleyemem.

Araştırmanın sorunsalı gereği, çalışmada niteliksel verilere öncelik tanıdım. Bu çerçevede sistematik gözlem yöntemini kullandım. Söz konusu yöntemin öngördüğü şekilde bir gözlem planı/çizelgesi hazırladım. Olguların “doğal ortamlarında” gözlenmesinin temel avantajlarından bir tanesi şüphesiz araştırmacıya (kimi yüz yüze görüşmeden karşılaşılabileceğimiz gibi) “olması gerekeni” değil, “olanı/olmakta olanı” vermesidir. Ayrıca gözlem, “sözel/söylemsel” olana ilaveten mekâna, davranışa, harekete, mimik ve jestlere ve bunların “etkileşimlerle” “toplumsal” oluşturmadaki gücüne dikkati çekmesi açısından araştırmacının konusu dikkate alındığında en güvenilir verileri sunacak özelliklere sahip bir teknik olarak belirlemektedir. Yanı sıra, gözlemin fazla kurala tabi, çok kurumsallaşmış ve/veya “prestijli” yerlerin derinlemesine çalışılabilmesi için özellikle verimli olduğu (Peretz, 2004: 21) bilinmektedir. Her iki mahkeme için toplamda yaklaşık 120 dava izledim. Verileri bu tekniğin gerektirdiği şekilde oldukları gibi kaydettim, çözümledim ve yorumladım. İlaveten, bu gözlemlerin diğer ülke adli yargı sistemlerinde yapılacak gözlemlerle ilişkilendirilmesinin elde edilecek sonuçlara farklı açılımlar getirebileceğini varsaydım. Bu çerçevede imkânlar izin verdiği ölçüde Brüksel Adalet Saray’ında “keşfettirici” diye nitelendirebileceğim gözlemler yaptım. Asliye Ceza ve Aile Mahkemelerinde gerçekleştirdiğim bu gözlemlerin her şeyden önce kendi zihinsel kalıplarımı sorgulamam açısından beklemediğim şekilde faydalı olduğunu belirtmek isterim.

Bu iki mahkeme türünü ilk aşamada birbirinin (bir çeşit) kontrol grubu gibi düşündüm. Asliye Mahkemesi derecesinde olan Aile Mahkemesinin bir Hukuk Mahkemesi olması ve uyumsuzluklara bakması, Asliye Ceza Mahkemesi’nin de (adı üzerinde) aynı derecede bir mahkeme olup kanun tarafından suç olarak nitelendirilmiş eylemlerle ilgilenmesinin gözlem sahamı genişleteceğini, ortaklaştıkları ve ayrıştıkları/farklılaştıkları alanların hukuk, adalet ve toplum ilişkileri üzerine önemli ipuçları sağlayacağını varsaydım⁷.

Gözlemlerin “Dile Getirdiği”: Güç, Otorite, Hiyerarşi

Girişte de belirttiğim üzere, bu araştırmada esasen mahkeme ve etkileşimlerinin (yeniden) ürettiği değerleri merak ettim. Mevcut yazıda etkileşimleri tüm boyutlarıyla ele alamayacağım için kanımca en temel olgu olan “dile”/”sözlü dile” odaklandım. Gerek yargıçların söylemlerinden yapılan aşağıdaki alıntılar gerek söz konusu alıntıları izleyecek gözlem notlarım bir yandan yargı/önyargı ve eşitsizlikleri açığa çıkarırken bir yandan da üç temel olguyu ortaya koyuyor: Güç, otorite ve hiyerarşi.

“Yazık değil mi bunca seneye. İkinizin de saçları ağarmış.”

“Mübaşirimiz cool.”

“Bakmayın onun [zabıt kâtibinin] öyle durduğuna Metalcidir kendisi (...).”

“Aman kalemini çok rahatsız etmeyin. Biri hastanede diğerini de pek görmüyorum.”

“Şimdi maça kim çıkıyor?”

“Beni duyuyor musunuz? Öyle kendi başınıza hareket ederseniz (...).”

“Her şeyi size bırakamam.”

“Konuşmayın. Karar yazılırken konuşulmaz. Yoksa ben bırakayım; siz yazın!”

“Taşeron işçiler çalışırsa böyle olur.”

“Sen otomatige bağlamışsın; beni dinle!”

“Daha fazla konuşursan atarım. Sana söz verilmediği sürece çeneni kapalı tutacaksın.”

⁷ Bu metinde sadece ortaklaşılan noktalar üzerinde durduğumu belirtmek isterim.

“Velayeti anneden alıp sana verdik. İyi bak çocuğa...”

“ (...) Okul değişikliğine beraber karar verilecek. Sonra lüks bir yere gidiliyor. Birlikte karar verilmedi diye kıyamet kopuyor burada!”

“Eğer çocukları paylaşamazsanız, ikisi de terk eder sizi”.

“(...) Bakın, Allah size güzel güzel çocuklar vermiş, kıymetini bilin.”

“Dışarıda okusun. Beni burada bekleyenler var!”

“Ben bu akrabalık ilişkilerini pek bilmem!”

“Yok, burası Amerika değil. Çok film seyretmişsin sen.”

“Vatandaş anlamıyor.”

“Çocuk sayısalcı olsun. Sayısalcı yapın.

“İki çocuk var, neden boşanıyor?”

“Konuşmalar evli bir erkeğe yakışmayacak şekilde açık seçik. Tamam geçebilirsiniz.”

“Müşterek çocuk var mı?”

“Dert babası olduk.”

Bir celsede (uzak bir ilden gelen) (avukatı olmayan) davalı (“emin olmak” ve “haklıyken haksız duruma düşmemek” için sorduğu) sorularına devam edince yargıç kızıyor. Bir başka mahkemede “İlk kez adliyeye çıktığını” ifade eden davalı hükmün açıklanmasının geri bırakılması ifadesini anlamayınca, yargıç: *“Cezaevi mi suç işlemek mi?”* diye soruyor. Boşanma davalarında çocuk olmaması ve/veya evlilik süresinin kısa olması “kolay vakalar” olarak değerlendirilebiliyor.

Yargıçlar dosyaları ve/veya kararları çoğu zaman erişilebilmesi güç bir şekilde okuyorlar. Çok kısık ses ve/veya aşırı hız özellikle taraflar arasında ilave bir gerginliğe sebebiyet verebiliyor. Davalı, davacı veya tanık tarafından ifade edilmemiş ve/veya o şekilde dillendirilmemiş unsurlar dava tutanaklarına geçebiliyor⁸. Özetlemeleri de yargıçlar gene kendilerine göre yapıyorlar. Davalı ve davacıya “sen” diyerek hitap en yaygın biçim. Yargıçlar kimi durumda avukatlarla da bu şekilde ilişkilenebiliyorlar. Veya avukata başta “siz” diye seslenirken, kızınca “sen” demeye başlayabiliyorlar.

Çoğu durumda yargıç buyur etmeden avukatlar oturmuyor ve yargıca *“Efendim”* şeklinde hitap ediyorlar. Yargıçların avukatlara karşı dili genelde emredici. Ancak bu avukatın yaşına, kıdemine ve/veya mesleki itibarına göre farklılıklar içerebiliyor.

Kimi zaman yargıçlar diğer aktörlere belli bir alan verirken/tanırken, beklenmedik bir anda/şekilde o alanı kapayabiliyorlar. Bu mahkemelerin öngörülemez haline bir yenisini daha eklemiş oluyor. Örneğin, yargıç bir diyalogu başlatmış olabiliyor - ve karşısındaki kişi de (“doğal” olarak) buna bir süreklilik getirirken - bu ilişkiyi/ paylaşımları birden (örneğin, o an ilerleyen saati fark etmesi, anlamlandıramadığı/beklemediği bir ifadeyle karşılaşması, vb. sebeplerle) sonlandırabiliyor. Bu sonlandırma bazen oldukça sert bir tavırla da gerçekleşebiliyor. Hatta avukatlar savunmalarının tam ortalarında dolaylı/dolaysız kesilebiliyorlar.

⁸ Örneğin yargıç tutanağa *“Babamla çok sık görüşemiyorum”* diye yazdırabiliyor.

Kimi “sevecen/dostane” diyebileceğimiz tutumun ve tavrın aslında bir çeşit “tenezzül etme”yi barındırdığını düşündüğüm durumlar çok oldu. Aynı şekilde “gülmek”/”güldürmek” de belli bir “küçümsemeyi” barındırabiliyor.

Yine, örneğin, bir avukatın müvekkiline istinaden dile getirdiği “*Gayet medeni bir şekilde buradalar*” ifadesi de ilk görünüşte olmasa da aslında bir yargıyı ve kendisine böyle bir yargıda bulunma hakkını veriyor olması açısından düşündürücü. “Medeni/cahil” söylemi dış dünyada da toplumsal ilişkilerimizde çok sık duyduğumuz nitelendirmelerden. Anlamaktan çok ayrıştırıyor.

Genelde davalı ve davacıdan beklenen “yerini bilmesi” (Koğacıoğlu, 2009: 135-140)⁹. O da biliyor. Gerek “*Evet efendim (...). Evet efendim*” ifadelerinin ağır varlığı gerekse çoğu zaman buna eşlik eden “el pençe divan” dediğimiz duruş mahkemelerin önemli bir parçası.

Davacı ve davalının kıyafetlerine gösterdikleri (göstermek zorunda oldukları hissettirildikleri) “özeni” kişilerin hangi yargılar/değerler üzerinden birbiriyle ilişkilendiklerine temas etmesi bakımından ayrıca önemli buluyorum.

Bu alıntı, anlatı ve saptamaların yargıçlarda öbekleşiyor olması yargıçların kapladıkları alanın boyutlarını göstermesi açısından anlamlı. Ancak bu “her yerde var olma hali”ni sadece kanunların kendilerine atfettikleri rol ve yetkiyle açıklamak ne kadar eksik kalacaksa, “hiyerarşik” ilişkilerin yalnızca yargıçlardan tarafından üretildiğini varsaymak da bir o kadar yetersiz olacaktır.

Eş deyişle, diğer aktörlerin de mahkemeye ne gibi “hallerle” geldiklerini/mahkemeye nasıl ilişkilendiklerini göz ardı etmemek gerekiyor. Gözlemlerde kendini en çok ortaya koyan olgulardan bir tanesi erkeğin kadının üzerinde hakkı olduğu düşüncesinin çeşitli vesilelerle kendini ifşa etmesi. Erkeklerin eşleriyle aralarında geçenler ne olursa olsun, bir an gelip (ve özellikle de yargıç erkeğe bundan faydalanma düşüncesiyle) namus ve etrafında dolaysız/dolaylı imalarda, şikâyetlerde bulunmalarına çok sık tanık oldum. Bununlar beraber, kadınlar da (sermayelerine/toplumsal niteliklerine göre) ekonomik güvencenin sağlayıcısı olarak erkekleri görmeye devam edebilir bunu bir “pazarlık” aracı olarak fazlasıyla kullanabiliyorlar. *İşsiz olmasını, çalışmamasını* kabul edemiyorlar. Veya kendisi özel bir şirkette çalışan kadın, öğretmen olan eşini kendisiyle kıyaslayarak küçümseyebiliyor. Bunun da ötesinde davalının babasına “*Beni çok ucuza satın aldınız*” diyebiliyor.

Yine sosyal sermayesi yüksek bir davacının annesi avukata “*Senin hiç kızın oldu mu?*” diye kızıp, celse bitip dışarı çıkıldığında da dahi aynı tonda devam edebiliyor. Mübaşir de orada yurttaşlara ayrılı yerde oturanları (birçok kez dolaysız ve dolaylı deneyimlediğim üzere) “*Stajyer misiniz?*”, “*Gazeteci misiniz?*” gibi sorularıyla (burada tabii ki sorudan ziyade sorulma biçimine/tonuna vurgu yaptığımı belirtmek isterim) izleyip denetleyebiliyor, hatta bazen “yerini bildirebiliyor”. Dava taraflarının mahkemeye kimi zaman sadece karşı tarafın gücünü azaltmak ve/veya gücüne güç katmak için gittiklerini beyan etmeleri (Koğacıoğlu, 2009: 133-134) kişilerin hukuk ve adalet ile kurdukları araçsal ilişkinin bir vechesini göstermesi açısından dikkate değer.

Tüm bu etkileşimler, pratikler ve “normal” saymalar, Koğacıoğlu’nun çalışmasında ortaya çıkan “mahkemede hukukçu ve vatandaşların beraberce yeniden ürettikleri davranış biçimlerini” ve “bu davranışlara eşlik eden kanıksanmış kalıpları[nı]” (2009: 121) çağrıştırıyor. Her nasıl “hem kent yoksulu vatandaşlar hem de hukukçular resmi ve gayri resmi pratiklerin iç içe geçmesini normal karşılıyorlar” (Koğacıoğlu, 2009: 121) ise burada da benzer bir durum söz konusu. Daha açık bir ifadeyle, dil/sözlü dil bu kadar sembolik şiddet ögesi taşıırken, bunun böylesine kabul

9 “Yerini bilmek” esasta Koğacıoğlu’nun çalışmasındaki Yenipazarlıların kullandığı bir ifade.

edilmiş olması ve “doğallaştırılması”, *itaat ederek kazanılabileceğine dair inancın* dışı vurumlarından bir tanesi olabilir¹⁰. “Adliyyede yerleşmiş şekilcilik pratikleri ve onlarla ilişki içinde yürüyen bu anlamlandırma biçimlerinin, resmi olarak tanınmayan hiyerarşik kurallar ve hiyerarşik kimlikler için alan yarattığını görmek” (Koğacıoğlu, 2009: 121) ve hiyerarşinin kendisinin ve kullanımının da aktörleri neredeyse kesintisiz bir şekilde enformel ilişkilere/hiyerarşik ilişkilere yönlendirdiğini varsaymak mümkün. “İdare etme” ve “yerini bilme” tam da bu noktada iyice anlam kazanıyor. İlâveten, “gerek adliyyede, gerekse diğer bağlamlarda yerini bilmek idare etmeyi mümkün kılıyor”. (Koğacıoğlu, 2009: 137)

Sonuç Yerine

Buraya kadar ele almaya çalıştıklarım temelde mahkemenin kendinden beklenilenin aksine dış dünya ile daha yakın bir temas içinde olduğunu gösteriyor. Dil üzerinden kendini ortaya koyan önyargılar, hiyerarşinin ve hiyerarşik ilişkilerin birer yansıması aynı zamanda. Hiyerarşik ilişkiler şüphesiz çok farklı biçimlerde belirir. Ben bu çalışmamda, hem “baskın gelme isteğinin” hem de “kabul ve itaatın” temel belirmeler olduğunu gördüm. Nasıl “kayıt edilen ve gerçekte yaşanan davranış biçimleri arasındaki ayrıksılığın kurumsal bir bozukluk ya da düzeltilmesi gereken bir hata olarak algılanmaması” ve bir şekilde “daha çok, hukuksal alanın normal ve ayrılmaz parçaları olarak algılanan, kişisel ve gayri resmi mekanizmalarla ‘doğal olarak’ tamamlanan alanlar şeklinde görülüyor ve ona göre davranılıyor” (Koğacıoğlu, 2009: 129) olması söz konusuysa, benzer biçimde “baskın gelme”, “kabul etme” ve “itaatin” de “doğallaştırıldığı”; mahkemelerin eşitleyici bir kamusal alan açmak yerine var olan hiyerarşileri yeniden üreten mekânlar olarak karşımıza çıktığını bu kez de etkileşimler üzerinden görmüş oldum. Bu (yeniden) üretimin mahkeme içi-dışı ayrımını bir anlamda ortadan kaldırdığını varsaymak yanlış olmayacaktır. Görüldüğü üzere akılcı yöntemlerle inşa edildiği varsayılan hukuk sadece hâkim sınıfların veya baskın grupların bir aracı olmayıp gerek “kendine özgü çalışma biçimi ile” (Koğacıoğlu, 2009: 115, 118) gerekse bunun kabulü ile “eşitsizliklerin¹¹ kurulması, meşrulaştırılması ve yeniden üretilmesi” (Koğacıoğlu, 2009: 118) hususunda toplumsal yapılarla daha karmaşık bir ilişki içinde bulunmaktadır.

Neticede, mahkemeleri “heterotopya” kavramı üzerinden anlamak mümkün olabilir mi? Araştırmanın sonunda kendime sorduğum bu soruya cevabı bir sonraki metinde tartışmayı amaçlıyorum.

10 Bir diğer deyişle, « (...) Her ne kadar kent yoksulları ve hukukçular adliyyedeki davranış biçimleri bakımından birbirleri ile benzeşeler de iki grup da bu pratikleri, resmi düzen içinde var olan gayri resmi pratikler olarak tanımlamıyor (...).» (Koğacıoğlu, 2009: 131)

11 Bu eşitsizlik örüntüsünü Koğacıoğlu Bourdieu’ye referansla “yanlış tanıma” olarak nitelendiriyor. “Yanlış tanıma, kişi ya da gruplar tarafından gerçekleştirilen bir manipölasyon değil. Yani burada gördüğümüz durum, kötü niyetli ya da ezme amaçlı bir hukukçu kitlesinin kent yoksullarından kaynak esirgeyişi değil. Görülen, iki grup arasında ilişkisel olarak yaratılan bir olgu. Kişiler, toplumsal yapıyı, gördükleri ve görmedikleri, kendileri için mümkün buldukları ve bulmadıkları, söylenilebilir kabul ettikleri ve kabul etmedikleri, doğal gördükleri ve görmedikleri, yani normal kabul ettikleri hislerle her gün yeniden yaratıyorlar. İki grup da gündelik hayat pratikleri ile yeniden ürettikleri bu yerleşmiş davranış biçiminin sonucunda ortaya çıkan, ifade ve temsil imkânı için gerekli kaynakların dağılımındaki eşitsizlik durumunu, eşitsizlik olarak görmüyor. Onun yerine bu eşitsizliği ‘idare etmek’ ve ‘eğitim’ gibi başka isimler altında dillendiriyor ve değerlendiriyor. Bu eşitsizlikler böyle farklı terimler üzerinden düşünüp yaşanılınca da hukukçular ve kent yoksulları, kendi pratiklerinin tam da o gündelik hayat içinde yarattığı eşitsizliği başka ve uzak meselelere atfederek ‘yanlış tanıyor.’” (Koğacıoğlu, 2009: 114)

Kaynakça

- Barus-Michel Jacqueline (2013), «Un objet peut en cacher un autre» in Vincent de Gaulejac ve diğerleri, La recherche clinique en sciences sociales, ERES, Romanville Saint-Agne, Sociologie clinique, 119-132.
- Blumer Herbert (1998), Symbolic Interactionism. Perspective and Method, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.
- İrtiş Verda (2016), «Çocuk ve Yargı: Çocuk Mahkemeleri Yargıçlarının Deneyimleri Üzerinden Çocuk Ceza Adaletinin Bir Değerlendirmesi», in N. Oktik, G. Önköl, Ö. Sarı (Eds.), Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi: Pratik Çözümler, Nobel Yayınları, İstanbul, 59-79.
- İrtiş Verda (2014), «Etre juge de tribunal pour enfants en Turquie. Entre répression pénale et considérations sociales», *Ethnologie française*, XLIV, 2, 227-236.
- İrtiş Verda (2013a), “Looking at the Juvenile Penal Justice System in Turkey through the Question of Patriarchy” in R. Ö. Dönmez & F. A. Özmen (Eds.), Gendered Identities. Criticizing Patriarchy in Turkey, Lexington Books, Lanham, 97-111.
- İrtiş Verda (2013b), “Çocuk Mahkemelerinde Görev Yapan Yargıçların Tecrübeleri Üzerinden Türkiye’de Çocuk ve Genç Ceza Adaleti”, Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu Kitabı. Yargılama Oturumları, Dumat Ofset, Ankara, 2013b, 166-174, (Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu/International Justice for Children Symposium, UNICEF, 5-7 Aralık 2012, Ankara).
- Jodelet Denise 1984, « Réflexions sur le traitement de la notion de représentation sociale en psychologie sociale », Communication. Information, Vol. VI Nos 2-3 Hiver, 14-41.
- Koğacıoğlu Dicle (2009), «Bir İstanbul Adliyesinde Davranış Kalıpları, Anlamlandırma Biçimleri ve Eşitsizlik», in K. M. Güney (der.) Türkiye’de İktidarı Yeniden Düşünmek, Varlık, İstanbul, 110-157.
- Peretz Henri 2004, Les méthodes en sociologie. L’observation, La découverte, Paris.
- Pétard Jean-Pierre (1999) «Les représentations sociales», in Jean-Pierre Pétard (der.), Psychologie sociale, Bréal, Paris, 161-187.

13

SOCIO-POLITICAL BUILDING OF THE CONCEPT OF MILLET FROM THE OTTOMANS TO THE REPUBLIC / OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E MİLLET KAVRAMININ SOSYO-POLİTİK İNŞASI

Polat S. Alpman¹

Abstract

The concept of millet (nation, nationality) has a special importance for nationalism, conservatism, and Islamism, which includes three different sides of the Turkish right. The history of the transformation of the millet concept, of a political signifier, and of a certain community within the membership of the society, can be started with the process of late nationalization.

The word millet in the nation-building process in Turkey has proceeded through various stations. Through Tanzimat reforms, Ottoman citizenship was intended to be built as a supra-identity. The Sunni-Muslim communities and the Ottoman bureaucracy, which are distinguished within the Ottoman Nation System, did not support these reforms and Tanzimat reforms have failed, but it has enabled to have new meanings in the millet concept. With the establishment of the Republic, the content of the millet concept was redrawn sharply. The new political subject of the new identity was Sunni Turkic. In the single-party period, had adopted various policies to build this identity. However, the meanings that the founders of the Republic put into the concept of the millet did not agree with the conservative and Islamist elites who opposed it.

In the process of nationalization, which started with the Tanzimat, and continued with the Republic, the millet word has undergone the continuous transformation. The only thing that remained constant in this transformation was the pragmatic use of the millet's word. In particular, the Turkish right, as a political practice, instrumentalized the millet as a pragmatist and opportunist way. This study aims to explain the change in the concept of millet from the Ottomans to the Republic, with the discussions of the period. Thus, I will try to explain the concept of the millet into Turkey's position during the political change.

Keywords: Nationalism, Nation, State, Identity, Politics.

1. Giriş

Siyasal söylemler içerisine yerleştirilen kimlikler, metafizik iddiaların siyasal olarak yeniden üretilmesidir. Öz atfedilen kimliklere yönelik söylemler, siyasal beden üzerinde cisimleşir ve görünür izler bırakır; buna rağmen sabit, donuk ve değişmez nitelikler içeremezler. Egemen kültürün, kendini ötekinden ayırmak için ürettiği ve sembolleşmesi imkansız arzular dizilimi olarak kimlik, ancak kolektif bir aidiyetin temsilini ürettiği sürece anlamlıdır. Kimlikler “çoğu zaman ‘statik’ değil, ‘jenerik’ de olabilir, ki bu esas trajedimizdir: Kimliğimi ifşa ettiğimde artık asla birey

¹ (Yalova University), polatalpman@gmail.com

olamam" (Baker, 2012: 359). Çünkü bir jenerik olarak dile getirilen kimlikler, benliğe ilişkin bir şey söylememesine rağmen bizliğe ilişkin söylediği bütün genellemeleri gerçeklik olarak sunmakta ve faili cemiyetten uzaklaştırıp cemaate sıkıştırmaktadır.

Bireysel ve kolektif kimlik arasında kapatılması zor bir mesafe bulunur. Her ikisi de sosyal inşalar olmasına rağmen, bireysel kimlikte, kişinin kendine ilişkin kanaatinin gerçekleşmesine yönelik 'irade'sinin kişi üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmaktadır. "Ben kimim" sorusunun cevabını 'ben' denilen ve fail olduğu kabul edilen bireyin kendisini çevreleyen dış faktörleri, amilleri, etkenleri yadsıyarak, iradi olarak inşa ettiği bir kimliktir. Oysa kolektif kimlik, bu süreçten daha hızlı ve kolay gerçekleşmesine rağmen çok daha karmaşık süreçleri içerir.

Milli kimlikler, kolektif kimliğin bir parçasıdır ve ulus-devlet modeli içerisinde inşa edilirler. Bu kimliklerin birçok özelliği bulunmaktadır ve belli bir ortaklık kurgusunun (toprak, soy, dil, tarih, din vb.) üzerine inşa edilirler. Bu eklektik kurgu, siyasal bir arayışın ve sürecin ürünüdür; bu süreç, millet kelimesinin göstereni haline gelen milli kimlikleri, siyasal mücadelelerin ve söylemlerin bir parçası haline getirir. Bu nedenle milli kimliklerden söz edilen her yerde, bu kimliğin dışında yer alan ve dışarıda tutulması gereken bir başka kimlikten -zımnı de olsa- söz edildiği öne sürülebilir.

Türkiye'nin siyasal gelişiminde milli kimlik tartışmaları için Tanzimat (1839) bir milat olarak kabul edilmektedir. Tanzimat'ın Osmanlı'nın siyasal ve sosyal yapısı açısından önemli bir müdahale olması, milli kimlik tartışmasını açık bir biçimde başlatmış olmasında aranabilir. Her ne kadar, Tanzimat ile birlikte başlayan milli kimlik krizi tamamlanmamış ve Cumhuriyet sonrasında da devam etmiş olsa da, Tanzimat sonrasında yapılan tartışmalar millet kelimesinin bağlamının belirlenmesinde önemli değişimleri tetiklemiştir. Milli kimlik etrafında sürdürülen tartışmaların Tanzimat'tan günümüze kadar devam etmesinin nedenlerinden biri milli kimliği tanımlayan ölçütlerin niteliğine ilişkin sosyal sözleşmenin² kurulamaması ve bu krizin kendisinin bir ölçüte dönüşmesidir.

Türkiye'deki siyasal alanın düzenlenmesinde çeşitli uğraklardan geçerek devam eden milli kimlik krizinin belirleyici bir etkisinin bulunduğu söz edilebilir. Bu uğraklardan ilki tek parti döneminde ortaya çıkan milli kimlik yaklaşımıdır. Bu dönemde bir yandan soy/kan esasına dayalı bir milli kimlik tanımı yapılırken buna ortak dil, kültür ve tarih de eklenmiş, ancak diğer yandan din/mezhep esasına dayanan geleneksel siyasal akıl terk edilmemiştir. Sünni/Müslüman-Osmanlı kimliğinden Türk-Sünni kimliğine geçilmesi, bu kimliğin egemen kimlik olarak tanımlanması ve sosyal düzenin bu kimlik etrafında örgütlenmesi, ancak milliyetçilik ile mümkün olacak bir siyasal rejimin tesis edilmiş olmasının bir sonucu olarak değerlendirilemez. Bu sürece eşlik eden ve tarihsel olarak karmaşık, katmanlı bir sorunlar silsilesinin, bu kimliği egemen hale getirmek için verilen mücadelede önemli bir paydır. Milli kimlik krizine ilişkin ikinci aşama, çok partili dönemde ortaya çıkan Türk-Sünni kimliğini egemen kimlik olarak kabul etmekle birlikte, bunun içeriğini yeniden düzenleyen sağ-popülizm aşamasıdır. Bu dönemde "millet" kelimesi, her siyasal eğilimin dile getirdiği yeni politik özne olarak boş gösterene dönüştü. Türk sağının milliyetçi, muhafazakar ve İslamcı olarak tasnif edilebilecek üç kanadında da dile getirilen bu millet söylemi, bir boş gösteren olarak millet kelimesini çeşitli niteliklerle yeniden tanımlama girişimini içerir. Üçüncü aşama ise Kemalizm sonrası dönemde ortaya çıkan ve bu üç eğilimi birleştirmeyi başaran sağ-popülist zirveyi içerir. Burada millet kavramı, siyasal aksiyonun 'doğal' ve 'spontane' öznesi olarak yeniden düzenlenmektedir. Ancak bütün bu gelişmelerin gerçekleşmesinin nedeni Tanzimat'tan Cumhuriyet'e doğru geçişte yaşanan gelişmelerin ve dönemin

2 Burada kullanılan ve toplumdaki farklı kimliklerin bir arada, eşit haklar ve sorumluluklarla yaşamalarını temsil eden "sosyal sözleşme" kavramı, devlet ile toplum arasında yapılan ve karşılıklı olarak hakları ve ödevleri düzenleyen bir sözleşmeyi içermek yerine, devletin dışında gerçekleşen ve toplumun farklı kesimleri arasında gerçekleşen mutabakatı içermektedir.

bazı aydınlarının önce Osmanlı'yı kurtarmak, sonra da Cumhuriyet'i kurumsallaştırmak için millet ve milliyetçilik bahsiyle ilgili öne sürdükleri açıklama modellerinin siyasal elitler tarafından görece benimsenmiş olmasıdır.

2. Millet-i Hakime'den 'Milli' Millet'e Geçiş

Enderun teşkilatı Türkten başka her milleti Osmanlı idaresine teşrik eden bir makine şeklindedir! ... Tabii böyle bir makine kurulması demek, devletin hakiki sahib ve müessisi olan Türk unsuru hariç olmak üzere bütün milletlerin iştirak edebilecekleri bir yabancı köleler idaresi kurmak demektir. Bütün unsurların elbirliğine müstenid bir imparatorluk siyaseti belki faydalı ve hatta zaruri olabilir: Fakat bu gibi imparatorlukların hepsinde bir hakim millet esası vardır; Osmanlı sisteminin eksik tarafı işte bu hayati esasın ihmalinde gösterilebilir: *Bu sistemde hakim millet yoktur, hakim ümmet vardır* [abç] ve o ümmete intisab edip bütün siyasi hakları bir anda ihraz edebilmek için de tek bir 'Kelime-i şehadet' kafidir; işte bundan dolayı Türkçe bilmiyen Vezir-i a'zamlar bile görülmüştür! (Danişmend, 1983: 50-51).³

Osmanlı toplumunun siyasal ve sosyal ıstılahında *millet* kelimesinin dini toplulukları tanımladıkları bilinmektedir. XX. yüzyıla kadar bir dine inanan toplulukların o dinin ismi ya da kurucu lideri ile anılması ve bunların bir millet olarak kabul edilmesi yaygındı. Kökleri Aramice'ye kadar uzanan *mellā* kelimesinin, herhangi bir kültürü ya da etnik grubu değil inanç topluluklarını tanımladığı bilinmektedir. Batı dillerindeki *nation* kelimesi ise Latince'deki *nationem* [doğum, köken, soy] ve eski Fransızcadaki *nacion* [doğum] kelimelerinden türemiştir. Kelimenin kökü olan *natio(n)*, *nasci* kelimesinden türemiş ve doğmak anlamına gelmektedir (Weekley, 1921: 974). Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet dönemi ile birlikte bu bağlam farklılıklarına rağmen, *millet* ve *nation* kelimeleri, benzer siyasal öznelere tanımlamak için kullanıldı. Bir de Moğolcadan gelen *ulus* kelimesi var. XIX. yüzyıla kadar aşiret ve kavim anlamlarında kullanılan bu kelime, bu yüzyıldan sonra *nation* ve *millet* kelimelerinin karşılığı olarak kullanılmaya başlandı. Ulusal ~ milli, ulusalcı ~ milliyetçi gibi kullanımlara da sahip olan ulus kelimesi, "Atatürk'ün direktifleriyle 28 Eylül 1934'ten itibaren her gün gazetelerde yoğun olarak kullanılmıştır" (Etimoloji, 2018). Bu kullanım enflasyonunu kolaylaştıran faktörlerden biri milliyetçilikle birlikte Osmanlı düşünce dünyasındaki kelime ve kavramların yapı sökümü uğratılması, diğeri ise bir siyasal hareket olarak milliyetçiliğin dayanmayı hedeflediği tabanın sosyo-politik hafızasına seslenmeyi mümkün hale getirmesiydi.

XX. yüzyılın başlarında Osmanlı devletinde yaşanan sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel krizlerin aşılmasına yönelik müdahaleler sonucunda gittikçe güçlenen milliyetçiliğin, Avrupa'da yükselen ittihatçı hareketlerden etkilendiği bilinmektedir. Örneğin Almanların birleşmesini hedefleyen pangermenist ya da büyük Rus birliğini hedefleyen panslavist hareketlerin ardından pantürkizm olarak ifade edilen ve Türk birliğini hedefleyen hareketler ortaya çıktı. Genç/Jön Türkler, İttihad-ı Osmaniye adı altında bir Osmanlı milleti oluşturmak isterken, bir diğer Osmanlı münevverleri ise çareyi milliyetçilikte aramaktaydı (Hanioglu, 1989). Bu tartışmanın klasik metinlerinden biri kabul edilen ve 1904'te yazılan *Üç Tarz-ı Siyaset*'te Akçura (1976) dönemin tartışmasını özetlemektedir. Osmanlı milleti meydana getirmek için yapılacak girişimleri, yani Osmanlıcılık siyasetini, tarihsel olarak değerli ancak siyasal açıdan zor ve sakıncalı bir girişim olarak değerlendiren Akçura, Türklerin bu siyasal modelde eriyebileceklerini, Arapların egemen hale geleceklerini ve birbirine karışmak istemeyen toplulukların yeniden bölüneceklerini öne sürer. Bir diğer seçenek ise İttihat-ı İslam düşüncesiyle hayata geçecek olan ve İslamcılık siyaseti çerçevesinde kurulacak bir devlettir. Akçura Osmanlıcılık siyasetinin zayıflamasının sonuçlarından biri olarak ortaya çıktığını öne sürdüğü

3 Alıntılanan metinlerdeki imla ve yazım hataları orijinal metinlere aittir, çok elzem bazı düzeltmeler dışında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

İslamcılık siyasetini, Tanzimat ile ortaya çıkan eşit yurttaşlık anlayışını ortadan kaldırdığı, Türkler arasındaki dini ve mezhep farklılıklarının neden olacağı sorunları ve Müslüman tebaaya sahip ülkelerin bu siyasete itirazları nedeniyle eleştirir. Buna rağmen İslamcılık siyasetini önemli bir proje olarak kabul eden Akçura, önceliği etnik birliğe dayanan Türkçülük siyasetine vermektedir. Türkçülük siyaseti, Osmanlı devletinde yaşayan Türklerin, Türkleşmiş olanların ve Türkleştirilecek olanların “Türk milliyet-i siyasiyesi”ne dahil edilmeleriyle gerçekleştirilecektir.

Türk birliği ... dilleri, ırkları, âdetleri ve hattâ ekseriyetinin dinleri bile bir olan ve Asya kıtasının büyük bir kısmıyla Avrupanın şarkına yayılmış bulunan Türklerin birleşmesine ve böylece diğer büyük milliyetler arasında varlığını muhafaza edebilecek büyük bir siyasî milliyet teşkil eylemelerine hizmet edilecek ve işbu büyük toplulukta Türk toplumlarının en güçlü ve en medenileşmiş olduğu için Osmanlı Devleti en mühim rolü oynayacaktı. Son vakaların fikre getirdiği uzakça bir istikbalde, meydana gelecek beyazlar ve sarılar âlemi arasında bir Türklük cihanı husule gelecek ve bu orta dünyada Osmanlı Devleti, şimdi Japonyanın sarılar âleminde yapmak istediği vazifeyi üzerine alacaktı.

... Türkleri birleştirmek politikasının tatbikindeki dâhili müşkülât İslâm siyasetine nazaran ziyadedir. Hernekadar, garbın tesiriyle Türkler arasında milliyet fikirleri girmeye başlamış ise de, ... bu vaka henüz pek yenidir. Türklük fikirleri, Türk edebiyatı, Türkleri birleştirmek hayali henüz yeni doğmuş bir çocuktur. İslâmiyette gördüğümüz o kuvvetli teşkilattan, o pür hayat ve pür heyecan hissiyattan, hulâsa sağlam bir ittihadı meydana getirebilecek madde ve hazırlıktan hemen hiç birisi Türklükte yoktur. Bugün ekseri Türkler mazilerini unutmuş bir halde bulunuyorlar.

Lâkin şu da unutulmamalıdır ki, zamanımızda birleşmesi muhtemel Türklerin büyük bir kısmı Müslümandır. Bu cihetle, İslâm dini, büyük Türk milliyetinin teşekkülünde mühim bir unsur olabilir, Milliyeti tarif etmek isteyenlerden bazıları, dine bir âmil (factuer) gibi bakmaktadırlar. İslâm, Türklüğün birleşmesinde şu hizmeti yerine getirebilmek için, son zamanlarda Hristiyanlıkta da olduğu gibi, içinde milliyetlerin doğmasını kabul edecek şekilde değişmelidir. Bu değişme ise hemen hemen mecburidir de : Zamanımız tarihinde görülen umumî cereyan ırklardadır. Dinler, din olmak bakımından, gittikçe siyasî ehemmiyetlerini, kuvvetlerini kaybediyorlar. İçtimaî olmaktan ziyade şahsileşiyorlar. Cemiyetlerde vicdan serbestliği, din birliğinin yerini alıyor. Dinler, cemiyetlerin ek işleri olmaktan vazgeçerek, kalblerin hâdi ve mürşitliğini deruhte ediyor, ancak halik ile mahlûk arasındaki vicdanî rabita haline geçiyor. Dolayısıyla dinler ancak ırklarla birleşerek, ırklara yardımcı ve hattâ hizmet edici olarak, siyasî ve içtimaî ehemmiyetlerini muhafaza edebiliyorlar (Akçura, 1976: 33-35).

Akçura tarafından dile getirilen bu görüşler, Osmanlı Devleti'nin bunalımlarına kimlik üzerinden çözüm arayan girişimlerden biriydi. Bu üç yaklaşımın da Avrupa'dan alındığını belirten Akçura ‘yabancı ideolojiler’ konseptinden habersizdir. Ancak selefleri gibi o da eklektik düşünmektedir. Böylelikle XIX. yüzyılın ortalarında başlayan, ve örneğin Namık Kemal gibi Osmanlı aydınları tarafından dile getirilen, vatan-millet-hürriyet gibi kavramlar XX. yüzyılın başlarındaki siyasal arayışların, yeniden içeriklendirilen ve kısmen icat edilen kavramlarına dönüşmüş oldu. Bu tür bir eklektisizmin Osmanlı aydınlarının düşünce dünyasına hakim olmasının sonuçlarından biri siyasal fikirlerle ilgili tutarlılık çabasının parodi düzeyinde kalmasıdır (Parla, 2015: 17-38).

Ümmetten millete geçişin zihinsel hazırlığının gerçekleştiği bu evrede, dinin sağladığı asabiyeğin millet kavramına doğru büküldüğü görülmektedir. Ulus-devlet modelinin kurulabilmesi, gerekli olan milletin yaratılabilmesi için Osmanlı Devleti altında yaşayan tebaanın yeniden tanımlanması gerekiyordu. Bu tanımlama sürecinde kullanılan ırk, dil, din gibi objektif ölçütler ile ortak kültür, tarih, ideal gibi sübjektif ölçütler arasında keskin ayrımların oluşmadığı bu dönemde, millet kavramının her iki ölçütü de içerecek şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Osmanlı siyasal aklında dini kimlikler toplumsal kesimleri tanımlamak için kullanılmaktaydı. Toplum, eşit haklara sahip olmayanların aynı egemenlik altında farklı gettolarda yaşadığı mekânsal farklılaşma yoluyla düzenlenmekteydi. Bu kimlik eksenli toplumsal düzenleme biçimi ekonomiden eğitime, hukuktan kültüre kadar bütün sosyal alanlarda geçerliydi. Millet-i hakime, yani egemen millet (Sünni) Müslümanlardan oluşmaktaydı. Millet-i mahkûme ya da *sair milletler*, yani egemenlik altında alınan milletler ise bu kimlik dışında kalan Rum, Ermeni, Yahudi, Alevi ve diğer kimlikleri içeriyordu. Bu anlayışın Osmanlı'daki siyasal krizin derinleştiği dönemde değişmeye başladığı, hakim milletin Sünni-Osmanlı'dan Türk-Sünni kimliğine doğru geçiş yapmaya başladığı görülmektedir. Egemen milletin dinsel niteliğinin etnik karşılığının icat edildiği bu dönemde hakim millet kavramı, Osmanlı Devleti'nin bir türlü inşa edemediği yeni üst kimlik olarak formüle edilir. Hüseyin Cahit, 1908'de yılında *Tanin* gazetesine yazdığı makalede (akt. Yetim, 2008: 80) konuyu şöyle özetler:

Bu memleketi Türkler zapt etti. ... Bu memleketi, anâsır-ı gayr-i müslimenin hiçbirinin menâfi-i mahsusasına bâziçe yapamazlar. Osmanlı namı altında yaşayan Musevilere, Ermenilere, Rumlara, Bulgarlara, hasılı bütün anâsır-ı gayr-i müslimeye dahi müsavât, adalet, hürriyet kaideleri dairesinde muamele-i uhuvvetkârâne gösterirler, fakat hiçbir zaman kendilerini unutmazlar. ... Yalnız onlar bizi muhâleset-i kalbiyelerine inandırmalıdırlar. Çünkü ne denirse densin, memlekette 'millet-i hâkime' Türklerdir ve Türkler olacaklardır.

Böylece Cumhuriyet'e giden süreçte millet kavramının, modern ulus kavramına benzer biçimde kavranmamasına rağmen siyasal bir tanımlama olduğunu ve Osmanlı toplum yapısı içerisinde yer alan toplulukları, dini aidiyetlerine göre ve yukarıdan aşağıya, hegemonik bir biçimde tekrar tasnif ettiği ifade edilebilir. *Millet Sistemi* denilen siyasal düzenin çözülmeye başlamasıyla birlikte milliyetçiliğin bir çözüm olarak ortaya çıkması, millet kavramına yüklenen anlamların değişmesine ve çözümlenerek yeniden üretilmesine neden oldu (Küçük, 1985: 1007-1024). Bu dönüşümü zorlayan nedenlerden biri Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında yaşayan toplulukların devletten ayrılma yönündeki talepleri idi. Bu talepleri ortadan kaldırmak için Tanzimat yoluyla gerçekleştirilen düzenlemeler, devletin siyasal birliğini korunmayı hedefliyordu. Yurttaşlık tanımını ve hukukunu değiştiren düzenlemeler, sosyo-politik açıdan anlamlı sonuçlar üretmesi de, Tanzimat sonrası Osmanlı siyasal düşüncesini belirlemesi bakımından önemlidir. Buna rağmen Tanzimat, modern ulus-devlet modelini oluşturabilecek sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel dinamiklerden yoksun alanların değişimini arzulayan bir düzenleme olduğu için gerçekçi değildi. Yine de devletin tanımak zorunda kaldığı bir hak olan yurttaşlığın kabulü ve Osmanlı yurttaşı olan kişilerin din, dil, etnisite, kültür ve sınıf gibi farklılıklarına bakılmaksızın Osmanlılık üst kimliğine sahip olacak olması, modern yurttaşlık kültürünün oluşmasının ilk merhalelerinden biri olarak kabul edilebilir (Karpas, 1995).

1869 yılında *Osmanlı Tabiiyet* [Vatandaşlık] *Kanunu*'nun çıkarılmasına neden olan gelişmeler de bu çerçevede yorumlanabilir. Seküler bir yurttaşlık inşa etmeye duyulan politik ve sosyal gereksinimleri karşılamaya dönük bu müdahaleler, Osmanlı Devleti'nin gittikçe derinleşen krizine bir çözüm üretilmediği gibi kendi egemenliği altındaki milliyetçiliklerin güçlenmesine neden oldu (Polat, 2011: 128-151). Böylece, egemen kimliğe mesafelerine göre toplumu bölen ve dini aidiyetleri egemen kimlik için esas alan millet tanımı, etnik kimliği esas alacak şekilde yeniden kurgulanarak, Cumhuriyet'in yeniden inşa edeceği ulusu tanımlayan bir kavrama doğru ilerledi. XIX. yüzyılın sonlarında başlayan batıcılık ile milliyetçilik kanatlarıyla yükselen yeni entelijansiyanın, Osmanlı münevverlerinin dimağındaki kelime ve kavramlara yeni içerikler yüklemeleri, onları yeniden anlamlandırmaları ve söylemler üzerinde "bilfiil 'yapısökümü'[nün] devam" etmesi (Bora, 2018: 26), sadece modernizmin düşünce dünyasına yönelik etkilerinden biri değildi. Yaklaşık yüz yıldır devam eden kimlik krizinin siyasal ve sosyal krizlere

dönüşmesinden kaynaklanan sorunlara çözüm arayışlarının da bir sonucuydu. Bu süreçten yeni anlamlar edinerek çıkmayı başaran kavramlardan biri millet idi.

3. Cumhuriyet: Milletini Arayan Devlet

Bekir Çavuş:

-Biliyorum beyim sen de onlardansın emme.

-Onlar kim?

-Aha, Kemal Paşa'dan yana olanlar...

-İnsan Türk olur da, nasıl Kemal Paşa'dan yana olmaz?

-Biz Türk değiliz ki, beyim.

-Ya nesiniz?

-Biz İslamızı, elhamdülillah... O senin dediklerin Haymana'da yaşarlar.

Bekir Çavuş'la artık daha ziyade konuşmağa mecalim yok. Asılmış bir adam gibi başım göğsüme düşüyor. Bunalıp kalıyorum.

Eğer, bize zafer nasip olsa bile kurtaracağımız şey, yalnız bu ıssız toprakla, bu yalçın tepelerdir. Millet nerede? O henüz ortada yoktur ve onu bu Bekir Çavuşlar, bu Salih Ağalar, bu Zeynep Kadınlar, bu İsmailler, bu Süleymanlarla yeni baştan yapmak gerekecektir (Karaosmanoğlu, 2004).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemine ilişkin anlatıları iki genel başlık altında değerlendirmek mümkündür. Bunlardan ilki Türk milliyetçiliğin bir kanadı tarafından öne sürülmektedir. Buna göre Cumhuriyet, Mustafa Kemal Atatürk tarafından "armağan" edilen bir siyasal sistemdir. Bir diğer yaklaşım ise İslamcılık ve muhafazakarlığın bir kanadı tarafından öne sürülen Cumhuriyet'in "tepeden inme" bir dayatma olduğudur (Alpkaya, 2013). Bu iki yaklaşım ve çevresindeki yorumların arka planında yer alan sosyo-politik motivasyonlar, Cumhuriyet ile birlikte yeniden gündeme gelen ve egemen kimliğin kim/ne olacağı sorunundan kaynaklanmaktadır.

Türk ulusçuluğunun millet kavramını yeniden düzenlemesinde, kavramın dini içeriğinin geri plana alınarak, onu 'nation' kavramına yaklaştırmak istemesi ve böylelikle, aynı siyasal egemenlik altında yaşayanları ortak bir soy ile tanımlamaya yönelik politikaları etkili oldu. "Vatan şairi" Namık Kemal ile başlayan ve Osmanlı ülkesinin 'vatan' olarak yeniden tanımlanmasının uzantısı olan bu süreç, henüz vatandaş kavramına erişmiş değildi. Vatandaş kavramının ulus konsepti üzerinden dizayn edilmesi Cumhuriyet ile birlikte gerçekleşti. Bu nedenle XIX. yüzyılda yükselişe geçen ulus-devlet ve vatan-vatandaşlık kavramlarının birlikte değerlendirilmesi gerekir. Namık Kemal ve takipçilerinin Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü kastederek mülk-devlet ideolojisinin bir parçası olarak dile getirdikleri vatan, modern kurumların, özellikle okul ve ordu, Osmanlı toplumunda yerleşmesiyle birlikte ve kademeli olarak Aydınlanmacı paradigmanın da etkisiyle kendi bağlamını oluşturdu (Timur, 2010).

Burada Türk kavramının milleti tanımlayan bir kavram olarak seçilmesi ve yeniden anlamlandırılmasıyla birlikte ortaya çıkan ulus kavramına odaklanmak gerekir. Türk kavramı bir etnik topluluğu tanımlamakla birlikte, önce Osmanlı ve devamında Cumhuriyet egemenliği altındaki milleti tanımlamaya başlaması doğrudan ideolojik bir yönelimle ve devlet eliyle uygulanan politikalar aracılığıyla gerçekleşti. Bu kavram genişlemesi, özellikle Cumhuriyet sonrasında millet kavramının görece geri çekilmesine ve ulus kavramının öne çıkmasına neden oldu. Devlet, kimliğin

ne olduğunu ve hangi nitelikleri içerdiğini belirleyen “biricik otorite” olarak sahneye çıkarken, bir zamanlar kültürel bir nitelik olarak gündelik yaşamın içerisinde yer alan kimlikler, siyasal konumlar içeren mevzilere dönüştü. Bu durum, Türkiye’ye özel olarak gelişen bir durum olmaktan çok, geç uluslaşmanın yaşandığı birçok ülkede gerçekleşen bir deneyimdi (Aydın, 2010). Bu nedenle XIX. yüzyıldan itibaren ulus kavramı, siyasal ve sosyal değişimlerin içerisinde, kendini sürekli göstermeyi başaran bir kavram oldu.

Sosyoloji literatüründe sıklıkla ifade edildiği üzere ulus, uluslaşma ve ulus-devlet süreçleri, Aydınlanma ile başlayan ve modernizmin kurumsallaşmasıyla devam eden sosyal değişimlerin siyasal alandaki karşılığıydı. Devletler tarafından icat edilen, yaratılan ulus, yurttaşların zihnindeki bütünlük imajıyla devam ediyordu. Geçmişteki gerçek ve kolektif birliklilikler, modern bireyciliğin egemenliği altındaki muhayyel birlik olarak uluslar ile yer değiştiriyordu (Gellner 1983; Stokes 1986; Anderson 1991). Ulusu, toplulukların akrabalık ve soydaşlık bağıyla açıklayan ve kültürel bağların ve duygusal ortaklıkların “doğal” sonucu olarak değerlendiren bir diğer yaklaşım ise modern ulusu, bu ilksel kolektivitenin gelişmiş bir modeli olarak değerlendiriyordu. Ortak toprak ya da vatan, ortak din, mitler ve hafıza, ortak kamusalılık kültürü, ortak ekonomi gibi bir ortaklıklar sistemi olarak tanımlanabilecek bu yaklaşım (Smith, 1988) Cumhuriyet’in ulus kavrayışının rasyonel zeminini inşa etti. Geriye, bu ortaklığa kimin dahil olup olmayacağı sorusu kalıyordu.

Osmanlı münevverleri içerisinde ulus düşüncesinin ortaya çıkmasında Osmanlı – Rus savaşının (1877-78) etkisi olmakla birlikte (Koçak, 1996), bu düşüncenin güçlü bir ideolojik akım haline gelmesinde Balkan Savaşlarının (1912-13) etkisi vardı (Nazım, 2012). Ancak bu dönemde ulus kavramı henüz kristalize olmayan, kapsamının sınırlarının esnek olduğu bir sezgi düzeyindedir ve bu esnekliğin dayandığı çeperler Sünni-İslam’dır. Ancak Sünni-İslam, Türklükle mecz edilmiş, birleştirilmiştir. Bu dönemde dikkati çeken bir diğer husus, geç uluslaşma sürecinde aydınların etkisidir (Özden, 1995).

Akçura’nın ırka ve asimilasyona dayanan Türkçülük teklifinin yanına yerleşen bir diğer görüşün sahibi Gökalp’tir. Gökalp de bir tür Türkleşmekten söz eder, ancak onun bahsettiği şey, dönemin üç siyasal akımını bir “millet mefkuresi” altında bir araya getirmektir. Bir başka ifadeyle İslamcılık, Batıcılık ve Türkçülük akımlarını etno-dinsel bir çerçevede birleştirmek ve batının ilmini alıp bu yeni kimliğe eklemek olarak tarif edilebilecek bir milliyetçilik teklif eder. 1918 yılında yazdığı *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak* isimli kitapta Gökalp (2018) bu yaklaşımını açıklamaya çalışır: “Türkleşmek, İslâmlaşmak mefkûreleri (ülkûleri) arasında bir tearuz (zıtlık) olmadığı gibi bunlarla muasırlaşmak ihtiyacı arasında da bir tenazû’ (çekişme) mevcut değildir” (Gökalp, 2018: 22). Gökalp bu görüşleriyle Türk milliyetçiliğinin güçlü kanadı tarafından sahiplenilen formülü icat etmiştir: “Türk milletindenim, İslam ümmetindenim, Garp medeniyetindenim” (Gökalp, 2018a: 61).

Cumhuriyet’in ilanından sonra, 1923’te *Türkçülüğün Esasları* isimli eserini yayımlayan Gökalp, kitabını iki kısma ayırır. Kitabın ilk kısmı olan “*Nazari Kısım* (Teorik Kısım) Türkçülüğün mahiyetini (niteliklerini) tetkik edecek (inceleyecek)” ikinci kısım olan “*Ameli Kısım*, Türkçülüğün programını tespit” edecektir. Bu kitapta millet kavramı hem nazari hem de ameli olarak yeniden kurgulanır. Bir önceki kitapta neredeyse Türklük kadar hatta ondan biraz daha mühim kabul edilen İslam epey geri çekilir, onun yerine kültür ve medeniyet öne çıkartılır. Artık “halka doğru” ve “Garba doğru” bir yolculuk gerekmektedir. Cumhuriyet’in aydınları halkın sinesindeki manevi yüceliği bulup çıkartacak ve onu en yüce değerler olarak yeniden tanıttacaktır. Bunun karşılığında da halka medeniyet götüreceklerdir. Bunun yolu ‘hars’ı oluşturan sekiz milli değeri yeniden yüceltmektir: Bunlar Lisanî Türkçülük, Bediî [estetik] Türkçülük, Ahlakî Türkçülük, Hukukî Türkçülük, Dinî Türkçülük, İktisadî Türkçülük, Siyasî Türkçülük ve Felsefî Türkçülük olarak sıralanır (Gökalp, 2018a). Gökalp için millet, yegâne töz ve biricik entité haline gelmiştir.

[Gökalp,] Durkheim'in cemiyeti yerine milleti koyar. Oysa, Fransız içtimaiyatçısı için millet, modern insanın aid olduğu çeşitli içtimai zümrelerden sadece biridir. Gökalp, cemiyette bulunduğu bütün ilâhî vasıfları millete aktarır; Tanrı inancı yerine millet inancını koyar. Milliyetçilik bir din olmuştur artık. Millî topluluğun tanrılaştırılması daha başka sonuçlar da doğurur. Gökalp, cemiyet ne isterse o olur demekle kalmaz, cemiyetin her istediği ahlâken de iyidir der. ... Gökalp'in millet tarifi şöyle: Millet, aynı dili konuşan, aynı terbiyeyi gören ve aynı dinî, ahlâkî, bedîî mefkûrelere bağlanan insanların meydana getirdiği cemiyettir. Kısaca: harsları ve dinleri bir olanlar.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1931'deki programında buna benzer bir tarif buluyoruz: Millet, birbirine dil, kültür ve ideâl birliğiyle bağlanmış vatandaşların meydana getirdiği siyasî ve içtimai bir varlıktır (Heyd, 1980: 39-44).

Gökalp'in bu iki eseri arasında önemli siyasal dönüşümler olduğu ve milliyetçilik akımının siyasal etkisi göz önüne alındığında millet kavramına yüklediği anlam değişimini açıklamak kolaylaşmaktadır. Kurtarılması gereken bir devletten, Osmanlı Devleti'nden, yeni bir devlete, Cumhuriyet'e, geçişin neden olduğu değişim Gökalp kadar, dönemin bütün aydınlarını etkilemiştir. Ancak bu değişimin ideolojisini kurmak ve ona yeni bir içerik yüklemek konusunda, dönemin siyasal elitleri üzerinde Gökalp, özel bir etkiye sahiptir.

Erken Cumhuriyet döneminde millet tasavvurunun dinsel bağlamından ayrı olarak ele alınmasında özcülüğün önemli bir rolü vardır. Osmanlı'daki siyasal ve sosyal düzenin merkezinde yer alan din, Cumhuriyet ile birlikte millet kavramını bütünleyen bir kimlik gösterenine dönüşür. Örneğin Heyd (1980: 44), CHP'nin 1931 yılındaki programında yaptığı millet tanımında, Gökalp'ten farklı olarak, dine yer verilmemesini "manidar" bulmaktadır. Bir manidarlık varsa da bunun nedeni CHP'nin din politikalarından daha çok, millet kavramına yüklenen özcü içeriktir. Söz konusu dönemde dini inançlar vicdani ve şahsî itikatlar olarak ifade ediliyor olsa bile, bir o kadar millilik ile ilgilidir. Türklük ideali etrafında inşa edilen bu özcülüğün simgesel ve politik öznesi ise Türk milletidir. Bu nedenle yeni dönemin millet tanımı büyük ölçüde Gökalp'in çizdiği çerçeveyi korumaktadır. Örneğin Mustafa Kemal Atatürk millet kavramını şöyle tanımlar:

"Bir harstan (kültürden) olan insanlardan mürekkep cemiyete millet denir, dersek milletin en kısa tarifini yapmış oluruz. ... [Z] engin bir hatıra mirasına sahip bulunan; beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte samimi olan; ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet namı verilir" (İnan, 1969: 23-25).

Yeni devletin millet konusunda yaptığı tanımların hızla kabul gördüğünü söylemek zor. Bunun nedenlerinden biri Osmanlı'nın son döneminde başlayan ve devam eden Batıcılık ve İslamcılık arasındaki siyasal çekişmelerdi. Batıcılık ve Türkçülük güçlü bir ideolojik ittifak kurarak yeni siyasal egemenliğin ethosunu inşa etmeye gayret ederken İslamcılık ile herhangi bir ortaklığa ihtiyaç duymadıkları gibi onu eski rejimin gerici bir unsuru olarak değerlendirdiler.⁴ Bunun nedenlerinden biri Cumhuriyet'e giden süreçte ve devamında hayata geçirilen modernist

4 Keskin (1994: 75) bunun nedenini, Türk sağının belli bir kesiminde yaygın olan bir kanaati dile getirerek, şöyle açıklıyor: "Cumhuriyetin kurucuları %99'u Müslüman bir Türkiye bıraktıkları için Türk inkılabı diğer iki teklife [Batıcılık ve Türkçülük] ağırlık vermiş, Türkleşme ve çağdaşlaşma gerçekleştirilmiştir." Bu eksik değerlendirme, Cumhuriyet'in Müslüman olmayanlara yönelik iskan, sürgün, tehcir, mübadele ve benzeri arındırma politikalarıyla, belli bir kimliği (Sünni-Türk) halihazırda egemen hale getirdiğini, bu nedenle dini kimliğe herhangi bir gereksinim duyulmadığını, İslamcılıkla ortaklaşmanın gereği olmadığını öne sürmektedir. Kanımca, Akçura ve Gökalp'in erken dönem görüşlerinin hilafına, İslamcılarla herhangi bir siyasal ortaklık aranmamasının nedeni, İslamcılıkla yaşanan siyasal mücadelenin tarihsel gelişimidir. Bu nedenle "%99'u Müslüman bir Türkiye" olmasaydı bile Cumhuriyet'in kurucu elitleri ile İslamcılık siyaseti arasında Batıcılık – Türkçülük arasında kurulan ortaklığa benzer bir ilişkinin kurulması zordu. Nihayetinde İslamcılık bir ulusa sıkıştırılamayacak kadar bölgeseldi, oysa yeni siyasal elitler ulus-devlet inşa etmeye gayret etmekteydi. Ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. (Kara, 2016).

politikaların din alanını da içermesiydi. Bu nedenle 1923 – 1946 arasındaki tek parti dönemindeki uygulamalar, yeni bir dini anlayışın yerleşmesi için verilen mücadeleyi de içermektedir. Halifeliğin, Evkaf ve Şer'îye Vekâletinin kaldırılması, tekke ve zaviyelerin kapatılması, Tevhid-i Tedrisat Yasasının, 1924 Anayasasının ve Latin Alfabesinin Kabulü ve benzeri düzenlemelerin, bir kısmı önceden İslamcılar tarafından da desteklenmesine rağmen, Cumhuriyet dönemi politikalarını eleştirmenin malzemesine dönüştü. Buna eklenmesi gereken bir diğer husus ise dinin, dinsel alanın Türkleştirilmek istenmesiydi. 'Garplı Türk' ile 'Şarklı Müslüman'ın iktidar mücadelesi kimliklerin birbiriyle savaştığı dinsel alan üzerinde gerçekleşiyordu.

Cumhuriyet dönemi kimlik politikalarında dil, tarih ve din alanlarına özel önem verilmesinin nedenlerinden biri millet kavramının içerdiği siyasal ve sosyal topluluğun niteliğinin değişmiş olmasıdır. Lozan ile birlikte Müslüman olmayan toplulukların "azınlık" olarak tanınması, Müslüman ahalinin ise Türklük hanesine yazılması, Türk olmak ile Müslüman olmayı birbirine eşitleyen millet-i hakime düşüncesinin bir yansımasıydı. Bu kabulden sonra geriye kalan şey Türk olmayan Müslüman toplulukları Türkleştirmek, böylelikle Türk Devrimi'ni tamamlamaktır. İttihat ve Terakki'nin Osmanlı'nın son döneminde uyguladığı iskan politikalarının devam ettiği ve Türk olmayan ahalinin yerlerinin değiştirilerek Türkler arasında erimesinin hedeflediği politikalara (Dündar, 2015; Erder, 2018) ek olarak, Türkçe konuşmanın⁵ dayatıldığı bir dönemdeki din politikaları da Türkleşmekten nasibini aldı.

Türk Tarih Teziyle birlikte Türk ırkının kendine has biyolojik ve fizyolojik özelliklerinin antropolojik imkanlarla ortaya konulması için Atatürk'ün emriyle Antropoloji Enstitüsü'nün kurulması, Güneş Dil Teorisi'nin ispatı için uzun uğraşlar verilmesi (Sadoğlu, 2003) ve Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulması yeni siyasal özne olan Türk'ün de inşa edilmesi anlamına geliyordu. Bütün bu kurumların amacı yeni Türk'ün bilinen tarihten öncesinde ve sonrasında kim olduğunu ortaya çıkarmak,⁶ şimdi ve burada yaşayan Türk ile bağıyı ortaya koymak ve onu diğer bütün dış etkilere, Türklüğünü bozacak arızalardan arındırmaktı. Yıllarca öz kimliğinden uzaklaştırılmış Türk, asli kimliğine geri dönecekti. Sonuç olarak Türk milleti dili/kültürü, dini [mezhebi], tarihi [soyu] ortak kabul edilen aidiyeti tanımlayan tümel bir kavrama dönüşmüş oldu. Oran'ın (2004) ifade ettiği üzere, bu yaklaşım 12 Eylül 1982 Anayasası ile hükme bağlanan "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" ifadesinin bir ezbere dönüşüp olağanlaşmasının da yolunu açtı. Bir siyasal egemenlik

5 Dil bahsiyle ilgili bir meseleye değinmekte yarar var. Tanzimat'tan itibaren dil ile millet arasında ontik bir ilişki kuruldu ve devamında aynı dili konuşanların bir millet olduğu kabul edildi. Gökalp (2018), dil bahsinin milletteşmek ve asimilasyon ile ilişkisini fark etmiş ve Tanzimat dönemi uygulamalarını şöyle değerlendirmişti: "Tanzimatçılar Türklüğün yüzüne aldatıcı bir örtü çekmek istemişti. Milli bir Türk lisanı yoktu; beynelanâsır müşterek bir Osmanlıca vardı. Bütün unsurlar kaynaşmış yeni bir kavmi enmüzeç (tip), tarihi bir ırk, bir Osmanlı milleti husule gelmişti. Bu milletin hususi bir dili olduğu gibi, kendine mahsus bir tarihi de vardı.

Bu yalana hiç bir unsur inanmadı. Her kavim mekteplerinde çocuklarına kendi tarihini okuttu, kendi lisanını öğretti.

Meşrutiyetten sonra bu nikaba daha ziyade ehemmiyet verilince unsurlar 'bizi, Türkleştirmek istiyorsunuz!' diye feryat etmeye başladılar. Hakikaten bu Osmanlılaştırmak siyaseti, Türkleştirmek için gizli bir vasıttan ibaretti. Osmanlılıktan maksat 'devlet' ise zaten her Osmanlı tebaası bu devletin bir ferdi idi. Yok, bundan maksat lisanı 'Osmanlıca' olan bir yeni 'millet' yaratmak idiyse, Osmanlıca Türkçeden başka bir şey olmadığı için, bu yeni millet başka nam altında bir Türk milleti olacaktı. Bunu unsurlar pek iyi anladılar; ve milliyetlerini müdafaa için maddi ve manevî teşkilatlarına daha çok kuvvet ve düzen verdiler." Tek parti ve sonrasındaki hükümetler dönemindeki dil politikalarına bakıldığında, devletin dil ile milletteşme arasında hukuki bağlılıktan farklı bir bağ gördüğü ve bu bağı özellikle Türkleştirme politikaları açısından önemsedikleri öne sürülebilir.

6 Böylece Akçura'nın (1976) 1904 yılında ifade ettiği bir eksiklik de giderilmiş oluyordu: "...gördüm ki, 'hukuku muhafaza' olunacak, zihinleri temizlenecek, fikirleri sevindirilecek Türk, sandığım gibi şimdi bile Hanbalık'tan, Karadağ'a, Timur Yarımadasından Karalar İline kadar Asya, Avrupa ve Afrika'nın mühim birer kısmını kaplayan büyük ırkın efradından herhangi bir Türk olmayıp, ancak Osmanlı Devleti tebaası olan bir Garp Türküdür. "Türk" yalnız onları görüyor, onları biliyor. ... Türk için Türklüğün askeri, siyasi ve medenî geçmişi yalnız Hüdavendigârlarından, Fatih'lerden Selim'lerden, İbni Kemal'lerden, Nefi'lerden, Bâki'lerden, Evliya Çelebi'lerden, Kemâl'lerden teşekkül ediyor; Oğuz'lara, Cengiz'lere, Timur'lara, Uluğ Bey'lere, Farabi'lere, İbni Sina'lara, Teftazani ve Nevâî'lere kadar varamıyor."

iddiasının temsili olan devlet ile ülkenin bölünmez bütünlük içerisinde bulunması tartışmaya gerek olmayacak kadar açık bir ilkeyken, devletin milletiyle bölünmez bir bütün olması, tuhaf ve demokratik ya da en azından rasyonel bir izaha muhtaçtı. Buradaki millet ifadesi, içerisinde farklı toplumsal kesimleri, çeşitli toplulukları barındıran modern bir toplum değil, etno-dinsel kimliğe indirgenmiş “kaynaşmış bir kütle” olarak kabul edildiği için bunun dışındaki kimliklerin devlete olan mesafelerini göstermekteydi.

... ‘Millet’in bölünmezliği kavramı Avrupalılara yabancıdır’ sözünün de anımsattığı gibi, demokrasinin özüne karşıdır. Çünkü milletin bölünemeyeceğini, tek parça (monolitik) olduğunu söylemek, alt kimlikleri reddetmek ve devlete egemen olan etnik/dinsel vs. grubun değerlerine ve belki de baskıcı egemenliğine göre biçimlenmiş asimilasyoncu bir politikadan bahsetmek demektir.

Anayasanın bu hükmünde ifadesini bulan tekçi anlayış, 1930 tipi bir ulus-devlet ilkesinin 12 Eylül 1980 askerî darbesi tarafından gözden geçirilerek şiddetlendirilmiş biçimdir. Bu haliyle, ülkede (Lozan’da mecburen kabul edilmiş azınlıklar dışında) azınlık olmadığı, dolayısıyla da azınlık hakları bulunmadığı önermesine kaçınılmaz olarak varmakta ve bu anlayışa karşı çıkmayı da cezalandırmaktadır. Nitekim, bu anlayış çok sayıda kanunda tekrarlanmıştır ve Türk mevzuatı bu tür bir ulus-devlet kavramının örnekleriyle doludur (Oran, 2004: 67-68).

Bereketli bir kelime olan millet, çok partili dönemde ve özellikle 12 Eylül askeri darbesinden sonra darbe sağ-popülist bir siyaset malzemesine dönüşerek gittikçe daha dar bir kesimi tanımlamaya başladı ve Anayasa’daki devletin milletiyle bölünmez bir bütün olduğu yönündeki ifade, gittikçe hakikat haline geldi. Devlet ile milleti tek bir öz halinde ifade etmeyi mümkün hale getiren bu bakış açısı, devletin otoriterliğini meşrulaştırırken, millet kümesinde yer almanın ölçüsü olarak devleti eksene yerleştirdi. Böylece devletin milleti, toplumun, toplumsal farklılığın ve devlet karşısında farklı çıkarların var olduğu gerçeğinin önüne geçmiş oldu.

4. Sonuç

Bir “millileşme âmilî” olarak Cumhuriyet’in kuruluş süreci, “milliyetçi Türk cumhuriyetçiliğinin, milletleşmeyi ve millî egemenliği” bir öz atfederek hakikate dönüştürmek istediği bir kimlik üzerinden tesis etmek istedikçe bir Türk devrimi olarak ifade edilen Cumhuriyet,⁷ “Türklüğün şimdiki zaman kipinde temsili”ne sıkıştı (Bora, 2006: 18). Böylelikle Tanzimat ile başlayan millî kimlik krizine nihai bir cevap ürettiğini öne süren erken dönem Cumhuriyet politikaları, bizzat bu politikalar nedeniyle millî kimlik bahsiyle ilgili yepyeni kriz alanları açmış oldu. Bir millî kimlik inşa edildi, ancak bu milliliğe uygun bir kimlik bulunamadığı için onun yaratılması gerekti. Cumhuriyet’in kurduğu millî devlet, kendi milletini yaratırken onun çelişkilerini de yarattığını pek düşünmüyordu. Osmanlı siyasal aklının ve bürokrasisinin toplumsal yapıyı korumak adı altında sürdürdüğü muhafazakar uygulamaların aksine, Cumhuriyet, bir ulus yaratması gerektiğinin bilincindeydi ve arkasına ‘medeniyet rüzgarı’ nı almış olmanın haklılığına yaslanıyordu. Dönemin siyasal elitleri için bu mesele, muhayyel bir irade olarak var olan Türk milletini gerçekte de yaratmak meselesiydi. Mardin’in ifadesiyle (1981: 363) mesele “var olmayan, hipotetik olarak var olan Türk milletine hayat nefesi verme” meselesiydi.

⁷ Bora’nın Etyen Mahçupyan’dan alıntılacağı bir görüşü burada tekrarlamakta fayda var. Mahçupyan Cumhuriyet’in 75. yılının kutlanmasındaki “içi boşluğu” şöyle tarif etmektedir: “Devlet cumhuriyet kavramını bizlerden o kadar uzağa taşımıştır ki, Demirel’in totoloji yapmak dışında söyleyecek lâfı kalmamıştır ve bu nedenle her fırsatta ‘Cumhuriyetin en büyük başarısı kendisidir’ deyip durmaktadır. Yani cumhuriyetin varolmak dışında bir şey becermesi gerekmemektedir” (Bora, 2006: 20).

Yaklaşık yüz yıllık bir zaman dilimi içerisinde, tanımının, içeriğinin ve kapsamının değiştiği bir kelime olarak millet, aynı zamanda Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinin ürettiği sosyal ve siyasal değişimin de yönlerini göstermektedir. Ortodoks İslam'ın egemenlik göstereni olmaktan Türklüğün göstereni olmaya doğru geçişin siyasal rejimi olarak ulus-devletin inşa edilmesi, Türkiye'de yaşayan toplulukların egemenlik ilişkilerindeki konumunu ve siyasal egemenliğe yönelik mesafesini değiştirememiştir. Hatta Osmanlı'daki cemaat ve millet düzenindeki kimi haklarının, Lozan antlaşması ile devam edeceğini ümit eden azınlıklar bile kısa süre içerisinde, yeni rejim altında "kendi kültürel kimliklerini, cemaat yapılarını, dillerini muhafaza ederek yüzyıllardan beri süre gelen ve alışmış oldukları 'millet' düzenini[n]" kağıt üzerinde öyle olsa da "fiiliyatta ... devam edemeyeceğini idrak ettiler" (Bali, 1998: 81).

Yeni millet kavramı, toplumdaki farklılıkları tanımlayan bir kavram olmaktan çıkarak bütün farklılıkları etnik ya da kültürel olarak tek bir kimlik altında toplamayı ve bunu millet olarak tanımlamayı esas alıyordu. Bunun için dil, ideal/ülkü, kültür/hars ortaklaşması gerektiğini öne sürüyor ve devlet politikalarını bu ortaklığı gerçekleştirmek üzere organize ediyordu. Bu milli kimlik politikalarının amaçlarından biri, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e aynı siyasal egemenlik altında yaşamaya devam edenleri Türklük şemsiyesi altında toplamak ve ulus-devlet inşasını tamamlamaktı. Buna yönelik uygulamalar en çok azınlıklarda ve Sünni olmasına rağmen Türk olmayan, Türkleşme politikalarına direnç gösteren kesimlerde kendini gösterdi. Bu dönemde ortaya çıkan kimi itirazlara rağmen siyasal iktidarın önceliklerinden biri ulus-devletin içeriğini dolduracak milletin yaratılması ve bunun önünde engel görülen kesimlerin Türkleştirilmesiydi (Aktar, 1996). Bu Türkleştirme politikalarının sonucunda ortaya çıkan eşitsiz uygulamalar ve baskılar, Aydınlanmadan itibaren süregelen ve aslında cumhuriyetçi bir ideal olan eşitlik ilkesinin oluşmamasına, toplumdaki ikincilliklerin egemen etno-dinsel kimlik periferisinde yeniden üretilmesine neden oldu.

Bütün bu çelişkili gelişmelere rağmen bir milli kimliğin inşa edildiği ifade edilebilir. Bu kimlik, toplumu birleştirmekten daha çok belirli nitelikler etrafında bölse de, Cumhuriyet'in bir ideali olarak Türk kimliğinin inşa edilmesi bir başarıdır. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e uzanan bu kimliğin inşa süreci içerisinde millet kelimesinin geçirdiği dönüşüm, milli mahareti 'biz' olmakta arayan ve bunu milli hararet ile yükselten bir yere erişebilirse, bunda Osmanlı'nın hakim millet siyasetinin çeşitli reformlarla devam etmiş olmasının payı büyüktür. Bu devamlılık, kimi zaman geçmişe yadsımakla gerçekleştirilse de, özellikle çok partili siyasal sisteme geçişle birlikte güçlü bir bağlama yerleşmiş ve Türk sağı'nın çeşitli bileşenleri tarafından restore edilerek kullanılmaya devam edilmiştir. Millete ait olmayan ve milletin dışında kalanlar hususunda genellikle uzlaşmaya varan Türk sağı'nın "tek ve mecburi kimlik istikameti" olarak Türklük ve (Sünni) İslamlık üzerinde sağladıkları mutabakatın -Sünni Kürtler nedeniyle kimi zaman zaafa uğrasa da- sürdürülmüş olması, komünistlerin, solcuların, Alevilerin, Kürtlerin -özetle yeteri kadar Türkleşmeyenlerin- ve benzeri *ötekilerin* sinesinde bir azınlık aranmasının, Ermenilere ya da benzeri "azınlıklarla telif" edilerek izah edilmesinin de nedenidir. Buna birçok örnek verilebilir; örneğin "Edibâli, Müslüman-Türkiye'ye yabancılaşarak komünizm tarafından kullanılmaya meyyal üç grup sayar: 1-Din ve kavim itibarıyla farklı azınlıklar (Yahudi, Ermeni ve Rumlar), 2-Kültür itibarıyla farklılaşmış topluluklar (Aleviler ve Kürtler), 3-Eğitim yoluyla farklı değer hükümleri benimsemiş kitleler (kozmpolit büyük burjuvazi, masonlar, halktan kopmuş aydınlar) (Edibâli, 1972'den akt. Bora, 2006). Böylelikle millet kavramının yüz yıllık serencamının sonunda içeriği ve kapsamı etnik soy ile dinsel aidiyetin politik aksiyonuyla sıkıca bağlanmıştı. Kavramın kullanım genişliği, özellikle çok partili siyasal sisteme geçtikten sonra, yeni içerikler kazanacak ve gittikçe sağı'nın kendi içerisinde kendini bölmeye ve sonrasında yeniden birleştirmeye yarayan bir fetiş nesnesi olarak tesis edilecektir.

Referanslar

- Akçura, Yusuf (1976) *Üç Tarz-ı Siyaset*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Aktar, Ayhan (1996) "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uygulanan Türkleştirme Politikaları", *Tarih ve Toplum*, 156, 4-18.
- Alpkaya, Faruk (2013) *Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu (1923-1924)*, İstanbul: İletişim.
- Anderson, Benedict (1991) *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Londra: Verso.
- Aydın, Suavi (2010) *Türk Kimliğinin Yaratılması ve Ulusal Kimlik Sorunu Üzerine*, Ankara: Özgür Üniversite.
- Baker, Ulus (2012) *Dolaylı Eylem*, (der.) Ege Berensel, İstanbul: İletişim.
- Bali, Rıfat (1998) "Cumhuriyet Döneminde Azınlıklar Politikası", *Birikim*, 155, 80-90.
- Bora, Tanıl (2006) *Medeniyet Kaybı*, İstanbul: Birikim.
- Bora, Tanıl (2018) *Cereyanlar: Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*, İstanbul: İletişim.
- Danışmend, İsmail Hami (1983) *Türklük Meseleleri*, İstanbul: İstanbul Kitabevi.
- Dündar, Fuat (2015) *İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskân Politikası (1913-1918)*, İstanbul: İletişim.
- Erder, Sema (2018) *Zorla Yerleştirmeden Yerinden Etmeye: Türkiye'de Değişen İskân Politikaları*, İstanbul: İletişim.
- Etimoloji (2018) "Ulus Kelime Kökeni", Erişim Tarihi: 09.09.2018, www.etimolojiturkce.com
- Gellner, Ernest (1983) *Nations and Nationalism*, Oxford: Basil Blackwell.
- Gökalp, Ziya (2018) *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak*, İstanbul: Ötüken.
- Gökalp, Ziya (2018a) *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul: Ötüken.
- Hanioglu, M. Şükrü (1989) *İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük (1889-1902)*, İstanbul: İletişim.
- Heyd, Uriel (1980) *Ziya Gökalp'in Hayatı ve Eserleri*, çev. Cemil Meriç, İstanbul: Sebil.
- İnan, Afet A. (1969) *Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazmaları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kara, İsmail (2016) *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam 1*, İstanbul: Dergah.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri (2004) *Yaban*, İstanbul: İletişim.
- Karpat, Kemal (1995) "Kimlik Sorununun Türkiye'de Tarihi, Sosyal ve İdeolojik Gelişmesi", *Türk Aydın ve Kimlik Sorunu* içinde, (haz.) Sabahattin Şen, İstanbul: Bağlam.
- Keskin, Mustafa (1994) "Ziya Gökalp'in Üç Teklifinin (Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak) Türkiye Cumhuriyeti'nde Uygulanması", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/5, 69-75.
- Koçak, Orhan (1996) "Kaptırılmış İdeal: 'Mai ve Siyah' Üzerine Psikanalitik Bir Deneme", *Toplum ve Bilim*, 70, 94-152.
- Küçük, Cevdet (1985) "Osmanlılarda 'Millet Sistemi' ve Tanzimat", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt: 4, İstanbul: İletişim.

- Mardin, Şerif (2004) "Religion and Secularism in Turkey," In *The Modern Middle East*, (eds.) Albert Hourani et al., London: I. B. Tauris.
- Nazım, Davudzade Mustafa (2012) *Rüyada Terakki ve Medeniyet-i İslamiyeyi Rüyet*, çev. Engin Kılıç, İstanbul: Boğaziçi Üni.
- Oran, Baskın (2004) *Türkiye'de Azınlıklar: Kavramlar, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*, İstanbul: TESEV.
- Özden, Mehmet (1995) "Türkçülük: Sınırlar ve Hayaller", *Türkiye Günlüğü*, 33, 86-90.
- Parla, Jale (2015) "Metinler Labirentinde Bir Sevdâ (Önsöz)", içinde *Recaizade Mahmut Ekrem: Araba Sevdası*, İstanbul: İletişim.
- Polat, Ezgi G. (2011) "Osmanlıdan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı", *Ankara Barosu Dergisi*, sayı: 3, 127-157.
- Sadoğlu, Hüseyin (2003) *Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Smith, Anthony D. (1988) *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford: Basil Blackwell.
- Stokes, Gale (1986) "How is Nationalism Related to Capitalism" *Comparative Studies in Society and History*, 28/3, 591-98.
- Timur, Taner (2010) *Osmanlı Kimliği*, İstanbul: İmge.
- Weekley, Ernest, M.A. (1921) *An Etymological Dictionary of Modern English*, London: John Murray.
- Yetim, Fahri (2008) "II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğe Geçişte Kapsayıcı Formül: "Millet-i Hâkime" Düşüncesi ve Etkileri" *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:18, 71-84.

14

THE PROFILE OF SOCIAL AND ECONOMIC SUPPORTED FAMILIES: A RETROSPECTIVE STUDY ANKARA / SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN AİLELERİN PROFİLİ: ANKARA'DA RETROSPEKTİF BİR ÇALIŞMA

Sema Buz¹, Meryem Danışmaz Sevin²

Abstract

Poverty is one of the most common social problems that we have encountered most in the field of social work. Countries struggle with this problem through the social policies they developed and the social and economic aids are main means in this struggle. In this context, Turkey, provides social and economic support services with the aim of support the families of the children and young people who have poverty and have difficulties to meet their basic needs and sustain their lives. This study aims to provide information about the profile of the families who receive social and economic support (SED) from Social Service Centre affiliated to the Provincial Directorate of Family, Labour and Social Services of Ankara. This profile study aims to develop implementation strategies for families by identifying properties of families received social and economic support and the effect of aid. Retrospective research method was used in the study. Methodically, the social review reports of 80 clients who applied to the social and economic support aid by Ankara Social Service Centre between 2016 and 2017 were reviewed retrospectively and the obtained data were recorded in the data forms created by the researchers. The information of Social Service Centre this research made is not given because of confidentiality principle. SPSS 23.0 package program was used to evaluate the data. As result of this study, it has been found out that the majority of families receiving SED aid are consist of the mothers as single parent. These mothers work in irregular income-generating jobs such as home/ building cleaning or cannot work at any job because of their responsibility to give care in the social gender context. Most families have at least one chronic illness and the type of chronic illness varies based on the gender. As a result of the research, it has emerged that issues of need to regulate that economic support along with social support, public option/ possibility for child care, empowerment of women's. Suggestions were made on the necessity of enabling active participation of SED receiving families in the social life and permanent solutions to get out of the circle of poverty.

Key words: Poverty, Social and Economic Support, Empowerment of Women.

Giriş

Literatürde küresel bir sosyal sorun olan yoksulluğun çeşitli şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Genel olarak ekonomik boyutta gelir yetersizliği olarak bakıldığında mutlak ve göreceli yoksulluk tanımları karşımıza çıkmaktadır.

1 (Hacettepe University), semabuz@gmail.com

2 (Hacettepe University), mrymdanisman@gmail.com

Ancak sadece gelir yetersizliği olarak bakmanın yetersiz olduğuna dair uzlaşa insani yoksulluk kavramını ortaya çıkarmıştır. Mutlak yoksulluk; hane halkının ya da bireyin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmesi noktasında en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi durumudur. Göreli yoksullar; temel ihtiyaçlarını karşılayabilen ancak kişisel kaynakların yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılımları engellenmiş olanları ifade eder. İnsani yoksulluk ise; insanların yapabilirliklerini sürdürebilecek olan mal, hizmet ve altyapıya -enerji, hijyen, eğitim, iletişim, içme suyuna- erişimin yokluğu ya da kısıtlanması olarak ifade edilmektedir (Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011).

Geçmişten günümüze yoksulluk sorunu ile ülkeler, oluşturdukları sosyal politikalar aracılığıyla mücadele etmektedir. Sosyal yardımlar da, sosyal politika alanında ortaya çıkan ilk önlemlerden biridir (Buğra ve Keyder, 2007). Türkiye’de, yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin desteklenmesi amacıyla sosyal ve ekonomik destek yardımı verilmektedir. Çocuğun iyilik halini ve aileyi güçlendirmeyi temel amaç edinen SED hizmetinden Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın 2016 yıl sonu verilerine göre; koruma altına alınmadan aile yanında destek verilen 84.872 çocuk yararlanmış ve SED yönetmeliği kapsamında 11.227 çocuk ailelerinin yanına geri gönderilmiştir. (<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2016.pdf>).

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik kapsamında, sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanma talebinde bulunanlar meslek elemanı (sosyal hizmet, psikoloji, çocuk gelişimi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, sosyoloji mezunları) ile bir ön görüşme yapar. Görüşme neticesinde, ekonomik ve sosyal olarak desteklenmesi kanaatine varıldığı takdirde müracaatçı için bir dosya açılır ve gerekli incelemeler başlatılır. Meslek elemanları tarafından sosyal hizmet etiği ve müdahale yöntemleri çerçevesinde, müracaatçının ikametinde, gerek görülmesi halinde okul, işyeri ve toplumsal çevresi hakkında sosyal ve ekonomik durumlarını kapsayan kapsamlı inceleme yapılarak sosyal inceleme raporu düzenlenir. Bu sosyal inceleme raporunda; ihtiyaç içindeki aile ve kişilerin geçmişteki yardım talepleri, daha önce aldıkları ekonomik destekler, durumlarındaki değişimler, kişisel ve ailevi bilgileri, hizmetten yararlanacak çocuğun talebi ve görüşü, sosyal ve ekonomik durumları, mahalli imkânları, yerleşim yeri adresi ve konut durumu ile birlikte, ekonomik destek veya sosyal hizmet desteğinin hangisinden faydalandırılacağı, ekonomik desteğin türü, miktarı, süresi ve şekline dair varılan kanaat açıkça belirtilir (<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2471369dc318044059a0/Sed%20Y%C3%B6netmelik%20.pdf>). Sosyal inceleme raporu sonucunda aileye kısa (1 yıl) ve uzun süreli (2 yıl) SED yardımları yapılmaktadır. Altı ayda bir meslek elemanı tarafından yapılan izleme ile birlikte SED yardımına devam edip edilmeyeceğine karar verilir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2017 Ocak ve Haziran ayları arasında okul öncesi çocuk için aylık 456,28 TL; ilköğretime devam eden çocuk için 684,41 TL; orta öğretime devam eden çocuk için 730,04 TL; orta öğretim seviyesinde olup okula devam etmeyen çocuk için 456,28 TL; yükseköğretime devam eden çocuk için 821,30 TL ve kuruluş bakımından ayrılan gençler için ise 365,02 TL ekonomik destek vermiştir³ (<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uygulamalar/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti>).

3 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2018 Haziran ayından itibaren ekonomik destek tutarlarını değiştirmiştir. Bu tutarlar okul öncesi çocuk için aylık 515,61 TL; ilköğretime devam eden çocuk için 773, 42 TL; orta öğretime devam eden çocuk için 824, 98 TL; orta öğretim seviyesinde olup okula devam etmeyen çocuk için 515,61 TL; yükseköğretime devam eden çocuk için 928,10 TL olarak belirlenmiştir. Araştırmaya 2016- 2017 yılları arasında ekonomik destek alan müracaatçılar dâhil edildiğinden 2017 yılının değerleri esas alınmıştır.

Bu araştırma SED yardımı alan bu ailelerin profilini belirlemeye yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olmasından kaynaklı bilgi boşluğunu gidermek üzere yapılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı bir Sosyal Hizmet Merkezinden sosyal ve ekonomik destek (SED) yardımı alan ailelerin profili hakkında bilgi vermeyi amaçlamıştır. Çalışmada gözlemsel araştırma yöntemlerinden biri olan retrospektif araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ankara'da bir Sosyal Hizmet Merkezi'ne 2016- 2017 yılları arasında sosyal ve ekonomik destek yardımı için başvuru yapan 80 müracaatçının arşivde kayıtlı olan sosyal inceleme raporları geriye dönük (retrospektif) incelenmiş ve elde edilen veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan veri formlarına kaydedilmiştir. Gizlilik ilkesine bağlı olarak çalışmanın hangi sosyal hizmet merkezinde gerçekleştirildiği bilgisi verilmemiştir. Çalışmada tanımlayıcı istatistikler; kategorik değişkenler için frekans (%), sürekli değişkenler için ortalama $\pm$ standart sapma ve ortanca (minimum-maksimum) olarak verilmiştir. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Ki-Kare Testi veya Fisher'ın Exact Testi kullanılmıştır. Grup değişkeni (evlenme şekli) ile sayısal bir değişken (ilk evlenme yaşı) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığının analizinde Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 23.0 for Windows programında yapılmıştır.

Araştırma Bulguları

Bu araştırmanın bulguları; SED alan aile bireylerinin sosyo- demografik özellikleri, evlilik (ilk ve ikinci evlilik) süreci, yaşanan konut, sosyal destek mekanizmaları, sağlık durumu ve suça yönelme durumları üzerinden tartışılmaktadır.

Tablo1: SED alan bireyin sosyo- demografik özellikleri

SED yardımı alan aile bireyinin cinsiyeti	Sayı	%
Anne (Kadın)	80	100,0
Toplam	80	100,0
SED yardımı alan aile bireyinin yaşı	Sayı	%
20- 25	12	15,0
26- 30	13	16,3
31- 35	18	22,5
36- 40	19	23,8
41- 45	15	18,8
46- 50	3	3,8
Toplam	80	100,0
SED yardımı alan aile bireyinin doğum yeri	Sayı	%
Ankara	42	52,5
Diğer iller	34	42,5
Afganistan	1	1,3
Suriye	3	3,7

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN AİLELERİN PROFİLİ: ANKARA'DA RETROSPEKTİF BİR ÇALIŞMA

Sema Buz, Meryem Danışmaz Sevin

Toplam	80	100,0
SED yardımı alan aile bireyinin medeni durumu	Sayı	%
Evli	37	46,3
Bekâr	37	46,3
Eşi vefat etmiş	6	7,5
Toplam	80	100,0
SED yardımı alan aile bireyinin eğitim düzeyi	Sayı	%
Okur- yazar değil	19	23,8
Okur- yazar	11	13,8
İlkokul	37	46,3
Ortaokul	10	12,5
Lise	3	3,8
Toplam	80	100,0
SED yardımı alan aile bireyinin gelir getiren bir işte çalışıp çalışmadığı	Sayı	%
Evet	29	36,3
Hayır	51	63,7
Toplam	80	100,0
Gelir getiren bir işte çalışıyorsa hangi işlerde çalıştığı	Sayı	%
Ev veya bina temizliği	21	72,4
Kâğıt ve hurda toplama	1	3,4
Ev eksenli çalışma (dantel yapıp satma)	3	10,3
Kâğıt- mendil satma	1	3,4
Taşeron işçi	2	6,8
Yaşlıya bakım verme	1	3,4
Toplam	29	100,0
Gelir getiren bir işte çalışmıyorsa nedeni	Sayı	%
Astım (göğüs) hastalığının olması	3	5,9
Bakım verilen küçük yaşta çocuğunun olması	35	68,6
Kültürel engeller (kadının dışarıda çalışamaması gibi)	4	7,8
İş başvuru sonucunu beklemesi	1	2,0
Psikolojik hastalığının olması	4	7,8
Bakım verme sorumluluğunun olması	3	5,9
Dil sorunları	1	2,0
Toplam	51	100,0
Ailelerin SED alma süresi	Sayı	%
1- 2 yıl	37	46,2

3- 4 yıl	26	32,5
5- 6 yıl	15	18,7
7 yıl ve üzeri	2	2,5
Toplam	80	100,0
SED yardımı alan aile bireyinin ilk evlilik yaşı	Sayı	%
9- 13 yaş	4	5,1
14- 18 yaş	33	42,3
19- 23 yaş	34	43,6
24- 28 yaş	4	5,1
29- 33 yaş	3	3,8
Toplam	78	100,0
Sahip olunan çocuk sayısı	Sayı	%
1- 2 çocuk	45	56,2
3- 4 çocuk	29	36,2
5- 6 çocuk	6	7,5
Toplam	80	100,0

Tablo incelendiğinde; çocukları adına SED alan aile bireyinin %100'ünün anne rolündeki kadın olduğu ve çoğunluğunun 36-40 yaş grubunda olduğu ortaya çıkmıştır. Retrospektif olarak incelenen sosyal inceleme raporlarında aile bireylerinin %52,5'inin Ankara'da, %42,5'inin Ankara dışındaki illerde (Samsun, Zonguldak, Çankırı, Çorum, Kırşehir, İstanbul, Konya, Antalya, Manisa, Adapazarı Sakarya, Bolu ve Kırklareli) doğduğu görülmektedir. SED alan aile bireyinin medeni durumu incelendiğinde ise; kadınların %46,3'ünün evli, %46,3'ünün bekâr ve %7,5'inin ise eşinin ölmüş olduğu ve bu nedenle çoğunluğun tek ebeveynli annelerden oluştuğu görülmektedir. SED alan müracaatçıların %46,3'ü ilkokul mezunu ve %23,8'i okuryazar değildir.

Bu çalışma için incelenen sosyal inceleme raporlarında SED için başvuru yapan müracaatçıların %36,3'ü gelir getiren bir işte çalıştığını, %63,7'si ise gelir getiren herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Gelir getiren bir işte çalışan kadınların çoğunluğu (%72,4) ev veya bina temizliği gibi düzensiz işlerde çalıştıklarını belirtmiştir. Diğer taraftan çalışamama nedenleri %68,6 ile bakım gereksinimi olan küçük yaşta bir çocuğa sahip olmak, %7,8 kültürel engeller (kadının dışarıda çalışamaması gibi), %5,9 astım hastası olmak ve %7,8 psikolojik hastalık gibi nedenler olarak ifade edilmiştir. SED yardımını %46,2 aile 1- 2 yıldır, %32,5 aile 3- 4 yıldır, %18,7 aile 5- 6 yıldır ve %2,5 aile 7 yıl ve üzeri almaktadır. Bu aileler kısa ve uzun süreli olmak üzere yaklaşık 3 yıldır (min. 1,00- max. 7,00) sosyal ve ekonomik destekten yararlandığı ortaya çıkmıştır. SED alan müracaatçıların çoğunluğunun (%43,6) 19- 23 yaş aralığında ilk evliliklerini gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada SED alan aile bireylerinin ilk evlenme yaş ortalaması ise 18,8 (min.9- max. 32) olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca SED yardımı alan ailelerin %56,2'si 1- 2 çocuk, %36,2'si 3-4 çocuk ve %7,5'i 5-6 çocuğa sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ailelerin sahip olduğu çocuk sayısı için ortanca değeri 2,00 (min. 1,00- max. 6,00) olarak bulunmuştur.

Tablo 2: İlk evlenme yaşı ile evlilik türünün karşılaştırılması

İlk Evlenme Yaşı				p
Evlilik Türü	Sayı	Mean±SD	Median (Min.- Max.)	
Görücü Usulü	47	18,9±3,7	19 (10,0- 32,0)	0,009
Tanışarak	5	22±6,3	21 (15,0- 32,0)	
Aile Baskısı	9	14, 6± 1,5	14 (13,0- 17,0)	
Kaçarak	10	18, 9±4,6	19,5 (9,0- 25,0)	
Berdel Evliliği	1	19	19	
Akraba Evliliği	5	21 ±5,5	20 (14,0- 29,0)	

Bu çalışmada evlilik türü ile ilk evlenme yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p=0,009). Gruplar arası bu farklılığın aile baskısı ile görücü usulü evlilik türü arasındaki farklılıktan kaynaklandığı yapılan posthoc testlerle görülmüştür. Aile baskısı ile evlilik türü, ilk evlenme yaşı için ortanca (minimum – maksimum) değerleri 14,0 (min. 13,0 –max. 17,0) iken görücü usulü ile evlilik türünde bu değerler 19,0 (min. 10,0 – max. 32,0) olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 3: SED alan aile bireyinin ikinci evliliği ile ilgili bilgiler

İkinci Evlilik	Sayı	%
Evet	9	11,3
Hayır	71	88,8
Toplam	80	100,0
İkinci evlilik türü	Sayı	%
Görücü usulü	1	11,1
Tanışarak	7	77,8
Aile baskısı	1	11,1
Toplam	9	100,0
Resmi nikâhın varlığı	N	%
Nikâh var	3	37,50
Nikâh yok	6	62,50
Toplam	9	100,0

Bu çalışma için incelenen sosyal inceleme raporlarında SED alan müracaatçıların çoğunlukla ikinci evlilikleri olmadığı, ikinci evliliği olanların ise ikinci evliliklerini çoğunlukla tanışarak (%77,8) gerçekleştirdikleri ve bu evliliklerin çoğunun informal birliktelikler (%62,50) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4: Ailenin yaşadığı konut ile ilgili bilgiler

Yaşanılan Konut Tipi	Sayı	%
Apartman dairesi (Giriş katı, Kot 1, Kot 2)	50	62,5
Gecekondu	28	35,0
Müstakil Ev	1	1,3
Belediye Lojmanı	1	1,3
Toplam	80	100,0
Yaşanılan Konutun Sahiplik Durumu	Sayı	%
Kira	64	80,0
Kendilerine ait	4	5,0
Akrabalarına ait	10	12,5
Belediyeye ait	2	2,5
Toplam	80	100,0
Kira bedeli	Sayı	%
70- 210 TL	25	40,3
211- 351 TL	26	41,9
352- 492 TL	7	11,2
493- 633 TL	2	3,2
634- 774 TL	1	1,6
775- 915 TL	1	1,6
Toplam	62	100,0
Yaşanılan konutun ısınma şekli	Sayı	%
Soba	66	83,5
Doğalgaz	13	16,5
Toplam	79	100,0
Ailede toplam yaşayan kişi sayısı	Sayı	%
1- 3 kişi	35	43,7
4- 6 kişi	40	50
7- 9 kişi	4	5
10- 14 kişi	1	1,2
Toplam	80	100,0

Tablo incelendiğinde; SED alan ailelerin %62,5'inin apartman dairesinin giriş katı, Kot 1 veya Kot 2 katlarında, %35'inin ise gecekonduya yaşadığı görülmektedir. Yaşanılan konutun sahiplik durumuna bakıldığında; ailelerin %80'inin kiracı olarak, %5'inin kendilerine ait, %12,5'inin ise yakın akrabalarına ait evde yaşadıkları görülmektedir. Kirada yaşayan ailelerin %40,3'ü 70- 210 TL, %41,9'u 211- 351 TL, %11,2'si 352- 492 TL, %3,2'si 493- 633 TL, %1,6'sı 634- 774 TL ve %1,6'sı 775- 915 TL kira bedeli ödemektedir. Bu ailelerin aylık ödedikleri kiranın

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN AİLELERİN PROFİLİ: ANKARA'DA RETROSPEKTİF BİR ÇALIŞMA

Sema Buz, Meryem Danışmaz Sevin

ortalama 250 TL (min. 75 TL- max. 800 TL) olduğu bulunmuştur. Yaşadıkları evde kullanılan ısınma şekilleri incelendiğinde; ailelerin %83,5'inin soba, %16,5'inin ise doğalgaz ile ısındığı görülmektedir. Müracaatçıların %43,7'si 1-3 kişi, %50'si 4-6 kişi, %5'i 7-9 kişi ve %1,2'si 10- 14 kişi ile birlikte yaşamaktadır. Müracaatçıların evde birlikte yaşadığı ortalama kişi sayısı için ortanca değeri 4 (min. 2- max. 14) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5: SED yardımı alan ailelerin sosyal destek mekanizmaları ile ilgili bilgiler

Sosyal desteğin varlığı	Sayı	%
Evet	16	20,0
Hayır	64	80,0
Toplam	80	100,0
Sosyal destek “var” ise destek veren aile üyesi	Sayı	%
Aile	9	56,3
Yakın akraba	4	25,0
Komşu	3	18,8
Toplam	16	100,0
Sosyal destek “yok” ise nedeni	Sayı	%
Ailesinin ve çevresinin yoksul olması	47	73,4
Aileden uzakta olunması	3	4,7
Boşanmasının ailesi tarafından hoş karşılanmaması	4	6,3
Anne ya da baba kaybı	2	3,1
Ailesinin evliliği onaylamaması	5	7,8
Ailesi ile iletişimin olmaması	3	4,7
Toplam	64	100,0

Tablo 5’de SED yardımı alan ailelerin %20’sinin çevrelerinden sosyal destek aldıkları, %80’inin ise sosyal destek alamadıkları görülmektedir. Sosyal destek alan ailelerin %56,3’ü ailesi, %25’i yakın akrabası ve %18,8’i komşularından sosyal destek almaktadır. Sosyal destek almayan ailelerin ise %73,4’ü ailesinin ve çevresinin yoksul olmasından ve %6,3’ünün ise boşanması ailesi tarafından hoş karşılanmadığından sosyal destek alamadıkları ortaya çıkmıştır.

Tablo 6: SED yardımı alan ailelerin sağlık durumu ile ilgili bilgiler

Ailede kronik hastalığa sahip bireyin varlığı	Sayı	%
Evet	58	72,5
Hayır	22	27,5
Toplam	80	100,0
Kronik hastalık “var” hasta üyenin kim olduğu	Sayı	%
Çocukları	18	31,0
SED yardımı alan aile bireyi	37	63,8
Eşi	3	5,2
“Var” ise kronik hastalığın türü	Sayı	%
Psikiyatrik hastalıklar	8	13,8
Hormonal hastalıklar	6	10,3
Ortopedik hastalıklar	5	8,6
Göğüs hastalıkları	11	19,0
Deri hastalıkları	2	3,4
Hipertansiyon	11	19,0
Onkolojik hastalıklar	2	3,4
Göz bozuklukları	3	5,2
Kardiyak hastalıklar	2	3,4
Gelişme geriliği	6	10,3
Kadın hastalıkları	2	3,4
Toplam	58	100,0

Tablo 6’da SED alan çoğu ailenin (%72,5) kronik hastalığa sahip bir aile üyesi olduğu ve bu hastalıkların çoğunlukla annelerde (%63,8) olduğu görülmektedir. Kronik hastalıkların türleri incelendiğinde ise hipertansiyon (%19) ve göğüs hastalıklarının (%19) ailede yaygın olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada kronik hastalığın türü ile ailede kronik hastalığı olan birey arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0,016$). Gelişme geriliğinin ve psikiyatrik hastalıkların kız çocuklarında, kadın, göğüs, deri ve hipertansiyon hastalıklarının kadınlarda daha çok ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: Eğitim durumu ve kronik hastalığa sahip olma arasındaki ilişki

		Kronik Hastalığa Sahip Bireyin Varlığı					
		Evet		Hayır		İlişki Testi	
		Sayı	%	Sayı	%	X ²	p
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	14	73,6	5	26,3	10,771	.029
	Okuryazar	6	54,5	5	45,4		
	İlkokul	32	86,4	5	13,5		
	Ortaokul	4	40	6	60		
	Lise	2	66,6	1	33,3		

Bu çalışmada SED yardımı alan aile bireyinin eğitim durumu ile ailedeki kronik hastalıklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0,029$). SED yardımı alan aile bireyinin eğitim durumu ile ailedeki kronik hastalık arasında ters orantı tespit edilmiştir. Yani eğitim düzeyi düştükçe ailede kronik hastalıklar daha çok yaygınlık göstermektedir (Tablo 7).

Tablo 8: SED alan ailede şiddet ve/veya zararlı alışkanlıklar ile ilişkin bilgiler

Ailede şiddet ve/veya zararlı alışkanlıkların varlığı	Sayı	%
Evet	66	82,5
Hayır	14	17,5
Ailede şiddet ve/veya zararlı alışkanlıklar “varsa” hangi üyede var olduğu	Sayı	%
Çocuklar	2	3,0
Birinci Eş	56	84,8
İkinci Eş	7	10,6
Eşin Ailesi	1	1,5
Toplam	66	100,0

SED alan ailelerin %82,5’inde şiddet ve zararlı alışkanlıklar bulunuyor iken, %17,5’inde şiddet ve zararlı alışkanlıkların bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Şiddet ve zararlı alışkanlıkların ailenin hangi üyesinde var olduğuna bakıldığında; çoğunlukla birinci eşin (%84,8) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9: SED alan ailede şiddet türleri ve zararlı alışkanlıklar ile ilgili bilgiler

Aldatma/ Evi terk etme	Sayı	%
Evet	27	33,8
Hayır	53	66,3
Toplam	80	100,0
Madde Kullanımı	Sayı	%
Evet	25	31,3
Hayır	55	68,8
Toplam	80	100,0
Alkol Kullanımı	Sayı	%
Evet	24	30,0
Hayır	56	70,0
Toplam	80	100,0
Fiziksel Şiddet	Sayı	%
Evet	40	50,0
Hayır	40	50,0
Toplam	80	100,0

Ailede var olan şiddet ve zararlı alışkanlıklara bakıldığında ise; SED alan müracaatçıların %33,8'inin eşi tarafından aldatıldığı veya terk edildiği ve %50,0'sinin eşi tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Literatürde yoksulluğun kadınlaşması ile birlikte sosyal yardımlarından da daha çok kadınların yararlandığının altı çizilmektedir (Ünlütürk Ulutaş, 2009; Şener, 2009). Retrospektif olarak incelenen sosyal inceleme raporlarında da sosyal ve ekonomik destek için başvuru yapan müracaatçıların tamamının kadınlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle kadın tüm zamanını ailenin ihtiyaçlarını karşılamak için kendini seferber etmektedir ve bu durum genellikle sosyal yardım sağlamak biçimine bürünmektedir. Elbette yoksulluk sadece bir kadın sorunu değildir fakat kadınlar ve erkekler yoksulluğu hem farklı bir biçimde yaşamakta hem de yoksulluk süreci kadın ve erkekleri farklı biçimlerde etkilemektedir (Şener, 2012). Ataerkil ideolojinin erkeğe yüklediği evin geçiminden sorumlu olma görevinden dolayı erkeğin bir kurum veya kuruluştan sosyal yardım talebinde bulunması kendi başarısızlığının bir göstergesi olarak algılanmaktadır. Bu sebeple hem yardım başvurularının yapılması hem de örneğin parasız yiyecek ya da ekmek kuyruklarına girme işi, kadınlar tarafından üstlenilmiştir (Bora, 2011). Gerçekten de erkeklerin kamusal alanda yardım başvurusu yapmak istemediği, kadınların yardım aramada daha aktif oldukları görülmektedir.

Araştırmada SED alan kadınların çoğunluğunun Ankara (Altındağ ve Haymana) doğumlu olduğu ve %47,5 oranında kadının yaşamlarının herhangi bir döneminde gönüllü veya zorunlu olarak iç veya dış göç yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Göç; barınma, istihdam, eğitim ve sosyal uyum gibi sorunları da beraberinde getirmektedir ve yoksul olmak, göçmen ve kadın olmak iç içe geçen olgulara dönüşmektedir (Güneş, 2012). Kentleşme ve iç göçle

ilgili çalışmalar kadınların göçle daha dezavantajlı hale geldiklerini, toplumsal cinsiyet rollerinin arttığını, ancak gittikleri kentte bütünleşmeye büyük katkıları olduğunu göstermektedir (Buz, 2009).

TÜİK 2016 verilerine göre ortalama ilk evlenme yaşı kadınlar için 24, erkekler için 27,1'dir. Araştırmada ise SED alan aile bireylerinin ilk evlenme yaş ortalaması 18,8 (min.9- max. 32) olarak ortaya çıkmıştır. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Ayrıca ailesinde fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan kadınların, bu sorunla baş etmek için çözüm olarak erken yaşta evliliği (ortalama 14 yaş) tercih ettikleri görülmektedir. Orçan ve Kar (2008) tarafından 2348 kişi ile yapılan bir araştırmada yoksulluk, eğitim düzeyinin düşük olması, istihdam sorunu ve çocuk sayısının fazla olması gibi faktörlerin, erken yaşta evliliğe neden olduğu ortaya çıkmıştır. Ankara Sosyal Hizmet Merkezinden SED alan kadınlarda erken evliliklerin yaygın olduğuna dair bulgu Hatiboğlu Eren'in 2014 yılında Ankara/Aktaş mahallesinde yapmış olduğu doktora çalışmasında da ortaya konmuştur. Araştırmada Aktaş mahallesinde yaşayan yoksul kadınların büyük çoğunluğunun (%63,7) 18-45 yaşları arasında annelik özelliklerine sahip olduğu ve mahallede erken yaşta evliliklerin yaygınlığı ortaya konmuştur.

SED alan kadınlar ilk evliliklerinin çoğunu erken yaşlarda görücü usulü, kaçarak ve aile baskısı ile gerçekleştirmiştir. Kadınların iradeleri ve istekleri ile evlilik yapmamış olmaları üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. İkinci evliliklerini gerçekleştiren kadınlarda ise bu durum değişiklik göstererek tanışarak evlenme biçimine dönüşmektedir. Araştırmada bu evliliklerin resmi değil informal birliktelik şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada SED alan çoğu ailenin Altındağ bölgesinde apartman dairesinin giriş katı, Kot 1 ve Kot 2 katlarında ve % 35 ailenin gecekonduya yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Literatürde gecekondu ve sosyo- ekonomik olanakların düşük olduğu mahallelerde sigara ve madde bağımlılığı, suç, şiddete yönelim ve sağlık sorunlarının daha yüksek olduğuna dikkat çekilmektedir (Hatun, 2002; Karataş, 2008). Bu nedenle bu bölgeler özellikle kadınlar ve çocuklar için çeşitli riskler barındırmaktadır.

Ailelerin çoğunda bir kronik hastalığa sahip birey bulunmaktadır ve bu kronik hastalığın türü cinsiyete dayalı olarak farklılık göstermektedir. Gelişim geriliğinin ve psikiyatrik hastalıkların kız çocuklarında ve kadın, göğüs (astım), deri ve hipertansiyon hastalıklarının ise kadınlarda daha çok ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Literatür taraması sonucunda ortaya çıkan sonuçlar da bu bulguyu destekler niteliktedir. Çamur Duyan (2012) 458 yoksul kadınla yapmış olduğu araştırmada kadınların % 40'nın kronik hastalığının olduğunu ve bu hastalıkların kalp yetmezliği, yüksek tansiyon ve astım gibi hastalıklar olduğunu bulmuştur. Yoksulların kötü barınma, yetersiz beslenme ve yeterli olmayan hijyen koşullarında daha fazla yaşıyor olmaları ve sağlıklarını koruma konusunda daha az olanağa sahip olmaları kronik hastalıkların ortaya çıkmasında etkilidir. Bu hastalıkların erken teşhisi ve uygun tedavisi yapılmadığında etkilerinin arttığı görülmektedir. Örneğin astım hastalığının uygun tedavisi yapılmadığında bir ileri aşama olarak kalp üzerinde olumsuz etkileri söz konusu olabilmektedir. Ek olarak göğüs ve hipertansiyon hastalıklarının daha yaygın olmasının nedenlerine baktığımızda karşımıza yaşanan konutun hijyen açısından uygun olmaması, yetersiz havalandırma olanakları, tedavi için önerilen ilaçlara erişimin olmaması, kaynaklara ulaşamama, hastalıklar hakkında bilgi yetersizliği ve çevredeki riskli koşullar çıkmaktadır.

Ayrıca SED alan aile bireyinin eğitimi azaldıkça ailede kronik hastalığın artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Nitekim eğitimleri az olduğu için aileler çocukları ve kendilerindeki hastalık bulgularını erken fark edememekte, önemsiz bulabilmekte veya geleneksel tedavi yöntemlerine başvurabilmektedir (Hatun, 2002). Literatürde de yoksullukla mücadelede eğitimin ve genel eğitimin yanı sıra sağlık okuryazarlığının artırılması sağlık bilincinin geliştirilmesinde önemli olduğu vurgulanmaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Bu nedenle araştırmada da çoğunluğu

oluşturan ilkökul mezunu ve okuryazar olmayan kadınlara yönelik okuryazarlık kurslarının açılmasının ve sağlık alanında bilinçlendirme toplantıları yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak kadınlara sağlık okuryazarlığı eğitimlerinin verilmesi sağlıkla ilgili riskler konusunda kadınların güçlenmesine katkı sunacaktır.

Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınlara yüklenmiş olan bakım verme sorumluluğundan dolayı kadınların çoğunluğunun herhangi bir işte çalışmadıkları ortaya çıkmıştır. Küçük yaşta çocuğa sahip olma ve kültürel engeller (en ağır koşullarda dahi kadının dışarıda çalışmaması gerektiği düşüncesi gibi) kadınların düzenli bir işte çalışmamasına yol açmaktadır. Ek olarak çalışan kadınların iş sektörlerine baktığımızda ise daha çok temizlik işleri gibi düşük gelir getiren düzensiz işlerde çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle SED alan kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık uygulanarak istihdam olanaklarının geliştirilmesi, İŞKUR ya da istihdam veren kurumlar ile işbirliği içerisinde çalışılması, çocuk bakım konusunda kreş ve bakım merkezlerine ilişkin düzenlemelerin yapılması ve toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalığın artması sağlanmalıdır. SED yardımlarının geçiciliği dikkate alındığında kadınları meslek sahibi yapacak eğitim yeterliliğine kavuşturmak için mesleki danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerine gereksinim bulunmaktadır. Ayrıca SED yardımının yanında aile üyelerinin özellikle kadınların sosyal yaşama aktif katılımı için güçlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla kadınları ekonomik olarak desteklerken aynı zamanda sosyal olarak da gelişimlerini sürdürebilecek şekilde güçlendirmek çok önemlidir.

Son yıllarda sosyal desteğin sorunlarla baş etme ve hastalıklara karşı koruyucu olarak büyük işlev gördüğünün altı çizilmektedir (Schwarzer ve diğ., 2003). Bireyin sosyal çevresi kişiye ne kadar destek olursa; kişi o oranda iyileşmeyi sağlamaktadır (Vogal ve diğ., 2006). SED alan ailelerin çoğunluğunun ailesi ve çevresi de kendileri kadar yoksul olduğu için yeterli sosyal destek mekanizmalarına sahip olmadıkları görülmektedir. Sosyal destek gördüğünü ifade edenler ise en büyük sosyal destek kaynağını aileleri olarak ifade etmişlerdir.

SED yardımları çocuklu annelere verilen bir yardım modelidir ve bu model dezavantajlı durumda olan bekâr anneleri göz ardı etmektedir. Yoksullukla mücadele alanında uygulanacak politikaların ve bu politikalar kapsamında oluşturulan SED yardımlarının sadece evli veya bekâr annelere yönelik değil temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olan hiç evlenmemiş veya çocuk sahibi olmayan kadınlara yönelik olması gerektiği de göz ardı edilmemelidir. Araştırmada ortalama 3 yıldır destek almanın söz konusu olduğu ortaya çıkmıştır. Kronik yoksulluk çalışmaları özellikle ilk bir yılın yoksulluk döngüsünü kırmada çok kritik bir süre olduğunu ortaya koymaktadır (Temiz, 2008). Yoksul olarak geçirilen süre arttıkça, yoksulluk döngüsünden çıkma şansı azalmaktadır. Bu açıdan ilk bir yılda ekonomik ve sosyal destek ile yoğun bir kadınların güçlenmesi çalışmaları yapılması gerekmektedir. Ailelerin yeterli destek ve danışmanlık tedbirleri ile desteklendiğinden emin olunmalıdır.

Kısa ve uzun süreli SED alan ailelere sadece maddi destek sağlamanın yoksulluk kısır döngüsünü kırmak için yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Terazide ekonomik destek tarafına ağırlık verildiğinde sosyal destek kısmı aşağıda kalacaktır ve bu durum ailelerin yaşamlarında herhangi bir değişim ve dönüşüm yaratmayacaktır. Bunun aksine müracaatçılarda ekonomik desteğin ömür boyu süren bir “maaş” gibi algılanmasına ve sosyal yardımlara bağımlılığa yol açmaktadır. Bu nedenle politikaların bağımlılığı artıran aynı yardımların yerine hak temelli, düzenli ve nakdi olma özelliklerini barındıracak şekilde daha kapsayıcı ve bütüncül bir şekilde formüle edilmesi gerekmektedir (Şener, 2012).

Bu çerçevede toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan yoksullukla mücadele politikaları geliştirmek gereklidir. Bu politikalar kadınların yapabilirliklerini artıran, onların güçlenmesini odağa koyan politikalar olmalıdır.

Kaynakça

- Arpacıoğlu, Ö. ve Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*. 4(2); 60- 76.
- Bora, A. (2011). “Olmayanın Nesini İdare Edeceksin?": *Yoksulluk, Kadınlar ve Hane*. A. Bora, K. Can, A. Çiğdem, N. Erdoğan, Ö. Laçiner, E. Ocak ve M. (derl.), Şen, Yoksulluk Halleri: Türkiye’de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri (2. Baskı) içinde, Ankara: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2007). *Sosyal Yardım Uygulamaları ve Topluma Yararlı Faaliyet Karşılığında Asgari Gelir Desteği Uygulaması*. Ankara, UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı için hazırlanan proje raporu).
- Buz, S. (2009). Göç ve Kentleşme Sürecinde Kadınların “Görünürlüğü”. *Aile ve Toplum*. 11(5); 40- 50.
- Çamur Duyan, G. (2010). Yoksulluğun Kadınlaşması: Altındağ Örneği. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*. 6 (21); 19-29.
- Güneş, F. (2012). Göç, Yoksulluk ve Sosyal Politika, *İktisadi Araştırmalar Vakfı*. 183- 199.
- Hatiboğlu Eren, B. (2014). *Yoksul Kadınlar İçin ‘Sıcak Yuva/Özgür Kent’ Hayaliyle ‘İmkânsız Medeniyet’ Toki Feminist Sosyal Çalışma ve Kent İçi Yoksul Alanların Dönüşümü: Ankara, Aktaş Mahallesi Örneği*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Hatun, Ş. (2002). *Çocuk Hakları Sözleşmesinin 13. Yılında Yoksulluk ve Çocuklar Üzerine Etkileri*. Ankara: Türk Tabipleri Birliği.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Politika Dokümanı Kadın ve Yoksulluk*. Ankara: Fersa Ofset.
- Karataş K. (2008) Tüberküloz Ve Yoksulluk: Hastaların Sosyo Demografik Özellikleri, Yaşam Koşulları, Yoksulluk Ve Tüberküloz Hastalığının Nedenlerine İlişkin Değerlendirmeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 19 (2); 7-20.
- Orçan, M. ve Kar, M (2008). Türkiye’de Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Risk Algısı: Bismil Örneği. *Aile ve Toplum*. 10 (4). 97- 111.
- Temiz, H. E. (2008). Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri. *Çalışma ve Toplum*, 2, 61- 100.
- Ünlütürk Ulutaş Ç. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek. *Çalışma ve Toplum*. 2, 25- 40.
- Schwarzer, R., Knobl, N. ve Rieckman, N. (2003). *Social Support: To appear. In Introduction to Health Psychology*. Kaptein A, Weinman J Eds. England, Blackwell Science Ltd. 1-20.
- Şener, Ü. (2009). Kadın Yoksulluğu. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Değerlendirme Notu.
- Şener, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*, 36(4), 51- 67.
- Vogel, D. L., Wade, N. G. ve Haake, S. (2006). Measuring The Self-Stigma Associated With Seeking Psychological Help. *Journal of Counseling Psychology*, 53(3), 325- 337.

İnternet Kaynakları

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24642> (Erişim Tarihi: 01.01.2018). <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2016.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uygulamalar/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti> (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2471369dc318044059a0/Sed%20Y%C3%B6netmelik%20.pdf> (Erişim Tarihi: 01.01.2018).

15

DESERTION (FORCED) AND RECONSTRUCTION OF ANOTHER SOCIETY

Olivier Gajac¹

Abstract

This article focuses on the process of construction of a *contresociété* in Turkey. As such, relational individuals establish freer and more equal social ties among themselves through forms of collective engagement of *contresociété*. If its forms of collective engagement seem to correspond to two types of desertion process, *desertion* and *forced desertion*, they respond to various expectations and needs of individuals. In addition to having the particularity of emerging outside the commercial and public sphere, like new social economic movements, they are likely to create an otherness to the market and public sphere and lead to social change.

Keywords : Desertion, Associatism, *contresociété*

Introduction²

This article seeks to show how new social ties between individuals are likely to favor the emergence of forms of collective engagement of *contresociété*³. First, we will look at the main developments of civil society organizations in Turkey and their strengthening in terms of rights and freedoms until 2004. Then, we will show, following the government's decision to centralize the implementation, of certain public policies, that the movement's protest contributed to a change in social ties preceding a new associative reality. Thus, more autonomous individuals would seek to rethink their interrelations within the perspective of social change. In this way, we will expose the two desertion figures that emerge in Turkey, and explain through the phenomenon of *associatism*⁴ the emergence of these new forms of collective engagement of *contresociété*. If, as we will observe, this trend of oppositional pluralistic *contresociété* of the state and the market occurs more and more in societies through a multitude of experiences, these forms of collective engagement would be distinct from social movements, for displaying the characteristics of new social economic movements. In this perspective, we will show that these forms of collective engagement of society in Turkey that would meet the expectations and needs of citizens seem to correspond to an otherness regarding to the state and the market.

Methodology

This research conducted on *contresociété* initiatives was carried out on a Turkish context from February to September 2018. Mostly, but not only, located in large cities, they have the particularity of carrying out alternative economic activities to those of the market and the state. Whether we talk about collective housing or purchase without

1 (Galatasaray University), gajac.olivier@yahoo.fr

2 I thank Gordon Dobie for his editorial advices

3 It is mean countersociety.

4 "Associatisme" in french.

consumption, they tend to multiply and spread to other sectors of social life such as education, consumption, culture, refugees, higher education, media, women and energy, etc.

In this article, we focused on a large number of these areas and conducted approximately 25 interviews. These were all conducted face to face in the cities or villages where these initiatives are located geographically. We opted for semi-directive interviews, either in Turkish, in English or in French. Most of these interviews took place with one person, but for three of them, it was a group of people.

Although all the initiatives contacted agreed to an interview, some of them asked for details of the research topic prior to their acceptance. For this, we contacted them through several different channels; by finding their contact information on the internet, by word of mouth, following interviews or through social media. Only one initiative was reluctant to organize a meeting on the pretext that “people can not come without us (...). We can not introduce you to families for the interview”. In addition, we made sure from the first contact to identify them on social media and monitor their activity. In addition, the data from this field subjected to a content analysis.

At the Origin of the Associative Movement in Turkey...

If the law of 1909 marks the birth of the association in Turkey (Kaboğlu, 1990, p. 3-4), we find the beginnings of a civil society in the Ottoman Empire with foundations and cooperatives. Nevertheless, the rise in power of these organizations in social life appeared in the 1980s and 1990s with, on the one hand, the period of the neoliberal Turgut Özal during which private individuals were given a greater role in the regulation of society, and on the other hand, the consequences of two events: the conference of Habitat Forum International in 1996, which mobilized civil society organizations, and the earthquake of 1999, which was marked by demonstrations of solidarity with the victims (Bikmen & Meydanoğlu, 2006, p. 14). With the 2000s and the challenge of the Gezi Park, a revival of the associative movement would appear to be characterized by a plurality of forms of engagements and objectives (Akyıldız & Gajac, 2018).

... in the 1980s, a rise in power ...

With regard to the factors affecting the emergence of civil society in Turkey, a number of factors conducive to the development of civil society organizations could be mentioned, such as the political climate, the socio-economic context, freedoms and fundamental rights, socio-cultural aspects and the legal apparatus. Between the 1950s and 1980s, political instability and the recurrence of coups d'Etat seem to have slowed the development of the associative movement in Turkey despite the establishment of the rule of law with the constitution of 1961. However, a rise of the associative sector will take place in the 1980s on the political agenda occurred in the 1980s (Groc, 1998, p. 43) during the liberal era of Turgut Özal. The first electoral success of an Islamic party at the municipality level in several cities in the 1970s was repeated throughout Turkey in the 1990s (Massicard, 2009, p. 21-22). These municipalities would “support the associative movement in order to address the social question with political aims (2009, p. 34-37). If Keyman and İçduygu define civil society as bringing together a diversity of voluntary organizations that seek to provide concrete answers to social problems, and which try to influence political actors (as cited in Bikmen & Meydanoğlu, 2006, p. 35), progress in decentralization towards municipalities and local

administrations in the 2000s would legitimize in their administrative powers, among others, the place of associative philanthropic individuals (Massicard, 2014, p. 29-32).

With the impetus of developing relations between the European Union and Turkey, which began with the signature of an Association Agreement in 1963 and continued with Turkey's candidacy for membership in 1987 and the recognition of its candidacy for membership at the Helsinki Summit in 1999, numerous constitutional revisions took place in 1987 and 1995 in the perspective of EU integration, which were complemented by a constitutional amendment in 2001 that restored the rule of law⁵ (Kaboğlu, 2016, 2010, p. 407, 2005, p. 118). While the reforms between 1987 and 2004 aimed to strengthen human rights (2011, p. 9), reforms continued with the constitutional revisions of 2002 and 2004 under the power of the AKP, whose political program initially referred to its rapprochement with the European Union. These reforms strengthened freedoms and rights such as cultural rights, collective freedoms, including freedom of association, expression, the abolition of the death penalty and the right to appeal against convictions (Kaboğlu, 2005, p. 121). These last developments had an effect on civil society in terms of rights and freedoms (Bikmen & Meydanoğlu, 2006, p. 14).

...until the Gezi Park protest.

Despite these legal developments, freedoms and rights are regularly neglected (Bikmen & Meydanoğlu, 2006, p. 64) and as mentioned above, administrative procedures remain burdensome and slow despite reforms which have simplified procedures for the creation of civil society organizations (2006, p. 68). In its relations with civil society, the state tends to conceive this sphere as an ideo-political stage to legitimize and maintain its power. Moreover, the state has sought to reclaim areas related to social issues such as violence against women (Ekal, 2013) in addition to those representing political and economic issues such as urban and housing policies (Massicard, 2014). More recently, as Élise Massicard points out, by establishing its control over almost all the institutional mechanisms after 2008, [the State has] shown tendencies towards centralization as well as increased interventionism in several sectors" (2014, p. 6). From this perspective, since the 2000s, civil society has become more politically challenging, and also an alternative civil society to the market. While the report of Civicus Civil Society Index covering the period from January 2004 to December 2005 shows that Turkish citizens are more inclined to support associations within their social ties of kinship (Bikmen & Meydanoğlu, 2006, p. 15), the associative movement of this last decade tends to demonstrate changes in social ties.

Moreover, the Gezi Park protest appears to have given rise to a new type of actor, according to Büket Türkmen: the solidarist individual (2016, p. 121), as well as a movement of new forms of collective engagement (Akyıldız & Gajac, 2018). These individuals would act less according to their inherited identity, but rather to defend their own individual liberties (Türkmen, 2016, pp. 23-24). One could speak of a new associative reality, in the sense that two particularities emerge from these initiatives. First, the committed individuals live a questioning of their being, develop new relationships with others and position themselves in opposition to society. Secondly, individuals through collective initiatives are turning away from classical vertical organizations in which the hierarchical functioning of statutes dominate, in order to join organizations whose modes of operation are horizontal and

5 The coup d'état of 1971 was one of the first signs of the decline of the rule of law (Bozdémir 2005, p. 82). This coup brought in the restriction of civil liberties that continued into the 1980s, diminishing the advances enshrined in the constitution of 1961 (Kaboğlu, 2016). In a context of political violence and an atmosphere of civil war, Turkey experienced its third coup d'état carried out by the army in 1980, though the coup leaders tried to restore civil power as quickly as possible (Marcou, 2012).

based on principles of participatory democracy. While some initiatives remain without status, others have adopted the status of companies, cooperatives or associations.

Society Crisis and the Process of Individualization

From the weakening of the state

In liberal democracies, the state seems to have lost its power of regulation and, due to globalization, its room for maneuver has decreased (Gendron, 2001, p. 178; [Laville](#), [Aznar](#), [Robin](#), [Sue](#), & [Caillé](#), 1997, p. 135). As a result, the equilibrium between the state and the market may no longer be assured, as the economy appears to have become autonomous, with a consequent reduction of the principle of “collective insurances” (Fitoussi, 2002, p. 14). If the idea of a malaise of society, of a crisis tends to exist as a consequence of the rise of unemployment, inequalities and injustices, for Roger Sue, it is not a crisis of society, but of crisis of *the society* as a unit inherited from the concept of nation-states (Sue, 2002, p. 55). This vision of a crisis would not, either, account for the renewal of the collective engagement and its reasons for associating (Traversaz, 2002 p. 10). For Jacques Ion and Roger Sue, we are far from a society of egoists in which social ties are weakened; on the contrary, social bonds are even more important between individuals who have never been so unified in our society (Sue, 2013, Ion, 2017a, p. 37).

In this context and with regard to socio-economic and political transformations, some authors speak of individualization. As a result of greater geographical and professional mobility, individuals find themselves less attached to their own community and classical forms of mutual acquaintance (Ion, 2017a, p. 50, 2017b, p. 177, 2001, p. 24). This weakening of the social ties of mutual acquaintance or supports to their social integration⁶ (Castel, 1994, p. 13) would seem to open spaces favorable to new social ties, which at the same time, force individuals to define themselves (Ion, 2017a p. 63, 2017b, p. 177). However, these new, more autonomous social relationships can also be triggered by significant events. As such, the experience of direct democracy and the new forms of living together related to the Gezi Park protest have also been the source of new ties of solidarity (Telseren, 2014, p. 36-44). In addition to this, new technologies seem to contribute in their own way to emancipating individuals and expanding their virtual and concrete ties. While Jacques Ion speaks of a *relational individual* (Sue, 2016, p. 15) who more easily enters into relations with others, another author mentions that the interrelations of points of view also transform the individual (Della Porta, 2012 p. 40). Consequently, these new intersubjective ties would contribute to the affirmation of the individual and to imagine another way of being and their social life (Farro and Demirhisar, 2014, p. 184). In other words, it is from this individualization of society in which the individual rethinks himself, others and society that we could speak of new social ties (Sue, 2016, p. 25) and explain the engagement in Turkey of citizens in *contresociété* collectives. In this way, these forms of collective engagement of society in Turkey could mean, as François Rousseau mentions, that the limits of the market and of the state push people to take matters into their own hands (Rifkin, 1996, p. 316, as cited in Rousseau, 2007, p. 46) and to become actors in society.

... to the process of desertion and associatism ...

From there, this quest of the individual for greater autonomy would appear to contribute to the process of desertion. As a result, forced or unforced desertion would correspond to Roger Sue's concept of *contresociété*, which combines

⁶ Marginal situations occur at the end of a dual process of dropping out: in relation to work and relational insertion (Castel, 1994, p.13).

three figures: desertion, protest and reconstruction (Sue, 2016, p. 8). Among these figures, the figure of the deserter tends to be predominant and announces a break between the individual and society (2016, p. 8-9). The protest figure gives to the idea of a *contresociété* the meaning of “another society (...) which implies the emergence of the positive” (2016, p. 10). This emergence of the positive in protest leads to the figure of reconstruction insofar as it “is related to new ways of living together, to bind oneself to others, to communicate, to produce, to learn, to make society, in short, changes in the social ties” (2016, p. 13). However, if the social link seems favorable to the recomposition of social relations, freer and more equal, the fact remains that this link does is not always based on “multiple elective sociabilities” as highlighted by Roger Sue (2016, p. 22). In Turkey, if socio-economic developments and the protests of the last decade have contributed to the emergence of a plurality of forms of collective engagement, these new relationships between individuals would also be the result of institutional sanctions and violence instituted by a state apparatus that tends to criminalize individuals or groups, thereby reducing fundamental rights and freedoms, which would lead to social ostracism. As a result, we can distinguish two types of desertion process in Turkey. A first process called forced desertion, (less based on multiple elective sociabilities) where the individual or the group sees the supports of its social integration weakened. A second process through which the new relationships of the individual to others, would be the sign of a self-liberation⁷ (Ion, 2001, p. 23) from the old collective memberships (Boltanski, 2009, p. 74). In this last perspective, it is rather a desertion of the individual or group from dominant infrastructures, the market and the public power.

These processes of desertion that we might find in the emergence of new forms of collective engagement in Turkey would explain an evolution of social ties in the sense that the individual develops another relationship with oneself, with others and with society (Sue, 2016, p. 23) and hence, the fact that individuals join these forms of collective engagement in *contresociété*. As a result, if the central question is “self-construction in relation to others and the process by which subject comes into being” (Laville al., 1997, p. 77), individuals would aspire to other social relations and to other modes of organization. Thus, we can understand the emergence of new forms of collectives that tend to promote horizontal modes of functioning in which the individual does not disappear in the collective. On the contrary, the individual is thought to be singular as François de Singly points out (Ion, 2017a, p. 63). As such, Jacques Ion reminds us that the individual, developing more autonomous links, is conducive to a subjectivity *not subsumed to large organizations* (Ion, 2017a, p. 57). Consequently, these forms of collective engagement are different from the functioning of classical organizations, because they have the characteristic of emerging outside organizations of representative type or delegation organizations established in the public and market sphere.

In other words, new social ties at the root of these forms of collective engagement of *contresociété* in Turkey would be able to propose alternatives. According to Geoffrey Pleyers and Captain Brieg, “self-construction and social change” are linked and by asserting themselves as subject, “the individual becomes an actor of his life and transforms the world” (2016, p. 53). These collectives in Turkey experiment with a form of participative and direct democracy and while they promote the freedom and the equality of the individuals who contribute to it, they are intended to produce society (Rousseau, 2007, p. 55). Moreover, the association would be an economic counter-model “for solidarity, social ties and reciprocity within autonomous public spaces (...)” (Gadrey, 2001, p. 218 as cited in Rousseau, 2007, p. 44). In this sense, collective *contresociété* engagements in Turkey offer services

⁷ “On the one hand, a double emancipation from the community-type appatenances and from the federative vertical networks inscribed in the ideo-political constellations: this is what we will call the end of the inter-self. On the other hand, a liberation from the characteristic associative modes of functioning of the representative democracy, even the frameworks of the public action” (Ion, 2001, p.24).

whose production is strongly linked to the established social ties, that is to say, to the voluntary engagement of the members themselves, but also of outside volunteers. While these engagements tend today to preserve this freedom and the singular equality of the individual, Jacques Ion prefers the term association to that of solidarity⁸ because the first offers a stronger dimension of equality and freedom in the world. (Ion, 2013). For him, social ties have evolved on a mode of association and the association would reconcile freedom and equality (Ion, 2013). Moreover, most collectives tend to highlight the individual in his personality who opts for a functioning based on consensus. Hence, engagement today would be conducive to a real sphere of social development, favorable to the production of freer individuals and another mode of democracy: economic democracy (Sue, 1997).

Contresociété and Alterities in Economic Sphere

Contresociété and plurality of engagements

In general, it appears that the protests of the 2010s tend to target neoliberal policies. In this regard, “The idea of transforming this world is more humane, benevolent, compententate and cohesive is the main source of inspiration of this ideology of change” (Kaya, 2017, p. 3). In this perspective, one would find true counter-power (Lejeune, 2012, p. 142) that would be “at odds with the classical conception of economic transactions” (Gendron, 2005, as cited in Rocha & Demers, 2007, p. 90). These protests would target and question firms and the state (Bélanger & Lévesque, 1991, p. 36, Frère & Jacquemain, 2013, p. 243-244). According to Frère and Jacquemain, “(...) anti-capitalism is not dead” as could be demonstrated by collective groups such as the Volunteer Reavers, *the Casseurs de pubs, or Greenpeace* (2013, p. 242-244). But they can take other forms of engagement as a critical externality to the market (Frère & Jacquemain, 2013, p. 245). This critical externality can be found in the free software movement, which responds to a deficit in the market supply vis-à-vis classical firms (Demazière, Horn, & Zune, 2006, p. 72). This civic engagement against the liberal economy tends to direct it towards other horizons and for the development of other things (Ion, 2017b, p. 182). Moreover, these citizen engagements would respond to problems felt as urgent and they would be able to identify wants and needs and to see themselves as much as a user as to promote services instead of unsuitable market and public offers (Laville & Gardin, 2000, p. 35-36).

Moreover, the emergence of these plural forms of engagement from the social movements of the 1970s was distancing itself in their mode of operation. Since Gramsci, civil society organizations have mostly been seen as in opposition to the state. As such, while the literature on social workers’ movements has highlighted a form of class opposition in societies, the current of new social movements shows that they aim less at the political sphere, but have broadened to include broader social issues like identity, culture and ecology. In general, social movements had a defensive and protesting position towards socio-political and cultural transformations (De Bouver, 2016, p. 99; Laville et al., 1997, p. 134). Moreover, social movements and its modes of action do not tend to redefine the order (Frère & Jacquemain, 2013, p. 243), except to overthrow the government (Giugni, 2009, p. 469-470). According to Caillé, “the spectacular rise of the association’s policy makes it possible to maintain (...) the replacement of the central slogan of the labor movement, ‘all power to the associated producers’ (...) by this one : ‘all power to the associated citizens’ “ (Caillé, 1999, p. 323 as cited in Frère, 2012, p. 157).

Today, engagement tends to take different paths, such as new social economic movements. Issuing from social movements, the new economic social movements also differ in their modality of action. In Turkey, collectives were

8 The term “solidarity” refers rather to public policies.

formed to counter inappropriate market and state reactions, but also to respond to political injustices against the rights and freedoms of individuals. Whether we are talking about consumer movements, educational alternatives, collective construction, consumption without purchase, collaborative catering and cultural space, and even popular universities, they provide services according to the aspirations and expectations of an increasingly large number of citizens. As some authors have pointed out, neoliberalism and current transformations force us to think and seek new alternatives (Laville & Salmon, 2015, p. 592; Telseren, 2014, p. 43). Whether we are talking about new consumption patterns with a repersonalization of social links in the market exchanges between consumers and producers, *ecological engagements in everyday life* (Pleyers & Capitaine, 2016, p. 51), a political role is attributed to the forms of engagement with what is considered withdrawal, retreat and disengagement from infrastructure (De Bouver, 2016, p. 92).

Alterities in economic sphere in Turkey

In the same way, the forms of engagement of collective society in Turkey are capable of formulating a supply of services more adapted to the needs and the expectations of the market. In the various fields we have studied, the construction of these services appears outside the established classical circuits of the market and the state. In this respect, they adopt the status of economic actor that is found in the concept of new social economic movements developed by Gendron (Gendron, 2001, p. 156). Thus, these actors of *contresociété* would make use of other “methods of pressure, namely the use of economic status (...) for the purpose of socio-political pressure upon firms, public authorities or major international organizations” (Lanciano & Saleilles, 2011, p. 156). However, this otherness of the forms of collective engagement of *contresociété* does not mean a total and definitive distancing from the market and public sphere. Moreover, we could speak of a plurality of otherness in the sense that if the new social economic movements “share a common purpose, that of acting on the market by using an economic status: consumer, investor, entrepreneur (...), they are differentiated by the modes of action that they favor but especially by the degree of otherness in the market (Lanciano & Saleilles, 2011, p. 157). In this respect, it would seem that the *contresociété* collectives in Turkey adopt in their approach different market positioning, ranging from an expectation of recognition by the public authorities to an autonomy project

As a result, these forms of collective engagement of *contresociété* accurately reflect a critique external to the marketplace. The latter is mainly based on a reciprocity of individuals to want to formulate responses to needs and expectations. This reciprocity at the origin of the emergence of these forms of collective engagement of *contresociété* is reflected in the sharing of ideas, time and material donations. In this way, this reciprocity has led for the majority of these initiatives in Turkey to promote the voluntary engagement of members, but also the volunteering of users as well as an outside volunteering of professionals or non-professionals. This external criticism resembles Dubuisson-Quellier’s conception (2009) of the consumer movement by highlighting that if it is the commercial institution that is targeted, these “movements propose alternative modes of regulation to trade: Gift, barter, recycling, sharing, exchange, consumption without purchase, etc. (Lanciano & Saleilles, 2011, p. 158). These latter would lead consumers to disengage from market infrastructure (Roux & Rémy, 2010, p. 158), and would explain that the emergence of forms of collective engagement in Turkey is based on a principle of mutual assistance⁹ in the sense that the relationship between individuals “encourages exchange and return (...) is long-term and presupposes the ability to achieve one’s objectives by participating in the exchange (...) [and in which] the user is not a consumer, [but] a co-actor in the definition and realization of the service rendered” (Hearinger,

9 In french, it is “entraide”.

2002, p. 37). Nevertheless, if this mutual assistance comes to meet the expectations and needs of citizens such as desertion in search of better services, it can also respond through the emergence of forms of collective engagement to “situations in which people find themselves in difficulties “ (Haeringer, 2002, p. 37) such as forced desertion.

In Turkey, these forms of *contresociété* collective engagement develop practices in otherness to markets and the state. Despite the diversity of their status - firms, cooperatives, *de facto* associative (or collective) – what they have in common is the use of an economic status or a reliance on private initiatives. These initiatives offer services on the market that could maintain, transform or destroy the norms and beliefs in institutions of social life. While it is still too early to predict the effects on market and public order, we can note that they are multiplying. While this indicator tends to show that they bear the characteristics of the new social economic movements, we can emphasize that the market and the state have sought to rein in some of them and thus have demonstrated that these forms of *contresociété* collective engagement have a transformative power within them. However, the conception of the institutionalization of these movements leads to different views between those who consider the integration into the practices of the economic actors as a sign of success, and those who see it as “a dissolution of their movement in the classical institutions namely the state and/or the market” (Lanciano & Saleilles, 2011, p. 156). As a result, the current forms of collective engagement in Turkey could take two directions. As Lanciano and Saleilles suggest, these new economic movements could either integrate the dominant spheres of the state and the market, or, on the contrary, foster, maintain, if not relegate, current norms and rules, but also beliefs, and consequently, institutions of social life (2011, p. 156).

Conclusion

The emergence of forms of collective engagement of *contresociété* in Turkey tends to demonstrate a renewal of social ties between individuals. Linked to the socio-economic and political transformations of the last decades, these social ties, characterizing a relational individual, more free and egalitarian, were reinforced with the Gezi Park movement and continued through the multiplication of forms of collective engagement of *contresociété*.

The latter are found in many sectors of social life, and they spread to new areas of activity where individuals seek to respond to needs and expectations not covered by the State and the market, and/or sanctions and institutional violence. In other words, two types of desertion processes seem to have arisen, such as a desertion of the dominant infrastructures and forced desertion linked to social and political injustices.

These desertions have the characteristic of constituting themselves outside the market and state sphere. At the heart of their momentum, reciprocity seems to be the driving force of their emergence through a reliance on a principle of mutual assistance. If we can consider these forms of desertion as new social economic movements using their economic status against the State and the market, it is likely that some of them will become institutionalized within these dominant spheres, and that others will maintain a real project of autonomy. In any event, they are likely to keep, to destroy norms, rules and beliefs towards social institutions.

Bibliography

- Akyıldız S. & Gajac, O. (2018) (in press). *Savunmalar, Dayanımlar ve Harakerler: Türkiye’de Yeni Kolektif*. London: IJOPEC.
- Bélangier, P., & Lévesque, B. (1991). La « théorie » de la régulation, du rapport salarial au rapport de consommation. Un point de vue sociologique. *Cahiers de recherche sociologique*, (17), 17–51. doi:10.7202/1002144ar.
- Bikmen, F., & Meydanoglu, Z. (2006). *Civil society in Turkey: an era of transition*. Civic civil society index country report for turkey, Istanbul: Tüsev.
- Boltanski, L. (2009). *De la critique. Précis de sociologie de l’émancipation*. Paris: Gallimard.
- Bozdémir, M. (2005). *La marche turque vers l’Europe*. Paris: Karthala.
- Castel, R. (1994). La dynamique des processus de marginalisation : de la vulnérabilité à la désaffiliation, *Cahiers de recherche sociologique*, 22, 11-27.
- De Bouver, É. (2016). Éléments pour une vision plurielle de l’engagement politique : le militantisme existentiel, *Agora débats/jeunesses*, 73(2), 91-104.
- Della Porta, D. (2012). Critical Trust: Social Movements and Democracy in Times of Crisis. *Cambio*, II (4): 33-44.
- Demazière, D., Horn, F., & Zune, M. (2006). Dynamique de développement des communautés du logiciel libre. Conditions d’émergence et régulations des tensions. *Terminal*, 71-84.
- Dubuisson-Quellier, S. (2009). Cible ou ressource. Les ambiguïtés de la mobilisation des consommateurs dans la contestation contre l’ordre marchand, *Sociologie et sociétés*, 41(2), 2009, 189-214.
- Ekal, Ş. B. (2013). Les foyers pour femmes battues : des institutions d’État. In M. Aymes, B. Gourisse, & E. Massicard (Eds.), *L’Art de l’État en Turquie. Arrangements de l’action publique de la fin de l’Empire ottoman à nos jours* (pp. 173-194). Paris: Karthala.
- Fitoussi, J. P. (2002). Démocratie et mondialisation, *Revue de l’OFCE*, 83 bis (5), 7-18.
- Frère, B. (2012). Économie solidaire d’engagement de la pratique dans la mouvance altermondialiste (pp. 141-153). In J. Marc., & P. Delwit, (Eds). *Engagements actuels, actualités des engagements*, Louvain-La-Neuve: Bruyant-Academia.
- Frère, B., & Jacquemain, M. (2013). Conclusion / Quoi de neuf sous le soleil de l’engagement ?. In B. Frère, & M. Jacquemain (Eds), *Résister au quotidien ?* (pp. 241-256). Paris: Presses de Sciences Po (P.F.N.S.P) « Académique ».
- Gendron, C. (2001). Émergence de nouveaux mouvements sociaux économiques, *Revue POUR*, 172, 175-181.
- Giugni, M. (2009). Réussite et échec des mouvements sociaux. In O. Fillieule, L. Mathieu, & C. Péchu, (Eds), *Dictionnaire des mouvements sociaux* (pp. 469-474). Paris: Presses de Sciences Po.
- Groc, G. (1998). La « société civile » turque entre politique et individu, *CEMOTI*, 26, 43-74.
- Haeringer, J. (2002). Identifier les logiques institutionnelles. In F. Traversaz, & J. Haeringer (Eds). *Conduire le changement dans les associations d’action sociale et médico-sociale* (p. 19-53). Paris: Dunod.

- Haeringer, J. (2008). La question associative aujourd'hui. In J. Haeringer (Eds). La démocratie, un enjeu pour les associations d'action sociale (pp. 7-15). Paris: Desclée de Brouwer.
- Ion, J. (1997). La fin des militants?, Paris: Les éditions de l'Atelier.
- Ion, J. (2001). L'engagement pluriel, Saint-Etienne: Cresal.
- Ion, J. (2017a). En finir avec l'intérêt général. L'expression démocratique au temps des ego, Vulvaines-sur-Seine: Éditions du Croquant.
- Ion, J. (2017b). L'engagement des jeunes, *La revue lacanienne*, 18 (1), 177-184.
- Kaya, A. (2017). Right to public space: social movements and active citizenship in Turkey. *Research and Policy on Turkey*, 2(1), 1-9.
- <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/23760818.2016.1272273?needAccess=true>.
- Kaboğlu, İ.Ö. (1990). De la liberté d'association en Turquie, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4, 3-43.
- Kaboğlu, İ. Ö. (2005). L'évolution des droits de l'Homme et de la démocratie en Turquie depuis un demi-siècle, *Bulletin des Droits de l'Homme*, 11-12, 112-122.
- Kaboğlu, İ. Ö. (2010). La Turquie et l'Union européenne: le défi de cinquante ans d'association renforcée pour une adhésion en suspens. In E. Castorina, & P. Policastro (Eds). *Liberty and language: the global dimension of European constitutional integration* (pp. 401-419). Torino: G. Giappichelli Editore.
- Kaboğlu, İ. Ö. (2016). Les acquis politico-constitutionnels de la Turquie sous l'optique de la construction de l'Union Européenne: avancées et difficultés. In Y.C. Zarka, P. Perrineau, & A. Laquière (eds). *L'Union européenne entre implosion et refondation* (pp. 101-116). Sesto San Giovanni: Editions Mimésis.
- Keyman, E. F., & Icduygu, A. (2005). *Citizenship in a Global World*, London: Routledge.
- Lanciano, É., & Saleilles, S. (2011), Le travail institutionnel du mouvement des AMAP, *Revue française de gestion*, 217, 155-172.
- Laville, J.-L., Aznar, G., Robin, J., Sue, R., & Caillé, A. (1997). *Vers une économie plurielle. Un travail, une activité, un revenu pour tous*. Paris: Broché.
- Laville, J.-L., & Gardin, L., (2000). Économie solidaire : une approche européenne, *L'économie politique*, 7, 32-48.
- Laville, J.-L., & Salmon, A. (2015). *Associations et actions publiques*. Perpignan: Desclée de Brouwer.
- Lejeune, C. (2012). L'organisation socio-politique des collectifs médiatisés. De quelques controverses internes à l'Open Directory Projet. In M. Jacquemain, & P. Delwit (Eds). *Engagements actuels, actualités des engagements* (pp. 141-153). Louvain-La-Neuve: Bruyant-Academia.
- Marcou, J. (2012, March 14). Turquie. *La présidence de la République, au cœur des mutations du système politique*, Retrieved September 12, 2018, from <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/pages-europe/d000481-turquie.-la-presidence-de-la-republique-au-caeur-des-mutations-du-systeme-politique-par/article>.
- Massicard, É. (2009). L'islamisme turc à l'épreuve du pouvoir municipal. Production d'espaces, pratiques de gouvernement et gestion des sociétés locales, *Critique internationale*, 42(1), 21-38.

- Massicard, É. (2014). Une décennie de pouvoir AKP en Turquie : vers une reconfiguration des modes de gouvernement ?, *Les études du CERI*, 205, 21-38.
- Pleyers, G., & Capitaine B. (2016). Introduction. Alteractivisme : comprendre l'engagement des jeunes, *Agora débats/jeunesses*, 73(2), 49-59.
- Rocha, L., & Demers, V. (2007), Nouveaux mouvements sociaux économiques et développement durable : les nouvelles mobilisations à l'ère de la mondialisation, *Natures Sciences Sociétés*, 15, 90-91.
- Rousseau, F., (2007), L'organisation militante, *RECMA*, 303, 44-66.
- Sue, R. (1997). La richesse des hommes : Vers l'économie quaternaire. Paris: Editions Odile Jacob.
- Sue, R Rocha. (2002). L'émergence du lien d'association, *Connexions*, 77(1), 55-59.
- Sue, R. (2013, November 14). Vers une économie du lien social, Retrieved Septembre 12, 2018, from <https://www.millenaire3.com/interview/2013/vers-une-economie-du-lien-social>.
- Sue, R. (2016). La contre société, Paris: Les liens qui libèrent.
- Telseren, A., (2014), Occupy Gezi: Est-il possible de penser une rupture durable? Revue de l'École doctorale ED 382, <https://hal-univ-diderot.archives-ouvertes.fr/hal-01158303/document>.
- Traversaz, J. (2002). Introduction. Les associations d'action sociale à l'épreuve des mutations contemporaines. In F. Traversaz, & J. Haeringer (Eds). *Conduire le changement dans les associations d'action sociale et médico-sociale* (p. 19-53). Paris :Dunod.
- Türkmen, B. (2016). L'individualisme solidariste des actrices de Gezi et l'émergence de nouveaux sujets, *Agora débats/jeunesses*, 73(2), 119-133.
- Yaylacı, Ş. (2013). Reclaiming the Public Sphere in Turkey: Arendtian and Habermasian Interpretation of Forums, *Centre for Policy and Research on Turkey (ResearchTurkey, II)*(8), 11-18, <http://researchturkey.org/?p=4214>.

16

A SOCIAL MOVEMENT EXAMPLE IN DIGITAL AGE: THE CASE OF GEZI PARK / DİJİTAL ÇAĞDA BİR SOSYAL HAREKET ÖRNEĞİ: GEZİ PARKI OLAYLARI

Selman Yarcı¹

Abstract

The relationship between communication and social structure is one of the topics of interest in social science literature. The relationship between digital-communication and social change in this framework is particularly noteworthy. Niklas Luhmann suggest that, unlike behavioral communication theories that understand communication as a process of information transfer, it is as an information processing process that provides the existence of social constructs. In this respect, a relationship is established between the communicative structure and communication that is understood as the basic unit of society in the sociology of luhmann. This relationship is closely related to the complexity of the social structure. As social structures become more complex, they need a communication that can make it happen. In other words, as social communication becomes more complex, the social structure becomes more complicated in parallel with the characteristics of communication too. Parallel to the complex structure of the modern society, communication as a means of information processing has had new structures and tools such as online communication tools. Social movements take its share from this change which is experienced by the complication of social communication. In contemporary societies where online communication is valid, social movements have become a new structure that can be characterized by extreme individualization and unusual social independence characteristics in parallel with the imbalance of heterogeneous and hybrid structure. From this point it can be argued that the events taking place in Taksim Gezi Park in İstanbul in June 2013 have taken place as a case study in accordance with this new form of protest movements. In this study has been analyzed, firstly the changes in the formation of today's complex societies by the concept of communication of luhmann sociology. Therefore, the purpose of this study is to explain the relationship between communication and social movements in this context within the framework of concepts of online-communication, hybridization, heterarchy, extreme individualization and unusual social independence with reference to the literature and research of the related field.

Keywords: Online-Communication, Social Movements, Gezi Park, Hybridization, Heterarchy, Extraordinary Social Independence.

Giriş²

2013 yılının Mayıs ayı sonlarında Taksim Gezi Parkı merkezli ortaya çıkan ve kısa sürede toplam 79 kente yayılan³ olayların, 21. yüzyılda ortaya çıkan Arap Baharı ve Occupy hareketleri ile yaslandıkları sosyal taban ve süreç

1 (Yalova University), selmanyarci@gmail.com

2 Bu makale, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Abdullah Taşkesen danışmanlığında gerçekleştirilen "Toplumsal Bir İletişim Şekli Olarak Yeni Toplumsal Hareketler –Gezi Parkı Örnekleminin Luhmanncı Analizi" adlı doktora tezinin bulgularından hareketle hazırlanmıştır.

3 Bu konuda İçişleri Bakanlığı'na dayandırılarak yayımlanan bazı haberler için bkz. "2.5 milyon insan 79 ilde sokağa indi" <http://goo>.

bakımından benzerlik gösterdiği iddia edilebilir. Bu benzerlikler en genel manada günümüz toplumlarında gerçekleşen sosyal hareketlerin sınıfsal yapılara, grup dinamiklerine dayalı örgütlü hareketler olmaktan ziyade örgütsüz, sınıfsız ve yüksek oranda bireyselliğin karakterize ettiği sıra dışı sosyal bağımsızlık gösteren yapılara sahip olmalarıdır.

Toplumsal yapıda meydana gelen söz konusu bu değişim toplumu var eden sosyal bir süreç olarak iletişimin değişmesiyle yakından ilişkilidir. Bu manada iletişim toplumsal konumları, birliktelikleri ve davranışları var eden bir süreç olarak kavranması, toplumsal değişimin izlenmesinde önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. En temelde toplumsal itirazın oluşturulma süreci olarak kavranabilecek olan sosyal hareketler de söz konusu bu değişim ve dönüşümden azade değildir.

İletişim ve iletişimin taşıyıcıları olan iletişim araçlarında meydana gelen değişim, toplumsal organizasyonların karmaşıklık seviyesine paralel olarak değişim göstermiş ve toplumsal yapıyı değiştirmiştir. Yaşanan dönüşün en temelde sosyal alt sistemlerle tanımlanmaya müsait olan geleneksel toplumları dönüştürmüştür. Toplumsal evrim süreci neticesinde sosyal alt sistemlerden bağımsızlaşan bireyler sosyal kopuş neticesinde bağımsızlaşan sosyal pratikler oluşturmuşlardır. Söz konusu bu dönüşüm modern toplumların işlevsel olarak farklılaşmış yapılarını oluşturmaktadır.

Modern toplumlarda siyaset pratikleri ve dolayısıyla itiraz şekilleri de değişime uğramıştır. Bu manada muhalefet olgusu kurumsal bir siyasal alt sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hareketler bu çerçevede sistem dışında ama sisteme yönelik bir itiraz şekli olarak var olmuştur. Toplumsal yapının daha da karmaşıklaştığı günümüz toplumlarında ise siyasal alan kurumsal yapılardan daha çok bireysel ve gündelik alanda var olan pratikler üretmeye başlamıştır. Böylece sosyal hareketlerin de yapısı bir kez daha bireysel ve öznel alanın lehine olacak şekilde değişime uğramıştır.

Bu çalışma, Taksim Gezi Parkı merkezli ortaya çıkan sosyal olayın geleneksel sınıf ya da öğrenci hareketleri kalıplarıyla anlaşılmaya müsait olmadığını öne sürerek, Gezi Parkı olaylarının sosyal saiklerinin yüksek düzeyli bireysellik, geleneksel toplumsal birlik algısının dışında işleyen yeni bir toplumsal organizasyon düzeyine denk geldiğini iddia etmektedir. Dolayısıyla bu yeni düzeye ait bir toplumsal hareket olan Gezi Parkı olayları yeni toplumsal organizasyona ait özellikleri taşımaktadır.

1. Luhmann ve İletişim

Bir sistem kuramcısı olarak Luhmann, sosyal sistemleri operasyonel öz-üretim (*Autopoietik*) özellikleri vasıtasıyla kendilerini yenileyen yapılar olarak düşünmektedir. Luhmann, sistem kuramının temel kavramı olan iletişimi, gönderici ve alıcı arasında taşınan ve iletilen bir şey olmaktan ziyade, bireysel bilinçlerin dışında -yani öznesiz- (Vester: 2010: 92) ve sosyal sistemlerin iletişim ağı tarafından üretilen bir şey olarak kavrar. Başka bir ifadeyle iletişim, yaşam ve bilinç dışında kavranabilir bir sosyal sistemdir. Ona göre toplumun temel birimi olan iletişim sonsuz ve farklı ihtimaller arasında gözlemcinin seçme zorunluluğunu içeren bir sürecin adıdır. Gözlem, gözlemcinin sahip olduğu sosyal sistemin referansı çerçevesinde gerçekleştirilir. Ona göre iletişim kaçınılmaz bir sosyal işlem olduğundan davranış kavramı yerine kullanılmalıdır. İletişim nihai olarak farklılıkların seçim sürecidir aslında. Bu manada seçim ihtimalinin oluşabilmesi sadece ve yine seçim yapmak suretiyle iletişimde bulunan diğer bir varlığa bağlıdır. Dolayısıyla iletişim seçim yapan iki aktörün seçimlerinin birbirlerine bağlanmasıyla gerçekleşen sürecin adıdır (Rommerskirchen, 2014: 194-195). Bu çerçevede iletişim, üç farklı seçimin sentezinde gerçekleşir. Bunlar,

gl/VuTKkX [01.09.2016, 12:18], “İçişleri Bakanlığı’ndan ‘Gezi raporu” <http://goo.gl/1vIUOX> [01.09.2016, 12:18] ve “Gezi Parkı eylemlerine katılmayan tek il” <http://goo.gl/wOPKph> [01.09.2016, 12:17].

bir *bilginin* (Information) seçimi, bu bilgiye ait *haberin* (Mitteilung) seçimi ve bu haberi ve ona ait bilgiyi *anlama* (Verstehen) ya da *yanlış anlamamanın* (Mißverstehen) seçimidir. Davranışçı yaklaşımın aksine luhmann sosyolojisi açısından önemli olan bilginin içeriği değil; işlevsel olarak seçimin kendisidir. Seçim süreci neticesinde iletişim kişiler tarafından farklı şekillerde talep edilebilecek ve davranışa döndürülecek bir *artık hafıza* oluşturur. Bu çerçevede iletişim her zaman bir öncekine bağlanan sürekli ve karmaşık bir seçim süreci oluşturur (Dittmar: 2011: 69).

Luhmann'ın iletişim modeli aktif ve baskın göndericiden pasif ve bağımlı alıcıya doğru belirlenen tek yönlü yol yerine hem göndericinin hem de alıcının etkin oldukları bir bir süreç ortaya koymaktadır. Ayrıca toplumsal kültür nihai olarak farklılıkların seçimi olan iletişim yoluyla oluşmaktadır. "Luhmann için esas olan, toplumun tamamında oluşturulmuş iletişimlerin konumlar, hiyerarşiler, davranış olasılıkları vb. üzerinden gösterilebilmelerinden dolayı, detaylı olarak incelenebilmeleri ve tarif edilebilmeleridir" (Dittmar, 2011: 67).

Toplumlar gelişip karmaşıklaştıkça seçim olasılıkları da karmaşıklaşır. Başka bir anlatımla seçim olasılıklarının var olduğu toplumsal yapı karmaşıklaştıkça bilgi işleme süreçleri yani iletişim de karmaşıklaşır. Her toplumun tarihi pozisyonu nesnel şartlar çerçevesinde oluşturulmuş seçenek (Variation), seçim (Selektion) ve yeniden dengeleme (Restabilisierung) arasındaki döngüsel karakterli süreç içerisinde belirlenir (Luhmann, 1998: 570-573). Yüz yüze iletişimin var olduğu toplumlara kıyasla online-iletişim ile ulaşılan karmaşıklık düzeyinde önemli olan bilgiye ya da seçim olasılıklarına ulaşamamak değil; devasa boyutlarda birikmiş olan bilginin karmaşıklığının azaltılmasıdır. Günümüz toplumlarında var olan iletişim şekli söz konusu bu karmaşıklıkla başa çıkmak üzere evrimleşmiştir.

2. Toplumsal Bir İletişim Olarak Gezi Parkı Olayları

*"Elbet bir hinlik vardır seni sevişimde
Ey kanıma çakıllar karıştıran isyan"*
İsmet ÖZEL (2002: 87).

Luhmann'a göre (2002: 21-22) toplumların organizasyonları ancak söz konusu bu organizasyonların karmaşıklık seviyesine uygun bir iletişim ve iletişim verimi ile mümkündür. Başka bir anlatımla sosyal yapıdaki gelişmeler ancak temelde iletişimin veriminin artmasıyla gerçekleşebilir. "Başka bir ifadeyle medeniyet ve onun doğurduğu neticeler, insanlar arasındaki iletişimin tabii şartlarından ayrılaşmasının bir ürünüdür".

Geleneksel dünyayı var eden olasılıklar ve onların seçimi ile gerçekleşen iletişim, öncesinde ve sonrasında farkların birliği tek düze bir zaman algısı içerisinde kurgulanmakta ve kendini güvenceye almaktadır. Günümüz ileri düzeyli karmaşılaşmış toplumlarda ise söz konusu bu güvenli alan iletişimin anonimleşme, merkezsizleşme ve heterojenleşme gibi özelliklerinden dolayı ortadan kalkmıştır. Karmaşık toplumlar, geleneksel toplumların aksine, insanların dahil oldukları belirli sosyal pozisyonları çerçevesinde ele alınamazlar. Dolayısıyla içirme düşüncesi karmaşılaşmış toplumlarda birlikteliği sağlayan bir özellik olmaktan çıkmıştır. Buradan hareketle ortaya çıkan bireyselleşme düşüncesi sosyal yapılarda var olan güç ilişkisini bireyler ve özel alanlar lehine olacak şekilde değiştirmiştir. Bireyselleşme sosyal bağımsızlık ile birlikte gelen geleneksel yapılardan ve birlikteliklerden kopuş beraberinde eskiden ihtimal dışı olan anlamların de seçimini içerecek şekilde genişlemiş ve karmaşılaşmıştır. Tam da bu noktada iletişim söz konusu bu karmaşıklığı azaltacak şekilde değişmiştir. Farklı bir anlatımla iletişim, gözlemin rafine hale gelmesi işlevini yerine getirecek şekilde gelişim göstermiştir. Basit bir örnekle yazı ile insanlar diğer gözleyenleri gözleme fırsatına kavuşmuştur ki bu gözlemin evrimi anlamına gelmektedir ki bu ancak işlevsel olarak farklılaşmış toplumların iletişim özelliğidir (Luhmann: 1998: 278-279).

Günümüz ileri düzeyde karmaşıklaşmış toplumların iletişim özellikleri ile toplumsal yapısı arasında da benzer bir ilişki söz konusudur. Bu çerçevede anonim ve merkezsiz karakteri sayesinde online-iletişim haber, bilgi ve anlam etrafında oluşan birliği ortadan kaldırmıştır. Böylece Sosyal tabakalar, konumlar gibi gerekli sosyal yapıların güvenliği için gerekli olan kaynağın otoritesi gereksiz hale gelmiş, teknik olarak devre dışı bırakılmış ve bunun yerine kaynak olarak *meçhul* ikame edilmiştir. Bu ise toplumda karşılık bulan bir anlam ve organizasyon şekli olarak, tek yönlü oluşturulmuş iletişim ve toplumsal organizasyonu çözülmeye uğratmıştır (Luhmann, 1998: 309-314).

Online-medya ile şekillenmiş toplumsal organizasyonda artık, seçme hakkına sahip olanlar daha çok *anonim ve etken bireyler*dir. İnternet merkezli toplumsal organizasyonda iletişim, aktörlerin haber gönderilen olarak değil; bağlantıdaki odaklar olarak anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla klasik manada bir iletişim anlayışı yeni toplumsal organizasyonların neliğini açıklamaktan uzak gibi görünmektedir. İletişim “.. bunun yerine, sosyal açıdan ayıran (Trennende) ve ayırıştıran (Separierende), bölen (Zerteilende) ve bireyselleştiren (Individualisierende) yeni kavramlara ihtiyaç duymaktadır” (Thye, 2013: 219).

Luhmann'ın ilgi alanına toplumda sadece ve ancak iletişim ile oluşturulabilen, daha doğru bir ifadeyle oluşmuş olmaları aslında iletişimin kendisi olan, sosyal konumlar, davranış olasılıkları, hiyerarşiler ve bu sosyal sistemlerin incelenilmeleri ve tarif edilebilmeleri girmektedir. Günümüzde gerçekleşen sosyal hareketleri seleflerinden ayıran özellik tam da bu noktada “hayır”ın üretilme süreci olan protesto iletişiminin toplumsal karmaşıklığa uygun bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Toplumsal birliği oluşturan dinamiklerin sosyal alt sistemlerden bireysel alanlara kayması, sosyal bir olgu olarak karşımıza çıkan itirazın nasıl üretileceğine yönelik açıklama düzeyini farklılaştırmıştır. Bu manada analizin odak noktası sosyal yapılar çerçevesinde oluşturulmuş sınıf, örgütlülük gibi kurumsal yapılardan daha bireysel, anonim, heterarşik, örgütsüz, heterojen ve merkezsiz yapılara kaymıştır. Dolayısıyla günümüzde oluşan u yeni toplumsal örgütlenmenin taşıyıcısı online-iletişim araçlarıdır.

3. Görüşmeci Profili

Sosyal bilim araştırmalarında bir yöntem olarak derinlemesine görüşmelerin amacı genel bir görünüm almaktan ziyade sosyal olguların arka planındaki nedenleri ve ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Bu çalışma çerçevesinde yapılmış olan saha çalışmasında, katılımlı gözlem sırasında ve sonrasında elde edilen 22 kişi ve bir grup olmak üzere toplam 26 görüşmeci *kasti (yargısal) örnekleme* ve *kartopu örnekleme* teknikleri yardımıyla belirlenmiştir. Bu çerçevede değişik yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik konum, eğitim, meslek gibi demografik özelliklere ve örgütlü/örgütsüz, farklı siyasal ve toplumsal konumlanışlara sahip, Gezi Parkı olaylarına fiilen katılmış toplam 23 (yirmi üç) gerçek kişi ile görüşülmüştür. Saha sürecinin ilk turu 2013'ün Haziran ayında Gezi Parkı olayları sırasında kasti örneklem tekniği ile seçilmiş görüşmeciler ile başlamış, olaylar sırasında biri grup görüşmesi olmak üzere toplam 5 (beş) görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde ve görüşmeler sonrasında elde edilen anahtar kişilerden hareketle ve kartopu tekniği kullanılarak seçilen örnekleme sahip ikinci tur saha çalışması ise 13.10.2015 tarihinde başlamış ve 09.04.2016 tarihinde sonlandırılmıştır. İkinci tur görüşmelerde ise toplam 18 (on sekiz) gerçek kişi ile görüşülmüştür. Bu bağlamda öncelikle görüşmecilerin toplumsal konumlarını anlamak amacıyla demografik ve biyografik özellikleri alınmış ve buradan hareketle siyasal kültür açısından toplumsal konumlanmalarına yönelik özellikleri ve söz konusu bu konumlanmalarını etkileyen iletişim pratikleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Sonrasında sorulan tutum ve davranış sorularıyla Gezi Parkı olaylarını hangi politik çerçevede anladıklarının ve Gezi Parkı olaylarını iletişim süreçleriyle nasıl ve ne şekilde ilişkilendirdiklerinin anlaşılması amaçlanmıştır.

Kartopu tekniğiyle ulaşılan görüşmecilerden 16 kişi erkek ve 10 kişi kadındır. Görüşmecilerden 4 kişi lise öğrencisi ve iki kişi ise üniversite öğrencisidir. Geri kalan görüşmecilerden bitirmiş oldukları okul göz önüne alındığında bir kişi ortaokul mezunu (müzişyen) ve 5 kişi ise lise mezunudur (işçi emeklisi, esnaf, gazeteci, senarist, menajer ve mağaza yöneticisi). 6 görüşmeci lisans ve üç görüşmeci ise lisansüstü eğitimine sahiptir. Buna mukabil dikkat çekici olan husus, ortaokul ve lise mezunu olanlar arasında sadece bir işçi ve bir de esnaf bulunmaktadır. Geri kalan lise mezunları –ya da yüksek tahsili olmayanlar- yöneticilik, senaristlik, sanatçı ya da menajer/öğretmen gibi maddi ve sosyal statüsü görece yüksek işlerle iştigal etmektedirler. Dolayısıyla burada yüksek eğitimle sosyal ve iş statüleri ve gelir düzeyi arasında pozitif bir korelasyon kurmak hatalı olacaktır. Ayrıca bu kişilerin dil becerisi ya da dünyaya açılma gibi parametreler göz önüne alındığında eğitimleriyle alakalı yüksek tahsil diplomasına sahip olmak kriterine ulaşamamış olmasının sebepleri yapısal değil konjonktürelidir.

Çalışan görüşmecilerin hane gelirleri 2500 TL ve 10000 TL arası değişmekle birlikte ortalama 3500-4500 TL arasındadır. Aile ve çevre başta olmak üzere sosyalleştikleri ortamların özellikleri bakımından ise, aile bazında hane gelirleri en düşük 1500 TL ve en yüksek 8000 TL olarak beyan edilmiştir. Ortalama olarak bulunduğu aralık ise 2500-3500 TL olarak belirlenebilir.

Görüşmecilerin sosyalleşmelerini tamamladıkları çevresel özellikler, büyüdüğü yerleşim biriminin özellikleri bakımından ele alınmıştır. Buna göre görüşmeciler yetiştikleri yerin özelliklerini, bir köy, bir il ve geri kalanı büyükşehir olarak belirtmişlerdir. Dolayısıyla görüşmecilerin çoğunluğunun kendi ifadeleriyle “orta sınıf” ve kentli ailelerde sosyalizasyon süreçlerini gerçekleştirdikleri ve söz konusu bu kesime ait değerlerle donanmış oldukları görülmektedir.

Yine görüşmecilerin sadece 6 kişi örgütlü olduklarını beyan etmişlerdir. Buna mukabil örgütlü olmaları örgüt adına Gezi Parkında bulundukları anlamına da gelmediği gözlenmiştir. Katılımcıların çoğu, siyasal parti bağları başta olmak üzere, örgütlülük durumlarından dolayı değil “sade vatandaş” olarak orada bulunmayı tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Dolayısıyla katılımcıların ezici çoğunluğu Gezi Parkı olaylarına bireysel motivasyonlarla katılım sağlamışlardır. Özellikle Gezi Parkı olaylarına ilk katılım motivasyonlarında bu özellik karşımıza oldukça belirgin olarak çıkmaktadır.

Yukarıda genel özellikleri verilen katılımcı profili özellikleri açısından yapılacak olan değerlendirme Gezi Parkı olaylarının sınıfsal tabanlı bir hareket olmaktan ziyade günümüz toplumsal hareketlerinin karakterine uygun bir şekilde daha çok şehirlilik ya da kimlik gibi kültürel semboller ve değerleri eksene alan bir tabana sahip oldukları söylenebilir. Ağırlıklı olarak genç, eğitilmiş ve kendisini gelir farklılıklarına rağmen kendilerini “orta sınıf” olarak tanımlayan katılımcı profili Gezi Parkı olaylarının daha geniş bir çerçeveden analiz edilmesini zorunlu kılmaktadır. Sahadan elde edilen veriler çerçevesinde söz konusu katılımcıların aidiyetlerini, içinde bulundukları kronik ekonomik sorunlar çerçevesinde değil tam tersine şehirlilik, okumuşluk, entelektüellik gibi kültürel motiflerin ön planda olduğu, başka bir ifadeyle ekonomik farklılıkların merkezi önemde olmadığı bir habitus içerisinde kurguladıkları iddia edilebilir.

Özetle Gezi Parkı olayları geleneksel sosyal hareketler gibi ne ekonomik eşitsizliği merkeze alan sınıfsal tabanlı bir harekettir ne de gençlerin *geçici* özgürlük *heveslerini* ortaya koydukları bir gençlik/öğrenci hareketidir. Gezi Parkı olaylarına katılımcılarının iyi eğitilmiş, temelli ekonomik sorunları olmayan, şehirli, az ya da çok dünya ile entegre olmuş ve değerlerini bu özelliklerin bileşkesinde oluşturmuş bir değerler sistemine sahip bireylerin oluşturduğu bir toplum olduğu iddia edilebilir. Burada odaklanılması gereken nokta katılımcıların merkezizlik, örgütsüzlük,

bireysellik ve nihayet dijitalleşmeyle birlikte sürekli bir ağ ilişkisi sergileme gibi günümüz toplumlarının özelliklerinin Gezi Parkı olaylarında da gözlemlendiğidir. Bununla birlikte katılımcı profillerinde gözlemlenen farklılık Luhmann sosyolojisi bağlamında toplumu var eden iletişimin şekillerinin bir aradalığı göz önünde bulundurularak açıklanabilir.

Dolayısıyla Gezi Parkı olayları, geleneksel manada sınıfsal tabakalaşma etrafında oluşmuş grup ve kimlik aidiyetleri etrafında hareket eden kişilerin katıldıkları bir sosyal olay değil, aynı zamanda katılımcıları arasında geleneksel motivasyonlara sahip birey ve grupları da barındıran ve fakat bunu kat kat aşan ve katılımlarını bir şekilde bireysel motivasyonlar çerçevesinde tanımlayan katılımcıları oluşturduğu bir sosyal olaydır. Hülasa Gezi Parkı olayları, sınıfsal yapıları dayandıran yeni ve esnek kolektif kimliklerin oluştuğu, söz konusu bu kimliklerin yeni otonom ve kültürel değerler etrafında şekillendiği, yüksek seviyeli esneklik özellikleriyle birlikte merkezlessiz ve örgütsüz bir hareket tarzının benimsendiği, böylece bireysel ile kolektif olan arasındaki ilişkinin bireysel olan lehine yeniden düzenlendiği yeni bir toplumsallık şeklinin hareketine bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Bulgular Ve Tartışmalar: “Herkes Neden Burada?”

*“Geziye doğru işgali göreceksin,
sakın şaşırma”*

(Orhan Veli şiirine nazire bir duvar yazısı)

4.1. Haberdar Olma ve Katılma: “Kim?”

Gezi Parkı olaylarından ne şekilde haberdar oldukları, görüşmecilerin gündelik hayatta kullandıkları iletişim şekilleri hakkında bilgi sunmaktadır. Buradan hareketle Gezi Parkı olaylarına katılan görüşmecilerin farklı iletişim araçlarını değişik şekil ve işlevlerde ve fakat bir arada kullandıkları bulgulanmıştır. Daha farklı bir anlatımla, Luhmanncı bir iletişim kavramından hareketle, Gezi Parkı olaylarına ait haberin, bilginin ve bu çerçevede oluşan anlamın seçimi yoluyla meydana gelen iletişim sürecinin hangi taşıyıcı ve araçlarla meydana geldiğinin bir öneminin olmadığı; tam aksine bir seçim süreci neticesinde aynı anlam etrafında birleşen ve bu suretle bir iletişimi oluşturan kişilerin farklı iletişim şekillerini ve araçlarını kullandıkları bulgulanmıştır.

Söz konusu bu iletişim araçlarının başında yüz yüze iletişim yer almaktadır. Görüşmecilerin yaklaşık beşte biri Gezi Parkı olaylarını arkadaşından, komşusundan, telefonla ya da gelip geçerken şeklinde beyan edilen yollarla öğrendiğini beyan etmişlerdir. Gezi Parkı olaylarını televizyon, radyo, gazete gibi geleneksel kitle iletişim araçlarından öğrendiklerini beyan edenler ise görüşmecilerin yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Gezi Parkı olaylarına yönelik farkındalığını online-iletişim araçlarından edinenlerin oranı görüşmecilerin üçte birinden biraz fazlasıdır.

Farklı seçim taleplerinin sürekli olarak birbirine bir artık hafıza çerçevesinde bağlanma süreci olarak iletişim de Gezi Parkı olaylarında çok katmanlı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Bu çerçevede hem toplumsal bir iletişim şekli olan ve sosyal alanın alışlagelmiş ve güvenli bir kurgusunu içeren örgütlülük iletişimine hem de geleneksel manada bir örgütlülük ve birlik oluşturmayan ve bu manda sosyal ve nesnel kopuşla karakterize edilen farklı bir iletişim şeklinin bir arada yer aldığı bulgulanmıştır. Bu çerçevede geleneksel kitle iletişim araçları toplumsal örgütlenmeyi meydana getirecek şekilde bir birlikteliğin oluşturulması işlevine sahiptir. Bu çerçevede anlam üreten ve seçim yağan gözlemci belli bir haber, bilgi ve anlam etrafında bir birliktelik oluşturacak şekilde seçimde bulunur. Farklı bir anlatımla gözlemci aslında birlik oluşturmaya yönlendirilir.

Luhmann bunu ikinci dereceden gözlemin kuşatılması olarak kavramsallaştırır (Luhmann, 1998: 278-279). Bu çerçevede “hayır”ın üretilmesi olarak protesto, belirli bir sosyal aidiyet içerisinde gerçekleşir.

Buna karşın online-iletişimde göndericinin anonimleşmesi ve sonrasında takip eden merkezsizleşme ve meçhulleşme süreci anlam etrafında oluşan birlikteliği daha doğrusu ikinci dereceden gözlemin kuşatılmasını ortadan kaldırmıştır. Böylece iletişim yoluyla oluşturulmuş toplumsal konumlar, tabakalar, semboller, dil ya da davranışlar gibi sosyal yapıların geleneksel güvenilirliği çözülmektedir. Sınıf ya da örgütlülük gibi üzerinde mutabakata varılmış ve kesinleşmiş toplumsal semboller-değerler çerçevesinde oluşmuş birliktelikler ve sosyal pozisyonlar yerlerini yüksek dereceli bireyselleşme ve sıra dışı sosyal bağımsızlık özelliklerinin yer aldığı bir iletişime devretmektedirler. Böylelikle bir iletişimin kabulü, reddi ya da devam ettirilmesi temel konuları içeren geleneksel iletişim şekilleri ve araçları da değişime uğramaktadır. Dolayısıyla anonim ve merkezsiz bir iletişim şeklinde sosyal hareketlerin artık örgütlü olmaları beklenemez.

Buna uygun olarak Gezi Parkı olaylarında da iletişim şeklinin ve iletişimin taşıyıcısı olan araçların çok katmanlı ve heterarşik olarak düzenlendiği gözlemlenmiştir. Saha çalışması süresinde Kim? Sorusuna verilen neredeyse tek cevabın “herkes” olması şaşırtıcı değildir. Bunun sebebi herkes tanımlamasının içerdiği anonimlik, merkezsizlik, heterojenlik ve heterarşi içerisinde aranmalıdır. Bu manada herkes iletişimin, anonim ve merkezsiz, dolayısıyla sosyal bir birlik etrafında değil bireylerin iletişimde etken ve bağlantıdaki odaklar olarak algılandığı ve toplumun söz konusu bu yeni iletişim etrafında oluşturulduğu yeni toplumsal yapının halk arasındaki isabetli anlatımından başka bir şey değildir. Tam da bu noktada Luhmann’dan hareketle ve yine ona karşı olacak şekilde günümüz ileri düzeyde karmaşıklaşmış toplumlarında geçerli olan iletişim şeklinin temel toplumu “toplumun kendini bir çoklu bağlamı alt sistemsel gözlemci haline; yani aslında *toplumlara* doğru dönüştürmektedir” (Martin, 2010: 165). Çoklu bağlamları mümkün kılan bu iletişim birbirinden farklı zaman ve makânlara ait iletişimlerini de bünyesinde barındırmaktadır.

4.2. Yeniden Biçimlenme: “Neden?”

“Nititur in vetitum semper, cupimusque negata”.

Publius Ovidius Naso

İletişim şeklinin değişmesiyle çözülmeye uğrayan olgulardan bir tanesi de geleneksel vatandaşlık kavramı etrafında oluşturulan birlikteliklerdir. Bu bağlamda yerleşik siyasal kurumların etkinliği azalırken buna mukabil gündelik hayat içerisinde vatandaşların siyasal davranış gösterdikleri alanların genişlemesi söz konusudur. Böylece kişiler için siyasal davranış gündelik hayat içerisinde var olan yepyeni ihtimaller saha içerisinde yeniden oluşmaktadır (Dörner ve Vogt, 2008: 58-60). Günümüz ileri düzeyli karmaşıklaşmış toplumlarında sosyal hareketler içerisindeki birliktelik kendisini sınıf ya da örgüt gibi geleneksel bir birlik anlayışı etrafında değil; daha ziyade yüksek dereceli bireyselleşme ve heterojenlik çerçevesinde belirginleşen konular etrafında ortaya koymaktadır. Dolayısıyla günümüz sosyal hareketleri içerisinde yer alan katılımcılar kendilerini kişisel alan ve kimliklerinden kaynaklanan duygu, deneyim ve motivasyonların çoklu ve değişken ortamında var ederler (Roth, 1998, 55-56). Toplumu mümkün kılan şeyin ne olduğu sorusuna verilen durkheimyen bir cevap kabaca toplumun önden verili anlam stoku çerçevesinde farklar ve kıyaslar bağlamında işlenip yeniden üretilen bir birliktelik dolayısıyla mümkün olduğudur. Buna mukabil günümüz ileri düzeyde karmaşıklaşmış toplumlarında ötekinin var edilmesi yine farklar ve kıyaslar

4 “Bize yasaklanmış olanlar için çabalarız, reddedildiğimiz şeylere göz dikeriz”.

yoluyla gerçekleşiyor olsa da bu önemli bir farklılıkla meydana gelmektedir. Bu fark, tıpkı herkes tanımlamasının anonimliğinde olduğu gibi, günümüz toplumlarının kendilerini çoklu ve heterarşik bir bağlamda var etmelerine dayanmaktadır. Böylece artık ötekiler geleneksel modelin aksine ikili yapılar olarak değil çoklu ve esnek yapılar olarak kurgulanmaktadır. Bu şekilde farklı yapıların –ötekilerin- bir aradalığı mümkün olmaktadır. Buna ek olarak siyaset yapma şekilleri ve bu yöndeki talepler ise ikili yapıların içerici ve massedici yapısından karşılıklı müzakere ve tartışmaya dayalı bir zemine doğru evrilmektedirler. Alpman'ın belirttiği (2016: 255) gibi sosyal ve kültürel bağlarda yaşanan değişim dayanışmayı ortadan kaldırmamakta tam aksine dayanışmanın içerik ve biçim açısından değişmesine neden olmaktadır.

Modern toplumlardaki kurumsal iletişim şekli yerini daha bireysel karakterli bir iletişime terk etmektedir. Böylece toplumu var eden bir seçme süreci olan iletişim içerisinde duygular gibi eser miktarda bireysel özellikler de barındırır hale gelmektedir. Bu bağlamda ileri düzeyde karmaşılaşmış bir toplumun iletişimine paralel bir şekilde Gezi Parkı olaylarının da “hayır”ın üretimi süreci olarak protesto konuları hem ağaç, üslup, yaşam alanlarına müdahale gibi bir sembolün ya da bir değer paylaşıldığı sosyal ve objektif konular hem de yanında tahammülsüzlük, şiddete tepki, öfke gibi bireysel ve sübjektif konular olarak bir arada gözlemlenmiştir.

4.3. Bizim Oralardan Melez Mekânlara: “Nerede?”

“Her yer Taksim, her yer direniş”

Online-iletişimin merkezlessiz, heterarşik, anonim ve yönlendirilemez yapısı sosyal aktör (Ego) ve sosyal nesne (Alter) arasındaki iletişimsel ilişkiyi yeni bir boyuta taşımıştır. Luhmanncı bir kavrayışla online-iletişimin yönlendirilebilirlikten ve sevk edilebilirlikten uzak merkezlessiz ve heterarşik yapısının beraberinde aynı karakterde bir dünyayı var ettiği iddia edilebilir. Söz konusu bu değişme hem zaman algısını ve yapısını hem de uzam ve mekân algısını yeniden düşünmeyi gerekli kılmaktadır.

Online-iletişimin sınırları ortadan kaldıran yapısı geleneksel mekân algısını çözerek bir *sınırsızlaşmayı* (Entgrenzung) beraberinde getirmektedir. Söz konusu bu sınırsızlaşmayla birlikte sanal mekânlar artık uzamın bir parçası haline gelmiştir. Bu ise melezleşme (Hybridisierung) olarak tanımlanabilecek sanal ve gerçek alanların organik bir ilişkisini içeren yeni bir sosyalleşme ve mekân olgusu oluşturmaktadır. Gerçek alanlarla sanal alanlar arasındaki geçişlilik gündelik hayatta artık kırılgan bir şekilde değil akıcı bir şekilde gerçekleşmektedir⁵. Gerçek ve sanal alanların kesişimi bize ait olmayan tecrübeleri deneyimlememizi sağlar ve bu yolla bireysel beklenti, anlam ve değerlendirmelerin sanal olarak önden şekillendirmiş olur. Böylece gerçek hayatlara girmek sanal alanlara da temas etmek anlamı taşır ya da tam tersi⁶.

Değişen dayanışma şekilleri sosyal hareketler pratiğini de değiştirmektedir. “İnternet ve mobil iletişim ağlarının kullanılması temel önemdedir, ama ağlar oluşturma biçimi çok biçimlidir. Önceden mevcut olan sosyal ağlar ile

5 Gözetmen olarak görevli olduğum bir sınavda başıma gelen bir olay tam da bu duruma bir örnek oluşturmaktadır aslında: Dersin sahibi olan hoca, sınav esnasında çalışma materyallerinin yanında internet kullanımını da serbest bırakmıştı. Öğrencilere yapılan bu hatırlatmanın yanında uyarı olarak bunun birbirleriyle sınav sırasında diyaloga girmeleri anlamı taşımadığını da hatırlattım. Sonuç: Online-iletişim araçlarını kullanmak suretiyle yan sınıftaki arkadaşları da dahil gruptaki herkesle geleneksel medyanın imkanlarının ötesinde interaktif, kitlesizleşmiş, asenkron ve hipermetinsel bir iletişimi çok *doğal* bir şekilde kurabilmişlerdir. Hem de yanındaki arkadaşına dönüp tek kelime etmeden!

6 Bu kesişme için en güzel örneklerden bir tanesini İspanya'da içgüvenlik yasasında ön görülen yeni kısıtlamalara karşı gerçekleştirilen dünyanın ilk hologramlı protestosudur. <http://goo.gl/neQUic> [07.09.2016, 18:07]. Ayrıca buna benzer bir protesto Güney Kore'de de gerçekleştirilmiştir. <http://goo.gl/DPIikL> [07.09.2016, 18:08].

hareket sırasında oluşturulmuş ağların yanı sıra çevrimiçi ve çevrimdışı sosyal ağları da içerir” (Castells, 2013: 191). Böylece sosyal hareketler sınırsız ve melez zaman ve uzamda var olmaktadır.

Nerede sorusuna verilen cevap olarak *burada*, Gezi Parkı olayları için aslında somut ve sanal alanları birleştirmiş ve aralarında gündelik davranışlar açısından akıcı bir geçişlilik sağlamış olan yeni sosyal dayanışma şekillerinin sınırsızlaşmış ve melez özelliklerini taşımaktadır ki artık mekânın inşasında bireysel seçim ve anlamlandırmaların oldukça etkili oldukları dinamik bir tasarım olarak karşımıza çıkmaktadırlar. “Gündüz işte, gece direnişte” şeklinde tanımlanabilecek bir sosyal hareket olan Gezi Parkı olaylarında da söz konusu bu melezlik gözlemlenmiştir. Gezi Parkı olaylarındaki geçişlilik ve süreklilik kendisini sadece zaman akışında değil mekân algısında da gösterir. Gezi Parkı olaylarında çevrimdışı yani somut mekânı Taksim Gezi Parkı oluşturmaktadır. Buna ek olarak İstanbul’un bir çok semtinde ve 79 farklı kentte gerçekleşen olaylar hep Gezi Parkı olayları olarak anılmıştır. Bununla birlikte uzam sadece gerçek mekânalgısıyla sınırlı değildir. Eşzamanlı olarak hareket kendisini online-iletişim içerisinde de var eder. “Siber uzam ve kent uzamının melezleşmesi, benim özerklik uzamı dediğim üçüncü bir uzamı oluşturur. .. *özerklik uzamı ağlar oluşturan toplumsal hareketlerin yeni uzamsal biçimidir*” (Castells, 2013: 192). Toplumun medyalaşma sürecinin etkisiyle Gezi Parkı olaylarının somut olarak sona ermiş olmasına rağmen sürecin bir şekilde devam etmesinin sözünü ettiğimiz melez alanların varlığını ve bu alanların gündelik hayat pratikleri üzerindeki etkisinin bir yansıması olduğu iddia edilebilir.

Sonuç

Gezi Parkı olaylarını açıklamak için Luhmanncı iletişim kavramı ne kadar elverişli ise luhmanncı toplum kavramı da bir o kadar elverişsizdir. Kurumsal örgütlenme biçimleriyle oluşturulmuş birliktelik bağlarının çözülmeye uğradığı bir toplumsal gerçekleşen sosyal bir olay olarak Gezi Parkı olaylarını mümkün kılan iletişim luhmanncı bir kavram olarak kurgulanmaya müsaittir. Bununla birlikte luhmann sosyolojisi bağlamında toplum içerisinde oluşturulan iletişim kaçınılmaz olarak toplumsal birlikteliği de var oluşturmaktadır ki söz konusu bu birlik tek yönlü bir anlam seçkisine/üretimine yani toplumsallaşmaya denk gelmektedir. Böylesi bir sonuç sahadan elde edilmiş verilerle çalışmaktadır. Dolayısıyla luhmanncı bir iletişim kavramı ne kadar kullanışlı ise luhmanncı bir toplum kavramı da bir o kadar kullanışsızdır.

Bu noktada yardımımıza hibritleşme/melezleşme ve heterarşi kavramları yetişmektedirler. Sahadan elde edilen verilere göre luhmann sosyolojisinin öngördüğü şekilde tek yönlü bir toplumsallaşmanın yerine çoklu bağlamlarda oluşmuş birliktelikler gözlemlenmektedir ki bu yüksek karmaşık toplumların temel özelliğidir (Martin, 2010: 165).

Günümüz toplumlarının yüksek düzeyli karmaşık toplumsal dayanışması şeklinde ifade edilen toplumsal iletişimin taşıyıcısı Gezi Parkı olaylarında online-medya olmuştur. Diğer iletişim araçlarının yanında en göze çarpan aracın online-medya olması bu noktada tesadüfi değildir. Bununla birlikte toplumun çok katmanlı yapısına paralel olarak iletişim araçları da çok katmanlıdır. Dolayısıyla anonim ve etken bireylerin oluşturduğu bu yeni toplumsal organizasyon şekli, sıra dışı bağımsızlık ve sosyal kopuşla karakterize edilebilecek olan yeni bir tür toplumsal organizasyonu beraberinde getirmektedir. Bu sebeple Gezi Parkı olaylarını anlamaya yönelik geliştirilecek olan yaklaşımlar “sosyal açıdan ayıran ve ayrıştıran, bölen ve bireyselleştiren” (Thye, 2013: 219) söz konusu bu yeni toplumsal organizasyon şeklini analiz edebilecek esnek bir yapıya sahip olmalıdır.

Kaynakça

- Alpman, P. S. (2016). *Esmer Yakalılar. Kent-Sınıf-Kimlik ve Kürt Emeği*. İstanbul: İletişim.
- Castells, M. (2013). *İşyan ve Umut Ağları. İnternet Çağında Toplumsal Hareketler*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Dittmar, J. F. (2011). *Grundlagen der Medienwissenschaft*. Berlin: Universitätsverlag der TU Berlin.
- Dörner, A. ve L. Vogt. (2008). *Das Geflecht aktiver Bürger. 'Kohlen' – eine Stadtstudie zur Zivilgesellschaft im Ruhrgebiet*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Haber Türk Tv. (20.09.2013). Gezi Parkı eylemlerine katılmayan tek il. <http://goo.gl/wOPKph> [01.09.2016, 12:17].
- Luhmann, N. (1998). *Die Gesellschaft der Gesellschaft*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Luhmann, N. (2002a). *Refah Devletlerinin Siyaset Teorisi*. İstanbul: Bakış Yayınları.
- MailOnline. (14.04.2015). The world's first HOLOGRAM protest: Thousands join virtual march against law banning demonstrations outside government buildings in Spain. <http://goo.gl/neQUic> [07.09.2016, 18:07].
- Martin D. (2010). *Überkomplexe Gesellschaft. Eine Kritik der Systemtheorie Niklas Luhmanns*. Münster: Westfälisches Dampfboot.
- Milliyet.com.tr. (23.06.2013). 2.5 milyon insan 79 ilde sokağa indi. <http://goo.gl/VuTKkX> [01.09.2016, 12:18].
- Özel, İ. (2002). *Erbain*. İstanbul: Şule.
- Rommerskirchen, J. (2014). *Soziologie & Kommunikation. Theorien und Paradigmen von der Antike bis zur Gegenwart*. Wiesbaden: Springer VS.
- Roth, R. (1998). Kollektive İdentitäten neuer sozialer Bewegungen. Hellmann, K. U. Ve R. Koopmans (Hrsg.). *Paradigmen der Bewegungsforschung. Entstehung und Entwicklung von Neuen sozialen Bewegungen und Rechtsextremismus* içinde. Opladen/Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, 1998, 51-68.
- Sol Defter. (20.09.2013). İçişleri Bakanlığı'ndan "Gezi raporu". <http://goo.gl/1vUOX> [01.09.2016, 12:18].
- T24. (23.08.2016). Tayvanlılar, Snorlax cinsi Pokemon'un belirttiği parka akın etti, izdiham çıktı. <http://goo.gl/tff0A3> [25.08.2016, 15:20].
- Thye, I. (2013). *Kommunikation und Gesellschaft-systemtheoretisch beobachtet. Sprache, Schrift, einseitige Massen- und digitale Online-Medien*. Wiesbaden: Springer VS.
- Vester, H. G. (2010). *Kompendium der Soziologie III: Neuere soziologische Theorien*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

PARADIGMS & UNDERSTANDING SOCIAL ISSUES

One of the most important questions facing today's academic world is the challenges in evaluating social changes and transformations. As in many other developing countries, in Turkey, over the last thirty years, the concepts of globalization and restructuring has caused major changes to the socio-economic and political structures, which has resulted in the transformation of the country. This book includes research that aims to explain the challenges associated with these mentioned changes and transformations and supports the explanations arrived at with case studies. In addition, the book also features theoretical studies on the conceptual background debates governing these changes and transformations. This book, which will be distributed to researchers working in Turkey's leading universities, is presented in four parts, which are organized in relation to each other, namely, postmodern paradigms, psychology and cultural studies, gender and social issues and socio-political structure and justice.

Adem Erdem Erbaş

PARADIGMS & UNDERSTANDING SOCIAL ISSUES